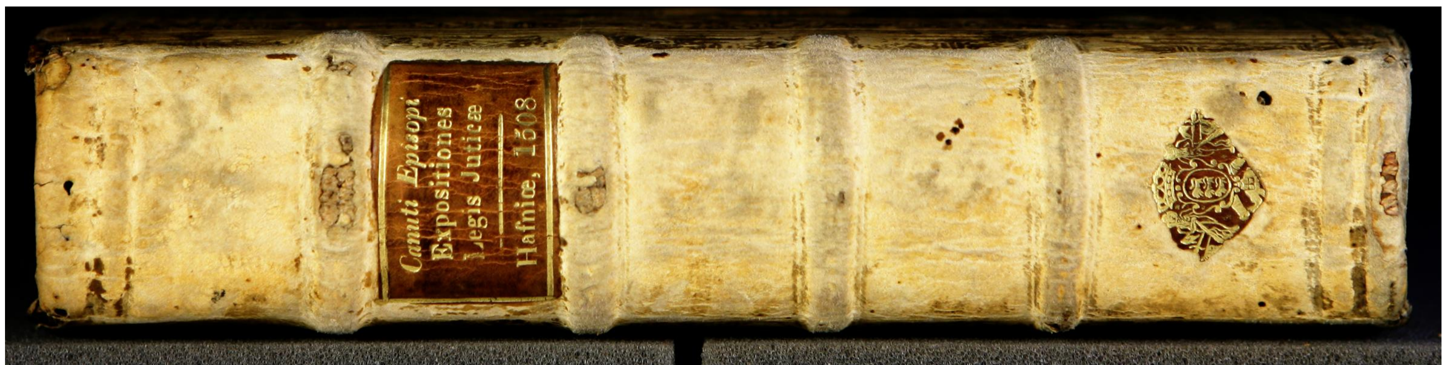
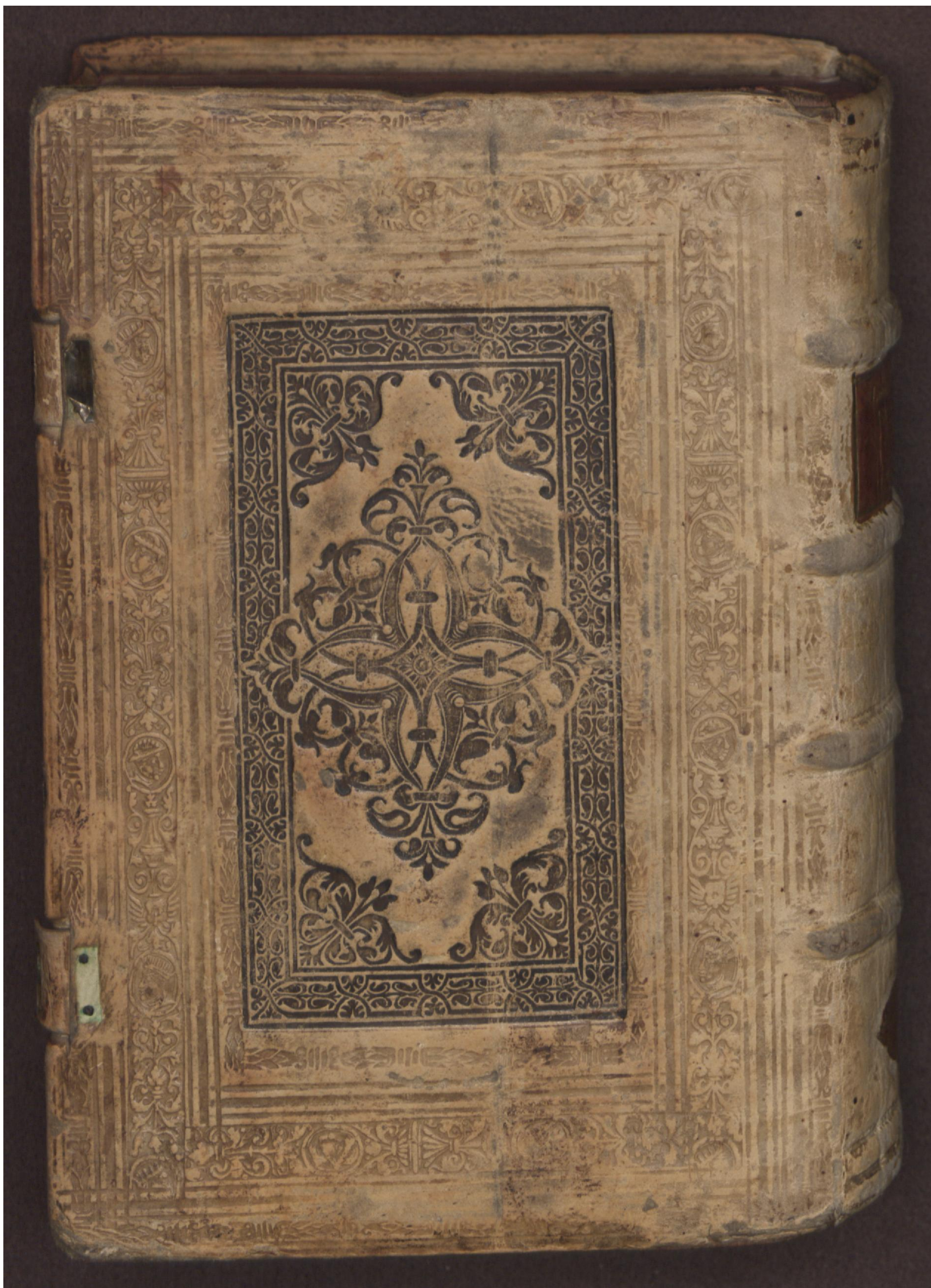
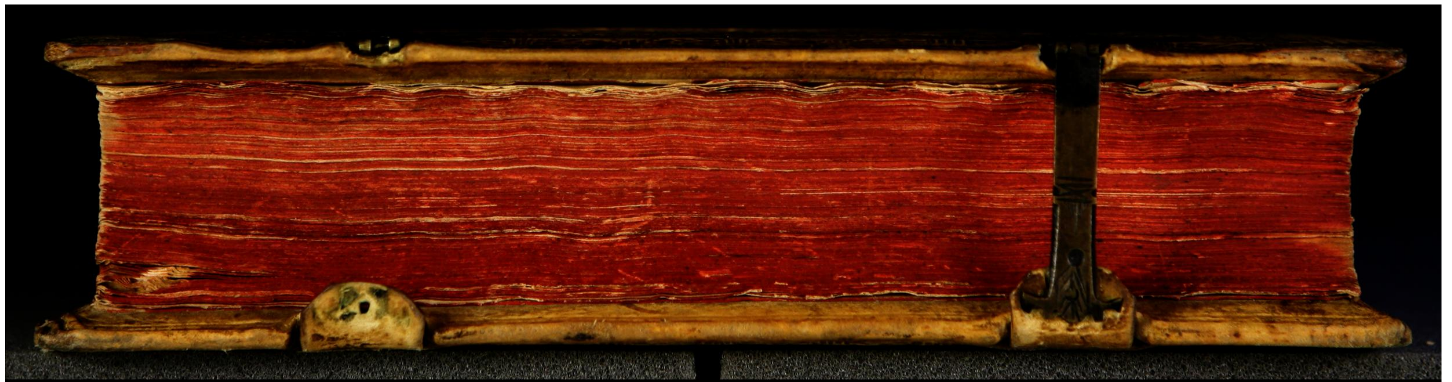

Canuti Episcopi
Expositiones
Legis Juticæ
Hafniæ, 1508

No 48. DA BOY ~~22 c 4°~~

Nomen meum est in yono
In librum cum perdere nolo
Si perderer volui sem
Nomen meum non est pos sius sem

Martinus
...

Den dydigh er velbyrdigh ganske
Adel uden dydt er forloren
skryske.

Thi kommer al Welighed ...
gaard

A. X lu ... arlor nay
... telos ... Deor

Wi ... [illegible]
[illegible]

Komplet

Om Rebningh.

En Domb, Att huor som Marcke Rebis, da maa the icke giöre flere Gaardz Eie, Endtthenn i Fiiringh, Boll eller Ottingh end som ther haffuer verett aff arilldz tidt, Och denne Domb findis i Hanns Stygge Thill Sillkeborgh, hedi Reco- gnus Recimbis Thillt. 5.

En Domb, som vdgick vdi Recogennis Recimbis Thildt, att ther som nogenn kallder paa och vill haffue Vdvisst Thill Rebb, och haffuer skadelige forbiggitt den Tiid di haffuer hedi Reeris, da bör thennom icke att haffue andre Vdskiffte förennd di haffuer öffvrindt thennd igienn, saa att hun er saa godt som the andre Deris ther i Bÿenn, Och fick huer

Kirstinne Brigidsdaatter som staar i Mjoll Banner domb. f.

En Domb som Jenns Morgensen Herr Jörgenn Friisß Will Krafterik, och Jennsß Schriffuer hedtgiffuitt haffuer, att ther som Kiøbmennd Kiøber Marckt och Enge, da er di saa well Plictigh att Kiøbe for Vnör skylld, som for Kornnskylld. f.

En Domb som Vdgiort Vdi Morgens Münckis Widtt formellendis, hues Kiøbßmennd bliffuer falldett, Och Vreis falldett findis icke i Con-gren, Da sagde Morgenns Münck och andre gode Mennd ther saa paa for Rette, att Vennnen Vogtis saa haatt att were, att Vreis falldett

bürde att were som andre Næffninger
Wer felldis Wille etc. 15.

En Domb aff Lanndtzthinngitt, Anno
j548 vdgiffuitt, Att Kiernemend
er felldett for the haffuer drebett
Kiernemerke fraa Weinffuer marcks,
Och for the haffuer icke lagtt dor
koft wd, Effter som the haffuer
Vtingh wdi marckenn. 3.

En Domb att Kiernemend er felldt,
for the haffuer drebett mere Fore
will en Forligh, unnd for thenn
gamble skyllde, som thett haff-
uer standenn forre aff Daan-
mele Widett. 5.

En Domb, att xij Kiernemend icke

bör att dasbe Vdhonsft eller marck
Som kommen er att bödshinde skifft,
Men thett bör Samfrænder att
giör effter Lougenn, Och bleff ther
saa om sagdett for rette, Att theirr
mend haffuer giortt vrett, Och
bör therfor att böde effter Lougenn,
Och opthage the Stiene di saa Vdlong-
ligh satt haffuer, Och gick Sam-
me Domb Cancellium Sophie Jacob
Hardennbergs efterleffuerske
och Palle Jull, Och vaar disse effter
gorde mend Vdi Samme Domb, Som
vaar Erick Banner thill Asdaall
Knud Gyllenstiern thill Worss-
borgh, Jens Kaarsenn och Erich
Vibrand. 5.

Schyld och Landgiellde Satt
for Marcke Købingh:

Vortoffuenlige langh, som Cijrcke i Rynn hill Vamtörkt, baade hüss och gaard i Degnnndt och fra Adeligheit effter skyld och landgiellde hiuer sin Taxt. Och hdere Rynn fiere Veije fra Rynn will Marckenede skall bere viij Alle ne, Degnendis hdi hure Rob j Aller.

for j Stott och leding	j Rob,	for hurrede korn	j Rob
for j Kring hiuor	ij Rob,	for j burllgalt	ij Rob
for j Kue	iij Rob,	for j Vore kalt	j Rob
for j Vore droughe	iij Rob,	j faar	viij sk.
j Lamb	iiij sk.	j Gaass	ij sk.
j Hönss	j sk.	xx Egh	j alb.
j ung hiuor	j alb.	j kande honigh	ij sk.
j ung hiuor steng er	j Rob		

Intedt for Witsterre Renneschiin, Weidett, Förmedtt, Stalldörren eller Finde Skiin, Och Prestegaarden nest Aller Wend Prest gaardett.

Quedam breues expositiões et legum et iuriū concordantie z alligationes circa leges iucie per reuerendum in xp̄o prēm ac dominum Kanutuz Ep̄m vibergeñ et venerabilem vtriusqz iuris doctorem sup iutorum legisterium.

Mens generosa ultra potest.
Hilarius Wine
Manū Propria.
Anno 1632.

Sum ex libris Joannis Rhode
ex dono Nicolai Scram

[illegible]

[illegible]
Regni Daniæ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

MDxxx

Vigilia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

MDxxx 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Mathia [illegible] Andrea Bek [illegible]
[illegible] Nicolao [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43 [illegible]
[illegible]

Initium primi libri vel

1

IN nomine sancte trinitatis et in diuidue patris et
filij ⁊ spiritussancti Amē Quia quod querit᷑ a pluribꝰ
sapientibꝰ facilius inuenit᷑.xx. dist. c.de q̇bus ⁊ ꝑ amplioꝛes
hoïes ꝑfectissīe v̇itas reuelat᷑. C.de fideis miss.l.fi.i.fi.lxiij.di.
c.extra cōsciencīā atq3 magis appcucendū ⁊ diligendū dinos-
cit᷑ ꝙ maoꝛis cōstitucioūn auctoꝛitati cōfoꝛmat᷑ ar.c.inheren
tes de iura colūpnie vt ergo leges mūicipales regni dacie a
pluribꝰ cōgnoscant᷑ diligēter et obseruant᷑ ediscere decerni ī
q̇bus sunt impialibꝰ ⁊ canonicꝫ cōstitucioībꝰ cōferens q̄tenꝰ in
hmōī articul᷑ effectuali cōmēdct᷑ obseruāde In q̇bus eciā im-
perij legibus ⁊ canonibꝰ sūt cōtrarij et difformes q̄tinus in
hmōi exulēt et arescāt qꝛ ꝙ erroꝛe pꝛimū deiñ cōsuetudine ob
tentū ē in alijs similibꝰ obtinēdū ff.de.le.i.ꝙ nō rōe q̄tiuꝰ eti-
am v̇bi legibꝰ impialibꝰ non aduerse sed diuerse sunt ꝓpter
diuersas reguoꝝ circūstātias sūt obsuande cū s̄m varieta
tē tpm et locoꝝ varientur leges ar.c.Nō debet de cōsāguitate
⁊ affini ⁊ l.viuū.ff.Si certū peta t᷑ ꝑ hmōi pn̄tes edicōes alle-
gatōnūq3 adiūctiones casus ꝑ dictas cōstitutōes mūicipales
expꝛesse decisi facilime terminentur casus quia extranei ꝑ fi-
liā discuciant᷑ iuxta l.non pn̄t ff.de legibꝰ Talit᷑ ergo studiosis
vias materias legū delucidādi ⁊ dilatādi pando cū ꝑ hmōi
aditamēta scie sint inuēte iuxta snīaз phi in elencis cellз q̄so-
ꝯtra me liuoꝛis moꝛdacitas sileat obtret tatoꝛis loq̄citas q̇n
ymo hꝰ opusculi lectoꝛ ṗus legat q̄ increpet ṗus scrutet᷑ q̄
redarguat.xi.q.iij.c.Eoꝛū vt doꝛmiēte liuoꝛis furoꝛe aīe cari
tatis lectulo q̇escente ap.ꝓbetur vtilit᷑ hic cōscriptū emēdetur
caritatiue immature ꝓfusū supleatur vtile p̄termissum

Liber ṗmus.

MEth logh scal mā landh bygge En wil-
de hwer man orwes ath sith eghet oc
lade mā nyde iafsneth tha tyrthe man
icke logh weth En enghn̄ log er so goth at fylge
som sandhn̄ e hwor m ā thwil ō sandhū tha scal
log lede hwilkhз sandhn̄ er oc reth Wore ey log
a lande tha hafde hwer mesth ther mesth matte
gribe forti scal logh giøres effthr̄ alle men at ret-

wise men oc spage oc sagheløs sculle nyde there
reth oc there specth. Oc wrette mē oc fule sculle
rettes æffthē thz i loghn̄ er scriffuet oc forthi wor-
dhē ey fulkomen thn ondscap ther the haffue i
how at giøre. Vel er thz oc reth at thn̄ ther gudz
retsel oc rethn̄s elskiw ma ey locke til gode at høf
things rethsel oc landsens wither logh forfange
thm̄ atgøre ilde oc pine thm̄ ther ey wulle lade aff
onde gerningher.

En enghn̄ logh er so gooth at fylghe som sādhn̄
z ifra li.ij.c.vij.§.i.z.c.iiij. z in ꝑncipio ꝓlogi latini.

LOghn̄ scal wære orligh oc tolligh effther
landsens wone quemeligh och dydeligh
oc openbare so at alle men mwe wide oc vudher
stande huat loghn̄ fier Oc wære ey scriffuē oc ey
giørth effther en mān̄z serlighwild men efther mēz
terff ther i landebo Enghn̄ scal oc døme ighn̄ thn̄
ne logh komghn̄ giffuer oc landhz tagher wedh
mē effther thm̄ scal landhz dømes oc rettes Thn̄
logh ther komghn̄ giffuer oc landhz tagher wedh
then mo han oc ey efther taghe ellē skiffthe vthn̄
landsens willie vthn̄ han wore openbarlige geen
gudh oc tha matte han ey geen landsens willie.
Thz er koinghn̄s embet oc høffthings ther i lan
dhz ere at døme dom oc gøre reth oc frelse them̄
thē mz wold thwiges so som ære widuer oc fa-
therløse børn pellegrimme oc vtlandēs mē oc fa-
tughe men thm̄ gangher tithes wold ower.
Oc lade ondegerninges men ther ey vile rædes i
sÿth land ey leue forthi at om han piner ellē dræ-

ber ondegernigs mē tha er han gudz tieneste mā
oc logsens gømer man Forthi so som thn̄ hillige
kyrke styres meth pawe oc bisper so skal hwert
landh styres mz rechter oc waries mz loghn̄
The are oc skyloughe ther i hans land bo atwa-
re hānū horsum oc lydighe oc ondhertane oc tie-
ne hannū forthi er han oc skylduge at gøre them̄
alle fredh. Thz sculle oc wide alle werdsens hof-
tinghe at mz thz wold ther gud haffuer thm̄ i
thn̄ne werdhn̄ giffuet tha solde oc thm̄ hā sin hel
lige kirke at warte for alt ther a bethes En wor
de the forgløme ellē vildnge oc warie henne ey so
som reth er til tha sculle the sware thz a dome da
ghe om kirkēs frels eller lādsens fredh mynskes
for there skyld i there time
Thn̄ log.. ther komghn̄ giffuer oc landhz taghē
wedh thn̄ z cetera.

Vide canon Dicta paucorū non faciunt legem communem
Item pacto priuatorum iuri publico minime derogatur ex-
tra de foro competen. c. si. diligenti. Item a simili consen-
sus paucorum destruere ius commune non potest vtsā.
Item nō inuencātur noue leges nisi de cōsensu tocius reg-
ni inplamento gn̄ali in quo viz perlamento liceat regi de cō
silio prelatorum et meliorum regni legem mutar.. diminue
re vel augerē gāuare vl' etiā allenia re secundum q̄ profectui vl
corone regni ac vtilitati rei publice viderit expedire vt in cō-
stitucione cristofferi regis §. xxxv. z in prologo in ver subtrac
to nec potest

Vnde ſculle alle ther thēne bogh ſeer oc vndhē
ſtāde konig voldemar ſøn ſācti kanuti ſøn
i ringſted i thē time han haffde weret konig i tu
vinther oc tretiuge vinther fra at wor herre wor
fødh tha wore ganghē M vinther oc cc vinthē oc
lxxx vinther i mars mon ther neſt effthē lod han
ſcriffue thēne bogh oc gaff thē log indē worthing
borgh ther her ſtandē ſcriffuē opa danſke mz hās
ſønners raad ther hos wore konigh Erik hertug
Abel iwncker criſtoffer oc offa ther tha wor erke-
biſcop indhē lundh oc biſcop niels aff ſeland oc bi
ſcop pwer aff fyn oc iens biſcop aff hedeby oc bi-
ſcop gwnner aff ripe oc biſcop peer aff arusē biſ-
cop gwnner aff viburgh biſcop iens aff venſyſel
oc ther til alla beſte raad ther i hans rige ware

Liber primus

Lex ē amittens honeſtū ꝓhibēs cōtrariū vnde ſi
quilibet vellet cōtentus eſſe ſuis ⁊ nulli preiudi
cium aut violentiā inferre lex neceſſaria nō eſ-
ſet Sed nulla lex adeo bona ſicut veritas Vñ.
ſi dubitat̄ vbi ſit veritas ꝑ legē diſcuciatur vbi et quid ſit ve
ritas Vnde ⁊ lex poſita ē ꝓpt̄ tranſgreſſores vt a malicia ſua
refrenēt̄ ⁊ terreant̄ ⁊ iuſti pacis ꝑſidio gaudeant et exul-
tent Vnde dignū eſt ꝗ quos diuin⁹ amor a malicijs nō reuo
cat ſaltem pena tēꝑalis cohibeat a pctō Item lex debet eē ho-
neſta iuſta ⁊ tollerabilis vtilis ⁊ manifeſta ita ꝗ oēs poſſint
eam intelligere et ꝗ non ſit impoſita ꝓpter ſpālem alicui⁹
ſ ꝓpter cōmunē vtilitatē Item nullus ꝓferat iudiciū cōtra
legem quā rex de conſenſu tocius regni tradidit cōſeruādam
ſed ſm eam debet tota terra iudicari regi ac defenſari nec po
teſt eam rex reuocare vel mutare cōtra voluntatē īdigena-
rū quorū conſenſu fuit inpoſita niſi manifeſte ſit cōtra deū
Item regis et principis intereſt terre iuſte iudicare vnicuiq̄
ius ſuū attribuere viduas pupillos ⁊ orphanos ꝑegrinos ad-

uenas pauperes et quoslibet iniuste opp̄ssos defendere et a
regno trāsgressores eliminare et punire. cū i hoc gratū deo of
fert seruiciū sicut scriptū est Iudex dampnatur cū reus ab/
soluitur quia sicut sancta ecclesia p solicitudinē sedis aposto
lice et ep̄oꝝ ac aliorū ecclesie p̄latorū subsistit et regit᷑. ita qui/
libet terra cōstitutionib⁹ principū adiuuat᷑. Unde oēs in ter/
ra regis habitantes tenent᷑ eū honorare et obedire eo ꝙ ip
se tenet᷑ eis facere pacem. Propterea debent scire oēs reges
et pncipes ꝙ sicut de⁹ dedit eis p tātem facere iudiciū i terra
ita eis tradidit sanctā ecclesiā suam ab omi iniusta impeti/
cione cōseruandā sed si ꝑpter eoꝝ negligentiā vel maliciam
scē mris ecclesie libertas deperierit vel pax terre exulaue/
rit reddēt in die stricti iudicij dei rōem Ceterū sciri dūt uniuer
si ꝙ voldemar⁹ rex fili⁹ voldemari q̇ fuit fili⁹ sti Kanuti in. xx
ix āno r̄gni sui mēse Marcij hūc libꝝ cōdidit et scribi fecit i cas
tro Worthinborgh presētib⁹ rege Erico duce Abel Xp̄ofero ar
chiep̄o Uffone lundēn̄ ep̄o ⁊ Nicolao roskildn̄ ep̄o Iwaro oc/
tonien̄ ep̄o Petro arusien̄ ep̄o Gwunero ripen̄ ep̄o Gwnnero
vibergen̄ ep̄o Iohāne burglanen̄ ep̄o Iohāne sleswicen̄ ep̄o
et cū cōsilio oim meliorū de regno dacie.

¶ Lex ē asciscens. cōcor. ff. de legibus. l. leg⁹ virtus Itē ascis/
cēs scio cōponit᷑ cū ad ⁊ subtrahit᷑ d ⁊ dr a scio scis id ē adiūgere
vel aq̄rere inde ascisco inthoatiuū s̄ʒm hugo. scio cōponitur
cū ad et retinet d ⁊ inde inchoatiuū ascisco Necessaria qꝛ lex
iusto non est imposita qui em̄ spū dei agunt᷑ nō sunt sub lege
extra de renū. c. nisi cū p̄dē §. sʒ dices de regula. c. licet. xix. q. ij.
c. due sunt. Unde dignū ē concor. c. clericorū de vita ⁊ honesta
te cleri. cū glo. Lex dʒ eē honesta concor. iiij. dist. ē āt. lec. et. l. iu/
ra. ff. de legibus Item nullus ꝑferat fa. l. nemo iudex c. de.
sententijs et inter locōnibus oim iudicium Nec pōt alibi dr ꝙ
pnceps nō est ligatus legibus ideo pōt mutare c. d. l. dig̃ vox
Sed hoc intelligit᷑ de impatore q̇ ē dn̄s mdi. ff. ad legē rodia/
ni de factu l. depcatiō secus de inferioribus de quoꝝ q̇libet pōt
dici legē patere q̄̇ ipse tulerꝭ de constitu. c. cū ōnes nec mu/
tet sine approbāciū consensu alias in lege subrogata deficiat
consensus et habet᷑ ꝓ non lege vt i iiij. dist. c. leges instituūt
Contra deū hec ꝑprie nō est lex vl' constitucio qꝛ lex donū dei
est ff. de legibus. Lex est ⁊ qꝛ rex ꝓfitetur se velle defendere

ecclesiam et eius libertates vt infra .§.proximo idcirco con
stitutiones contra ecclesiā aut ecclesiasticos ꝑsonas seu eorū
libertates sunt inuocande fa.ꝑ hoc.c.i.immunitate ecclesie li.
vi.Regis concor. xxiij.q.v.c.principes et .c. regimi Vnicuiqꝫ
concor.l.iusticia .ff.de iusticia et iure Scriptū est fa.in aucto
ritate vt differant iudices C.coll.ix.et glo.c.dilecti de pri.iu.
vel.ꝛ.c.abbate ꝯtra ceterū ū.nec etiā iudex de se et re iud.li.
vi Q: sicut sancta ecclesia hic rex admittit regimē ecclesie et
ecclesiasticarū ꝑsonarū cum suis bonis sub papa et epīs atqꝫ
per eos distingnens a se regendos scilicet loycos et secula
res ab ecclesiasticis ꝑsonis ꝑ papā ꝛ epōs regend et ex post.
Potestatem Hic declarat qualiter rex tenetur defendere ec/
clesiam in suis libertatibus ex quibus patet ꝙ ecclesiastice ꝑ/
sone non subijciunt iuri laycorū vt in.c.olim cū sua glo.de i
iuris et dāp.da ꝛ ꝙ per istas leges posuit dn̄s rex pro subpo/
sitis et subditis laycis quos ipse habet regere nō aūt pro cle/
ricis nisi quantū ꝑ eorū fauore laborat qua ꝓpter si clericus
clericatum ꝑ coronā et habitū obseruans cōmiserit actū ꝯtra
statuta canonis aut contra istas leges non tenentur stare
iudicio seculari ꝑ istis penis infligendis sed in foro ecclesiasti/
co sed penas canonis est conueniendus Iudex aut laycus
oppositū ꝑ districtionē vel condemnationē faciens est ꝑ cen/
suram ecclesiasticam corrigendus ꝑ.c.Nu lus iudiciū de foro
compe Patet etiam vlterius ꝙ ꝑ istas legas inq̄ntū sūt in fa
uore clericorū clerici pn̄t adiuuari nō aūt ꝑ illas vel illarum
penas inquantū sunt in eorū odiū vel ğuamen distingui ve
redici ergo ꝛ alij contra clericorū ꝑsonas ad iurandū iuxta
istaꝝ legū ordinē requisiti nō hn̄t cōtra eos vel ꝑ eis iurare sꝫ
ꝓpter eorum ꝑsonas foris declinare allegando tales ꝑsonas
non esse regi aut de istis legibus subiectas et consequēter ꝑ
veredicorum iuramēta vel aliorū non distinguēdas sed ad
forum ecclesiasticū forte remittendas ꝛ hoc verū inquacumqꝫ
causa ꝑ personas clericorū nisi clericus clericatū āmiserit aut
canonice degradatus fuerit ꝛ ad iudiciū seculare per epm̄ re/
missus iuxta .c. Degradatio de pe.li.vi.Istud confirmatur in
articulis thord in cor.ix.vbi.dicitur clericus ordines hn̄s ꝛ co/
ronā si vulnerauerit vel occiderit laycum super hoc non dn̄t
veredici discernerē Sed si veredici vł alij contrarium fecerint

puniãtur vt sacrilegi vt in.c.olim cũsua glo. de iniuria ꝛ dãp.
da honorare obedire i.pet.ij.ꝛ.de maioritate et obedientia.c.
solite dedit eis potestatẽ .xxiij.q.v.c.pncipes. Lex est posita
ꝓpter transgressores vt hũana coerciatur audatia ꝛ tuta sit
inter reprobos innocentia iiij.di.facte sunt aũt Nam per le-
ges nemo benefacere cogitur sed male agere ꝓhibetur xxiij.
q.v.ad fidem ver.de sũma trinitate et fide catholica.c. grego.
rius in ṽ.Noua litigia Item vt boni inter malos viuãt quie-
te.xxiij.q.v.nõ frustra ꝛ hoc solũ bene agitur vita vt hominũ
corrigatur .xxiij. q. v. ꝓdest ver de officio ordinari. c ad repri.
mendã glo .i. Sed nulla lex adeo bona sicut veritas simile
i decretis vt ecclesiastica beneficia in ṽ de vultu ꝑ ver. ff. de eo
ꝙ certo loco lege ꝙ si ephesi vbi dr qui enim iudicat semꝑ dꝫ
veritatem pre oculis habere vt ibi. Item mortaliter peccat
qui veritatem ocultat xi. q.iij. q̇squis. Lex debet esse honesta
leges ab omnibus diligenter sunt obseruande de consti.c.i. in.
ṽ omnib9 ꝑ.ver.§.de legibus.le. leges Jus suũ attribuere siue
homo sit pena efficiendus siue p̄mio remunerãdus di. .iij. c.
vi.ꝛ.c.firmiter.§.in fine ꝛ ꝓpter hoc dr seruire deo sibi ꝛ ꝓxi-
mo et sũmum bonũ in hac vita est iusticia colere ꝛ ius suum
vnicuiqꝫ tribuere .xij.q. ij cum deuotissima ver. in.c. gregori9
in verbo ius suũ Nota rigor iuris est excessus siue austeritas
iuris aliquotiens ad terrorem scriptus q̇ quidem non ẽ obs-
uandus nisi vbi timetur exemplum mali dist.xlv. sed istud
Q̃ncunqꝫ tñ rigor idem est ꝙ subtilitas iuris ꝛ seruandus
est etiam de resti.spo. In iris Equitas vero est media inter
rigorem ꝛ dispensatõnẽ C.de iudicijs placuit ꝛ diffinitur sic
Equitas est iusticia dulcioris mĩa tempata naꝫ melius est de
mĩa qnã de seueritate reddere rationẽ .xxvi. q. vij. alligant
Hoc intellige ẽm rav.nisi ex iusta cã seruat rigorem vl' faciat
dispẽsationẽ concor.pisanus in ṽ. Jus nullus ꝓferat iudiciuꝫ
contra leges sed contrariũ fit aliqñ scꝫ cũ aliquis p̄sides q̃m
leges imponit onerosas subditis non ꝑtinentes ad vtilitatem
cõmune sed magis ad ꝓpriam cupiditatẽ et gloriã Itẽ ex auc
toritate sicut cũ aliq̇s legem fert vltra commissã sibi ꝑtãtem.
Itẽ ĩequaliter onera multitudinis dispensant' etiã si ordinã-
tur ad cõmune bonũ Item iniuste sunt leges romanorũ per
cõtrarietatem ad bonũ diuinũ q̇d est contra legẽ diuinam et

tales leges nullo mō licet obſuare Unde piſanus in v. lex q̄tuoꝛ moȯ peruertit' hūanū iudiciū ſcꝫ timoꝛe cupiditate odio ꝰ amoꝛe Quatuoꝛ iſta timoꝛ odiū dilecto cenſus ſepe ſolent hoim rectos peruertere ſenſus xi. q. iij quatuoꝛ.

¶ Quis puer hereditare poteſt Capitulū pꝛimū

SI puer baptizatus fuerit hēditabit alioqui non Si dubitatur vtrū pater vel mater diutius viuat vel vtrū puer ſit baptizatus aut nō tūc puer potius adiudicari debet ad xp̄ianitatem et ad hereditatē q̂ꝫ in contrarium et idem de prē qȯ de mrē ꝫ hoc debꝫ ſciri ꝑ noīatos de ꝯſāguinitate Nominati de conſanguinitate ſunt .xij. homines infra terciā lineā cōſanguinitatis et infra ꝓuinciā qȯ vulgariter dꝛ ſpſel ille nominare tenet' qui incuſat et tn̄ nō debet nominare manifeſtos inimicos aduerſe partis Sed in cauſatus poteſt renūciare tribꝫ loco quoꝝ alij nō noīnandi ꝫ alijs tribꝰ pōt etiā renūciare cū iuramēto xij. hoīm ꝙ ita ſūt eiꝰ īimici ꝙ ip̄i nō pōt eos haberē ſecū i lege q̄ dꝛ logh.

¶ Hwilkꝫ barn erffue ſcal Capitulū pꝛimū.

BArn om thꝫ woꝛdher criſtnet ſtande erff oc ey ellers. En woꝛdher ſkelnet a hwat hellē lēgher lewer modher eller barn eller barnet woꝛdher criſtnet eller ey tha et thꝫ nermer atwithnes til criſthn̄dom oc til arff en fra. Thꝫ ſamme er om fadher thē er om modhē thꝫ ſculle mē vithne wet kyns neffn. Kyns nffn thꝫ er xij. mē indhn̄ ſpſel oc indhn̄ tredie byrdh thn̄ ſcal neffne ther ſechter oc tho ſcal hā ey neffn hans opēbare wuēner. Tremo han aftage ther foꝛ ſaghn̄ er vthn̄ eedh oc an

ore tre sculle nakknes i theē stz Oc ãdre tre ma hã akktage mz xij.mē mz eedhe at the ere so hãs wuēner ath han thȳ ep haffue mo i logh mz sigh.

¶ Si puer ꝛc̄ Nota motiuū istius.c.est vt pueri citius baptizentur rō postea patebit Sciri debet q̄ incusat cōcor.§.de pba.lege auctor. Inimicos cōcor.auctentice Si dicatur .§. de testibus cū iuramēto hoc nō esse iniquū cū cuilibet sua defensio ligittima sit admittenda de excep.c.cū inter. Qui incusat rō istius [illegible]ionis est ꝙ interpretatio in dubio est facienda in benigniorem vt res magis valeat q̄ꝫ pereat ff.de re.du.l. quociens C.idem kuo de vide instru.c.inter dilectos de accusationibus cū dilecti de v . sing.c.abbate de re.iuris.c.estote.

¶ Nota quicunqꝫ alicui infra quintā lineam attenet ipse potest cū eo dare leges et qūo extraneus se defendere habeat ꝑ leges patet per thord.§.lxxxvij. Hoc debet sciri per nominatos de consanguinitate ꝛc̄.Nota quicunqꝫ cognatos non habet infra regnū iuret solus per sanctos ꝙ cognatos non habet infra regnū et postea defendat se manu duodena hominū qui dicūtur langfest mē thord.§.ij.q.ij.Nota ꝙ ista lex intellegenda est de nominatis de consanginitate et non de alia lege vt iuramentū duodecim hominū vel alias quia excepto iuramento ꝑ nominatos de cōsanguinitate potest extraneus solus iurare sine iuramento pluriū et hoc de consuetudine quia vbicunqꝫ ius deficit consuetudo vim leges habet disti.i.c. Consuetudo. et intellige dummō non sit iniqua vel iuri publico contraria vel a iure reprobata. Item vbicunqꝫ seruata cousnetudine .i. anima periclitatur non valet consuetudo Item consuetudo est onerosa ecclesie non valet extra ec.i. Item vbicunqꝫ est contra ius publicum cui renunctiari non potest non valet consuetudo de renunci.§. qui non potest per hostis.dc.fo.compe.capitulum.Si diligencia. Item contra quatuor consilia non valet consuetudo .xv. distincio.c.sicut auctentica de ecclesiasticis titulis .§.i. collecta. . vo Item non valet consuetudo vbi a iure reprobatur extra de biga. capitulo vno. in. sexto et de

consuetu.c.i.x.ij.in.vi. Item non vellet consuetudo quādo inducitur cōtra ius in prescriptibile vt extra de pscripti.i.c. nō liceat per ver.x.c.cām qꝫ ꝑ istis .i.ti.§.i.circa finē per hostis in sum nominati de cōsanguinitate sunt duodecim homines infra terciam lineam .consanguinitatis. sed ista lex non ē correcta per modernos scilicet qui est infra q̇ıtā lineā consāguinitat; cū potest cū cognato dare leges vt in correctōc.§xxviij.

¶ Quid debet dicere ille qui puerum baptizauit Capitulum ij.

Sciri etiam debet quis puerum baptizauit ꝛ quid dixit quando baptizauit quia non potest vocari baptizatus nisi recte sit baptizatus In nomine patris et filij et spiritussancti.

¶ Mulier nō presumat baptizare puerum si possit haberi copia viri. ¶ Nec in aliquo liquore puer mergi debet nisi in aqua. Dicere debet qui baptizat. Ego baptizo te In nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti Amen.

¶ Hwat seie scal thn̄ ther barn døber Capitulum secundū.

Thz sculle men oc widhe ho barn døpte oc huat hā saude thē barn døpte forti at barn mo ey kalles cristnet vthn̄ at thz wordher døpt i gudh fadhers nafn oc søns oc thn̄ helligands. Forthi ath so scal hin sie thē barn døber Jeck døber tigh i fadhers naffn oc søns oc hillighands. Kone scal aldri barn døbe om man er til ey scal barn oc døbes i annet en wan.

primus

¶ Sciri etiã Merito hic ꝛ in.c.ꝑcedẽte presupponit̃ baptism̃ ante hereditatem quia baptismus ẽ fidei fundamentum de consecra.dist.iiij.c.iij.l.aliud et ẽ ianua omniũ sacramentorum xxxij.dist.§.porro.i.q.i.cũ paulus Sed cõtra puer nõ debet odio parentũ vel eorũ negligentia grauari sicut nec vxor ꝑpter heresim mariti vt in.c.decreuit de here.in.vi. et ĩ regula non debet de regulis iuris ergo non debet ꝑpter nõ baptizatim hereditatem perdere Rñdetur aut talis deueit ad annos discrecionis et ad huc nõ est baptisatus et tũc ponitur ex ꝓprio delicto et est recapax hereditatis ar.c. vgentis de heredi Aut est infra annos discrecionis et tũc ꝓcedit ar. in contrariũ de rigore quia filius ante baptismũ et filius post baptismũ sunt fratres.xvi.dist.deinde sed ratio istius est fauor fidei catholice vt puer citius baptizetur Nec in aliquo liq̃re ꝛc̃ vt de conse.dist.iiij.cũ baptizmi vicem.cũ glo.magna ꝛ de forma baptizmi notatur.in.c.de baptismo.c.maiores de cõse dist.iiij.in summa.

¶ Si mulier dicat se impregnatam post mortem viri sui Capl'm terciũ.

Si mulier dixerit se impregnatã post mortem viri sui debet residere ĩ bonis mariti in concussis viginti septimanis postea iudicio honestarum mꝛonarum testis examinari debet vtrũ impregnata sit an non Et si cognouerint eã impregnatam resideat sicut prius in bonis vsq3 ad partũ pueri Et si postea rationabiliter probari poterit q̊ de semine legittimi viri sui premortui non ꝓcesserit primo soluat quicquid de bonis predictis ꝑcepit de tricesima die obitus sui mariti et nichil amplius nisi dimidietate3 mobiliũ recipiat videl3 herske ꝛ aliam dimidietatẽ recipiant heredes alij. Veri tamẽ heredes cũ alijs bonis ꝛ honestis mulieris cognat; diligẽter videant ne dissipet mulier

bona predicta inutiliter vel alienet quia nichil po
test de dictis bonis vendere nisi pro sua modera
ta sustentatione et famulorũ cõductione.

¶ Om kone segher sigh ath wære mz barne Caplm tercium.

OM kone her segh at hwn er mz barne effthẽ
at henne bõde er døødh tha scal hwn hafhe i
eghñ wlskifft xx ugher sidhñ sculle gode quinne
se oc skilie huat heller hwn er mz barne eller ey fin
ne the ath hwn er mz barne side fremdelis i egñ
til barn wordher føødh. Fødes barn so langt eff
ther at thz ma wel prøwes at thz er ey ætelbõde
barn ther døøder gialde hwn først effther alth
thet ther hwn togh aff the eghñ fra hẽne bondes
tertinghe dagh oc taghe icke meẽ en halff herske
oc andre taghe bondes arwinghe Retthe arwige
sculle togh mz ãdre gode mẽ aff hẽnes frend wa
re til synes men ath hwn ødher ey eghñ borth oc
aff hendre ey thz ther henne ey til hører forthi at
hwn ma icke salie bort aller afhende uthñ for sin
retthe cost oc hion leie.

¶ Si mulier Nota circa istud caplm potest notari illud ge/
nerale qd dicitur .§. plus valere qd agit' q̃ꝫ ꝙ similare conci/
pere. l. ij. in. vbi dicitur ꝙ nõ semper quod scriptũ est ꝫ quod
gestum est inspicitur ber. de pig. in' c. illo v aligasset. Item q
filij sunt le. c. p trinas p tri. et doc. dicitur ꝙ plus valet qd in
veritate agitur q̃ꝫ qd similiare cõcipitur et dicit hoste. ꝙ ĩ re
fauorabili valet legittima tunc prefertur veritati extra qui.
fi. sunt le. c. ex tenore et de biga. c. nuper. Si mulier xx concor. ff.
de ventre in spiciñ. l. i. §. i. ij. q. vbi est possessio facta et ꝙ nudñ

visum habet .Examinari Aduertendū est q̄ sepe fallitur ocu
lus et manus obstetricū ꝺ li.ꝛ.xxvij.q.i.Ne aliqua.xxviij.q.i.
c.i.de stig͛ .c.fraternitatis.ideo si examinātes dixerint eā nō
impregnatam ꝛ alie mulieres non suspctē deposuerint ꝙ per
aliquot tēpus post examen peperit et ꝙ partui interfuerūt
earum dicis est stādū quia probatio ad oculū aliā vincit in-
stitu.de gradibus cognationū.§.cognationnes Nota etiam
ꝙ mulier post mariti mortem potest ex eo parere in decimo
mense et non vltra vt in auct.de restitutionibus et ea que
pari Item de ista materia istius .c.et precedentiū vide in .c.
sermo ī legibus erici regis Item de legittimatione quere in-
fra .ec.xxij.q̄cunqꝫ in glo.quasi in fine. Nota indicio honesta
rum matronarum ꝛc̄ nō ideo statim debent credi qꝛ huius-
modi eulogia sepe ex mala fide fiunt .ff.de custodia et exhi-
bitionem reorum l.diuus hec ber.de do et contu.c.cum olim
in prima glo.et de ista materia vide glo. istius.c.in ꝺ exami-
nari Nota eulogiuꝫ gij.i.bona fama sed aliquando non proce
dit ex bona radice Aⁿ vi fautoꝝ dependet lex populorū Iudi-
cio.i.testimonio honestarum matronarum ꝛc̄ Nota mulier
non admittitur esse testis in testamento vt.ff.de testamētis
l.qui testamento .§.mulier insti.de testa.§.testes et ber.extra
de verbo.sig.c.forus .§.fi. Sed in alijs vltimis voluntatibus
puta codicar et similibus potest esse testis vt nominatur in
dicto.§.mulier et spe.ti.de teste.§.i.xiiij.colūpna ꝺ Itē ꝙ ē mu
lier Itē mul'r pōt esse test͛ ī ciuilib⁹ ꝛ pecūtarijs causis ꝛ ī ma
trimonialibus causis vt extra de testi tam litteris et.c.super
eo et hoc nō.ber.in dicto .c.forus Item mulier potest esse tes-
tis in criminibus exceptis vt nō hostis extra de actu.c.cum
manconella et gels de iudicijs et mulieres glo.iiij.li.vi.ꝛ que
sunt crimina excepta vide infra li.ij c.lxiiij. Si imputatum
in glo. magna et infra de verbo sig.c.forus super. ꝺ non femi
nea per ber. et de si. c.cauta per textum nisi ibi etiam me-
retrix hec hen de testi .c.qm̄ prima distinctione.

¶ Quis primus ē ad capiēdum hereditatē.c.iiij.

Si puer sit viuus debet hereditare patrem et matrem Sed pueri si geniti sunt de filio reci piant hereditatem post auum qui dicitur oldefa- dher et post auum sicut pater eorum deberet si viueret . Sed qui de filia geniti sunt recipiant si- cut mater eorum reciperet si viueret quotquot sunt per generationis lineam descendentes . Item si puer purei non habet matrem nec sororē nec fratrem hereditas vertitur ad auum et auā Item frater hereditat sororem et econuerso. sed frater recipiat duas ptes et soror terciam tantū post patrē quātumpost matrem et post vterinos

¶ Hwo nest er at erwe .c.iiij.

Barn om til er erffuer bode fadher oc modher eller barne barn En børn ther fødes aff- søn tage arff effther oldefadher oc oldemodher so som there fadher sculle taghe om han leffthe oc en there børne e medhn̄ nogher fødes aff gam melfadher oc gammelmodher. The ther fødes aff døtther the taghe som there modher sculle ta- ghe om hwan leffde so māge som the ære ther ef- thē fødes forti at arff a e frā at gāge e medhn̄ aff kōme ere til haffuer barne barn ey modher oc ey sysken tha gangher arff til oldefadher oc oldemo dher Sysken erffuer āneth oc brodher stagher to loder oc søsther tre die bode effther fadher oc eff- ther modher oc so effther syskeu.

Si puer ꝟ.cōcor.§.filius institu de heredibus qui ab necess. discedunt Soror terciā Simili insti e.ti.§.diui aūt pncipes et

vide notata institu de agñ succesß §. ceter ff de iure rõni cor in auct demẽte ꝛ semisse § neqꝫ illo col' i ibi disponitur ꝙ eq̃lr capiat soror cũ fratre ex ratione ibi posita ꝛ c. de legitimis heredibus l. legem ꝛ l meminerit ꝛ pro isto c facit distĩctõnẽ quã ponit caspar de calð in arbore successionũ qua declarat circa arborem consãguinitatis ꝛ hoc tenet lex erici regis i lege selandie ꝙ in tercio gradu succedit per capita siue sint fratres siue sorores ex vno latere vel ambobus in. c. viij.

¶ Quãtũ quilibet capiat Capitulum v.

Masculus semꝑ recipiat duplo pl⁹ q̃ꝫ femina i omni hereditate nisi ille qui ꝑus fuerũt cãiũgesꝛ nũc ꝑ iudiciũ eccl'e seꝑati debent hereditare filios suos i tali hereditate tantũ tollit ipsa q̃ntum ipse et quãtũ fili⁹ vel ꝑuingn⁹ vbi simul veniũt ad hereditatẽ Item si nõ sunt vterini qui dicunt̃ syskẽ tũc patruel⁹ qui dr fadhr̃brodher et auũcul⁹ qui dr modherbrodher filij fratris et filij soror̃ oẽs equalit̃ debent ꝑcipe de hereditate q̃si oẽs eẽnt de vno prẽ ꝛ vna matre geniti.

¶ Hwore møghꝫ hwer tagher aff arff .c.v.

Man tagher e halffue mere en kone i alle arff vthñ om hion skilies at for cristhñdõs logh oc sculle erffue therẽ børn tha erffuer hwn om møghꝫ som hã oc medh søn oc medh stipsøn thẽ the kõme sãmel til arffstha tagher kone iaffn lodh Er ey sysken til tha er fadherbrodher til eller modher brodher fadher systher oc modher syster brodher børn oc søster børn alle om ner i mellom skifftes arff so som the wore alle sysken kone taghe tretingh oc man tho lodher.

Mascul⁹ vẽ cor.ꝑ. iura § nouissiã vẽ c. ꝑiõ Itẽ ibi Item si nõ ꝑ isto. § facit auct. post fratres §. de legittimis heredibus.

Quomodo debet bona mobilia diui-
di vbi coniuges non hn̄t pueros.c.vi.

SI coniuges sunt steriles et alter eorū morit̄ absq3 liberis tunc diuidi debēt bona mobilia vna cum domibus et terra empticia in duas ꝑtes nter viuum et heredes mortui.

Alter eorū moritur absq3 liberis ꝛc̄ Nota funeralia et legata ꝑmo soluantur q2 qui iniuriatur funeri cadit ab acciōe ꝛ in tantūdem condempnat̄ heredibus iniuriati et publicatur tercia pars sc3 bonoꝝ ei9 et ē infamis ff.de religio͞s et sūptis funer̄ le.l'et le ac ß aliq̄s §.i.ꝯcor pisan9 restitucio ij.§.v.i fine

Sed si habent pueros et mater morit̄ tūc hereditat pr̄ in terra vxoris vnā ꝑtem cum puero qui plus recipit siue sit filius siue filia sic etiā recipiat de oībus bonis qui dicunt̄ boscap si ꝓcesserit ad diuisionē cū pueris suis qn̄ separantur ab eo Sz de terra empticia nichil habebūt pueri anq̄z hereditant prēm suū Sz si pater morit̄ ꝛ mater viuit cū pueris tūc ip̄a nichil hereditabit in terra mariti mortui sed in terra empticia recipit equalē ꝑtem sicut filius vel filia

Nota mr̄ pueroꝝ nichil hereditabit ī terra mariti vt hoc nec hēat de terris pueroꝝ vt infra.c.xxix §.iij. Item nota q̄ mortuo patre mr̄ nichil plus recipiat q̄3 vnus de pueris suis vt hic infra .li.i.ix.§.vltimo.

Si filius non sit et ita de ōnib9 q̄ dicūt̄ boscap.

SI sed coniuges resident simul in communitate que dicitur fellegh non habentes pueros emerit terram et alter eorum morit̄ tunc diuiditur terra empticia sicut alia bona Sed si maritus habet puerum qui est preuingu9 vxoris cuius bona posita sunt in communitate scilicet fellegh cū eis

ſi poſtea aliquā terram emerint et alter eorū poſt moriť terra illa empticia ſicut reliqua bona diui-datur Tamen ſi nouerca prius moriatur terram illā empticiā quā pater tali mō acq̇rit cū puerꝫ ſuis qui ſecū fuerunt in cōmunitate tenere poteſt quaꝫ diu viuit poſt mortē eius inter pueros quotquot habet ꝓportionaliter diuidatur ſicut reliqua terra patrimonialis. Sed ſi pater prius moritur et no-uerca cū preuingnis remanet tūc recipit ꝑuingnꝰ prio de terra ēpticia ſecūdū q̄ fuit in cōmunitate et poſtea oēs heredes mortui recipiāt dimidieta-tem et relicta mortui q̄ dicitur huſſrue reliquam dimidietatem Tamen illa ps terre pˀimonialis quā recipit ꝑuingnus diuidatur ſicut altera terra pˀimonialis quia oīs terra quā emit hō ſiue in cō-munitate cū pueris ſuis ſiue extra vocatur terra pˀmonialis excepta illa terra quaꝫ habebat domeſ-tica q̄ vocatur huſſrue lodh.

Thworre boſcap ſcal ſkyftes thē ey ere børn til .c.vi.

Mannes hion oc ka the ey børn oc døør an-thē thē ſithen tha ſkifftes hus oc boka oc købe iordh i thw mellom hin ther lewer oc hin dødes arwinge. En haffue the børn oc døør modher tha erfue fadhē i kone iordh en lodh wedh thꝫ barn thē neſth taghē ſøn lodh om ſøn er til ellē ieffn lodh wedh dather om ſøn er ey til ſo tagher han i alle boſcaph om han ſkiffthē we-dh ſine eghne børn ther the fare fra hannū. En købe iordh fange børn icke aff før en the erfue there fad En døør fader oc lewer modher efthē met børn tha erffue hwn icke i hans iordh men i

køpe iordh tagher hwan iaffn lodh medh søn om søn til er oc so i all boscap En sidhe bonde oc husfruesammel i fellegh oc købe iørdh oc haffue ey børu sammel oc døør anthñ thm̄ sithñ tha skifftes there børne iordh all som annē boscop .En haffuer bōde barn ther er hustuers stipbarn oc er thz laugt i felligh meth thm̄ haffue the køpe noghere iord sithñ there fellegh worde laugt døør anthñ thm̄ sidhñ tha skifftes thñ køpe iordh oc som ānē boscap Tho om stipmodher døør fører thñ køpe iord thē fad fāghē thÿsse lwude mz sine børn thē i fellegh ware meth hannū holdhere fadher medhñ hā lewer sithñ skifftes thz mellom hans børn ther i fellegh wore mz hānū hwre māge kolle som han haffuer so som ānen there fadherne iord En døør fadher førre oc er stipmodher oc stipbørn effther tha tagher stipbarn førſt aff købe iordh e effther at thz worde i fellegh oc sidhñ alle hans arwinghe halfft medh husfruē tho legges thñ lodh ther stipbarn togh til fadernes iordh forti at al iordh ther bonde køber hwat heller i fellegh mz børn othñ thz hedher alt fadherne othñ thñ lodh ther haffue fangher.

¶ Si coniuges.pro p̄ma parte facit.§. Si vir et vxor per totum ibi ēpticia rō qnia pater habet vsufructū institu p q̄s. personas non acquiritur §.i.et eadem ratio ibi quam diu viuit nota in libro Woldemari li.i.c.de federis iordh. Itē q̄d sic vir emit et emit ante matrimoniū et habuit scutatiōez post de hoc in libro erici li.i.c.xvi.ij. Item de redditibus empꝰ ad vitam patris et matris vtꝛ pueri capiant medietatē cū matre post mortem patris sicut hic in terra empticia vid eꝰ ꝙ non quia hic persona est electa secus si emerētur simplicit

donec reemerentur Alia ratio. quia textus hic nõ loquitur de reditibus sed solummodo de terra empticia.

¶ Pater non potest tenere secũ pue. c. vij.

MOrtua matre pater non potest tenere secuz pueros suos cũ eorũ matrimonio si sint xv ãnorũ si voluerint ab eo seperari Sed filia nequaquã potest se eximere a tuitõe pris anteq̃z tradiderit eam legittimo tutori nisi aliquo circũuentus infortunio sed si grauatus fuerit senectute l' amẽtia l' si se tradiderit tuitõni alteri? qd̃ dr fletføreth q2 non potest seipsum tueri nec aliũ. sed quãdo hoc contingit ille qui proximus est ei in cognatione debet eam tueri et bona eius nisi cõpertum fuerit q' dissipauerit bona eius Tamen sunt ꝓpinquiores cognati ex ꝑte patris q̃z ex ꝑte mris vt sint tutores! At fadher mo ey holle sønne mz therre modherne Capitulum. vij.

VIlde sønner mz fadher sithñ there modher er døød oc ære til alder kõme xv vinther tha mo fadher ey holle thm̃ om te ville fra hannũ far mz ther modherne En datther ma engelwnde seie sigh aff fadhers warie før en han giffuer henne annen reth warie vthñ hãnũ kõmer so meen til anthñ oldher eller wuidh eller at han flethføre sigh Forti at nar han kan ey ware sin eghñ warie tha mo han ey ware annẽs warie en nar som so timer tha scal han warie ware thẽ nest er i byrd vthñ han er affhariet Ware togh fadherns frender nermere warie at ware en mødhẽns frẽdhẽ

¶ Mortua matre. Nota q' cognati ꝑus debent vocari ad tutelas quã cognati concor. in instit. de legittima cognatoꝝ tutela

§.i.ꝛ isti.de capitis diminutione.§.si ꝛ non pōt alium ratis assignat͛ istitu.de excusatione tutorum.§.minores Nota hic etas xv ānoꝝ dr̄ legittiā ꝛ etas xviij. ānoꝝ ē legitiā ī filio ad subleuādaꝫ sed etiā ad exponēduꝫ requirūt͛.xviij. anni.

¶ Frater nō pōt tenere sororē secū nō mari.c.viij.

Frater nō potest tenere secum sororē non maritataꝫ quā diu vult Vel aliquis alius.et si testimonium fuerit a cognatis ꝙ possent eam xviij. ānos habentem ꝯgrue locare ꝛ distulerūt ꝓpter vsuꝫ fructuū quem habuerunt de bonis suis pūt alij cognati ꝓpinquiores cōqueri corā rege ꝛ rex pōt cū cōsilio eorū desponsare eā qꝛ sicut amittit primoniū si diuertit͛ a cōsilio pris ita nō pūt eam cognati diutius tenere q̄ꝫ cū venerit ad ānos discretiones Item si aliqua ꝟgo vel vidua. xviij annorū rōnabilit͛ petierit a suo tutore ꝙ eā desponset ꝛ ille distulerit si postea a se viro ꝑmisit ꝓpter hec nō amittet bona sua cū pūt tutores earū conuenire tales viros cōcubinarios pro leer widhe.

¶ At brodher mo ey holle systher
mꝫ sigh vgifft methꝫn̄ han vil c.viij.

Brodher mo ey holle systher mꝫ sigh vgifft medhꝫn̄ han wil En om brodher wil holde systher mꝫ sigh for hennes penninge ower atten vinther eller annē frende ther quinne vare haffue om so er withne til aff frēdher at the matthe hē ne quemelige stade tha sculle andre frēdher nest ere kare thꝫ for kōninghꝫn̄ thamo kōninghꝫn̄ mꝫ there raad giffte henne effther at hēne bøør. Forti at so som hwn taber sijth fadherne thꝫn̄ time hon giffter sig selff oc gāgher aff frēder there raad so

mwe frēdhē ep holde hēne lengeē en hwn kōmer
til laghe aldre hafuer āthn̄ møø thē attē vinthere
er gāmel eller noghē encke lāglig a thinge krafft
there warie til at giffte thm̄ oc ville there warie
thm̄ ep giffte oc lade the tha ligge hos thm̄ tha
haffue the ep ther meth forgiorth there godz En
tho mother warie søge thē efthē mz legher wide
⸿Frater nō pōt De legali exhibitōe puelle l' vidue vt ꝓpin-
q̇ores cognati eas maritēt patz ꝑ thord. in cor. §. lxxxv. Frat
rege q̄liter regis ē facere iusti. xxiij. q. v. regū Nō amittit pr̄
moniū hoc ꝫm leges. §. de nuptijs. l. fi. vt ꝓponis institu. eti.
ī pncipio sec⁹ ꝫm canones vt i. c. tuo ꝛ. c. cū apō de spon. ꝛ ma
ꝭ est etas. xviij. ānoꝝ legittiā in filia Si aliq̄ ꝛē cōcor. §. causas
in auct. vt cū de appellatione ꝯgnoscit coll' vni. ꝛ g'o. c. q̇nte
vall' de iurisiuris Nota de pena mulieris seipsum desponsan
tis habet li. i. cxxxiij. ꝛ de legeē vide īfra li. ij. c. xviij. īfra. c. xxxiij
ꝛ de hoc. c. xviij. ij. li. Nota qꝫ icausat⁹ ꝓ illicito concubitu pōt se
defendere cū iuramēto ꝯgnatorū vt infra li. ij. c. xviij.
⸿Oc faa ep børn sammel Nota circa capi. p̄cedē
te Si ꝯiuges So scriff landz domer afflandh thin
get oc andre gude mē mz hānū oc wor fithn̄ stat
fest aff righn̄s raad Om hion kōme sammel i bo
oc døør anthn̄ ther tha scal al vitthēlig gialdh aff
felletz boo och vthfred oc borne pēninge so sō thē
indhē ere oc fithn̄ hwat ighn̄ er Skiffte tha thz i
to dele i mellō thn̄ thē lewē oc dødes thn̄ arwighe
⸿Si puer morit̄ in cōmunitate. c. ix.
SI puer morit̄ i cōmunitate prē ꝛ mrē cū rema-
net q̄si nūq̄z fuit nat⁹ Si puer moritur mater
pri⁹ mortua tūc pr̄ totū hereditabit q̄zuis plures
hz pueros siue a prē sepatos siue nō Sed si pater
priu s morit̄ ꝛ mr̄ viuit tūc mr̄ nō plus recepit q̄z
vnū de pueris suis si sint l' quātū ꝑuingnus si sit

¶ Om barn døør i felliegh .c.ix.

OM barn døør i fellegh mz fadher oc modher tha er thz so som thz woꝛ aldrigh fødd Døør barn oc er modher føꝛre døød hwat heller skyfft fra fadher eller ey tho at thz haffuer sysken tha erffuer fadher alt ene En ere fadher føꝛre døød oc lewer modher oc er sysken til tha tagher modher icke mere en eth aff hēne barn eller stipbarn om til er.

¶ Si puer ꝛc. Pro isto facit ꝙ nota. iacobus de bel. vi in auct. de terrente et semisse in. iij. q. epatos. i. emācipatos hereditabit. i. ꝙ habeat vsufructum et filij habent ꝓprietatē insti. per quas ꝑsonas nō acquiritur. §. xij. c. de bonis qui libertis in potestate constituit. li. iij. l. quecunq̄ et. l. cum opoꝛtet.

¶ Si heres extra cōmunitatē extitit Cap. x.

SI heres extra ꝯmunitatē extitit et aliq̄s eoꝛū qui sūt i ꝯmunitate moꝛit̄ tunc diuidāt̄ omīa bona ac si omīs viuerent in ꝯmunitate ꝛ postea ꝑs moꝛtui eq̄lit̄ diuidatur inter omnes heredes.

¶ Om vdarwinge Capitulum x.

ER wtarwinge til oc døør annen there ther i fellegh er tha skyfftes alt godz so som alle lewede i fellagh oc sidhē skiffstes hin dødhes lod mellom alle arwinghe.

¶ Si heres ꝛc. Istud. c. ponit consilium iuris nisi enim fieret plena diuisio inter omnes tanquam viuerent non bene scire tur pars que moꝛtuum tangit qui iam venic ad diuisionem

¶ Qñ vnus ꝯfrater hereditat plus q̄z alius confrater vel soroꝛ Capitulum xi.

QVando contingit ꝙ puer ꝑmogenit⁹ hereditabit fratrē suū qui dicit̄ halffsysken cuz matre quotquot postea nascuntur cum debent proce

dere ad diuisionē bonorū post patrē et matrem Ille senior primo recipiat totūqꝫ hereditabit post fratrē suū qui fuit eius sysken.

¶ Hwar eth ser sysken erffuz mere en annē.c.xi.

Nar som so timer at thz barn thē først er fødh erffuer sin halff sysken met sin modher hwar manghe sysken sidhā fødes medh ther the sculle skiffte anthā effther fadher eller modher tha tage hin elste forløces op alt thz han erffuz effther sin seer sysken

¶ Quando vē Istud c ꝑsupponit ꝙ filius cū mrē succedat frī ex vno latere ꝙ ē ꝯtra leges iꝑiales vt ptꝫ i distinc. de succes sionib⁹ ꝑ casū de calō ⁊ i auct de heredib⁹ ab in testato §.hu⁹ mōi ⁊ §. sed ⁊ ipsā Item ibi illo senior ratio istius ē quia ꝙ ꝑus habuit non fuit de ista hereditate ideo nō est cōdiuideu⸗ dū nec defunct⁹ potuit trāsuertere ad innoīatos sicut eccle'q̄ nō ē. Nota dat ꝑuilegiū de ecclesijs edificandis c. adaudiētiā

¶ Filius patrifamilias in cōmunitatē nul⸗ lam habet partem ꝑrogatiuā.c.xij.

SI filius alicuius existens in cōmunitate cū pa tre a cōmunitate pris nō diuis⁹ lucratus fue⸗ rit pecuniā mercando seu nauigādo intra terram vel extra ꝛ post mortē patris sui pecierit heredita tē post apportat totū quod lucratus sit vel care⸗ at hereditate Sed si vxorē duxerit extra cōmuni tatē et ditatus fuerit nichilomin⁹ obtinebit here⸗ ditatem post patrem et matrem.

¶ At bōde søn i fellegh haffuer icke for lodes c.xij

EAr bonde søn køpferdh othā landz oc vindhē pēninge i fellegh mꝫ sin fadher oc er vskifft fra sin fadher dør fadher oc bedes han arff bære alt til skiffte eller miste arff. En quenes hā oth aff

fellig oc wordher fithñ rÿgh tha gar han togh til
arff bode efther fadhernes oc mødernes døød.

¶ Si filius Nota tex. iste hic loquit᷑ de cõmunitate ſʒ nõ facit
mentionẽ de tacita cõmunitate istud dubiũ ⁊ defectus cor.
p thord. in cor. §. lÿ. Dicendũ ꝙ lucrũ de iure cõi diuidatur eq̃-
liter inter patrẽ et filiũ et residuũ veiat diuiſionẽ ſed lucruʒ
filÿ nõ veiat ad collatõʒ. vbi grã Pater dedit filio centũ ex qui-
bus lucrat᷒ ẽ fili᷒ centũ ex illo lucro fili᷒ hẽbit q̇uq̃ginta ſʒ
pr̃ hẽbit centũ et q̇nq̃ginta et illa centũ et q̇nq̃ginta veniant
ad diuiſionẽ inter istũ filiũ et alios fratres et nõ illa quinqua-
ginta q̃ filius p̍us habuit q: illa habuit ex ſuo labore et indus-
tria ita no. insti p q̃s pſonas nobis acq̃ratur Nota etiã ꝙ tex.
di. kiøpferdh hoc in peculio ꝓfectitio ſecus in aduentitio vel
castrẽſi vl' q̃ſi castrẽſi iõ armiger ditat᷒ ñ cõportabit q̃ſi lu-
cratus ẽ i vita honaliũ nec cleric᷒ q̃ lucr̃᷒ est ex clericatu vel
studio nec filius cõportabit illa quã lucratus est i peculio ad-
uẽtitia ſcʒ per donatiõeʒ ſeu ſubſidiũ aliorũ amicorũ.

¶ Si filius p̍rifamilas fert vxorẽ ſuã. c. xiÿ.

SI filius alicuius in cõmunitate duxerit vxo-
rẽ ⁊ eã induxerit in domum patris ⁊ matris ſi
bona vxoris non fuerint poſita ⁊ in communitate
et ipſe moriatur ſine puerum r̃liquerit ſiue nõ ip-
ſa nichil amplius recipiat q̃ʒ intulit quia maritus
ei᷒ nullam ꝑtem habuerit viuente patre et matre
niſi aliquid ſpecialiter fuerit ei cõmiſſum ⁊ ſi pue-
ros r̃liq̃ret remaneãt cũ auo et aua et expectẽt he-
reditatẽ post mortem eorũ Si dubitatur quantũ
ipſa intulit pater mortui exponat quantum vult
cũ iuramento xÿ. cognatorũ ſuorũ nominatoꝝ

¶ Om bonde søn før ſin kone indh til fadher
oc modher Capitulũ xiÿ.

QVenes bonde ſøn i fellegh oc føre ſin cone in
til ſin fadher oc modher hans kone godz er

laugh i fellegh oc døør han fithñ hwat hã haffde
børn eller ey tha tagher hwn icke mere en hwn
førde til fellegh forti at henne bonde haffde ey
lodh methñ hans fadher oc modher leffde om
hãnum wor icke ſerlige i hand ſolth En haffuer
han børn with henne tha ware the meth oldefa
dher oc oldemodher oc ſtande there arff efther
thñ døde.

En wordher ſkelnet a hwre møgz hwn førde
indh tha meth neffn i kyn gøre hans fadher thet
ſo møghet ſom han wil.

¶ Si filius ꝛc̃ Nullã ptem cõcor. inſti. de hereḋ q̃litate ꝛ dctã. Speciale ſicut eſt donatio ꝑpter nuptias et ĩ peculio aduen/titõ et caſtrenſi vel q̃ſi caſtrenſi vtõ. e. c. proximo in glo. quaſi in fine Cũ iuramento melius eſſet ꝙ iudex alicui preciũ de/ferret cũ iuramẽto attentis circũſtantijs cauſarũ pſonarum vt notatur in c. fi. de iuriſiuris. et ideo melius et cautius eſſet ꝙ in illa ratione conſcriberetur ſingula ſub publico teſtimo/nio ꝛ iuxta eius concientiam reſtituantur Nota hic in textu dr ꝙ maritus eius nullã ptem habuerit viuẽte prẽ et matre et ſimile habetur infra li. ij. c. xcviij. ſi reperta in textu et in glo. et infra c. proximo quã diu in textu et in glo.

¶ Quid pater poteſt cõmittere pue-ris ſuis ad poſſidendũ Capitulũ xiiij.

Quam diu pater et mater viuunt nichil opor-tet eos committere pueris ſuis et ſi aliquid dederit vni negare non poteſt alteri Item ſi pa-ter commiſerit puero ſuo ꝛ ille puer genuerit aliũ et poſtea moriṫ prior puer et puer pueri viuit nec auus nec aua poteſt ei auferre quid auus dedit filio ſuo.

¶ Hwat fadher tørff ſelie ſÿth barn i hand Capitulum xiiij.

Fadher tør ey ſelie ſÿth barn i hendher medhñ
han lewer oc modher En om han ſa lier eeth
barn noghz i hēde tha mo han ey ſithñ vedre hin
andre En ſel fadher ſÿth barn noghz i hendher
oc fangher thz annet barn dør barn oc lewer bar
ne barn hwerkhñ oldefadher eller annē mā mo
fra hānū tage thz ther oldefadher gaff ſÿth barn

¶ Quā diu pater ꝛc̄ Nichil rō quia p̄ſentes ſunt dm̄ in corū
vita negare ymmo bñ ar.l.gñalē .§.de ſecundis nuptijs Nec
cor.p auct. lucrum ibid quia loquitur in alio caſu et ratio eſt
quia ſunt veri dm̄ et quilz eſt moderator in re ſua §.mandati
hoc in re mandata aufertur in oppoſitum ar.quia ſi erat pa
tre poteſtatis donatio non tenuit inſti per quas perſonas in
principio ſed poteſt dici q͂ confirmatur per mortem ſicut do-
natio inter coniuges ar ℭ de dona inter virum ꝛ vxorem li.
i.ꝛ.li. donationes ſi pater Item nota hic ſimile in c. proximo
ſi filius in vbo nullam habuerit partē viuente pr̄e et ſimile
infra li ij.c.xcviij.ſi reperta in textu et in glo.

¶ Quā diu pr̄ pueris ſuis.ſupple qui ſunt in eius poteſtate
ipis donare nō pōt eo q͂ pater et filius quaſi vna pſona ſunt
ℭ de impuberibus et alijs ſubſtitucionibus in vltima fallit tñ
in dote et in dona propter nuptias q̄ pater filio et filie dona-
re poteſt Item fallit cū filio familias emerito in caſtra pater
donat mobilia Item fallit ſi pater remittat filio vſufructuz
quem habet in reb9 illius aduenticijs Item fallit ſi fiat ob ali
menta hec hoſti concor. piſanus in ſūma in v. donatio primo
§.ix.in fine Quā diu pater ꝛ mater viuunt nichil oportet eos
committere pueris ꝛc̄. Hoc verum niſi parentuz inopia vel
ineuitabile cogente neceſſitate numerata cum pecunia et
placito precedente cum exhibitione legittima quia tune in
bonorum alienatione vel ſcotatione pueri propinquiores
iudicantur alijs cognatis patris et matris fraude nō inter
ueniente vt hic in ar infra li.i..xxxiij.

¶De dotalitio quod dici-
tur hiemferdh Capitulū xv.

SI pater deſponſauerit filiam ſuam et ei aſſig-
nauerit dotalitium qđ dicitur hiemferdh vel
filio ſuo aliquid commiſerit quando vxorē duxe-
rit ꝛ pater et mater poſtea moriūtur quod prius
receperūt pro plena hereditatis parte cōputabitur
et ſi hoc noluerint referāt totū qđ receperūt ꝛ poſ
tea ꝓcedant ad diuiſionē ſed ſi noluerint careant
hereditate Sed ſi dubitatur vtrū totū reportatū
fuerit an nō accuſatus ſe defendet iuramēto cog-
natorū ſcilicꝫ kyns neffn. Et ſi ille inferre nolunt
quod pater eorū dederat eis ſed potius volunt ꝑ
hoc eſſe contenti alij heredes non poſſunt eos co-
gere ad reportandū nec ad eq̄litatē cū eis faciēdā
excepta ſola t̄ra de qua debēt oēs eq̄lit̄ ꝑticipari.
Puer potius debet ad iudicare ſe ad hereditatē et
cōmunitatē q̄ꝫ nō quia potior eſt vox adiudicantiſ
quam abiudicantis.

¶Om hiemfredh Capitulum xv.

GIffther fadher ſin datther with mꝫ hiemfred
eller ſalier ſin ſøn noghꝫ i hender ther hā que-
nes ther there fadher oc modher døør tha ſtan-
dher thet thm̄ forfulle i retthe lodh hwat ſom
the haffue taghꝫ. En om the wille ey orwes at
tha føre ighn̄ thet the haffue fanghen oc ſkyf-
fte ſithn̄ ſom reth er. En om the wille ey eff-
ther føre miſte arff. Skyl a ath ey kommer
alt igheen giffue a lodh thn̄ ther for ſaagh er
meth kyns neffne. En om hin there wde er wil

orwes at fin lodh ther fadhē gaff hānū tha mwe
andre arwige ep nøde hannū til efther at føre el-
ler at ieffne medh thm̄ aff thet ther han haffuer
fanghet for vthn̄ iordh ene Garn er nermer at wi
de fig til fellighe oc arff en the hanū wile wide fra

Nota q̄ antiq̃tus rit⁹ erat vt maritus ⁊ vxor inuicē se eme-
rent ⁊ dotarēt ne vxor videret̄ ancilla ꝓpter dāpnabilē ꝑsūp-
tionē prime mulieris cōtra deū ⁊ ꝓpriū virū quia occasio ex-
pulsionis de paradiso fuit generis humani ⁊ ideo debet dici
dos q̄ꝫ dotare q̄ꝛ p̄cedēte in nuptijs viri donatione sequatur
dos vxoris Nota dotaliciū.i.dos vel dotis p̄ciū et dos dicitur
illud quod datur vxori a marito quando nubit.

Si noluerint carcāt hereditate ⁊c̄ Nota si vnus referat totū
qd̄ recepit cū iuramēto cōgnatoꝝ et alij referre nolunt care
ant illi hereditate q̄ referre nolunt sed illi qui totū retulit cū
iuramēto cognatorū possideat hereditatē omniū mobiliū vt s̄
⁊ ifra li.i.c.xviij. Hec rex ⁊ cōsiliarij regni Si pater cōcor.l.filie
C de collationib⁹ et l. vt liberis e ti sed fallit quando filia pe-
tit solum relictum ex codicill' quia tunc nō tenetur conferre
vt C de collationibus l. filiam contenti concor.l. post humano
et filie ij. C de collatōnibus excepta terra Hoc loc ale est puer
stat in voluntate an velit esse contentus an nō per dictam le.
post humano et legem filie ij.

Nota codicillus paruus codex vel scriptura vlla indigens
solempnitate sed solummodo sigillo testatorum volunta-
tem significans loco testamenti habetur. Nota in glo. qua n
do filia petit solum scilicet peculium relictū ex codicillis pu-
to hoc est quando petit hereditatem sibi extra scilicet et late-
re deuolutam alijs confratribus et sororibus de iure exclus
vt̃s.c. proximo quam diu in glo ec.s̃. eodem.c.ij. quando conti
git per textum Item quādo filia petit peculiū aduentiuū vl
castrense vel quasi castrense vt̃s e.c.xij. si filius in glo. in fine
in v. subtracto kiφbefcedh. Ista prescripta filius vel filia ad
diuisionem conferre vel referre non debent ratio est quia su
per talia peculia non habet ptātem pater familias sed tā
tum ille cuius est et adeo propriū est quasi licet filio de eo fa-
cere quidquid vult preter voluntatem patris q̄ꝛ secundū ca-

primus 15

tholicon peculium est paruus census extra corpus patrimonij positus in potestate filij vel serui. et ideo in glo. dicitur ex codicillis .i. ex parua scriptura sine solemnitate scilicet plurium testimonium sed salummodo patris sigillo sigillata quia secūdum papiam
Codicillus ē paruus codex vel scriptura nulla indigens solemnitate sed solummodo testatorum voluntatem significans loco testamenti habetur. Item est et aliud peculium extra corpus primonij et tantummodo sub proprietate filij vel filie nec sub potestate patris vt hereditas materna scilicet terra vt infra e.c.xxx. vitricus .§.vltimo Item vsufructus puerorum et bonis mobilibus et immobilibus ex parte matris mortuo vtš.e.c.xiiij. quam diu in glo. Item dos vel donatio quando matrimonium vt infra li. iij. c. xliij. quantum in glo.

Si vnus confratrum impetit alium Capitulum xvi.

SI omnes pueri qui dicuntur sysken viuunt & si omnes partes eorum sunt indiuise potest tamen vnus eorum plus impetere si vult et ad equalitatem cum alijs inter eos debent iudicari xij cognati eorum cum eorum iuramento qꝫ non scirent melius Item inter pueros qui vocāt serkol debent consanguinei id est compromissarij ex vtraqꝫ parte illud iudicare patrimonium et illud matrimonium et terram empticiam et hoc quod volunt Item si mater et pueri discordant et dubitator quid sit patrimonium et quid matrimonium ipsa debet scire cum cognatis suis et tunc nō preiudicatur pueris si superuixerint matrem suaꝫ et idem est de patre si cum pueris suis contenderit.

¶ Om eth ſyſken kaller a annetath t hz h .Capitulum xvi.

Alle ſyſken lewende oc om alle løde wdlafde tha mo om hwer ſyſken wil kalle a annen til iaffneth tho ſo at hwer medh hwor ſin lodh faldher oc til iaffnz medh andre thz ſculle gøre xij. there ſamfrendher mz there eedh at the kwnne ey retther gøre Mellom ſerkolle om thm̄ ſkyld at ſculle ſam frendher gøre thz fadherne oc thz mødherne oc thn̄ købe iord ther the wille. Skyl børn medh modher hwilkthz fadhern er oc hwilhket mødhern er tha withne hwn mz henne frendher Forti at tha withnes ey fra børn om the ower le we there.modher Sligh ſamme er om fadhē maler ſine børn ighn̄ tha withne han mz ſine frēdhē

¶ Si om̄s De iſta materia i·l.voldemari .c.xxxij.·z in.l.erici c.xxvi.li.p̄mi ratio de ↄſanguineis ē quia melius ſcire bona ꝓſuemet quā alij ergo ſtatn. corū iudicio ar.l.quiſq̄s de i.§. de reſcindenda venditione in.fi.ſed ipſis deficientibꝫ pn̄t extranci diſcutere vt in .li.erici .c.xxi.li.primi. Nota vtrū puer potius debet iudicari ad criſtianitatem hereditatē cōmunitatem et etiā ad legittimatōz q̄ꝫ in ↄtrariū ptz infra e.c.xxij.in glo.Nota hic dubiū de arbitrijs cōpromiſſarijs ꝑtiū conſenſu aſſumptis vtrum eorum ſinē vel laudo eque vel iniq̄ conuenit ſtare de iſto quere infra.li.ij.c.lxxi.in margine.Inter pueros Nota arbitror cōpromiſſarius cōtra ius vel iuſticiā non poteſt ferre ſniam vel laudū et ſnia iniuſte per cū lata non valet ſed eſt corrigenda et hoc etiā vbicunqꝫ continet manifeſtam iniquitatē pro iſto de iuriſiuris.c.quinta vall'ꝑ innocꝫ de arbi.c.ij.ꝑ innocꝫ hoſti.et io.in no.et hoc verū quamuis ꝑs inſtandū laudo ſit adiurata ar.notato ij.q.vi.c.a iudicibus i addi adde dicas et in addi adde dicit innocꝫ per ar.concor cū iſtis de arbitrijs §.i.in v.ſi ƀ quid ſi fuerit ꝓ ſpe iūctis notatꝫ e.ti.c.ij.ꝑ hoſti infra de iud.c.i.ꝑ io.in no.de iud.c.paſtoralis

in v̄.nota per paulū in cle et ibi dixi de v̄.sig c.sepe in v̄ defē/
siones per io infra re iuris c.scienti ꝑ diuū ⁊ io. in no. Item
exp̄missis cōcluditur ꝙ lȝ a sn̄ia arbitrij cō promissarij directe
non licet appellare tū ꝯtra ipsius sn̄iam ꝑmittitur supplica
re de isto est ar ad finē p̄me glo. cōcor.io in no ⁊ ij. q.vi.§. a
iudicibus ꝑ iohēm et pōt haberi recursus ad ordinariū hec ar
in c.ab arbitrijs in v̄.cōcordare ti de offi.de lega in vi

¶ Qd̄ vna hereditas lucratur aliā c.xvij.

VNa hereditas lucrat̄ aliā in omni diuisione si hereditas occurrit alteri quātūcunqȝ sit magna seu pua sed si nō inuenitur occurrisse tūc quilibȝ tātū recipiat quātū intulit cū testiōnio noīatorum cognatorū si nō sint posita in cōmunitate

¶ Om arff bedher arff Capitulū xvij.

ARff bedher arff i alle skyfft om arff er kōmē arff ighē hwre møghet som hwn er annen wegne oc hwre lyth som hun er annen wegne en fynnes ey arff ighē tha a hwer sin arff førā wt thȝ scal withnes mȝ nefn i kyn ther indh kommer om thȝ wor ey i fellighlaugt.

¶ Vna hereditas lucratur aliā ⁊c̄ Plana est vide c i in legib⁹
erici q̄liter vxor et maritus cōuenientes et erūt eq̄ diuites ⁊
mobilib⁹ non in terris Sciendū ꝙ arff bedher arff in mobili/
bus ex vtraqȝ pte vel in terris vtriusqȝ sȝ non mixtim scȝ in
mobilibus quā ad immobilia et ꝶ ſm quosdā hec expositio ꝑ
thord.legife aliter expōit vt ptȝ hic Arff bedher arff Illud non
est seruandū in terris nec in bonis mobilib⁹ q̇ ~~plus~~ patrem
mrēm auū ⁊ auā hereditario iure ꝑcipiunt sed in hereditate
bonorū mobiliū q̄ a latere accidens cōtingit iure hereditario
post auūculū vel nepotē vel in consimilibus vsqȝ ad quartaȝ
lineam thord.§.xliij.

¶ Si stipsysken discordāt de mobilib⁹ c.xviij.

SI puer qui vocant̄ stipsysken discordant de mobilibus qui vocantur boscap exponant ex

vtraqȝ pte cū iuramēto ꝯguatorū nominatorum
qꝛ q n̄causa recessit a ꝗrimonio puerorū qui vocā-
tur sysken postea non possunt cognati accedere.

Om stipsysken skilie om boscap c.xviij.

SKyl stipsysken om boscap lade wð begghe
smegne mȝ kyns nefsn forti at førske thȝ gan-
gher aff sysken dele fithen kōmer fredher ey til.

Si pueri ꝛc̄ Ratio prime partis est quia qui tacet consenti
re videtur per regulam iuris qui tacit. de regulis iuris in
vi. ꝛ ꝙ quis sua culpa sentit ei debet imputari ff. de seperati-
onib⁹ l. i. §. quesitum Ratio secunde partis quia nō debet ali-
cui imputari si nō fecit ꝙ facere nō potest etiam si vellet ar.
ff. de arbitrijs l. arbit ff. de negotijs gest⁹ l. si pupilli §. videa-
mus nec ē imputandū nobis ꝙ preter volūtatem nostram
contingit xxiij. q. v. de occidend hec quo ad infantem sȝ prece-
dens §. quo ad puellam Nota ꝙuis textus ille loquitur de cō
munitate tamen non facit plenam mentiōeȝ de tacita com
munitate et igitur huius capituli dubiū siue defect⁹ cor. per
thord. in cor. §. lij. Si pueri. est cū cōstitutio.

Si senior frater duxerit vxorē in cōmunita-
te cū fribus suis qui eorū tutor est c. xix.

SI puer qui vocantur sysken in vna sint com-
munitate et senior frater qui eorum est tutor
vxorem duxerit et eam duxerit ad eorum com-
munitatem scilicet fellegh et prolem ex ea genue-
rit et si fratres sint loquentes et conqueri nolue-
rint pueri ei⁹ capiāt plenam portionē in eoꝝ com
munitate et si sint infātes vel etiā puelle que non
pn̄t cōqueri nec debēt nullū dāpnū de pueris fra-
tris sui qui in cōmunitate nascūtur sociantur.

Om elste broder quenes meth andre
sysken i fellegh Capitulum xix.

HWore ſyſken are mange i fellegh oc hin elſte her there werie er quenes han oc føre ſin kone i fellegh til ſine ſyſken fanghe the barn ſammel oc are hans ſyſken malendh oc wille the ey kare taghe hans børn fullodh i felligh. En are hās ſyſken wmelande eller mø børn thē ey kwnne kare oc ey mwe haffue enghen ſkade aff there brødre børn ther i fellegh ere føde.

¶ Si aliquis matrimonio vidue fuerit copulatus Capitulum xx.

SI aliquis matrimonio vidue fuerit copulatus qui non habet ſpecialem portionem ſi ipſa habet pueros et maritus eius in communitate non fuerit poſitus vel ſi non fuerit publicatum in placito ipſum cum bonis ſuis in communitate poſitum quando debent procedere ad diuiſionem bonorum ſcire debent pueri cum eorum neffn in kyn quantum vitricus eorum intulerit et tantum recipiat ⁊ poſtea diuidātur reliqua bona inter eos ſicut fuerunt in communitate ſimul anteq̄z eoruȝ factus fuit vitricus et ipſe nichil amplius recipiat niſi porcionem vxoris ſue.

¶ Om man quenes i encki bo c.xx.

QVenes man i encki bo ther ey haffuer ſelff howet lodh haffuē hō børn oc wordhē hā ey laut i felleg ellē liwſt a thigi thn̄ time te ſculle ſkiff the tha ſculle børn wide mȝ neffn i kyn hwer mø ghȝ there ſtipfadē førde indh oc ſa møghȝ tagher han førſt wd oc ſithn̄ ſkiffter boſcap thm̄ i mellō

som the wore i fellegh før en han worde ther stip fadher oc fāgher han ey mere en syn kone lodh

¶ Si aliquis.c.cor.l generalis §.hijs antē casibus §.de secun/dis nuptijs. Quis non habet specialem portionē Sed secus est li.habeat et si maritus eius incōmunitate nō fuerit posi-tus hoc verū si puerum patrimoniū fuerit in placito publicū per cognatos sed si mulier virū accipit et puerū patrimoniuz non fuerit publicatū in placito tunc omnes sunt in tacita cō-munitate vt ptz in cor §.lij. et sic potius potest ꝛ debet se ad iudicare ad communitatem q̄ntū in contrarium quia pocior est vox ad iudicantis q̄ȝ abiudicantis vtš e.c.xv. Si pater §. vltimo et idem ē si mortua mulier est ꝛ vir receperit vxorem vt ptz in preallegato §.in cor. Pater concor c. per tuas §. Si vero qui filij sunt legittimi quō pōt pater legittimare per io fa.insti de nupcijs §.si et ꝙ succedunt no.caspar de caldˀ.in ti. de successionibus circa arborem consanguinitatis v. sȝ ter-cio casu et intelligitur de filio nato non ex dampnato coitu.ꝑ l.legem §.de naturalibus.

¶ De pueris illegittimis Capitulum xxi.

Pater filios cōcubinarios in placito legittimare debȝ ꝛ quātuȝ vult scotari et si aliquid sco-tauerit et nihil dederit dimidietatem porcionis re-cipiat cum filio legittiō et si puer legittimus nō re-manserit puer qui legittimatus est in placito ple-nam recipiat hereditatē post prēm Et si aliquid recepit de herēditate pris tūc herēditabit post frēs q̄ vocātur sysken tantū quātū puer legittimus Nisi pē specificasset i placito ꝙ deberet eē ꝯtent⁹ hijs q̄ sibi dedit patᵉ et nichil amplius obtinere ne post patrem nec post fratres .i.sysken.

¶ Om slegefredh barn Captulum xxi.

Slegefredh barn scal fadher til thingi føre at liwse at thȝ er hans barn oc skøde thȝ hwat

som han will thz giffue Oc so møghet som skøth
wordher thet beholler han oc ey mere En liwser
han thet i kiøn oc i koldh oc skødher icke tha ta-
gher thet halff lodh medh atelkone barn En ær
atelkone barn ey til tha tagher slegefredh barn fa
dhers erff ther thing liwst er En fägher han no-
ghz aff fadhers arff tha erffuer han effther syskẽ
iaffn lodh med atelkone barn Vthñ at fadhẽ ma-l
te a thingi so at han sculle athorwes mz thz fadhẽ
solde hannũ i hendher oc fanghe ey mere oc ta-
ghe effther sysken icke.

¶ Solus pater põt puer in filiũ recipe c.xxij.

Quecunqz pater recipit in filiũ nullus põt eum negare z null9 põt adiudicare puerũ nisi veri heredes Quicunqz legittimauerit sibi aliquẽ puerũ in placito si impetitus fuerit p aliquo crimine rñdeat pro eo sicut p legittimo Item si aliquis habens puerũ concubinariũ et ipsum in placito non legittimauerit nec pater nec ɔgnati patris aliquid recipiãt de emẽda. si fuerit occisus sed cognati ex parte matris totũ Sed si naturali morte moriẽ mater hereditabit vel cognati matris si ipsa non vixerit sed pater nichil

¶ Fadher ene mo sig barn gøre c.xxij.

Hwem som fadher gør sig til barn thñ mo en ghen man werki Oc enghen man mo giøre thñ mã barn ther sig gøør ey selff barn vthñ rette arwinge Hwilkhen mã sig gør meth alle log sle-
gefredh barn a thingi sware for thz som for atel-
kone barn hwar ther a bedes En haffuer man

stegefredh barn oc lims thz epa tingi worder thz
drabet tha tagher modherns frendher alle both
oc fadherns frendher icke oc ep fad En mordher
thz strodøøth tha erffuer modher alt oc ep fadhr̄
eller modherns frendher om modher er døød.

¶ Quando hereditas vel debitū
exigi debeat Capitulū xxiij.

Q Uicunqz hereditatē vel debitū post mortem alicuius voluerit exigere veniat vel nuncius eius in die tricesima si sit infra ꝓuinciā q̄ vocatur bygdh vel in placito qd̄ ꝓximo sequatur Sed si sit extra ꝓuinciā infra sex septimanas Sed si extra terrā est remaneat debitū incōcussum ꝑ diem et annū sed si est i regis expeditiōe vel sābleth p⁹ q̄z redierit exigat debitū vel hereditatem infra trinū Sed si in nullo iuste sit impeditus et sciuit hereditatē vel debitū ita esse ꝫ non exegit in recto termino qui hereditatē recipit defendet se legibus q̄ recte recipit Jtem si veri heredes non sunt infra septimā generationē vel si nō venerit infra annū ꝫ diē tollat rex herēditatē Jtē si i die trecesima nō i ueniūt̄ v̄ri herēdes estimari dz herēditas q̄zti sit p̄cij ꝫ seruet̄ ꝑ diē ꝫ annū ꝫ si nō cāpet ver⁹ heres rex tollat.dies et annus sunt sex septimani et annus

¶ Thwen arff scal kreffues eller giald c.xxiij.

H Wo som wil arff kraffue eller giald effthr̄ ān nens døød kōmer han eller hans budh at tretiughe dagh om the ære indhn̄ bygd ellr̄ thz thigh ther nest effther er En er han vthn̄.bygdh stande sex vgher En er han vthn̄ landz stāde dag oc

primus

iamlingh En er hã i kom̃ghñs kare both effther han hiem kõmer kalle a arff eller gialde indhen tredie fem En er hã i eghñ laghe forfal ther fleste mẽ wide at laghe forfald ar oc wiste at thñ arff wor til oc talz ep a som sauth er i rette time ware han wedh logh ther arff togh at han togh rette lige En ere ep rette arwinghe indhñ siwẽde mã‑ne oc kome ep indhñ aar oc dag tha tage kom̃gñ arff En om enghñ rette arwĩghe hittes a tretiu‑ge dagh tha scal arff wyrthes oc settes at gøme iamlingh oc dag kommer ta enghñ tage kom̃gh arff oc gømel e til rette arwinghe kõme en kõmer enghñ rette arwĩghe effther tha haffue kom̃ghñ Aar oc dag thz er iameligh oc sex vgher.

¶ Quẽcunqz ꝛc̃ Nota ꝙ puer potius debet se adiudicare ad xp̃ianitatẽ et hereditatẽ ꝙ̃ in contrariũ vt̃s e.c.§.i. Item puer potius debet adiudicare se ad hereditatẽ et cõmunita‑tem ꝙ̃ nõ vt̃s eodem c.xv.§.vltimo Item potest elici ex textu in primo §.huius c.ꝙ etiam puer poti⁹ potest se adiudicare ad legittimationẽ ꝙ̃ in contrarium. si dubiũ sit vtrum legit‑timus sit Ratio est quia potior est vox adiudicantis ꝙ̃ ab‑iudicantis vt̃s e.c.xv.§.vltimo in fine Nota q̇ filij sunt legitti‑mi et ꝑ tuas ꝑ textũ ꝛ doc dicit ꝙ pl⁹ valet q̃z in ueritate agi‑tur ꝙ̃ qđ similiare cõcipit et dicit hosti ibi ꝙ ĩ re fauora. vide licz pro legittimatione prefertur veritas opinioni sed si opi‑nio facit pro legittimatinoe tũc prefertur veritati extra qui fi sunt le.c.ex tenore et debiga c.nuper đ hac materia quere s̃. e.c.iij. Si mulier in glo.quasi in pincipio Quicunqz pater he‑redes quia vertitur in eorum preiudicium de secunde parte concor insti. ad senatus consultum circulianum §.fi. Nota pu‑er concubinarius qui filius naturalis dicitur non in placito legittimatus non habet cognatus vt infra li. ij.c.xx. in glo.
¶ Quicunqz ꝛc̃ Nota hic qualiter perditur ius non venient;

debito tempore ad exigendum debitum vel hereditatem vt hic in §. Sed si in nullo et simile infra li.ij.c.x.Si rex §.vltimo et extra descriptis c.si aūt et c. plerumqȝ quia si impedimentū legittimū nō habuerit et in debito tpe ad exigendū debitum vel hereditatem non venerit perdatius suum vt hic et similiter si non probauerit cum legittimis probationibus vt infra e.li.c.xiij.si aliquis §.hen. vltimo et infra e.c.quia et simile infra li. ij.c. xxxiij·qui voluerit §.et si testimonium.

¶ Nota prescriptionem xxx dierum al' de iure communi req̄ritur longius tempe scilicet xxx.annorum in istis personalib' de quo insti de perpetuis et tempalibus actionibus et §. de prescriptionibus xxx. annorum l cum notissimi extra prouinciam sit distinguit hoc i.§.de dilationibus septimam generationem simile de iure cōmuni in feudo quia successio feudi nō admittitur vltra septimū gradum vt ꝺ success feudi §.hoc iō. coll'.x.de iure tū communi et bonis hereditarijs succeditur ad x gradum et post hoc vir et vxor post hoc fiscus insti. de success congnatorum §.fi.et per casper de calō. circa arborem cōsāguinitatis de success §.in iij.casu vbi sed nūcq̄ eodē mō.

¶ Si aliquis receperit adulterā scienter c.xxiiij.

SI aliquis reciperit adulterā sciēter et genuerit ex ea siue sit manifestū eccl'e siue non filij sic geniti remanēt legittimi ꝫ si postea ꝑ iudicium ecclie seperantur ambo tandem recipiāt de boscap quia ambo scierunt nequitiā suā Itē si ipsa sciuit talē nequitiā ꝫ nō ipse ꝫ postea cōpertū fuerit ab eccl'ia ꝫ separant si pueros hn̄t portiones eoꝝ ꝯputet ꝫ deponet apud prēm ꝫ postea moriunt pater solus hereditabit eos ꝫ nō mr̄ sic ē etiā de patre si sciuit adulteriū esse reuertit heroitas pueroꝝ ad mrēm ꝫ ad alios vterinos qui dicunt syskē si moriunt Itē si nō hn̄t pueros tūc q̄cūqȝ eoꝝ adulteriū sciuit si minus intulit q̄ȝ alius habuit et continge

rit eos sm iudiciū eccle supari nichil ampli? recipi
at q̄z quot intulit Itē si ille qui adulteriū sciuit p?
habuit recipiat tñ ille qui nesciuit dimidietatem.

¶ Om man tagher horkone withñde c.xxiiij.

Tagher man horkone vithñde oc wies meth
oc fāgher børn meth hwat hellē thz wordhē
apenbart for then hellige kirke eller ey tha ere the
re børne atelkone børn oc skilies the at for cristhñ
doms log tha tage the bode lige møghñ i boscop
forti the wiste bode there ontscap En wiste hwn
oc ey han at thz wor hoor oc wordher thet tha
apenbart oc skilies at. oc halfuer the børn sam-
mel tha gøres børnes howz lodh oc ware meth
there fadher oc om the døø tha erffuer there fad
thm̄ ene oc ey there modher So er thet oc om fa
dher wiste hoor oc ey modhē tha fare børn til the
re modher oc hwn arffuer thm̄ all ene mz sysken
om the døø oc ey fadher En haffue the ey børn
sammel tha hwilken there hoor wiste om then
førde mynne til en hin annen en hindh haffde fø
re oc skilies the ath som sauth er taghe icke mere
en hā førde til En haffde hin mere thē hoor wiste
taghe hin to ther hoor ey wiste alt halfft

Si aliqs ⁊c̄ Itē distingēdū ē an ambo sciūt impedimentū ⁊c
sic pueri sūt illegittimi vt in c cū inhibitio de clādcstina des-
pōsatiōe aut vn? tm̄ sciuit et sunt tūc legittimi vt ibi ī glo iu
v̄ ābo ⁊ fa c in p̄ntia despon. ⁊ c ex tenore qui fi. sunt legittimi
sed separato matrimonio in facie ecclesie contracto filij geni
ti vel concepti ante sententiam legittimi sunt vt in c. ij. scilicz
cum inter qui filij sunt legittimi.

¶ De filijs adulterinis Capitulū xxv.

FIlij adulterini nichil recipiant post mortē pa
tris etiam si legittimauerit eos in placito et
scotauerit quātum nisi añ mortem suā assignaue
rit eis aliquid Item si aliquis desponsauerit muli
erē ꝑ verba de p̄senti et ꝯtraxit de facto filij quos
prius ex ea genuit erunt legittimi Itē seruus na=
turaliter ꝛ fletføringh ꝛ claustral' nō p̄nt herditare

Om hoor børn Capitulum xxv.

HOor børn taghe effther fadher icke tho at
hā lims oc skødher alt thz han nio mest for
othñ at om han solde thm̄ noghz i hendher før en
han døde En haffuer man slegefredh børn oc tig
gher han theē modher sithñ the børn ere alle atell
kone børn tho at the ere føtre fødde Trel oc flet=
førth man oc closther man mwe icke erffue.

Filij adulterini ꝓ primo §. Nota glosam magnam in .c.
cū haberet de eo qui dux in ma. Item pro secundo §.ē c. tāta
qui filij sunt legittimi Item contra tertiū §. de duo fa. iusti.
de heredibus instituendis §. xij. de claustralibus fa. contra c.
in presentia de proba exceptis minoribus vt notatur in c. le/
gari insti. de legatis sz rñdetur ꝙ contraria loquuntur de iu
re communi. sed illi iuri communi derogatur in datia per
consensum episcoporum et prelatorū atqz nobilium nec va=
lent preuilegia in oppositum impetrata nisi post istas leges
fuerint impetrata et sic mentio de istis legibus danicis ꝙ
eis non obstantibus Filij adulterini Nota propter delictum
patris punitur filius hoc verū temporaliter sed non perpe/
tuo Vnde de hijs qui fi. a. maio. parte .c. quesiuit per hosti .
xxiiij .q. iiij. in summa per io. et ar. i. q. iiij. Notandum de
vsu c. xviij. terre per tord.

Si quis moritur multis in c. xxvi.

SI quis moritur multis inuolutus debitis et exponit omnia bona in teſtamento ſuo vt ex inde ſoluantur debita ſua ſi heredes ſui in die triceſima poſt obitum ſuuz recognauerit ſe eſſe heredes ſoluant totum qđ exigitur. Sed ſi non recognoſcūt ſe heredes tūc ſoluāt illi quibus bona ſunt commiſſa q̄ʒ diu dicta bona ſufficiantur.

¶ Om man døør meth c.xxvi.

OM nogher man døør ther møghet er gialdh ſkyldough oc ſetther ſin eghen al til wiſſe for ſin giald anthn̄ cloſther men eller andre men kennes hans rette arffuinge weth hās arff a rette tretiughe dag gialde al giald ther kreffues ellē giffue logh aff hins hēde ther døød er En kēnes the ey weth arff tha gialde the gialdhn̄ thē gootz haffue til wiſſe taghet ſo frammeligh ſom hans gooz recker.

¶ Si quis moritur ꝛc̄ Sciendum ꝙ de iure communi heredes habent tempus deliberādi ſcilicet annum de iure ſed ab homine non minus q̄ ix. menſes et ſi fecerint inuentarium tenentur iuxta quantitatem bonorum non vltra ſed iſtud inuentarium faciant infra tres mēſes ſi bona ſunt preſentia ſi abſentia infra annum vt in l. Scimus §. ſecundū aūt dubius C. de iure deliberandi inſti. de hered qualitate et drña §. extraneis et §. ſciend ꝙ ibi notatis Item ſi nō recognoſcunt ſe heredes ~~xviij. iij.~~ vel the. ey kennes wedh arff tunc debita ſoluere non tenentur vt infra li. iij. c. xxiij. in glo. in fine Quā diu dicta bona ſufficiantur Nota ꝙ quando debita totaʒ hereditatem exhauriunt heres eſſe immunis a lucro ſic ꝛ a grauamine piſanus in v̇. hereditas §. vi. in fine allegans. C. de iure liberandi l. Scimus §. et li. perfectam Item tutores paruulorum pauperum non tenentur pro eis ſoluere vltra quam extendit ſe hereditas hec rav. et hen. de merſeburgēn ti. de rap. et incend et vtrum tenentur pauperes ſoluere

querite infra li.ij.c.xxiiij.in margine Item lz obligatio testatorū transeat ad heredes nō tm̄ pīclm̄ piurij et li. quiq̄ non possunt excedere singularē personam hec pisanus in v̄ hereditas §.vi in fi concor .vl et hosti.

¶ Quā diu potest aliquis secum habere concubinam Capitulū xxvij.

Quicunqz habuerit secum concubinā in curia et vadit cū ea manifeste ad dormitum z hz ipsa seras et claues et comedit cū eo et bibit manifeste in tribus annis hijs elapsis ipsa debet esse legittima vxor eius

¶ Hwor lenghe man mo haffue slegefredh meth sigh Capitulū xxvij.

Hwo som haffuer slegefredh mz sigh oc ganghere apēbarlige mz atlowe oc hwn haffuer laas oc lucke oc søgher ade oc dricke mz hannuz apēbarlige i tre vinther hwn scal ware atelkone oc rette huffruwe.

¶ Quicūqz habuerit vx̄ facit l in concubinatu ff de cōcubinis quia l presumit ꝙ sit vxor dūmō sit in genua et non viuit in honeste vt in l in libris ff.de ritu nuptiaꝝ sed non ponit certū tēpus pro illa p̄sumptiōe sicut hic ɓm canones cessat illa presūptio nisi matrimoniū fuerit publice contractum vt xxx.q.v.c.ij.in.fi.vide ibi glo. et dr̄ clamdest despon c.cū inhibicio.

¶ Quis potest esse tutor c.xxviij.

Tuttores puuloꝝ post mortem patris pn̄t esse fratre adult? qui deuētus ē ad legittimā etatē si hic nō est tūc pōt esse auus si hic nō ē tūc erit frat̄ pris et si hic nō est tūc erit auūculus z si null? eoꝝ ē tūc debet esse qui ꝓpinquior ē in cognatiōe Item nota ꝙ cognati ex parte pris sp̄ sunt p̄ferēdi in tuitione cognatis matris et sint beniuoli .

Item si maliuoli volūt esse et male tueri tunc regis est istis deputare tutores quos voluerit quia ipse tenetur omnes tueri qui non hn̄t fauorabiles tutores quia nō dz vocari tutor qui est dissipator.

¶ Thwo warie mo ware c.xxviij.

Sama børne warie eftther fadhers død er brodher fulworen oc til lawe aldher er kommen En er ey brodher fulworen tha er oldefadē er ey han tha er fadher brodher er ey han tha er modher brodher Er enghn̄ there til ta sculle nest ther mwe wari ware fadherns frendher er nermer wari at ware en mødherns frendher om te ere omskyplough oc wille wel wari En wilde the ilde wari tha scal konīg sette thn̄ til at warie ther han wil forti komghen er warie at alle thm̄ ther ey haffue selffue rette warie Hin mo aldri warie ware ther harier ær.

¶ Tutores ꝛc̄ Nota cognati ex parte patris ī tutela pferantur nisi fuerint dissipatores vt hic ꝛ s̄.e.c.vij.mortua § i.et vltimo Nota hic in textu.ꝙ nullus potest esse puerorum tutor nisi habuerit legittimā etatem vt hic Item nota hic in fine textus huius capituli qui male voluerit tueri debet a tutela depoui qꝛ nō debet vocare tutor qui est dissipator ꝛ s̄.e.c.vij.§ primo Tutores ꝛc̄ de fratro facit insti de fiduciaria tutela in principio secūdi ꝑ alio ibid de legittima cognatorum tutela Itē ꝙ cognati p̄ferunt insti de capitis diminutione § si maliuoli insti despectis tutoribus § nouissime Regis supple vel eius aduocati seu officialis insti de actiliano tutore circa medium Sicut pater potest dare tutorē in testamento qꝛ est tutela hereditaria seu legitcima vt hic tutela datiua vt patet de rege tutela testamentaria vt patet de pr̄e vt notatur insti e ti.Nota ꝙ mulier pōt esse tutrix ptz extra de appel c.ex parte v. Nota hic qui debet esse puerorū tutor debet esse sapiēs ꝛ eloquens vt hic in textu dicit ꝙ tutor debet defēdere pueros

⁊ eorũ bona per legẽ prĩe qḋ alias nõ fieri põt niſi tutor eſſet ſapiẽs et eloquens Item qui debet eſſe puerorũ tutor debet eſſe in eorũ cognatione ꝓximus vt li i.c.xxviij. Item cognati patris ſũt ꝑferendi vt eodẽ c.ij.§ Itẽ debet tutor eſſe in bonis habũdans et diues vt li i.c.xxx.§.i. Itẽ debet tutor puerorũ ꝓ bonis ne fraudentᷣ ponere ſufficientẽ cautionẽ ſcʒ ſi non ha/buerit bona immobilia tũc nichilominus maneat tutor dũ-modo ꝓ bonis puerorũ fecerit cautionẽ hec tord §.iij. Itẽ que ſit ſufficiens cautio li.iij.c.xxi.⁊ li.ij.c.ix.

¶ Nota ꝙ mulier poteſt reſidere cũ pueris ⁊ eoꝝ bonis cõmunibꝰ nõ maritata c.xxix.

QUam diu mulier voluerit reſidere cuʒ pueris ſuis nõ maritata poſt obitum viri ſui nec de-bẽt pueri nec poſſunt ab ea ſeperari ſed terra eoꝝ tutorem habere debet ⁊ cõſeruatorẽ qui eaʒ poſſit defendere ꝑ legẽ patrie ſi fuerit neceſſe ſed tñ mrẽ exinde recipiat oẽm fructũ et diſponat pro velle ſuo Sed ſi mater eorũ maritata fuerit tunc pueri recedant ad tutores niſi ſint adeo parui ꝙ nõ poſ-ſunt carere auxilio matris hoc eſt ſi nõ ſunt ſepteʒ ãnoꝝ tñ poſtq̃ʒ maritata ẽ tutores ꝯſeruãt bona pueroꝝ q̇ cũ mrẽ remanẽt ⁊ ſoluẽt ei expẽſã ꝓ pu-eris q̇ vocatᷣ coſtegiald Itẽ ſi mater ꝓpter aliq̃ʒ neceſſitatẽ ſederit cũ pueris ſuis ⁊ vẽdiderit terrã ſuã ⁊ ꝑciũ terre ad vſum oĩm eoꝝ ꝑuenerit ⁊ ipſa poſtea nupſerit ⁊ pueri ab ea ſeꝑanᷣ tũc ipa tenetᷣ recipere de bonis eoꝝ idiuiſis q̃ntũ fuit preciuʒ ter-re ſue Sed hoc nota ꝙ de terra eorum nichil ha-bet niſi aliqua terra ſit empta de qua poteſt reci-pere recõpenſationẽ plenã pro terra quã vendidit

¶ At kone mo ſine bøꝛn oc gootʒ gøme c.xxix.

BOne methn̄ hwn wil side mz henne fadher-
løs børn vmānet oc vgifft tha mwe men
børn ey fra hēne taghe en there iord sculle tog la
ghe warie halfue at gøme oc ware oc til syns mē
oc warie thm̄ mz loghn̄ om noghē kaller a Mo-
dher tragher tho alle nytte there affgar oc skiffte
efther hēne wille En mannes modher tha sculle
børn til laghe warie for vthn̄ om the are so smaa
at the mwe ey modhēs hielp myste thet er til vn̄-
vinther tha effther hwn mānes tha gøme laghe
warie thz børne gootz ther mz henne er oc giffue
hēne fostherløn oc costegiald En sel modher hin
eghn̄ iordh for trang thn̄ stwnd hwn sither met
henne børn oc ganger iorde wert thm̄ alle til terf-
fue mānes hwn sithn̄ eller the fare fra henne tha
ma hwn tage af bofa vskifft so møghz som hēne
iordh werth wor En aff there iord for hwn icke
vthn̄ aff købe iord er til tha tagher hwn there fyl-
lingh for henne iordh.

Quam diu mulier fa § qn̄ mulier tutoris officio fungitur
Item quia per se pōt esse tutrix sed cessat tutela qn̄ volat ad
secūdas nuptias fructū qd habeat vsufructū sicut pater isti.
per quas psonas § xij. qd dr de terra eorum voluntaria de ter
ra aūt sua equum est qd preciū cūputetur vt de ducta parte
matris residuū scilicet partes puerorū soluātur vt sicut ipsa
sensit emolimeutum pro parte ita et onis ar in regulis iur
qui sensit de regulis iuris in vi.

De vitrico et preuingnis et vtrum
vitricus potest esse tutor eorum c.xxx.

VItricus non potest esse tutor puingnorū suo
rum nisi propinquiores cognati consentiant
tamen cū eorū tutor est vel debet eos ad plenam

cōmunitatē hoc est fellig recipere secū cū bonis suis vel ad estimationē bonorū que dr wyrthpenninge tñ nō potest alienare terrā eorū nec domos
Item nota q quicūqz tutor debet esse aliorū tm debet habere in bonis q si bona illorū quorū est tutor ꝓpter eius negligentiam dissipantur possit omnia dampna refundere ꝛ si plus dissipauit q̄z possit de ꝓprio refundere iā nō potest esse tutor.
Item qui verus tutor est debet cōputare expensā quā sustinz pro pueris ꝛ si aliquid supest de bonorū ꝓuentibz reseruetur ad vsus eorum Sed si fuerit publicatū in placito quantū de bonis eorū ꝓuenire possit annuatim tunc pōt qñ venerint ad ānos discretionis totū exigere qd inde poterat ꝓuenire ad vltimā quadrantē cū cōputabit tūc tercia pars que poterat ꝓuenire de ꝓuentib⁹ et assignabitur tutori ꝓ labore suo ꝛ expensa Nullus tutor est et postq̄z mater eorū mortua est nec pater nec auus.

¶ Om stipfadher oc stipbørn en om stipfadher mo wære wærie ꝛc̄ c.xxx.

Stipfadher mo ey wære stipbørns wærie sothñ at nest frendher wille en tog scal hā an thñ tage thm i fellig mz sigh ellr til wyrthings pē ninge medhñ han er there wærie tho mo han ey aff hendæ there iordh oc ey there hws Hwilkhen som annēs wærie scal wære han scal so møghet haffue weth at thette som hā tagher vndher sin wærie met fuleghen to so at øder han ther wærie er sÿth eghet gooz so at haffuer to icke aff sÿth eghz gootz so møghz at giald effther aff som hā

haffuer vndher fine warie En ᴓder han mer en han haffuer selff tha mo hã ep wari ware hwo som warie er han scal acte thñ cost hã haffuer for the bᴓrn oc huat som ower er thz scal gãge bᴓrn til frãmeterff En wordher ep neffnd a thingi mz frendhers raadh hwre mᴓghz there gootz mo skilde hwert aar thm̃ til fram terff tha haffue the loff thẽ the kõme til olders at kreffue alth thz thẽ aff theẽ eghñ matthe gange i oterff To actes tha warie triti ngh aff thz ther gozet matthe skildhe for hans arbeide oc hans cost Enghñ warie mo aff hende the bᴓrne iordh ther the are ware ath hwerkhñ fadher eller oldefadher ma aff hendhe bᴓrne iordh fithen there modher er dᴓᴓd.

Vitricus non potest esse tutor ꝛc̃ Nota nec sponsus potest esse tutor spõse vel bonoꝝ sponse ante matrimoniũ per copulatu carnis cõsummatũ ratio est Nota.

So scriff landz domer oc andre gode mẽ aff lãdz thinghz oc saude so for rettelat man mo reffse fin fellebũdhñ systher mz kep oc vand thñ stundh the ere i felligh sãmel so lenge til henne brylloр vord giord oc indfᴓrdh til hẽnes husbondhe oc hwere enghñ mã plectugh ther fore forti at han er hẽne retthe warie so lenghe bryn effther hẽne bryllop bliffuer vndher hennes husbondhes wern

Hec scripta sũt Anno dñi M.c.lv. a placito tocius terre ꝛ cõcordat text9 ꝛ glo. ĩfra l.ij.c.lxxxi. q̃cũqз §ij. ꝛ l.iij.c.xxxij. ꝑcus sionẽ glosa. Vitricus cõsentiat q2 suspect9 ẽ ar isti. de auc. tuto ris et curatoꝝ ꝑ totũ et de suspectis tutoribus per totũ Item nota ff. insti. de excusatõe tutoꝝ § sed ꝛ paupratẽ et qñ dr de tercia ꝑte danda tutori cõcor de q̃rta legis falcidie et de q̃rta tribelliaca vt isti. ad legẽ falcidiã et de fideicõmissarijs here

dib? i de iuꝛ tñ cõmuni nõ hab eꝛ vt notatut insti qui tutores dari tũt in testamẽto § Si qs Nullus fallit in casu necessitatis vt insti. qb? alienare licet vel nõ § admonẽdi et infra e.c. xxxvi. puer § i. Nota text? hui? capituli nõ loquit de tutore puerorꝫ q̃ nõ est sufficiens in bonis et isti defect? cor.p thord i cor § xlvi Nota ſi tutores de iniuria vel fraude sunt suspecti tunc puerorum bona debent ad cõmunitatem vel estimatõnẽ vt insti de suspectis tutoribus per totũ.

¶ Qui nõ pñt esse tutores puerorꝫ c. xxxi.

Claustrales sacerdotes dyaconi subdyaconi non possunt esse tutores in placito laycorum Item villici serui et qui alteri? iugo sunt dediti q̃ vocant fletføringhe nullius possũt esse tutores qꝛ seipsos non possunt tueri.

¶ Hwo ey mo warie wære c.xxxi.

Klosther men oc lerde men ther er presther oc messedeghne oc subdeghne mwe ey warie wære a legmẽs tingh Brydi oc trel oc then there fletføring er the mwe enghñ mãꝫ warie wære for thi at the ere ey there eghen warie.

¶ Claustrales ꝛc De hoc insti. qui tutores dari pñt intestimonio exceptis monachis aliĳ clerici de iure communi pñt esse tutores sed non debet compelli Sed ratio istius capituli quia non debent apparere veredici in causis forensiũ vt in c. i. de postula per glo. de hoc xxi. q. iĳ. c. molestus Item fletføring sicut est arrogatus vel qui facit se emi pro pecuniĳs ꝛ per hoc efficitur seruus de arrogato insti. de adoptionibus §. cum aũt impubes sed de illo empto insti. de iure personarũ §. serui

¶ Nota q̃ clerici possunt esse tutores orphanorum ꝛ viduarꝫ et etiam defensores ecclesiarũ de licentia epõrũ lxxxvi. disti. peruenit Item pñt agere in iuditio seculari p se et miserabilib? personis c. añ dicti peruenit et etiã si suã vel suorꝫ psequũtur iniuriã e. q. vi. oñib? et cõcor. io. l. xxxvi. dist c. si. hec pisan? in d tutela § ĳ. et in s. cleric? ĳ. § i. Enghñ warie Nota i alienatõe

rei pupillaris requiritur cause cognitio ꝛ decreti inter positio ꝛ iuste cause subsistētia alias nō dominiū nō transfert̄ cōcor innocē ꝛ hosti. Itē ista causa alienationis cessante cōpetit minori rei venditio cōtra possidentē et actio ꝑsonalis ꝯtra tutorē ꝛ procuratorē concor io. in nouella et hosti. hec cardinalis de reb⁹ et nō alie c. dudū in v° alienatiōe de hmōi alienaciōe scꝫ eccl'e q̄ ecclesia fungit̄ iure minoꝝ quare infra hoc l. c. xliiij. in margine Claustrales et sacerdotes ꝛc̄ Nota istud capitulū intelligendū est de sacerdotib⁹ qui instituunt̄ tutores in testa/mēto. i. de testamētaria tutela siue dativa de sepul. c. ex parte ij. in glo et cui cōmunicat̄ secus vero in legittima tutela ut lxxxvi. dist. c. ꝑuenit et in summa pisani in v° tutela §. ij. et ē.

De illis qui dicunt̄ fletføringe c. xxxij.

Quicunqꝫ semel subdiderit se iugo alterius qd̄ dr̄ fletfører nunq̄ꝫ potest āmodo reclamare sed in placito debet se homo fletføre Itez quicunqꝫ receperit aliquē seruū vel aliquē fletføringh' debet respondere ꝓ delictis suis Itē Nota quicunqꝫ voluerit se fletføre debet se cuꝫ suis denarijs siue bonis exibere illis qui ipsum debēt hereditare et hoc in placito si āt hoc nō fecerit ipsi pn̄t rōnabiliter reuocare eū ad libertatem ꝓpriam vel ad tuicionē eoꝝ excepta omni lege Itē nota ꝙ qui uxoratus est nō potest se fletføre nisi uxor similiter fecerit secum vel si sint adeo decrepiti ꝙ seperantur ab inuicem iudicio epi.

Om fletføringh c. xxxij.

Hwo som sigh wil fletføre han mo sithū aldrī wether seie thꝫ En a tingi scal mā fletføre sig Hwo som trel haffuer eller fletføring tagher swa re there gerningher. Slaer fletføringh sin eghen husbunde tha giald husbonde ther saar worde blot wide En hwo som sigh wil fletføre han scal

føꝛſt lauge biwde ſig oc ſine pennige thm̄ ther hā nū ſculle arffue. en foꝛglømer hā thz tha mwe the dele hānum til hans eghen frelſe eller til thm̄ ſleff Kaller annē man a fletføꝛing oc er thz ey gioꝛt a thingi tha er han frels foꝛ vthn̄ al logh Thn̄ ther quent er han mo ſig ey fletføꝛe foꝛ vthen at hwn fletføꝛer ſig mz hannum eller the ere ſo gamle at biſcop lower thm̄ ſeer at wære

Quicūqz ſemel Vide iura ſ. pꝛoximo c. allegata ſemel qđ ſemel placuit amplius diſplicare nō poteſt vt in regulis iuris qđ ſemel Item quicunqz iſti de noxalibus actionibus § i. Itez nota quia ꝓpinquioꝛes debent eſſe potioꝛes ad emendandū ꝙ aliȷ̄ ſicut in aliȷ̄s rebus vt infra e. li. c. xxxiiȷ̄. in nota funda tur ex c. ꝓpoſuit de cōiugio ſeruoꝝ Nota non receditur a iurē communi niſi ex cā. Card in pꝛimo glo in c. in fidei de hereticis li. vi. concoꝛ io. de elec licet canon in v̇ carere per ar. Qui ipm dn̄c hereditat̄ Nota ſi aliquis redditur nimis decrepitus vel ex toto incenſatus tunc habeant heredes ipſum cum omnib⁹ bonis ſuis thoꝛd. § xv. Nota ꝙ ius textus iſte ſcilicet quicūqz ſemel loquitur de fletføꝛinge cū non plene loquitur de decrepitis et iō. coꝛrigitur per thoꝛd. hic in glo. et in coꝛ thoꝛd xv. Nota furioſi excuſantur a culpa in dementia commiſſa xv. q i. aliquos xxȷ̄. q. vȷ̄. queādmodū Item ſecundū iohēm et pau. de homicidio ſuper v̇bo furioſus ab omni actu in quo requiritur animus excluditur et excuſatur ratio eſt quia iudicium animi inſtante tempoꝛe dementie non hēbat et iō. excuſatur de toꝛ viuatis c. ex parte bec. circa finem in v̇. iudicium am̄ Itē nota ſecundū io. an de homicidio c. ſi furioſus in cle. ꝙ furioſus pꝛo delicto accuſari non poteſt Nota vlterius Si pater fuerit incenſatus vel furioſus de hoc require ſ li. i. c. vȷ̄. § i.

Quā vir accipiat vxoꝛē z a quo patre c. xxxiȷ̄.

Qui vxoꝛari voluerit recipere debet deſpōſationem a parte mulieris ſi vixerit vel a filio ſi

primus 26

ſit adult? vl' a fratre et ſi nullus eorū ſit qui ꝓri-
mus eſt in cognatione qui deſponſet eā requiſito
prius eius cōſenſu Sed ſi mulier nō habuerit cog
natos pōt mādare cui voluerit vt eam deſponſet
Item nota ſi mulier habet cognatos adeo ꝓpin
quos ꝙ pn̄t et debent eius tutores eſſe ſicut ſunt
pater frater filius auus patruelus et auūculus et
noluerit eorū parere cōſilio et deſponſet ſeipſam
abſqꝫ eorū cōſilio ipi bona eius cōſeruant ad vſus
eoꝝ ꝗꝫ diu ipſa vixerit niſi aliter cōcordati fuerit
Sed ſi ꝑ vim fuit oppreſſa ꝓpter hoc non amit-
tet bona ſua.

¶ Hwore man ſcal quenes Capl'm xxxiij.

HWo ſom wil kone taghe bede aff fadher el-
ler søn om han er fulworen eller brodher en
er thÿſſe enghn̄ til tha tygghe han aff then ther
neſt er imwe oc tho mꝫ hēne ia oc willie En haff
uer hwn ey ſo nær frendher at the ere hēne rette
warie ſo ſom er fadher eller brodher eller søn ellr̄
oldefadher fadherbroder modherbroder oc giffē
ſig ſelff uthn̄ therē raad tha holde the hēne gootz
e methen̄ hwn lewer vthn̄ the wordhe ādrelon-
de til ſynne En gangher kone wold ower haffue
icke forti tabet ſÿth gootz.

¶ Qui vxorari ꝛc̄ Sciendū ꝙ cōſiliū hic ſtatuit alias de iure
cōmuni nō eſſet neceſſariū dūmodo alias bene nubit vt §. de
nuptÿs l ſi vt ꝓponis et l. in cōuentione et xxx. q. v. c. i. ꝛ ſi ma
le vixerit nō tenētur eam dotare de quo i auct. vt de appella
coguoſcatur §. cās ꝛ § ſi. et in glo in c. quiute vall' de iureiurā
et iſti cognati ſunt quaſi ꝓloquutores mulieris ꝓpter vere-
cundiā eius ad inſtar tutoris vtē e. l. c. xxviij. vide etiaꝫ ē viij.
c. q̄liter qn̄qꝫ efficitur penalis ſi nupſerit ſine conſilio eorū.

¶ Quis terram pōt vendere c.xxxiiij.

Quilibet potest terrā ꝓpriam vendere si eam vendendā exhibuerat suis ꝓpinquioribꝰ cognatis in tribus placitis Terram patrimonialē debet exhibere ꝯgnatis/ex pte matris, si prius scotaverit et hoc nō fecerit tunc pñt ꝓpinquiores cognati reuocare scotatiōem factā et ipse soluet tres marcas regi ꝛ tres bondoni Sed si ille dixerit qui vendidit ꝙ dicta terra rationabilitʼ fuit in placito exhibita defendet se xij.hominibus.

¶ Hwo iord nio aff hende c.xxxiiij.

Bonde ma sin eghñ iord selie hwem som han wil om hā lagh bødd a tredie thingh oc sine neste frēdher Fadherne sealbimdes fadherne frēdher oc mødhecne mødhernes frēdher en skødhē han før en han laugbimodher tha mwe hās neste frendher thz affther kalle oc han haffuer forgiort sine tre mark bodē wedh komīg oc so wedh bōde En seier hin ther solde at thz war lagbodhz giffue xij.menz eedh.

¶ De terra vxoris c. xxxv.

Maritus non pōt alienare terrā vxoris sue nisi tantū habeat terre quantū ipa ꝛ adeo bona ꝛ insup puerū cū ea Itē si maritꝰ vēdiderit terram vxoris sue ꝛ emerit aliā ipa recipiat plenū restaurū de terra ēpticia q̄ʒ diu terra illa suffecerit sʒ si plus remanet de terra empticia q̄ʒ ilia terra fuit q̄ vendita est diuidatur inter omnes heredes Sed si terra empticia nō sit sufficiens recipiat plenuʒ restaurum de patrimonio mariti.

¶ Om bonde iordh c.xxxv.

BOnde mo ey selie sin kone iord vthen̄ at han haffuer om goot iord wedh a thette En sel bō de sin kone iordh oc kiøber annen iord tage hwn fyllingh aff købe iord e methn̄ til er En er mer̄ kø be iord til en soldh wor skiffte alle arwinge i mel lom En er ey købe iord til tha tage hwu fyllingh aff bondens frendher.

¶ Quilibet potest ⁊c̄ Vtrum qui bona sua alienauerit et ea postea quiete tenuerit per annū potest ea postea defendere. declaratur per thord c.lxxi. Quilibet potest simile de aliena-tione feudi patet col'.x. vbi cognatorū consensus requiritur secus de iure cōmuni in re non feudali vt insti quibus alie nare licet vel non per totū Quilibet potest terraz ⁊ iō. qui dix erit ꝙ terram venalē exhibuit in placito vtrū docere debet cū testiō. placi. vel se defendere cor in cor thord § iiij. Itē si ali quis inpingnorauerit terras quas in proprietate nō possi-det similiter notatur in cor thord § xxxvi. Nota in textu quili bet potest terram ꝓpriam vendere qd̄ regula a contrario sē su nemo potest terram alienam vendere infra li.i.c.xli.§ ij. in principio et vltimo et terra per secundū thomam scd̄a ij. § q. lxxvij. qui dicit ꝙ null' debet vendere alteri quod non est suū concordat bar. in pis sub vocabulo emptio § iij. quasi in me-dio et nullus tutor potest alienare terram puerorū quorum tutor est postq̄ mater eorum mortua est nec pater nec auus li.i.c.xxx.§ vltimo Item thord § iiij. et non potest aliquis ali-cui terras illas inpignorari quas non potest secundū leges alienando scotare vl' scotando alienare Nota nō potest aliq̄s vendere terram alterius vt infra li.i.c.xliiij. in principio et § vltimo Item nec potest aliquis diminuere terram alterius vt infra li.i.c.xlix. quā in ꝑncipio Itē null' pōt occupare q̊uis mō terrā alteri' vt infra li.i.c.lvij. q̄si per totuz Itē null' pōt arar̄ terrā alteri' violenter vt īfra l.ij.c.lxxij. Si vero bona al teri' aliq̄s vēdere ꝓmiserit ⁊ nō ipleuerit soluat bōdoni tres marcas ⁊ regi tātū thord § iij. ⁊ li.i.c.xli. i pricipio ⁊ i vltimo.

¶ Nota ꝙ ꝯtra iura fit ꝓ infecto debet haberi x ḋ vides nec valet iuramentũ cõtra hoc factũ ¶ de legibus nõ dubiũ sibi de fo. cõpe c. si diligẽti hec henricus de boic de iureiurã c. cum contingat ḋ vnica. Item alienacio q̃ fit cõtra formã iuris nulla est ipso iure de iureiurã c. institutus de hijs que fiũt a maior ca. c. xij. q̃ sine exceptione ar contrarij q. ij. si qua de rebus hoc soluitur ne se vacan. c. i. hec ver. de re. ec. non alie c. siquis presbiterorũ ḋ ab initio nullas.

Maritus non potest Vide insti quilibet alienare licet vel non in glo. Nota Credo ꝙ alienatio siue venditio terre vxoris tenet et legittima manebit si habuerit puerũ cum ea plenum restaurum de terra empticia vel de patrimonio mariti vt hic in c. maritus et quasi simile infra li. iij. xliij. c. mulier et hoc verum intelligitur sed mulier sciens et sustinens consilio et opere hoc idem fecerit vt s̃ ibi.

¶ Quante etatis sit masculus quando potest terram alienare c. xxxvi.

Puer masculus non potest alienare terram suam nec vendere anteq̃ȝ fuerit xviij annorum Sed puelle nunq̃ȝ pñt terrã suam vendere nisi adeo pauperes efficiantur ꝙ oporteat eas ꝓ sustẽtatione vite vendere tũc debet vendi cum consilio cognatorũ ꝓpinquorũ tamẽ non amplius nisi ꝓ dimidia marca argenti vno anno Vidua põt terram suã cũ consilio cognatorum ꝓpinquorũ vendere ⁊ mutare Item si aliquis vendiderit terram ꝓpriam et eam in cõmunitate consumpserit vxor eius exinde nichil soluat Sed si vendiderit vtrãqȝ et suã terram ⁊ terrã vxoris ꝓpter paupertatem ambo dampnũ sustineant quia tenentur viuere de ꝓprijs et vtriusqȝ bonis.

¶ Hwar gammelt barn gootz mo aff hende c. xxxvi.

SWenbarn ma ey ſelie ſin iordh oc ey andher
ſtunde affhendhe før en han wordhē atthen
winther gammel En møbarn mo aldri ſin iordh
ſelie vthē hwn wordher ſo fatugh ath hwn ſel før
liffs føtzel tha ſcal ſelies mz neſte frendher raadh
oc ey mere ſammel en for halff mark ſølff eeth aar
Encke mo ſin iord mz neſte frendere raad bode
ſælie oc ſkiffte Sel bonde ſin eghē iord oc ꝙder hē
ne i fellegh thz gialdher huſfrue ey efſther En ſel
han bode ſin iord oc ſin huſfrues iordh for vſel-
hedh haffue hiemgiald forthi at the ære ſkyldugē
ath fødes aff there beggis.

Puer maſculus xviij. De iure cōmuni requiritur ꝙ puer
talis ſit xxv. annorū ff. de maiorib9 xxv. annis per totū xviij.
hec etas requiritur ad alienandū ſed etas xv annorū ad ſubli
nandū ſ. e. c. vij. Item nota ꝙ bona immobilia puerorū puel-
larū poſſunt in caſu neceſſitatis ꝓ vite ſuſtentatione caruz
vendi vt hic ſ. e. c. xxx. vitricus in glo vltima in vbo nullus.

Quō debet terra emi vel ſcotari c. xxxvij.

IN placito debet terra ſcotari ꝛ non in alio loco
hoc eſt in placito In cuus hæreth illa terra
iacet in placito Syſel vel in placito tocius ter
re vel corā rege quia teſtimoniū placiti adeo vali-
dum eſt ꝙ contra illud nulla lex ꝑualebit.

Hwor iord ſcal købes c. xxxvij.

ATtingi ſcal man iord ſkøde oc ey andhē ſtz
thz er a thz hæretzthingh ther iordh liggher i
eller ſyſel thingh eller lantzthing eller for komīghē
forti at things withne er ſo ſterct at imod things
withne ſcal enghē logh giffues.

In placito vꝰ hoc eſt ſpeciale quia deiure cōmuni pōt quis
in quocūqz loco alienare dūmō ꝓuideret ſibi de ꝓbationibus

f

sufficientibus sed ratio istius ē ad tollend ū querelas et lites
ꝓpter testimoniū placiti vt infra c. proximo.

¶ De testimonio placiti Capitulū xxxviij.

Hoc est testimoniū placiti ꝙ boni et iusti qui tunc tpis fuerūt in placito testificāt se vidisse ꝛ audiuisse quod factū ē Placitū nō pōt teneri siue haberi cū paucioꝛib⁹ q̄ȝ cuȝ septē hominib⁹ qꝛ tot hoīm testiōniū de placito est plenū testimoniū Terra que legat eccl'e si vendi debet pōt emi aq̄cū qȝ quia oēs xp̄ani debent esse fratres.

¶ Om things withne c.xxxviij.

Things withne er thȝ at the gode mē a thingi woꝛe withnet thȝ, ther the soe oc høꝛe Mynne en vij mē mwe ey thing holle so mange men ere oc things withne Thn̄ ioꝛd ther man giffuer til godȝ hws scal hwn selies thn̄ mo købe i hwo som wil foꝛti at alle cristne mē sculle brødꝛe wær.

¶ Hoc est testimoniū septē sic septē testes requirūt ad testamentū insti de testamēts oꝛdinand § sed cō paulatim ꝛ vide glo in l. testi § de testibus et infra e.c.xli. terra concoꝛ in auct hoc ius poꝛrectū C de sacrosctis ecclesijs et x. qi. hoc ius sic tn̄ ꝙ ille pꝛeferat qui plus dat vt dicit auct hoc ius ꝛ facit glo in l C de iure fisti ꝛ has fist li. x. Nota sm canones testib⁹ nō testimonijs ē credendū vel iudi. extra de cohabi cle. c. tua. Nulla lex preualebit Hoc ver si testes i testimonio placiti nō sunt suspecti sed si sunt suspecti tūc secus Item de re sine cā. extra placitum acta siue discussa testimonium placiti non valet quia contra illud ꝑualebit lex scilicet iuramentum hominū Item pro falso testimonio in placito pꝛestito soluat falsus testis ad minus tres marcas bondoni et regi tantum § i. et i. Itē si aliquis aliquem in placito pro aliqua causa incusaue

rit pro qua non eſt citatus ad placitum habeat ſpacium deli
berandi q̄d reſpondeat ad proximū placitum thord.. ſi.xxxij
¶ Item homo citandus ad placitū citari debet apud eccleſiā
ſuam coram perrochianis dominica proxima ante placituz
per duos teſtes thord. Item quicunq3 ad placitum acceſſit et
in via aliquis contra eum deliquerit ad diſtanciā a loco placi
ti quo a placito videri poteſt illud delictū ſcilicet thingfredh
brøde ſimiliter ſi contingat in placito ſimiliter ſit delictū thin
gfredh per totum diem integrū quo placitum hereth vl' ſyſel
tenetur ſi aliquis contra aliquem in receſſu a placito deli-
querit.
¶ Si vero in receſſu a placico generali tm̄ pax illa per totuz
diem et ſequentem durabit ¶ Si in placito contingat tūc eo
dem placito premulget delictū et illud in ſecundo placito ad
diſcernendum ſuper hos xij fidedignos nominari ꝫ tertio pla-
cito diſcernant et in receſſu a placito ſi letus fuerit tūc ſequē-
ti placito promulget delictū thord c.lxxxviij.
¶ Item ſi aliquis ſine quacunq3 cauſa teſtimonium habet et
aduerſarius ſuus ſimiliter habet tunc illud teſtimonium te
nendū eſt pro firmo in quo ep̄us et octo meliores illi' hereth
teſtimonio ſuo conſenſerūt thord ſ xxv.
¶ Nota quilibet falſus teſtis ſeptenni pn̄ia puniatur primo
ꝑpter dei offenſionem xxij. q.v. ſiquis.
¶ Item infamis eſt et a teſtimonio repellitur propter iudi-
cij illuſionem e.q. ſiquis conuictus. ¶ Item verberibus ca-
ſtigetur propter inueſtigationem veritatis quinta q. v.
illi qui.
¶ Item rebus ſpoliatur propter dampni q̄d intulit reſtaura-
tionem xxxiij. q. v. hec ymago in fine.
¶ Item excommunicetur. ¶ Item nota inducens ad fal
ſum teſtimonium grauiter peccat et ſimiliter pena punia-
tur xxij. q. ij. ſi quis conuictus.
¶ Nota falſus teſtis excommunicetur auctoritate ſtatuto-
rum prouincialium.
¶ Nota quantum vir et mulier poſſunt legare pro ani-
ma ſua et quibus quere infra linia tercia Capitulum xlv. in
margine.

¶ Nota huat husfrue oc born oc hion maa aff hendhe li iij. c. xliiij. § iij. et hic in parte in c. uxor habens maritum ꝛ supra li. i. c. iij. § ultimo Et utrum voluntas defuncti sit adimplēda quere infra li. iij. c. xlv. in margine.

¶ Hot est testimoniū placiti ꝛc Nota hic oritur dubiū si discordauerint testes per quos cōmunicatur. rūdetur ut in cor per thord. § ij. ꝛ hic ī glo. Itē aliqs īfra l. ij. c. vij. Si discordauerit in glosa.

¶ De legato a muliere nupta vel innupta Capitulum xxxix.

Uxor habens maritum et puerum cū eo nō potest plus dare pro anima sua q̄z maritus voluerit sed si querimonia exorta fuerit de legatis p aīa vel de uno vl' de reliquo maritus mortue exponat qd fatet et pro reliqua pte defendet se lege. Itē si nō habuerit puerū cū eo tūc bene pñt legare dimidietatem portionis per oīa sua.

¶ Om selie gifft Capitulū xxxix.

Husfrue ther haffuer husbonde oc børn wedh mo ey giffue ath selie gifft mere en bondhen giffuer ia wedh En wordher ther kære a siele gifft anthñ aff closter eller ander man tha ware bondhñ wedh log at haniette ey mere en han gā gher weth En haffuer hwn ey barn weth hānuz tha mo hwn giffue halff sin howz lodh bort for henne siel.

¶ Uxor hñs Istud caplm restringit libertatē testandi contra l. i. § de sacrosctis ecclesijs Nota etiā q mulier hñs puerū mortuo marito si testamētum fecerit debet dimittere pueris q̄rtā nature l' querela de inofficioso testamēto locū habebit in ītt de inofficioso testamento § xij. ibi per glo.

¶ Si aliqs vēdiderit terrā suā p denarijs suis et alia terra nō fuerit empta p illis denarijs c. xl.

primus

SI vendiderit aliquis terrã suã pro denarijs et
alia terra nõ fuerit empta cũ denarijs ill' hoc
qđ interim in terra ponitur et remaneat terra q̃z
in pecunia repertũ fuerit remaneat bofa
Item si maritus primo emerit terrã cũ denarijs
qui vocantur bofa et postea vẽdiderit terrã ꝓpriã
ꝑ expẽsa sua et sue vxoris primo soluat ei ꝑ matri
monio suo oĩs terra qua emit si maior terra emp
ticia sit q̃z vẽdita hoc diuidatur totũ inter omnes
heredes Si minor fuerit terra empta q̃z vendita
recipiat plenã recõpensationẽ de denarijs qui vi-
cunt bofa ꝙ si nõ inueniatur sustineatur.

Om man sel sin iord oc wordher ey
laugt iord Caplm xl.

SEl man sin iord oc wordher ey laugt i iordh
thz ther i peninge wordher fwnnet ware bo
fa En bonde om han køber førstæ iord met bofa
oc sel sine eghen iordh for sin cost oc hans hustru-
es so møghz som kiøpt er giældes husbunde for
hans fadherne om købe iordh, er til er købe iordh
mere en bondhẽ solde skifftes mellom arwinghe
er købe iordh mynne til tage fylling aff bofa ar
ey bofa til haffue hiem giald.

Si vendiderit ꝛc̃ Si vendiderit maritus terram et emerit
terram pro illa pecunia terra empta veniat indiuisione iter
maritum et heredes vxoris sed si solum pecunia suspecsit ve
niat inter bofa Item de alio articulo ratio dictat ꝙ heredes
de bonis vxoris refundat marito restanrã pro sua re vendi-
ta si bona post vxorem supersint alias habeat maritus dãp
nũ qui sibi melius nõ prouidit fortassis prima ꝑs loquitur cũ
§ siquis a nõ dño insti de rerũ diuisione.

Si quis vẽdiderit terrã nõ appropriatã c. xli.

Quicunqȝ terrã vendiderit et eam appropriat
nõ poterit et illa legaliter reuocata fuerit per
contentionẽ q̃ dr dele ꝛ ille qui vẽdidit debet expo
nere preciũ integraliter et soluere regi tres mar-
cas et bondoni tres quia non potest appropriare
Sed quicunqȝ vendiderit alteri terram tenet eaȝ
appropriare et tueri per cognatus suos infra tri-
ennium quia legittima prescriptio nõ currit prius
que dicit laugheudh nec minus currit q̃ȝ trib9 an
nis Postea ille qui emit defendat se per cognat9
suos nisi aliquis impetierit qui tũc nõ erat infra ã-
nos discretionis vel mulieres nõ hñtes tũc tuto-
res vel si illi quorũ intereat erant tunctpis extra
patriam quando terra vendebatur.

¶ Hwo som sel whiemelt c.xli.

Hwo som whiemelt iord seel oc deles hwn eff
ther lade wdh werdh hin ther solde oc bøde
iij mark bõde oc so kong forti at hã solde whie-
melt En ho som seel annen iordh han bør athi-
emle hannũ thñ iord oc warie hannũ thñ mȝ sine
frendher e til thisse ath hin haffuer trpghi winthẽ
laugheud a ther han køpte forti ath laugheud er
ey mynne en tre winther Sithñ a hin ther køpte
at warie mȝ sine egne frendher vthñ at the kalle
a ther ey wore kommen til olders eller quinne
ther ey haffdhe retthe waria eller the men ther
wore vthñ lantȝ thñ tẏth ther iorden soldes.

¶ Quicunqȝ terram vendiderit ꝛc De venditore rei aliene
qualiter puniatur de emptione § de emptionibus per totuȝ
Iteȝ hec prescriptio currit tribus annis hoc de iure cõmuni
verum est in vsucapiõe qui habet tres annos prescriptio ta

men habet x et amplius vt institu de vsucapionibus et lon
gi temporis prescriptionibus per totum si quando terra ven
debatur quia contra tales personas non currit prescriptio
vt de integrum restitu c requisiuit et c. beneficio.
¶ Nota langheudh kan enghen mā fo pa nogher iordh vthē
logligh skode oc enghen man kan fo logligh skodhe vthen aff
retthe egher man vt hic et ꝗ̄ toto titulo de scutacione vendi
tione et alienatione terrarum vndhertaghē arff.

¶ Si contentio oritur vtrum plus vendi
tum erat vel minus Caplm xlij.

SI aliquis vendiderit terram et oriatur cōten
tio inter eos vtrum plus emerit vel minus si
ille qui emit poterit allegare legittimā prescriptiōē
trium annorū ꝙ tanto tempore fuerat in plena
possessione absqꝫ ꝗ̄rela obtinebit in causa Sed si
contentio fit inter eos de dicta terra infra tres ā
nos tunc requirendum est testimoniū de placito ⁊
si testimonium placiti non affuerit tunc pocior est
causa vende ntis.

¶ Om trette wordher a huat solth
wor mere eller mynne c.xlij.

SEcl man annen iordh oc skyl thē om huat
heller han køpte mere eller mynne haffuer
then ther køpte laugheud a mkerth tha ma han
withne hin ighen thē solde En skyl thē a indhē
tre winther tha staar thꝫ til things withne En er
ey things withne til tha wordhē hin nermere thē
solde at winne.

¶ Si aliquis dixerit se emisse
Capitullm xliij.

SI aliquis dixerit se emisse tam terram sororis q̃z fratris ⁊ ipsa est non maritata et in cōmunicate cum fratre et si testimonium pro taciti non affuerit ꝙ terra vtriusqz fuerit nominata tūc ille qui vendidit defendat se lege ꝙ non vendidit nisi partem suam Sed si conuictus fuerit soluat tres marcas et soror vtatur terra nisi tutor eius vel ipsa personaliter alienauerit eam.

¶ Om man kaller sigh athaffue købt bode systhers iord oc brodhers c.xlij.

KAller nogher man sigh athaffue købt bodhe søsthers iordh oc børdhers oc er hwn 'wmānet oc mz brodher i fellegh oc er ey things witne til at nefnd wor bode serlige tha ware hin wed logh ther solde at han solde icke mere en sin eghñ lodh En brøsther hannum logh bøde iij marck.

¶ Oc systher holler sin iord vthñ at henne retthe warie eller hwn selff haffuer thñ aff hendeth.

¶ Si aliquis ⁊c̃ Nota de prescriptione vtš .e s. proximo ⁊ de testiō placi. vtš. c.c.xviij.

¶ Si aliquis ⁊c̃ Nota quicunqz promiserit alicui bona sua vendere ad implemendum tenetur obligatus ¶ Si vero bona alterius vendere promiserit et nō impleuerit quid soluat regi et bondoni patet per thord. in cor. §. lxxxi.

¶ Si aliquis ⁊c̃ Facit § nunc ad manendum insti quib⁹ alienare licet vel non.

¶ Qui non debet terra defendi c. xliij.

TErra dz fendi per noiatos de cōsanguinitate q̄ dr kyns nefnd Si eccl'a 'contenderit cum aliquo bondone de terra et illa pl⁹ valet secundū cōsuetudinem ville q̃z marcā argenti dn̄t veredici suo discernerē iuramēto Sz si terra valet marcā ar

genti vel minus et bondo retinet eam in ſua poſſeſſione tunc ipſe defendat ꝑ kyns neffnd Sed ſi terra ſit in poſſeſſione eccleſie et alterius nō tunc dn̄t tutores ecc'ie et alijꝫ meliores ꝑrochiani xij ſuo iuramēto ad iudicari eā eccleſie l' alteri alicui Si aliquis habuerat terrā xl annis in quieta poſſeſſione debet eam abſqꝫ omni lege tanq̄ꝫ iuſto titulo poſſidere Sed ſi eccleſia xxx annis fuerat i poſſeſſione abſqꝫ q̄rela obtinebit terrā abſqꝫ omni lege.

Hwar men ſculle iordh wærie c.xliiij.

Iord mz at wærie kōmer icke ānet til en kyns neffnd Skyl bonde wedh kirke om iordh oc gialdher iord mere en mark ſølff aff rette by wyr thing tha ſculle ſandmē ther om ſkylie En gialder iord mark ſølff eller mynne oc haffuer bondhen i hefft tha worde han wedh kyns neffnd En om iord er i kerkens heffth tha ſculle kirke wærie oc andre kirke mē the beſte ſo at the ære xij ſwærie henne iordhn̄ anthn̄ til eller fra Haffue bōde hafft iord fyrthiwge vinther i heffdh wære logløøs for kirken En haffuer kirken hafft iordh tretiwge winther heffdh wære logløøs for bondhen om thet ſtood wkerth.

Terra debet defendi ⁊c̄ De poſſeſſore q̄ teneat defendere poſſeſſiōꝫ ſuā et q̄ dicit de xl ānis verū ē de iure cōmuni etiā ſine titulo ſ̄m leges ꝑ l. cum notiſſimi C de preſcriptionibus xxx annorū ſed ſecus ſ̄m canones vt in c. Si diligenti et c. fi. de preſcrip. Item contra eccl'am requiritur preſcriptio xl. annorū ſed ꝑ eccl'a ſicut pro alijs de iure cōmuni vt in c. iij. et c. ad aures de preſcrip. ex quo patet q̄ eccleſia citius preſcribit q̄ priuat⁹ oppoſitū deberet eſſe quia a ꝑuato ſepatur reuerti nō ab eccleſia et ea rōe prohibetur alienatio feudi in eccl'aꝫ

non in priuatũ vt in l feudorũ de alienatione feudi sed ratio istius decisionis est fauor ecclesie Tutores ecclesie Non ex facto defuncti conueniunt heredes C de emptionib⁹ si putes xij. q. ij. eps qui filius ber. de pigno c. ex p̄sentiũ v̄ ex successione.

¶ Si ecclesia Nota q̄ est in optõe eccl'e vtrũ velit alienantez res eccl'e vel recipientē ꝯuenire xij. q. ij. si q̄ de reb⁹ et c. siquis q̄ licz alan⁹ § si tu vel cura li. et l. vlti. ad instar minoꝛuz et ibi dicit ber de pingnoꝛibus c ex p̄ntiũ in v̄ sua necessitate Item cõcoꝛ henric⁹ in sũma in hec v̄ba in re male alienata eccl'a hz acciõem personaliter in alienationem vel acciouem in rem contra possessorē xij. q. ij. appostolicos

Itē decretalis hec ꝯsultissimo de re ꝛ nõ alie i vi dicit ꝛ ꝓhi-bet alienatiões rerū ecclesiasticarū nisi i forma iuris cõmunis io. in no. vũ dicic ar. Itē dicit innocen̄ q̄ p̄positus abbas et rec-toꝛes vniuersitatis et hmõi poterint p̄bare auctoritatē in iu-dicijs et cõtractib⁹ alenationi rerum ecclesiasticaꝝ seruata forma iuris ꝯmunis hec io. mo. i c. dudũ de re eccl. nõ alie i vi.

¶ Item Nota q̄ eccl'a fungitur iure minoꝝ et iõ. de hmõi ali-enatione require s̄ li. i. c. xxx. in fine.

¶ Om by eller bool skil a c. xlv.

QVi dixerit se minus habere de terra q̄ dicitur bool q̄z deberet debet totũ bool ꝑ legez prie ae equalitatem ꝛ equitatem funiculi reducere Sed si vnum bool discoꝛdauerit cũ reliqua tota villa re ducenda est ad equalitatem funiculi.

¶ Om by eller bool skyl a c. xlv.

MAn ther seier at han hakfuer mynne aff bool en hannum høꝛer hã kõmer alt bool til rebs En skyl bool wed annet tha kommer han al by til rebs.

¶ Si villa vl' bool discoꝛdauerit tũc q̄ facit s3 ꝛ si § si dicãt ff. fi. mũ regũdoꝝ de mõ diuidēdi per funiculũ soli vide ifra e. c. lv.

¶ Si aliqua terra Hic ponit vnũ specialē locale statutum

¶ Om oꝛnum er i by Capl'm xlvi.

SI aliqua terra q̄ vocat̄ ornū sita sit i villa dz eē ex ātiquo z spāliter signata cū lapidib⁹ vel fossis vl' statuis q̄ dicūt̄ stabel nō mensurat̄, ad eq̄litatē ville q2 diminuit, de tota villa Sz si cōtentio sit vtr2 illō ornū vel vna ps q̄ dr deel si iacet i villa illa dz scire p noīatos i ɔgnatōe qui dicūt̄ kyns nefnd qui ē i possessiōe ꝙ ei⁹ sit ornū et nō tenet̄ mutari ad villā Sz si nō sit spāliter signatū cū lapidib⁹ fossis et stabel distribuatur per funiculum.

Om ornū er i by Capitulū xlvi.

ER ornū i by tha scal hwn ware aff areld oc so seer merckt mz steen oc mz stabel oc meth grysst hwn rebes wed by ey forthi at hwn skerther al by En worð skelnz a huat hellē thz er ornū ellē en deel om thz ligghē vbygd wide, hin thē i hēde haffuer mz nefn i kyn at thz er hans ornū oc a ey atskifftes til by En er thz ey merckt meth steen oc mz stabel gange mz reeb.

Si pua villa cōtendit cū maiori c.xlvij.

SI aliq̄ pua villa edificata sit in mark et vna sit distributio agro2 z prato2 z cadit ad maiorē villā que vocat̄ atelby z si post contētio oritur quid ꝑtinet ad villā q̄ dr torp quid ad maiorē villam q̄ dr atelby hoc dn̄t scire qui morant̄ i maiori villa z si videt̄ ill' q̄ aliqd dāpnū incurrit ꝓpter illam paruaz villā que dicitur torp pn̄t eos reuocare ad communez villam si dampnū illud sit intollerabile z si noluerit redire prefigi debet eis terminus de placito ꝙ redeant z si vltra id resideāt soluāt rgi ius suū Tn̄ si habitauerit ibi trib⁹ ānis sine q̄rla i placito ꝓnūciata nō pn̄t de iur̄ reuocari

¶ Om torp ſkyl med atelby c.xlvij.

VEr torp giorth vth a mark oc er alle agher ſkifft oc engh oc ſkyl thm̄ at hwat til torp hø=
rer oc hwat til atelby tha ſculle the widhe ther i atelby bo Tycker thm̄ oc ther i atelby bo ath thet torp ſtandher thm̄ til ſkadhe tha mwe the kal=
le thm̄ effther ighen om then ſkade er thm̄ vtol=
ligh Wille the ey effther fare tha ſculle men legge thm̄ lagdag aff thingi thm̄ effther atfare Side te effther oc the ære loglige opkraffde ligge konin=
ghn̄s ret med Tc om the haffue trygge vinthēs heudh a therē bygge vkert a thingi tha mwe mē thm̄ ey opdele.

¶ Si aliq̄ parua villa ꝛc̄ Notādū est q̄ edificari cōcedit' sine dampno alteri' etiā in loco publico ff ne q̄s in loco publico l. si q̄s a p̄ncipe facit c. ad audiētiā i ū in curia i glo de eccl'e edi ficandis trib' annis Nota hic p̄ſcriptionē triennalem.

¶ Quicunqꝫ habitauerit i wong ꝛ c.xlviij.

QVicunqꝫ extra cōmunē villam habitauerit in wongh licet in terra ꝑpria habitauerit debꝫ in terra ꝑpria habere introitū et exitū ad forta oc fægangh abſqꝫ omni diſpendio vel redire ad vil=
lam communem.

¶ Om man ſectes i wongh c.xlviij.

HWa ſom ſectes i wongh fra atelby dogh at han ligghet a hans eghꝫ tha ſcal han anthen a ſyth eghꝫ kōme ſig til forta oc fægangh alle eghē ſkadeløøs eller flytte op til by effther ighen.

¶ Quicunqꝫ facit vt's et c. primo de hoc inſti de ſeruitutibus ruſticoꝝ prediorꝫ § ideo aūt hec ſeruitutes.

¶ Om reeb oc iordh Capitulum xlix.

Nullus pōt negare alteri distributionē funiculi nec renūciare si aliquis petierit et voluerit scire suū stuff et suā specialē emptionem in aliqua parte que dr̄ deel vel villa tūc pōt et debet admitti funicul9 ꝫ hēat quilibet quantū tenetur vel quātū habuerat antecessor su9 ꝫ in nullo diminuat terram alterius nisi illius qui tenetur habere diminutionēq̄ dicit skerth hoc est ille qui vendidit Vox cuiuslibet ad iudicātis se ad distributionē funiculi potior est q̄ȝ illius qui eum voluerit adiudicare.

¶ Om reeb oc iordh Caplm xlix.

Reeb mo enghn̄ mā forfie a by ho som a kaller Hwo som wil wide sigh til stuff eller til ferkøb i nogher deel eller by lade tha reeb ganghe oc haffue tho so møghȝ som han haffde ther han feck aff anthn̄ kiøb eller stuff eller hans forelder oc skierte enghn̄ man: othn̄ hin thrr skyploug er skiert at haffue thȝ er then ther solde Man er e nermer at wide sigh til reeb en hin ther hannum wil wide fra.

¶ Nullus pōt negare vc̄ hic admittitur mēsuratio p funiculum de hoc notatur institu de accionibus § preterea.

¶ Hwr man scal dele sig til rebs. c. l

Quicunqȝ voluerit se reduci per legē et contentionē ad equalitatem funiculi hoc ē ho som sigh vil dele til rebs Primo debet cōqueri in placito q i equalitatē habet de suis compossessorib9 et minus de terra q̄ȝ tenetur et petat equalitatem cū funiculo tūc prenominabit sibi ꝫ aduersario suo primū placitū qđ sequitur si aduersarius su9 habitauerit intra hareth Sed si habitauerit extra

hareth tūc ꝑnominabit̄ ei placitū ad dimidiū mē
sem ⁊ alter faciat eū citari ad domicıliū suū cū duo
bꝰ viris quinqȝ diebꝰ an̄ placitū ⁊ illi hoc dn̄t testi
ficari ī placito ꝙ fuit legittime citatus Sed si ap-
paruerit q̄ citati fuerāt ꝑfiget̄ eis terminꝰ dies qn-
tus de placito vt terra illa de qualis orta est ꝑ fu-
niculū distribuat̄ Insuꝑ nominētur de placito bo
ni et veraces qui in die illo p̄n̄tiaȝ suā adhibebūt ⁊
sciāt si reꝰ ⁊ causatus iusticiā adhibeat et illi dn̄t
ꝓnunciare in placito ꝙ factū fuit in die illo et ſm
testiōniū eoꝝ debet ꝓmulgari iudiciū ad distribu
tionē funiculi si necesse fuerit vl' hoc iudicare ratū
⁊ firmū de quo noīati in placito ꝯcordabāt Si im
pedimētū rei venerit ī placito qd̄ dr̄ wither maals
thing ⁊ ip̄e nō ꝑsonaliter cōparuerit tūc ꝑnoiat̄ ei
aliud placitū Sȝ vltra t̄ciū placitū nō pōt aliquis
excusari ꝑ pedimētū nisi sit adeo infirmus ꝙ nō
possit venire vel in negotio regis vel in sāneth qd̄
dicitur forbodh vel in ꝑegrinatione extra terram
vel si vocatus sit ad superius iudiciū vel si deberȝ
tueri terrā si dies ille esset certus terminus suus
qui vocantur laugdagh' ista sunt impedimēta legit
tima Sed si aliquis dixerit se velle comperare illo
die tunc nullū impedimētum pōt eū excusare nisi
īfirmitas ⁊ ꝑegrinatio Si oēs ꝯpossessores accep
tauerit funicilū ī placito nec vnꝰ nec duo pōt ipe-
dire

Hwr man scal dele sig til rebs c.l.

HWo som sigh wil dele til rebs han scal førsst
kære a thingi at hā hasfuer wiassnȝ aff hās
egher oc mynne en ham bør oc bedes iassnȝ met

reeb tha neffnes hãnũ thing for oc hans dele mã
thz thing ther nest effther er om han sidher indhñ
hæreth Sidher mã othñ hæreth tha legges hãnũ
halffmonz thing fore Hin thẽ kærer hã scal steffne
thñ ther for saghñ er fem næther for thing mz to
mẽ at hans hws so sculle the oc withne a thingi
at hau wor loglige steffnd Kõme the til swar thẽ
steffnde wore tha legges thm̃ fore xv daghe a thĩ
gi at rebe thñ iord ther thm̃ skyl om gode thinghø
ringe oc sande mẽ sculle neffnes til ower at wære
oc atwithne om oc se wat hin for saghñ er bim-
dher ret oc the sculle sie athingi huat giord wor a
lagdag effther therẽ withne sculle men anthñ mæ
le reeb til om behoffgiøres eller dømo thz atstãde
til thingøringe worde samsette ther om Kommer
hinds forfald ther secthz er a withẽmaals thig oc
ey hã selff tha neffnes hanũ ãneth thing fore En
lengher en a tredie thingh mo ey forfald mædes
othñ han er so i sivge sengh at han mo ey kõme
Eller i komighens ipsel eller forboth Eller i pelle-
gris ferd othñ lãdz Eller hã ær kallet til høgre dõ
Eller for høgre worneth Eller scal wærie sin iord
om hans rette lagdagh wor ❡ thÿsse er lagh for-
fald i alle dele En om mã tagher wedh geẽ maal
a thingi tha mo hannũ enghñ forfald hielpe othñ
pillegrims ferd ene Taghe alle eghẽ wedh reeb
a thingi fithñ mo thz ey en man el er to formene.
❡ Quicũqz vc̃ Nota q̃liter deuenit ad funiculi distribucio͂em
Nota hic ĩpedimẽta legittima et ẽ aduertẽdũ q̃p̃mo fiat q̃-
rela de ineq̃litate deinde añ citatoꝝ nominẽt thinghørige ꝑ

veredici ad experiendū an sit necesse q̄ terra distribuit̄ funi-
culi iuxta eoꝝ dicta fiat vel maneat in distributa si dixerit q̄
fiat tūc citatur aduersarius per duos ad domū et ī tercio pla
cito ꝓceditur ad distributionē nisi occurratur legittimū im
pedimētū vt hic Nota hic sit dubiū de piscatura quia de ea ħ
nō loquitur et ideo per thorð § vi sit cor. Quicūqꝫ ꝛc̄ Nota hic
in ð faciat eū citari ad domiciliū ꝛc̄. sed de meliori consilio et
iudicio videtur citari apud ecclesiāsuam coram ꝓchianis
ꝓpter maius periculū euitandū concordat cor thorð § viij
Faciat eū citar i Si pro cauſ triū marcaꝝ cōuictus fuerit ali
quis ex cepta executie manhelleth maal si appellare volue-
rit vel aliquis nomine eius iuditiū regis appellet ī eodē die
in placito quo cōuictus fuit et inter recedendi arripiat īfra
quindenā si appellauerit et non fuerit persequutus tūc soluat
bondoni tres marcas et regi tantū si non appellauerit tunc
teneatur aduocatus sub pena triū marcarū assumptis secuꝫ
quatuor fidedignis ad domiciliū conuicti accedere et bondo-
ni iusticiā facere et regi ita tamen q̄ prius seruentur ibi tria
lagdaghe si aduocatus ad primam monitionē non fecerit
bondoni iusticiā soluat sibi vt dictū est pro contumatia tres
marcas et tantū pro secūda monicione et tantu ꝓ tertia mo-
nitione et tantū pro quarta et si tunc sibi non fecerit iusticiā
exinde possit eū cogere per litteras regis ad faciendum sibi
iusticiā et ad satis faciendū ei ꝓ contumatia aduocato autē
et sequacibꝰ suis si bondoni iusticiā facerit non debet imponi
causa herrewerck vel rapine Thorð § xiij.

Quicunqꝫ voluerit se reduci ꝛc̄ Utrū leges debent solum
festo vel profesto patet ꝑ thorð in cor § lxxxvi et infra li. ij
c. de nessningis in ð debent iurare in glo.

Item nota hic per argumentū in § sed si. q̄ leges solū debēt
quinta die post firmationem legis.

Legittimū impedimentū Nota legitima sunt hec scilicet in-
firmitas impedimentū negotij regis Itē expeditio regis Itē
peregrinatio vel extra terram vocatūs ad superius iudici-
um Item si deberet terram suam defendere in certo termi-
no ista omnia hic īn textu continentur.

Itē in captiuitate vel carcere detētus extra de pig c signi-
ficāte et de ꝓcura c accedēs Itē capital' inimicitia, vt extra de

purga c cũ in iuuẽtute Itẽ timor amissionis rer ꝓbabilis ar ꝙ me cã c abbas Itẽ etiã ꝓbabilis metus vel timor cruciat? corporis vel mortis ar ꝙ me cã c cũ dilectus filius Itẽ de periculo mortis ł capitali iĩmicitia qr locus nõ tutus. vide textũ vt lite non cõcess c accedens Itẽ exceptõ formi est iustũ impedimentũ ꝑ procuratorẽ vel alios legittimos in principio lit? iij. q. vi. c. Siquis. ¶ Kõmer hindz forfald Si iniuria passus infirmatus nõ valens venire ad placitũ quo executio cause sue ꝑ veredicos vł nefninges seu denominatos aut quocũqz modo alius dz determinari cũ restitut? fuerit sanitati veniat ad placitũ et habeat per se viciuos suos sex testificantes ꝙ in infirmitate fuit impedit? et tũc ꝑ duos testes ex nouo citent ad discernendũ ꝓxio placito subsequenti et idem possunt facere heredes si infirmus moriatur thord §. xi.

¶ Enghen man mo bygge forta. c. li.

Nullus põt occupare fortã quia communis est oim quicũqz possessorũ est in villa q̃ntũcunqz habet semꝑ dz cõqueri de forta z potest se aliquis eam diminuerit Omnes fundi qui in villa sunt tã antiqui q̃z ex nouo iurati dñt habere fortã illi sũt fundi iurati qui pri? fuerũt agherlandh z nũc per iuramẽtũ facti sũt fundi sic tñ qđ de illa ꝑte terre iurata q̃ dr deel exponat forta Quicũqz habitauerit extra villã cõmunẽ dz in ꝓprijs venire ad forte z si oẽs trãstulerint se de cõmuni villa excepto vno solo hoie tũc ipe põt eos cũ maiori ratione reuocare ad villã cõmunẽ q̃z ipsi eũ ad se nisi ipe q̃rimoniam de eis nõ moueret infra tres ãnos Si deuastata fuerit villa cõmunis tũc diuidit illa terra q̃ pri? fuit forte sicut alia terra tã ad villã q̃z ad bool.

¶ Enghñ man mo bygge forte c. li.

Enghñ mã ma bygge a forte forti at forte are alle mẽz hwo sõ er eghet i by hwre møghet

om han haffuer i by han mo e kalle a forte om ã nen mã haffuẽ thz mynsketh eller røgt Alle tofftе thet i by are sculle haffue forte bode gamel tofftе oc sworne toffte Thz er sworne toffte ther føre wore agher landh deil oc gøre hẽne til toffte tho so at om thĩ samme sworne delt gøres oc forthe Hwre som mã boor vthĩ atelby the sculle aff the re eghĩ selffue fange thĩ forte Ere alle mẽ flytte fra atelby oc sither en effther tha er hã nermer at kalle thĩ effther en the hannũ borth vthĩ at han thier oc tool so lengi thz er iij vinther vkerth. øde sal by tha skifftes thz ther føre wor forthe so som annen iord til by oc til bool.

¶ Nullus põt de forta.i.via cõmuni qui nõ põt occupare vel inhabitari vidi insti de rer diuisione ꝟ vniuersitatis et ꝑ ista facit c.xlvij.§.e.in fine Itẽ terra vel bona cõmunitatis desola ta ad quẽ spectat nõ bar. de lux f3 in li.ff.de collegijs illi Itez hoc est etiam prescriptio triennalis.

¶ Hwor om xij egher sculle sweriе c.lij.

INter fundũ z furtã inter fundũ z agherlandh inter siluaz et agherland et inter ꝑtes q̃ dicunt̃ deld et oĩa principia et de strata regis que vocant̃ komĩghĩs herstrade debẽt xij compossessores suo scire iuramento et si in villa non sunt xij recipiant tot de villa proxima donec xij fiant et quid ille xij legittime ad illud vocati iurauerint in recto termi no de placito sũpto ratũ erit et firmũ et si discor dauerit ꝗ a pluribꝰ factũ fuerit firmum erit Sz si sex vnũ iurauerit et alteri sex aliud tũc tres de bent adnominari ad illos et quicunq3 duo ex illis tribus super premissis consensum prebuerint q̃d il

si iurauereint firmũ erit Quilibet qui villam inha
bitat mo wide sigh til forthe oc fa·gangh.i.potest
et debet se adiudicare ad forte et ad pascua peco-
rum si per triennium ibi habitauerat sine querela.

¶ Hwor om xꝫ egher sculle swarie c.lv.

MEllom toffte oc forte mellõ toffte oc ager lan
dh oc deelt i mellom oc alle ophoff Oc kom-
ghñs herstrade sculle xꝫ egher mꝫ there eedh wi
de En ere ey xꝫ men i by tha scal man taghe aff
then by ther thĩ er nest til xꝫ mẽ ere Hwat som
the xꝫ swarie logelighe til kraffde a retthe lagh-
dagh a thingi laught thꝫ scal stande En skyl thĩ
a tha stande thet ther flere giorde om thet ther
sauth er En swarie sex eet oc sex annet tha sculle
neffnes tre til oc hwilke the to fylge thet standhe
En om flere neffn komme til stande thꝫ the førsta-
giorde Hwer man ther i by boor scal widhe sigh
til forte oc til wtgang om han haffuer tryggi
winthers heudh okerth a hans byggi.

¶ Inter fundum vc̃ ab pluribus notatur pro maiori parte su-
per e.c.l.in fine Item tunc tres notatur pro testimonio seni-
orum Item per ad iunctionem illorum trium efficitur maior
pars vide c.i.de arbitriis in vi quilibet qui villam de iure cõ
muni presumitur ꝙ quis habeat forte et fegangh simile in
c.frequens de restitu spoli in vi.

¶ Om en manz skow oc annen mãnz
mark møder Capl'm liij.

SI terra vnius et alterius silua concurrunt tũc
ille cuius est silua tantuꝫ possideat terra quã
tum frondes et radices extenduntur nisi terra sit

communis tunc rex possideat terram et bondones siluam.

¶ Om en mans skow oc ānnen manz mark mød Caplm liij.

Mødes en manz skogh oc annen manz mark tha a then ther skogh a so langht som grenæ moher oc rood rindher uthen thet er almynnigh oc tha a komīghn iord oc bondhn skogh.

¶ Si terra unius Silua semel diuisa nunq pōt sune solari diuidi licet campus diuidatur § vi. Item facit § si cicius insti de rerum diuisione istud caplm ibi si terra sit communis etc.
¶ Item si terra unius concurrit ad aquam communem tūc aqua est regis et alter retinet terram ex quo sequitur q pis-catura est regis sed terra illa nō seruat piscatoribus nec ad intrandum nec ad rethia vel casulas sine licentia possessoris ut infra li. iij. c. lxi. wraagh in glo.
¶ Nisi terre sit communis ¶ Nota hic ar. q si aliqua aqua sit communis et bondones terram possideut tunc aqua est regis et boudones possideant terram ut hic in prima glo. et infra li. iij. c. lxi. in glo.

¶ Om magelskifft Caplm liiij.

Nullus potest alium cogere ad diuisionem que vocantur maghe skiffte sine voluntate alterius.

¶ Om maghe skifft Caplm liiij.

Inghen man mo nøde annē til at maghe skiff-te uthen hin annens wilie.

¶ Nullus pōt hic ponitur modus diuidendi p funiculum sed si aliquis pro isto facit titulus de noui operis nunciatione in canonibus et in legibus.

¶ Om solskifft gangher i by c. lv.

Gangher solskifft a by hoc est si solaris distributio tradita fuerit ville tūc quilibȝ debȝ resignare suū heud i toto mark nisi sit ornū vl' kirke stuff vel alicuius spālis emptio de qua nescit' cui noceat hoc est hwen thȝ scal skerte Jtēȝ nulla pars que dr deel in qua iacet stuff pōt diminui vl' augeri Postea distribuūt' primo fundi qui iacent i villa p solarē distributionēȝ ita q nullus possit impedire Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatione vl' sub habitatione alicuius ⁊ ille qui ibi habitat noluerit recedere ille qui impetat plenaȝ habeat ptātem recipere de terra sua q̄ in habitata est hoc est de eius mark iordh vbicunqȝ voluerit funiculū p funiculo So hegner mā landbo tofft sicut fundū illū in quo habitat et etiā gard sedhe et sic quēlibet fundū in quo habitatio est qui prius fuit ihabitatus q̄ȝ totū mark deles til rebs Si sed aliqs occupauerit.i.inuaserit terrā alicui9 vel cū tugurio qđ dr hielm vl' cū aliquibus aliis domibus ille qui terram possidet non pōt destruere domos illas sine vførm iudicio placiti ⁊ cū tribus terminis qui vocantur laugdag Sed si ille qui occupauerit terram remouerit domos suas i primo laugdag ⁊ legē dederit quē putauit terrā esse suā excusat9 erit Si in iudicium expectauerit soluit regi tres marcas et bondoni tres Sicut fundi diuidūtur in villa sic diuidendū est totū mark iord eadem est lex si sepes destruuntur.i.deles vp.

¶Om solskifft gangher i by c.lv.

Gangher solskifft a bytha scal hwer mā giffue sin heudh vp om alle marke for vthā at thet

er ornũ eller kirke stuff elelr noghẽ mãʒ serdeles køb therẽ man wed ey hwem scal skerte Enghen deel ther stuff liggher i mwe men anthñ øge eller mynske Si thñ først toffte thẽ i by ligger so at enghñ mã mo thʒ mene En faller nogher mãʒ reeb vndhẽ ãnen mãʒ byggi oc wil hin ey rymme thẽ a boor tha haffue hin vol til thẽ a kaller attage aff hãs wbygde iord a mark hwore som hã wil reeb for reeb So hegner mã lãdbo toffte som thñ toft hã boor selff opa oc so gardset tofft oc so hwilkhñ tofft thẽ noghʒ bygdh er a ther førre wor bygdh en mark deldes til reebs En bygghẽ mã a annẽ mãʒ iord anthñ mʒ hielm eller mʒ nogher andher hws tha mo hin ey thẽ iordhñ a the hws aff'bry de vthñ things doom oc mʒ trynne laugdage en rymmer hin ther bygde aa første laugdage oc giff uer logh aa at hã menthe at thʒ wor hans eghʒ were anghẽløs En tool hã dom byde iij mark bõ de oc so komghñ iij mark So som toffte skifftes i by so skifftes al marke iord Thʒ sammer er logh om garde deles vp so som hwse deles vp.

Gangher sollkifft in ꝰ Sed si aliquis ꝛc̃ Nota qui sic occupauerit terrã alteriꝰ iniuriose solnat leso tres marcas et regi tantũ vt hic si fuerit laicus. sed si fuerit clericꝰ satisfaciat leso ne trahat' ad iudiciũ secularis et ibi ꝯtra c olim de iniurijs et dãp da cõuincat' vt extra de iudicijs ar c q̃lit' ꝛ qñ vbi dr ꝙ in defectu iusticie iudicꝭ secularis eccl'a põt se intromittere vt extra de fore cõpe c licʒ et c ex tenore et ratio est qꝛ nemĩ iusticia est de neganda vt in c preallegato q̃liter. nec iusticia est vendenda vt infra li. ij. c. l. Si exactor in glo. Nota hic sine iuditio placiti nullus põt alterius domũ ꝗuis in terra aliena edificatã discuere vt hic ꝛ infra li. ij. c. xxxvij. Sicq̃ habu

erle Nota possidēs terrā nō domū edificatā in terra sua absq3 iudicio placiti remouere vel distruere pōt vt hic et li.ij.c.xxxvij.et li.i.c.lv.§.vi.⁊ c.xlvij.§.ij.⁊.iij.⁊ iiij.⁊ c.li. Jtez in fine hui⁹ capituli.ibi sicut fūdi eadē qr ēratio de pte ⁊ de toto ⁊ ecōuerso ff .de remend. iō.l.que de tota Nota occupare.i.inuadere quasi ex improuiso vel ante capere.

¶ Om warie Caplm lvi.

Quilibet villa debet habere vias q̄ ex antiquo fuerūt q̄s nullus pōt impedire nec diminuē Sed siquis impedierit soluat regi tres marcas et recupet viā bene Stratam regis que dr komghēs herstrade debent facere cōpossessores in q̄libet villa sup quālibet mark Sz si tm̄ sit thoor føre i via vl' miricā q̄ dr mose l' magn⁹ amnis vl' aliqd taliū tūc dz toto prochia illos adiuuare ad edificatiōm pōtis si necesse fuerit Null⁹ pt vias ex antiquo iuratus īpedire l' claudere q̄ ducūt ad villas forēses vl' ad placitū vl' ad siluas vl' ad litt⁹ maris Viā cōmunē toci⁹ hareth dn̄t oēs īhitatores illi⁹ puicie facere ⁊ reparē ⁊ repatā seruare Jtē via cōis dz ēē xiiij vlnaꝝ in latitudīe sz forta dz esse via cōis xij. fawna in latitudine vl' adeo lata put sufficit omnibus compossessoribus.

¶ Om warie Caplm.lvi.

Vil hwer by a rette fire waie affgange the thē aff areldh haffue til ganghz/ oc thm̄ mo ēghē mā formene eller spille/ En hwo som thm̄ mener ellē spillē/ gialde komghn̄ iij.mark oc gøre thn̄ wai wel ferdi/ Ower hver bymark scul e/ the eghr thē a mark bo/ komgens herstrade gøre/ En er so moghet thoorføre a anthen mose eller Bhore aa the

scal alt kirke soghñ hielpe thm̄ til atgøre bro om
medh tørff En er thz alt haretz mæp tha scal alt
hareth hielpe til at gøre bro oc at holde sithñ En
ghñ mã mo sworne wærie lucke ellr̄ mene ther til
købingh eller thingh eller strand eller skog løber
At el wærie sculle wære xiiij alne brede En forta
.i. via scal wære xij fawna bredh eller so bredh
som alle engher wille at orwes.

¶ Quilibet villa De hoc ff de via publica Item ff de locis et
itineribꝰ publicis et ff de dampno infecto l. qui vias publicas
Debet tota prochia iurare Delictū herrewerck sit illō si ali-
quis communē pontem vel stabella placiti fregerit et illi q̄
pontē reperare cōsueuerunt cōstituant executorē huius cau-
se Si vō stabella placiti fracta fuerit cōstituitur executor ex
parte cōmunitatis q̄ illud placitū tenet visitare thord § liij.

¶ Hware man scal mølle bygge c.lviij.

Nullus pōt de nouo edificare molendinuz nisi
possideat aggerez q̄ dr dam & locum aggeris
sit tñ q̄ p inundationē nō dampnificet aliquē nec
in agris nec i pratis nec etiā noceat molendinis ex
antiquo edificatis cū inundatione q̄ dr bagflodh.
Itē si molēdinū fuerit edificatū nemini cōtradicē
te et sine interdicto et si ille qui edificauit habuerit
legalem possessionem que dr laugheud tunc ipse
debet scire inundationem et locum inundationis
aggerem et locū aggeris et ligamen aggeris cuz
iuramento suorū cognatorū nominatorū qui vo-
cantur kyns neffn laugheudh ē tres inundatiōes
hoc est trynne flodemaal sine querela Itez siquis
conqueratr̄ anteq̄z molendinū consummatū sit et
anteq̄z alius habuerit leugheudh tunc dn̄t illuc des
tinare discreti viri qui diligenter videāt & cōsiderēt

si inundatione sua terrã alicuius occupauerit ꝑter suam qꝛ nullus pot̃ terram alicuius ꝑ inundatio nẽ occupare sine volũtate sua nec fodere nec inha-bitare.

¶ Hwre mã scal mølle bygge c.lvii

MAn mo ey gøre mølle aff ny vthñ han a dam oc damstz tho so at ther fløder ey a annen mãz agher eller engh oc spiller ey mz bagfold the gamle møller thẽ aff arreld mølle ere Wordhẽ møl le giort vthen forboth oc alle mentz a kallende oc for hin ther giorde laugheud a tha a han atwi-de flod oc flodstz dam oc dams bond meth hans kyns neffn laugheud er trynne flode maal vthen ka-re Kalles a førre en møle werdhẽ giord oc før en hin fangher laugheud a ther giorde tha sculle syns men til wise oc wide hwat heldher han flø-dher a sijth eghet eller a annẽ mans forthi at en ghen man mo fløde a annẽ mans iord vthñ hãs willie oc ey grawe oc ey hws a setthe.

¶ Nullus pot̃ de nouo edificare molendinũ Si vero possessi onez alicuius q̃ dr̃ mølledam vel fiskedam destruxerit reddꝫ eũ dampnẽ cum iure quadraginta marcaꝝ et tantuꝫ soluat regi vel ꝓ hiis causis debet se defendere suoruꝫ iuramento cognatorum thord. Nullus pot̃ Facit l. manifeste § de serui-tutib9 ꝝ aqua et ff de edẽdo l si quis ex argẽtariis § i imutio Trinne flodemaal intelligitur spacium triũ annoꝝ thord.

¶ Eadem lex est de sepibus que dicuntur fiske garde que est de molendino c.lviij.

¶ Item nullus potest ꝑ aque ductũ reduceꝛ aquã de alterius fiske garde nec de antiquo cursu vel terra alterius.

¶ Sligh ſamme logh er om fiſke garde ſom om mølle c.lxviij.

Man mo ey felle wand aff ſin a.r yltz reen fra annen manz fiſke garde oc ey fra annē manz iordh

¶ Eadem lex Si contentio ſi de piſcatura tunc quilibet licenciā piſcandi habeat ſicut habeat terram rebdraghū in campo ſuo thord. Nullus pōt per aque Quicūqȝ aquā deduxerit extra antiquum curſum repet illud infra dies quindecim et oib9 poſſeſſorib9 ſoluat tres marcas & regi tātū thord § vij.

Finis Primi libri.

FINIS LIBRI PRIMI

¶ Registrum Primi libri

Concordantie Primi libri

iii libri

Index primi Libri

¶ Incipit liber Secundus.

¶ Om sandmen Capitulũ primũ.

IN quolibet hareth debent esse octo veridici duo in quolibet fierthingh sed de nulla cõmunitate q̃ dr̃ fellegh ⁊ de nulla ꝑrochia plures q̃ȝ vnus quilibet illoꝝ debet habere possessionẽ i illa fierthingh in qua ipse est veridicus ad minus villicationẽ hoc est fellebrydeꝛ nõ colonũ Itẽ nullus põt eos destruere l' distituere nisi ipsi demerauerit suũ boos loth piurando vel si recepint maiorẽ ꝑductiõe q̃ȝ deberẽt qđ dr̃ hestelie tñ nullus põt vtrumq; habere exactionẽ et veridicam in vno hareth.

¶ Om sandmen Caplm primũ.

SAndmen sculle mare otte i hwert hareth tho i hwer fierthing aff enghñ felleth aff enghen kirke soghñ tog mere en een Huer ther scal haffue enghñ i thñ fierthingh ther han er sandmen i ath mynste felles brydeꝛ oc ey landebo Enghñ mã mo thñ oc afftaghe vthñ at the forswarie thẽ boos loth ellẽ tage mere hesteleie en the sculle Tho mo enghñ mã i eeth hareth haffue bode leen oc sandmenz eedh.

¶ In quolibet hareth ꝛ. Simile de testibus sinodalibꝫ de quibꝫ xxxv. q. v. epũs vel sunt sicut publici notarii iurati et hic in fine qꝛ idem non potest esse aduocatus et veridicus ratio quia idem non põt esse iudex et testis cũ diuersa officia sint diuersis distribuenda ꝑ c. Singl'a de prebend in vi et nemo potest habere duo officia in eadeȝ causa de quest. insup ꝑ hec in almania dicunt bedelli iudicij tales dictãt sñias et si vincuntur sunt

falſarij ꝛ infames ſimile i l ff ad legē cor de fal l luci⁹ ff de hijs q̇ vocantur in famia Nota hō legaliter conuict⁹ non pōt recipi i neffningh vł veridicū vł denoiatū vt cor ꝑ thord § lxxvi et infra e.c.lxvij q̇ conuictus in glo et in textu Item frēs bona mobilia bondonū in cōmunitate habentes nō pn̄t cōpelli ad hoc vt accipiant veridicā et fiant veridici vt hic et ſimile infra li.iij.c.xix. Si puer in primo.

¶ Hwre om ſandmen ſculle ſwarie c ij.

Veridici dn̄t iurare de homicidijs de violētia mulierib⁹ facta de markeſkel de poſſeſſionibus eccl'iaꝝ ſi plus ſit q̄ȝ marca argēti de mutilatione que dr̄ affhogh de quadā iniuria que dr̄ herrewerk de vulnerib⁹ de ligatiōe q̄ dicunt bandh.

¶ Om ſandmen Capl'm ij

Sandmen ſculle ſwarie om man drab om affhog om quinne tect om herrewerk om markeſkel om ſaar om gudzhws enghū om thet er mere en mark ſølff om bandh.

¶ Hwre ſandmen ſculle ſwarie.c.iij.

Veridici debēt iurare in placito tocius terre q̄ dr̄ landzthing de homicidio de violentia mulierib⁹ facta de herrewerck de affhog ꝛ ſi quis fuerit delatus de ꝓpria libertate per vim alterius. Sed in placito cuiuſlibet hæreth debent iurare de bonis eccleſie ſi aliquis bondo cōtenderit cōtra eā ꝛ de vulneribus de markeſkel in illo hæreth vbi terra illa iacet de qua contenditur.

¶ Hwre ſandman ſculle ſwarie c.iij.

Sandmē ſculle ſwarie a landzthingh om mā drab om quinne tect om herrewerck om affhog oc om man vordher førth meth wold aff ſin

eghē ſrelſe Eñ a ha·retzthing om gudz hws eghñ wedh bonde oc om ſaar Om markeſkel i thz ſamme ha·reth thet dele iordh liggher.

¶ Verdici de quibus debent iurare ſimile in l cognitō ff de officio eius cui mandata eſt iuriſdcō et ff de iuriſdictione oīm iudicū li ij et iij ꝙ non omnia ſunt cōmittenda in floribus vt ibidem Nota hic dubitatur per quos veredici citātur ad placitum generale. reſpondetur vt in coꝛ iſtoꝛū primoꝝ duoꝛū capituloꝛū per thoꝛd § iij. Nota ꝙ violentia vna diſtintiōe fit tribus modis ſcilicet captiuitate dilatione et ligatione p̄mo captiuitate vt infra c c lxxxix Siquis § vltimo et in glo. Itē dilatione infra eodē c xxx Siqs § vltimo ⁊ i coꝛ § xci ⁊ §. xcij. Item de legatione vt hic c. ij. in fine et hic c. iij. et infra e c. xxx § vltimo et in coꝛ § xxix. Verdici debent iurare Nota clericus oꝛdines habens et coꝛonoam Si vulnerauerit vel occiderit laycum vel econuerſo ſuper hoc non debet veredici diſceruere. Thoꝛd § ij. Nota quotuplex eſt violentia notatur infra li. iij. c. xlviij. Veredici Markeſkel ſcilicet in loco rei ſimile c ſtatutuȝ de reſcriptis in vi et c. ſane de foꝛo competenti Si quis fuerit delatus de ꝓpꝛia libertate ꝑ vim et qualiter iſta vis legitime habet fieri declarat' in coꝛ thoꝛd § ij. q. ij. et infra e. c. xxx. Siquis intrauerit § vltimo Vereditri debent iurare in placito cu?libet hereth de vulneribus et intellige de vulneribus ante moꝛtem vulnerato inflictis ſed poſt moꝛtē debent iurare de moꝛte et non de vulneribus vt infra c xij in glo.

¶ Hwre ſandmen ſculle i kalles c. iiij.

PEr litteras regis debȝ quilibet veredicus inſtitui et in placito illius ha·reth in quo debet eſſe veredicus ⁊ exactoꝛ regis debet eos cum iuramento aſſumere Iteȝ ſic iurabunt qui inſtituuntur ſic deus iuuat eos ꝙ nec pꝛece nec p̄cio nec ꝓpter amicicicíam alicuius nec ꝓpter fauoꝛē cognatoꝛū aliud faciunt q̄ȝ qđ iuſtū ſit in ſuo iuramento.

¶ Hwre ſandmen ſculle i kalles c. iiij.

KOmghñs breff scal liwse sandmen i oc ā thz hæretztingh ther the sculle wære sandmenz i oc komghñs ombosmā scal thm̄i edhe. oc so scul le the swærie ther the edes i so hielpe hannū gud at han scal ey gøre for gawe eller for frenscap el- ler for nogher wild annet en thz retelste oc thz san neste ther han wed i hans sandmāz eedh.

¶ Per literas vc̄ Tangit de iuramēto veridicoꝝ simile est de testibus de quoꝝ iuramento in glo c. fraternitatis de testi. § c. c. i. l. testimoniū vl eos sic etiā iurat notarius de q̇ notat in c cleric/ ne clc. vel monachi Per litteras vc̄ Nota ꝙ priores lrē valent nisi qui primas litteras impetrauit eis illegittime vsus fuerit aut ex malicia aut ex negligentia de rescrip. plex et infra e c x Si rex § vltimo Itē littere secūdo impetrate prio ribus pͥiudicant si de eis mētionē faciant de rescrip. c. ceterum Item si expresse nō continet nomē ei9 q̇ impetrauit vl' impe trare facit § de pba l ad pbationē non valet Item nō valet si expresse non cōtinet nomen eius quē vult cōuenire scꝫ reruꝫ ij. q. iiij. c. quisqꝫ. Item Nota ꝙ vltimū testamentū iudicatur firmus aliis quia testamentū cuiuslibet hois post mortē con firmatur et nouissimū hois testamētū immobile perseuerat de cele missaꝝ c martha Iteꝫ Nota ꝙ rex extra puinciaꝫ suā nullum citet sed aduocatus regis infra puinciā ex pte regis impetat et conuincat Thord § xxix.

¶ Om sandmen tage mere en rette heste- leie Caplm v.

SI pbatū fuerit ctr̄a veridicos ꝙ recepint vl tra dimidiā marcā argēti pro eoꝝ hestleie q̄ quidē dimidia marca argenti diuidatur inter illos omnes octo licet vnus eoꝝ recepit āmittent primo suū boslath ꝛ postea suā veridicam Item qui vo cauerit auxiliū veridicoꝝ hocē hin thē sandmē kal ler op siue iurauerit cū eo siue contra eū l' omnino

nichil tũ debet eis dare hesteleie Item in eodẽ pla
cito vbi debent iurare dñt recipere suum hesteleie
cũ testimonio placiti tunc postea nõ oritur inde cõ
tentio Sz si detentũ fuerit eorꝫ ha steleie vltra tha
ma thz deles meth raan.

Om sandmen tage mere en rette hesteleie c.v.

V Orde sandmen ther i prøwz at the tage me-
rr hesteleie en therẽ reth er tha haffue the førsst
forgiort there boosloth oc sithen there sandmẽz
eedh There retthe hesteleie er alle otte en halff
mark sølff togh at en tagher then halffue mark
sølff tha scal han tog skiffte thm̃ e mellom alle an
dre sandmen Hin ther sandmẽ kreffuer op hwat
heller the swarie meth hannum eller a modh ellẽ
icke meth alle the scal han togh giffue hesteleie.
A thz samme thing ther the sculle swarie ther scul
le the ther hesteleie tage meth things withne tha
kommer ep sithen dele A En holles hesteleie
ther ower tha mo ther deles meth raans dele
effther.

Si probatum De solario veridicorum simile de solario ad
vocatorum C de suffra.l.lsta et de sumptib⁹ testiũ vt § de tes/
tibus l qm̃ sed alia posita sunt specialia Item licet marca ar
genti sit multiplex tñ hic in legibus et in communi loquela
danica atqꝫ litteris intelligitur vt hic de quinqꝫ solidis gros-
sorum nisi adiectio alia fuerit apposita vt quia marca argen/
ti colomensis vel aliter Item hic est defectus in isto capitulo
qr nõ loquͬ de veridicit in villis forensib⁹ q̃ntũ soluãt ꝓ suo
boosloth iste defectus corrigitur per thord § xi Nota Secula-
ris ptãs que ꝯuicerit clericũ in iuditio secular isecũduꝫ esti/
mationem iniurie condempnabitur in expensis et dampnis
ꝑ iudicẽ ecclesiasticũ de iniur et dãp da c olim Itẽ Nota sñia

contra clericum in iudicē seculari sic lata per iudicem secula/rem et nulla quia nullam habuit iurisdictionē in ipm. laico em̄ non licet de clerico legem dare xcvi.dist.bn̄ quidem xvi.q. vij.non placuit ymmo tanq̄z sacrilegis fuerit puniendus eadē cā ꝛ q eadem Siquis principū et quia in hoc offendit ecclesias ticam libertatem et ꝑpter hanc iniuriam punitur in expē/sis quas ꝑpter hoc fecit dāpna que pertulit tali occasione re sarciat vt patet in textu c olim vbi d: ꝙ taxatione ꝛc̄.debz iu dex taxare p̄mo de expēs et dāpnis in iudicio petetis iij.q.iij. offeratur v̇ q̇d fieri et postea debet iurare et tali iuramento stabitur tanq̄z legittime ꝓbatum C vn̄ vi.l.Si qn̄ ij.q.i. In p̄mis ꝛ vts̄ de hijs q̄ vi metus ve cā fi.c.vlti.vbi de hoc ver in predicto c.olim et concor pisa.in v̇ libellus § ij. Item seu et (re iudi.c.cū te.

Nar sandmen sculle sworie c.vi.

Infra minus q̄z sex septimanas non perficitur loghmal cū veredicis quia ad hoc debent esse tria placita ꝛ inter q̇dlibet eoꝝ dimidiꝰ mēsis In p̄mo placito debz publicari causa id ē liuse lyth loghmaal tunc prefigendū est eis placitum ad di/midium mensem et veredici citentur ad placitum tunc in tercio placito vnus conqueritur et alter res pondet et tūc testimonium proferetur ꝙ veredici sunt rationabiliter euocati hoc ē loglige til kraff/de vt de causa illa iurare et sine iuditio nō tenen/tur et postq̄z iudiciū prolatum fuerit tūc nō possūt dimittere quin oportet eos iurarē de causa illa sub periculo suoꝝ boollath Sandmē oc raās nesting pn̄t de omnibꝰ suo iuramēto iudicare ad que fue/rint loglige til kraffde.i.citati in ōi tēpore āni quā/do tenetur placitum quia latrones qui dicuntur mordher et fures et predones nunq̄z debēt pace perfrui quia nulli danē pacem.

ij

¶ Nar sandmen sculle swarie c vi.

INthet mynne en sex vgher fulkommes logh
maal mz sandmen forti at ther scal try thingh
til halfue monz mellom hwerth A thet første scal
man liwse sÿth loghmaal oc thet ther mã skadhẽ
tha legge men thm̃ halff monz thing fore oc steff
ne sandmen til thingi tha a thet tredie thing set-
ther en oc annẽ swarer oc lade withne thiwghe
at sandmẽ ere loglige tilkraffde om atswarie tha
scal dom til ganghe ath thm̃ bør om atswarie.
Sithñ dom er tha mwe the ey forlade thz othñ
the sculle swarie oc there boosloth ligger there
wedh Sandmen oc raans neffingh mwe skilie
om alt thz ther the ere logelighe tilkraffde alle ti-
me ors therthing holdes forti at mordhẽ oc thyff
oc raans men sculle aldrig fred haffue thi ath thi
frede enghen man.

¶ Infra minus statio est quia cum matura deliberatione de-
bet sententia simile in § curare de accusationibus insti et c.i.
de dilationibus Non possunt dimitere simile de notario pub-
lico quicũqz fuerit requisitus tenetur facere instrumentũ re-
quirenti et etiã omni tempe omni tempore quia latrones
fures zc Non debent gauderi feriis quia periculũ est in mo-
ra vt notatur in c primo de feri de immunitate eccle c inter.
Item qp iuramẽtũ veridicorũ et neffuingorz et denominatorz
sit stabile Si infra sex septimanas non impetitur super suo iu-
ramento Thord § xxviii. Possunt de omnibus suo iuramẽto
iudicare zc Nota in dieb9 feriatis iuditia liberalia que ad pie-
tatem pertinent possunt tractari sicut p insignes latrones et
fures punientur § c.l.ii. Hec henricus in summa ti. de fe. Itẽ
vbi actio vel res sit tempe peritura puta actio furti iniurie
dampni et aliis vts de iudi. c. significauerũt vt ff e l i § excipi-
untur et l. ii. et in cã. vero que pertinet ad pacem et concor

diam quolibet die feriato possunt expediri § e.l.vlti. transa
ctiones pacta vti ibi ver Hec faciunt causas vestis tractare
diebus Par celus admissum manumisso res peritura Ter
minus aspirans mora testis abesse volentis Cunqz potestat
patrie ius filius exit Hec ver de ferijs c cōquestus in magna
glosa in fi.ꝛ de ista materia q̄re infra eodem c lxxxij. Sabba/
to in glo. Judiciū ꝓferetur ꝙ tenētur de causa illa iurare ꝛc
Nota non debēt veridici discernere admonitionē illorū fylling
qui ipsos ad discernendū inuocāt sine cōsensu executoris cau/
se et talium fyllingh q̇libet soluat bondoni tres marcas et re
gi tātum thord § xxvij. Nota exequi.i.aliquid perficere ad ef
fectum ducere.i.ad finē rei ducere c Jnfra minus ꝛce De illis
fyllingh q̄ infra e.c.iij.q.neffningi Steffnes saudmē til things
ꝛc Jtem non debet aliquis ad placitū generale veridicus ci/
tare nisi executor cause vel aliquis alius ex parte sua ad hoc
in placito constitutus vel aliquis qui veridicorū hestelegbe
exsoluere sufficit cum emenda si conuincatur quia suuz heste/
leghe non exposuit legittimo tempe thord § iiij.
Nota hic scilicet in capitulo Jnfra minus.corrigitur dubium
de stockenesfni ꝙ prosecutio causarū que fit per stockenesfnd
fieri debet per quindecim dies per tria placita et non per sex
septimanas hec thord.§.viij.

Skyl sandmen at Caplm vij.

SI discordeuerint veridici tūc ratū erit qd plu
res faciunt nisi ita sit ꝙ octo meliores de pro
uincia et episcopus testificati fuerit vel ꝙ fecerint
vlogh vel vreth vel vtrumqz Sed si omnes iura-
uerint vnū et tamē manifeste periurant vt si iura-
rent aliquē occidisse alium qui illa die nō fuit in ꝓ
uincia illa que dicitur bygd tamen bene possunt
demereri suum boosloth quia veritas semper de-
bet periudicare legi Sed si omnes vnum iura-
uerint et meliores illius prouincie ipsos non incu-

lauerint ratum erit qđ iurabant Si quidam veri dici iurauerint in placito vno et alÿ nō sint in placito tunc debet eorum impedimentum pronūciari vt quod nesciebant vel fuerunt legittime impediti tunc debent ipsi iurare in proximo placito sequenti vel iterū suum pronūciare impedimentū ꝫ si in tercio placito non iurauerint āmittent suum boos loth si essent in terra illa et extra lectum egritudinis.

Skyl sandmen at Caplm vij.

Skyl sandmen at tha scal thꝫ standе ther flest giorde for vthñ ene thet ath the besthe bygd men oc the sanneste otte oc biscops withne ath the hafsne enthñ giorth wlogh eller wreth eller bødhe.

En swarie the oc alle eth oc tho so apenbarlige a meen athhwer man wedh ath the swarie mesen so som ath the swore annen man til annes bane ther ey wor i the bygd ther hin worde drapē i ellē a thet landh tha mwe the tho wel therē boos sloth forgiøre forti atsandmē sculle ey ware riger eller karer en loghen.

Om the fleste gode men i byghen' secthe them ey oc swarie the alle eth tha scal thꝫ standhe.

Swarie somme sandmen a eth thingh oc ere the andre ey a thingi tha sculle men there forfald gøre enthen ath the ey wisthe thet thingh eller the wore i laghe forfaldh so som føre er melth.

En swarie the ey a thet thredie thingh efther ath the andre swarie thaba there boos

loth om the wore innen landes eller vthen fiui-ghe sengh.

¶ Octo meliores de ꝓuintia et Episcopos testificati fuerīt ⁊c Nota pōt aliquis pace priuari in testiōnio eorundē lȝ veridici iurauerint ꝙ pacē hēat et emendat et illud tenendū ē in oīb⁹ causis ꝓ q̊bus aliquis conuincit᷑ vel dfendit᷑ per placiti veri-dicos neffningos et denominatos thorđ xix Itē Si aliquis su per quacūqȝ causa testimoniū habet et aduersarius su⁹ simi-liter habȝ tūc illud testimoniū tenendū est ꝓ firmo in q̊ epūs et oc to meliores illius hæreth testimonio suo cōsenserit thorđ § xx. Itē quidq̊d iudex ligauerit iuste et non errantib⁹ claui-bus scilicet faciat extra cōscientiā ꝯtra iusticiā in grauamē ꝑ-tis et in iuditio ⁊ per grām ligauerit erit ligatū celis dist·i.de pe.c.q̊d peniteat per io.xxiij.q.v.remittūtur et per archiđ hec ar.in c.ad apl'ice in v̊ ligaueris de se et re iudi.in vi. Et epūs testificati fuerīt Si aliquis epūs vel ei⁹ officialis leges firma uerit et eas solueret sit ip̄e excusatus et leges date cessari nō debeant thorđ § xv Si discordauerint Qualiter meliorib⁹ cre ditur simile l in iureiurādi § i.de testi.et s̄.c.lij.li.primo Item pn̄t reprobari per alios ptes et meliores sicut notarius pub-licus reprobatur per testes vt in c.iij.de ꝓba § et si om̄s con-cor l placuit § de iudicijs et c si de trāsac § Si quidā simile de testi ꝙ excōicent᷑ si scđo vocati nō cōparuerint et de alijs cōtu-macibus nisi fuerūt vna ꝑemptoria pro oībus vt in c.1.de di lationibus Nota hic dubitatur Si discordauerint testes per quos falsi testes conuincantur rn̄detur vt in cor thorđ § ij.⁊ s̄.li.i.c.xxxviij. in glo.Item nota ꝙ crimina dn̄t aptissimis ꝓ-bationibus ꝓbari § de ꝓbationib⁹ l sciant et infra e.c.xv. Si aliquis in glo et infra li.iij.c.lxiiij. Si imputatū in glo Nota hic est defectus quia in isto § Sed si om̄s textus nō loquit᷑ ꝙ pace priuatus debet restitui pace sua veridicis legittime pro ꝑiurio cōuictis et talis defectus corri per thorđ in cor § xviij. Item in isto eodē c est alius defectus quia textus iste nō loqui tur si aliquis pōt nichilomin⁹ pace priuati si testimonio epi ⁊ alioꝝ fidedignoꝝ veridici fuerint ꝓ ꝑiurio legittime conuicti licet veridici iurauerint ꝙ pacem habeat ⁊ emēdat et iste de-fectus similiter corrigitur per thorđ in cor § xix.et vtrum ista

correctio tenēda ē in aliis cauꝭ de neffningꝭ ⁊ denoīatis ibi/ dē patebit Nota in isto c Si discordauerint ⁊c̄ ē ad huc alius defectus qꝛ textus iste nō loquitur qḋ agendū sit Si executor cause fuerit ꝯuictus in aliis ꝑtibus ⁊ hoc nō fuerit notorium vtrū discernāt veridici neffningi vel noīati iste defectus corꝑ Thord in cor § xxxiij. Itē nota ꝙ hic est defectus in isto c Si discordauerint de homicidio q̇ defectus corꝑ thord § lxix Per lrās regis Quartū capl'm secūdi libri Nota qūo debeat puni/ ri qui lrās regis illegalit' ꝯtra aliquē impetrauerit declarat' in cor thord § xxxv. Si discordauerit § iiij. Si quidam veridici Nota q̄uis iste textus loquitur de veridicis legittime impe/ ditis tū hic subintelligitur de veridicis neffningis et denoīa tis violent' impeditis qui defectus corrigitur ꝑ thord in cor§ lxiiij. Nota in c vij. scꝫ Si discordauerit i § Sed si oms in fine dr ꝙ veritas fit ꝑ octo meliores de ꝓuincia ⁊ ipm ī iudicio dis cussa ⁊ in iustitia ꝑ eosdē finita ⁊ simile de ꝑ iurio in lege xij. hoīm ꝑpetrato qui quidē lex rata maneat ⁊ firma donec per octo meliores de ꝓuincia et epm cōuincatur sed alio modo manifestatur vt ꝑiudicat legi scꝫ ꝑ euidentiā facti in aliquo crimine vt extra ar de co.ha.cle. ⁊ muli.c. tua ⁊ c.fi. ⁊ infra li.ij.c lxxxv. Si quis imputauerit et alio modo si fit de hoc in placito confessus vt infra e.c.lxxxix. Si quis captiuatū vel le gittime conuictus vt infra eodem c c.vi. Siquis iuratus in fine Biscops vithne Nota Si pace ꝑuatus pōt testimonio epi et aliorū fidedignorū veridicos conuincere debet pace sua re stitui Thord § xxiij.

Om man drab Capl'm viij.

Si occisus quis fuerit quinta feria post nonaȝ vel aliquo dierū añ quintā feriam ⁊ placitum vniuersale qḋ vocatur landzthing sequitur in pxi mo placito tunc tenentur cognati occisi illud pub licare qḋ dr liwse in eodē placito ⁊ si occisus fuerit quinta feria post nonā tūc pn̄t expectare ad aliud placitū qḋ proximo fuerit prosecutū.

Om man drab Capl'm viij.

Orabes man a torsdagh for noen eller hwilkhn̄ dagh for torsdagh ac er landzthing a thn̄ neste løwerdagh tha sculle fredher thz liwse a thz samme thingh En drabes mā effther noen a torsdagh tha mwe the byde til annet thingh ther er nest effther.

Si occisus q̇s ⁊c̄ Nota Siquis in aliquē vindictā tulerit propter excessus cognati vel amici sui hic nō loquitur ⁊ ideo corrigitur q̇d iuris sit per thord § lxi. Nota hic fit quedaz correctio ꝓ thord § iiij. ↄtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ quāta fuerit emenda circa regē ⁊ cognatos interfecti Si occisus infra quartū tēpus accusetur homicidiū et est locale Si occisus quis fuerit ⁊c̄ Itē Vetherweds bood qui morti alicuius interfuerit soluat heredibus interfecti sex marcas ⁊ regi tres marcas Thord § v. Item nota q̄nis textus iste loquit̃ de homicidio generaliter tn̄ si vxor alicuius occiditur opere vel mādato vel consilio vtrum veridici vel denominati de hæreth discernant corrigitur per thord § xxi.

Om ex ma·les loglige effther c ix.

SI legaliter non fuerit prosecutum .i. om loghlige ma·les ex effther oc liwses ex som logh er et placitum q̇d dicitur landzthings preterierit tunc nullus potest prosequi cām illam que dicitur effther ma·le sine licencia regis Et si rex non dederit licenciam prosequēdi causam que dicitur effther male tūc nichil amplius potest extorqueri q̄z iusta emenda hoc est xviij mark ther hoc est trynne atten mark penninge sufficiens valoris vel argenti .i. cautio vel iuramentum quod dicitur kynsnessn si negauerit incausatus Et si ille qui causaz debet prosequi noluerit hoc est effther ma·le in placito quod dicitur landzthingh et noluerit petere li

tenciam a rege infra diem et annum vt prosequi possit causam tunc debet rex adiudicare reum ad emendam si confessus fuerit et si negauerit defendet se cum kyns nefnd Et si ille qui incausat noluerit aliquid istarum acceptare tunc debet rex ipsum iudicare excusatuz pro causa illa quia nullus debet contra alium aliqz fouere simultatē qđ dicitr bølesaagh.

¶ Om ey males loglige effther c.ix.

Males ey loglige effther oc liwses ey som logh er oc forgangher landzthinghz tha mwe mē ey effther male vthen komghens orloff En giffuer komghen ey orloff til effther at male tha kan han icke fanghe ther effther male mere en retthe manne bødher thet er trynne atten mark penninghe eller ful sølff wyrthingh for so manghe penghe eller kyns nefnd om hin dyl ther for saagher En wil hin ther effthermaal scal haffue ey effther male a retthe laghthingh oc ey fanghe orlof effther ath male aff koninghen indhen dagh oc iamlingh tha scal koninghen male hin wedh bødher ther for saghen er om han gangher wedh En dyl han tha ware wedh kyns nefnd. En wil then ther secther wedh enghe thyste tage thē sauth er tha er komghū skyloug at male thū ther secthz wor oc hans frēdhē anghēløs oc orsage for the dele forthi ath bøle saag scal enghen wedh annen bare.

¶ Sufficiens valoris vel argēti cautio ⁊cͤ Nota cautio est nomē gñale oim securitatū cū quis securus redditur per ipsaz

de eo qđ sibi ꝓmittitur Nota cautionū alia fideiussoria quia fideiussor ē qui se ꝓ alio obligat ad satisfaciendū alia pignora-titia quia pignus .i. vadiū qđ ꝓ aliqua re datur vt postea re-colligatur alia ypotecaria est cū res comcdatur sine deposi-tiōe pignoris l' cautione sole interueniente alia iuratoria q̄ in-telligit̄ qn̄ ydoniā cautōem p̄stare nō pōt alia cyrographoria q̄ fit qn̄ scriptio manu ꝓpria debitoris datur creditori Si lega liter ⁊c̄ Tractatur de in integrū restitucione infra annū ⁊ di-ez simile de restitutione minoris et simile de supplicatiōe p̄n-cipi porrigenda C de precibus impatoris offerend̄ per totū et si ille fa l qui accusare C de edendo q: sine accusatore nullus debet condempnari vt l iubemus C de ꝓbationib⁹ Nota q̊ta fuerit emenda interfecti quere infra libro tercio c xxi.

¶ Sufficiens valoris vel argenti catuio ⁊c̄ Nota ƀm l' impe-riales ff mād l si mādato ꝗ nomine sufficientis cautōis intel-ligimus pignora vel fideiussores concordꝫ in p̄te textus hic in v̄ sufficiens valoris et infra li. iij. c. xxi. In principio etiam con cordet ħer de conuersione coniugatorum c ex publico in v̄ suf-ficienti.

¶ Om konīghn̄ giffuer effther maal c. x.

SI rex dederit alicui effther maal tūc debet il-le publicare illđ qđ d̄r liwse p̄ lrās regis ī pla cito qđ d̄r landzthing ꝗ ip̄e optinuerit effthēr maal post ꝯgnatum suum occisuꝫ et ī placito debet pub licare occisorem illius quod dicit̄ liwse sicut fuisset occisus ī illa septimana ante proxima ⁊ postea ꝓ-sequi cām suā quod dicit̄ logmaal sicut p̄tactū est de homicidio Sꝫ siq̄s optinuerat lrās regis ad eff thēr male ⁊ nō fuerit eis vsus in tribus placitis sed celauerit in trything nichil valebunt.

¶ Om konīghn̄ giffuer effther maal c. x.

GIffuer konīghn̄ effther maal tha scal hin thē effther mall liwse mꝫ konīghn̄ breff a landz

thing at han haffuer fanghz effther maal effther sin døde frende oc a thet thing scal han liwse thē̃ dødes bane so som han wor døød i then samme uge ther nest fore oc fylge sithen syth logmaal so som føre er saut om man drab En ho som til effther maal fangher komghn̄s briff oc dyl thet .try thing tha er thz skyldugh icke hannū atdwe.

Si rex ꝛc̄ Nota in fi qualiter perditur ius ad qđ quis resti/tuitur per lapsū triū placitoꝝ sicut rescriptū per lapsum vnius anni ꝓ c. Si aūt et c clerumqz de rescrip. Itē qualiter ꝑ/ditur ius nō inuenientis debito tempe ad exigendū debitū vł hereditatē vts̄ c. xxiij. quicunqz li. primo et simile infra c. c° xxxiiij. qui voluerit § ij si testimoniū et infra c c. lvij. qui voluerit Si rex dederit ꝛc̄ Nota qm̄uis textus ista loquitur de illo qui obtinuerit efftheruaal cū non facit mentionē de premio laboris illius qui fuerit executor homicidij ideo defectus hui⁹ c corri ꝓ thord § lvi. Itē Nota vtrū aduocatus regis pōt assumere sibi executionē causarū in illo hæreth vel villa forēh vbi est aduocatus istud dubiū cor per thord § lvi.

Hwilke sandmen til sculle Caplm xi.

Qvicunqz fuerit homo occisus siue in villis forensibus siue alibi tunc debent illi veridici iurare qui ibi sunt veridici vbi fuerit homicidiū ꝑpetratū ita etiā debet fieri de oībus de quibus veridici tenentur iurare.

Hwilke sandmē til sculle Caplm xi.

Hwore som mā wordher draben huat heller i købing eller a land hwedhē̃ som han er helst tha sculle the sandmē e vm swarie ther ther ere sandmē som gerninghē̃ worder giord Thz samme er log om alt thz thē̃ sandmē sculle om swarie

Hwr sandmen sculle swarie c xij.

SI veridici voluerint iurare aliquē ad emēdaꝫ sic iurabūt sic deus adiuuet eos ꝙ ille vindicauit vel vulnus vel ictus vel coact⁹ fuit ad defensionē vite sue vel rerū suaꝝ ⁊ tenet̄ ꝑpter hoc frui pace Sꝫ si noluerint eū suo iuramēto pace priuare tunc debent iurare ꝙ ipse interfecit hoīem innocentē ⁊ tenet̄ ꝑpter hoc pace priuari Sꝫ si cā mortis q̄ dr bane saagh publicata fuerit ī placito qđ dr landzthingh tūc tenent̄ veridici suo discutere iuramento quid fuit causa mortis que dr bane.

Hwar sandmen sculle swærie c xij.

Wille sandmen swærie man til bødher tha bede the thm̄ so gudh hielpe at thn̄ mā haffuer anthn̄ saar eller hogh eller mor nødt til atwærie sijth eghꝫ lijff eller sijth eghꝫ gootz oc bør hin fred forti at holde En wille the swærie hannū fredløs tha sculle the swærie at han drap sagheløs mā oc bør hin fred atmyste En om bane sagh wordher liust a landzthinghꝫ tha sculle sandmen fange hānum bane man oc hwat hannum wordt til bane oc lijffs lath.

Vbicunqꝫ fuerit ⁊c̄ Nota hic vt videtur corrigit̄ error et remouetur dubiū de arestatione So scriff landzdomer oc andre gode men meth hannū aff landzthing Hwo som besettis loglighe i berck eller i købingh oc mo thꝫ deles meth horingh om thꝫ forsømes mꝫ sandmen oc scal bødes ther fore iij mark bōdhn̄ oc so konīghn̄ at mynste Hec scripta sūt de placito toci⁹ terre Anno dm̄ M cd lxv. Itē Nota homicida ex industria .i. ex ꝑposito innocentē per insidias occidit occidendus est secus ex causa ar. xv. q. i. Siqs nō reatus et infra in plurib⁹ capitul' ꝑ insidias si xxiiij. di § de hijs iste q̄ ꝑ agressionis insidias occidit ab eccl'a emunitatē nō habeat de tali loq̄t̄ hic scꝫ ī pmo

et de homici nec public9 latro extra de immũitate eccl'e c iter alia et § q̃ndo liceat vnicuiq3 sine se vindicare l.i.z ij.z xvij.q. iiij. sicut antiquitus Item qui ea spe in ecclesijs vel cimiterijs delinquunt vt ibi liberentur non defenduntur ibidẽ extra de immunitate ecclesie c vltimo.

¶ Om teghñ giald Capil'm xij.

SI emẽda fuerit exhibita hoc ẽ om both festes hiemme et non fuerit discussum de causa cum iuramẽto tunc tenetur rex habere teghñ giald hoc est xij marcas denarioꝝ Sed si aliquis iurat9 fuerit ad emendam tunc rex nichil amplius ꝑcipiat q̃3 tres marcas de curia sua pro blodwide siue fugam inierit siue moriatur.

¶ Om teghñ giald Capil'm xij.

EEstes bood hiemme oc wordher ey sworen om tha a komghñ tegeñ giald th3 er xij mark penninge En swaries man til bødher tha tagher koningh icke mere en blod wide En flyr hã fred løs eller døør tha a koninghñ aff hãs bo iij mark for blod wide so at han oc tho holler sin fredh.

¶ Si fuerit emenda ratio istius est vt exemplũ alijs pateat ideo in publico fiat cõpositio et nõ in secreto al' pena cõmittiẽ publice eñ vtilitatis est ne crimina maneãt impunita de sen. excõi c vt fame.

¶ Om affhogh Capl'm xiiij.

SI voluerint veridici suo iuramemto aliquem pace priuare pro affhogh tunc debent iurare q2 ipse recepit hominem innocentem et duxit eu3 ad lignũ quod dicit' stock oc hamleth hanũ z tenetur ꝑpter hoc priuari sua pace et q2 posset eum ita bene occidere sicut demẽbrare ita Et voluerit

ipsum iurare ad emendā tunc dn̄t sic iurare q̄ illa vice nec voluit ip̄m demēbrare nec occidere sed qđ factū est ex improuiso vēit ꝛ ꝓpter hoc tenetur frui pace sua.

Om affhogh Capl'm xiiij.

Ville sandmē swarie man fredløs for affhog tha sculle the swarie at han togh saghelos man oc ledde til stock oc hamlede hannū oc er for thi skyldugh sin fredh atmyste oc matte om wel tage aff hānū lyff som lymme En wille the swarie hā til bødhē tha sculle the swarie ath i thē wai ther the mødes tha wille han ey lyff aff hannum taghe oc ey lymme oc thet skede affwode oc er thi skyldugh sin fredh atholde.

Si voluerit ⁊c̄ Melius est q̄ iuret sup credulitatē q̄ hic sequitur ꝑplexitas sicut s̄ in c.xij.di.c.tū est.

For hwilketh affhogh sandmen sculle swarie om Capl'm xv.

De quolibet affhogh ita bene de oculo sicut de alia mutilatione tenentur veridici iurare Vbicunq̄ȝ et ꝓ quocunq̄ȝ affhogh emēdatū fuerit fier thingh mā bødher pōt pro illo affhogh homo ꝑuari pace sua.

For hwilketh affhogh sandmē sculle swarie om Caplm xv.

Om alhonne affhogh so wel om øwe som an neth sculle sandmē om atswarie Hwore sō fierthing man bødher bødes for affhogh ther mo man swaries fredløs fore.

De quolibet ⁊c̄ Nota hic in c.primū sup̄ mutilationeȝ quo

ad puaricationẽ pacis equipari homicidio sic alibi quo ad iei regularitatẽ in cle vnica de homici ꝛ in v̇ mutilet in glo. Itẽ vbi soluit̕ quarta ps emẽda homicidij vide infra i li.iij.c.xxxv Item Si discordauerint veridici nefningi vel denomiati q̇d iure hic in isto c cor̕ ꝑ thord in cor § lx.

Om quinne teckt Capl̕m xvi.

SIquis suꝑ aliquẽ cõqueratur de muliere que vim passa est q̄ d̕r woltaghñ ꝛ si veridici volũt ipm pace priuare cũ suo iuramẽto tũc dñt iurare ꝙ ipsa fuit oppssa ꝑ vim contra voluntatẽ suaȝ ꝛ tenetur ille qui eã oppressit ꝓpter hoc priuari pace sua Et si notoriũ fuerit ꝙ ipsa nõ fuit per vim oppressa tũc debent iurare ꝙ nõ oppressit eã per vim ꝛ nõ contra volũtatẽ suam et tenetur ꝓpter hoc frui pace sua.

Om quinne teckt Caplm xv.

HEter mã effthẽ kone ther mȝ wold er taghñ oc wille sandmẽ swarie hannum fredløs tha sculle the swarie at hwn wor taghen meth wold imod hẽne eghñ willie oc hafft til haath kone oc er thẽ thẽ hẽne tog forti skyldug fredløs atware. En er thȝ witterligt at hwn wor ey woltaghñ tha sculle the swarie at han togh henne ey meth woldh oc geen hennes eghũ willie oc er forti skul dugh sin fredh atholde.

Siquis suꝑ aliquẽ cõqueratur ꝛc De materia istius capituli ꝛ aliorũ duorũ capitulorꝫ sequẽtiũ notatur in l raptores c.de epis ꝛ clericis et l vnica C de raptu v̇ginũ isti de publicis iudicijs Itẽ lex iulia de adulter ꝛ extra de raptoribus c penl̕ ꝛ fi in quib⁹ etiã notat̕ de pena vñ cõmittit̕ stuprum cũ volẽte etiã sine raptu datur dimidietas bonorꝫ ꝛ hoc cognatis vt hic per dictũ c Item lex si in volente sine raptu est pena capi-

k.

talis in § sin aũt in dicta l unica a fortiore cũ raptu ut dicit l raptores et l unica sed fallit si meretrix esset ut ꝑ glo dicti §. Item lex hic in fi ubi ꝓpter hoc Item melius dicit et pōt illo modo obstante pace sua frui ⁊ idē supra c.xiiij.

¶ Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Qvecunqȝ mulier se dixerit ꝑ vim oppressam cũ primo possit euadere manus eius et in ꝓpriã libertatem venire tunc debent cõqueri vim sibi illatam coram villanis hoc ē for granner oc grãnekoner oc a kirke steffne et postea in placito qđ si fecerit ꝑsumēdũ ē ꝗ sibi sit violentia illata ⁊ tũc veridici tenent̃ ꝓ illa causa iurare Sȝ si tacuerit ⁊ sustinuerit postqȝ fuerit manifestũ corã granner ⁊ grannerkoner ꝗ ita fuit ꝗ iste habuit et cõcubuit cũ ista muliere vl' ⁊ si ipa fuerit impꝑgnata et prius tũc ꝑsumendũ ē ꝗ ipsa nõ fuit violēter oppressa ⁊ tũc nõ erit necessariũ iuramentũ veridicoꝝ Item quicũqȝ incausatus fuerit pro oppressiõe violenta et veridici iurauerint ipm excusatũ tũc ille qui q̃rimoniã mouet omi carebit emenda et lege pro illa causa scȝ leer wide quia maior iusticia semper preiudicabit minori.

¶ Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Hvilkhñ kone sigh kaller woldtaghñ athwar første synne hwn kõmr̃ aff wold oc i sin eghñ frelse tha scal hwn kære woldh ther wedh henne er giorth for granner oc grannekoner oc a kirke steffne oc sithñ a thingi tha er wel ventelicht ath henne er wold giort oc ere sandmē forthi skyldughe om so wordher melth atswarie En tol kone oc thier effther at thȝ er apēbaret oc mã wedh bo

de grãner oc grãnekoner at thũ mã haffuer hafft thũ koné ellr̃ om hwn haffuer hafft thũ man eller om hwn wordher meth barne oc karer ey føre tha er venteligt at hwn wor ey woltaghñ tho thr̃ alligeuel wor ildhe mz fareth oc thørffue ey sand men til gãge hwo som sectes for voltecht oc swa rie the hannũ angherløs tha er hin ther a deler bo de skyld wedh bood oc wedh annen logh for leer wide forti at mere logh taghr̃ a thũ mynne bort.

¶ Quecunqꝫ mulier se dixerit per vim oppressam ꝛc̃ Si aliqͥs alicui abstulerit filiam sororẽ vel suã cognatã ꝛ ipsam carna liter cognouerit per nuptias vel sine nuptijs distinguant ve ridici suo iuramẽto vtrum prima vice oppressa fuit vi vel nõ licet ipa postea consenserit ꝛ si iurauerint ꝙ ipa oppressa fu it vi sit ipse pace priuatus et nichilominus discernant veri dici vtrũ fuit sibi ablata vel non sed si ad hnc conuincitur sol uat bondoni xl marcas et regi tantũ et preter hoc potest can sam hærwerck prosequi si sibi factuꝫ fuerit tempore quo abla ta fuit cognata hec patent per thord in cor § xcij.

Nota quotuplex est violentia. nota infra libro tercio c xlviij. Quecunqꝫ propprıam libertatẽ. in c veniens de sponsa tacu erit. Nota ꝙ prescriptio colligitur ex taciturnitate ff de inter rogatorijs actionib9 l de etate § qui tacuit et cõsensus p̃sum mitur ex diucturna taciturnitate ff de vsucapionibus l cũ qui dam § diuus et supra libro primo cxxxij. § vltimo de violen tia ibi et infra c.c. xviij. in fine.

¶ Quecunqꝫ mulier etcc. Nota hic oritur dubium.

¶ Si mulier facit se a viro clamdestine et voluntarie cog nosci sed postea consensum et voluntatem mulieris ad im plere renuucus ab ea recedit mulier in fraudem verse se p vim oppressam coram villanis et mulieribus circa ecclesiam et in placito horribiliter clamat vtrum presumitur ꝙ talis mulier fuerit per vim oppressa istud dubium corrigitur per thord. §. xxix. in cor et clarius in cor § xcij.

Om lønligh Capl'm xviij.

SI aliqua puella vel mulier admiserit virũ clã-
destine cum volũtate sua et postea fuerit pub
licatum licet ipsa tacuerit et nullum incausauerit
tũc possunt eius cõgnati impetere quẽcunqꝫ volu
erint et ab eo recipere vel iuramentũ cõgnatorum
suorũ qđ dicitᷣ frendher eedh si negauerit vel emẽ
dam ix marcarũ si confessus fuerit vel bøde hã-
mãhelleth si noluerit stare iuri Sꝫ postquaꝫ cong-
nati semel recipint emendã pro ea si postea nolu-
erint cessare tũc nõ possunt amplius cognati ꝓ ea
emendã accipere nisi violentia fuerit facta Sed il-
li qui ꝓpinquiores eius tutores sunt hoc ẽ the thĩ
hennes giffther maal woldher debent illud ꝓseq̃
et nõ alij sed de illa emẽda ipa nichil recipiat quia
vis non fuit ei illata sed cũ voluntate sua fuit.

Om lønligh Capl'm xviij.

LAdher nogher mø eller kone ligghe hos sigh
i løøn mꝫ sin eghen willie oc wordher thꝫ opẽ
baret tho at hwn thier oc secther enghen man tha
mwe tho frendher kalle a hwem the wille oc the
wide the gerningh oc haffue aff hannum anthen
frendher eedh om han dyl eller ix mark boot om
han gangher wedh En faller han aff loghen tha
bøde hans mãhelleth om han wil ey stande til ret
te En sithñ frendher haffue en synne bood for hẽ
ne taghꝫ wil hwn ther effther gøre ilde oc lade en
oc taghe en annẽ tha mwe frẽdhr̃ ey boot hwer
synne for henne taghe vthen at hẽne gøres wold
The ther neste marie ere sculle dele thyste dele oc

Secundus 54

ey annen mā oc thī bood tagher hwn icke op for thi at thet wor meth hennes eghen willie oc enghen frende vthen hennes rette warie ther hennes giffther maal sculle wolle.

¶ Si aliquis puella vel mulier ꝛc. Si confessus fuerit Nota allegans turpitudinē suam non audiendus de re iudica c lator In prima glosa per ber et de donationibus c inter dilect? per textum.

¶ Item non est audiendus allegans turpitudinē suam quia assimilatur conuicto quia si medio tempore mota fuerit querela per ipsum contra aliquē nō potest eū cōuincere vt infra e c. lxvij. qui conuictus Si aliqua puella ꝛc Nomen marcarū aliqui textus habent tres marcas. Item pro isto c facit insti de iniurijs § patitur sed cuȝ voluntate quia volenti non fit iniuria de sen. excommuni c contingat in glosa et iniuria tollitur dissimilatiōne ff de iniurijs l non solum § i ꝛ ibi in glo.

¶ Nisi violentia sed leges quia tunc si meretrix esset falleret vt in § Item lex in glosa insti de publicis iudicijs

Si aliqua puella ꝛc Nota de cōcubitu illicito supra li. primo c viij ꝛ c xxxiij. et infra c e xxxiij ꝛ in li iij. c. xxxvij.

¶ Nota concumbens cum meretrice vel ancilla nisi cōmiserit furtum de iure non debet suspendi ff de furtis l furtū vbi dicitur ꝙ siquis meretricem vel ancillam aliam rapuerit vel zalauerit non lucrificandi gratia sed libidinis exercende nō committitur furtū licet alias peccat ff de furtis verum Item de materia huius capituli ¶ Si aliqua quere in cor p̄thorū § xcij.

¶ Si aliqua puella Ubi iuramentum cognatorum ꝛc Nota iste textus non facit mentionem de thinghoringh et ideo fiat hic correctio de thinghoringhe si lex firmata fuerit in placito et quot illi thinghoringhe erunt et si se absentauerint cum leges dantur legittime de placito nominati quantum soluāt conquerenti et regi.

¶ Item per quot horas ante meridiem illi qui leges firmauit debent conquerentem expectare Iteȝ ille thinghoringh testimonium perhibere debeant vtrum affuerit leges dando et

expectauerit quando conquerens illos petit et quod plures testantur vtrum sit ratũ et quod pauciores testãtur vtrũ sit irritum et quod soluant pro falso testimonio et q̇ in illa congregatione aliũ vulnerauerit vel occiderit quid soluat vltra ius commune iste defectus et ista dubia corrigantur et declarantur p Thorð in cor § xv.

¶ Om kone døør aff barne c.xix.

SI aliqua mulier mortua fuerit de partu siue sit legittima siue concubina tunc non dñt veridici de morta sua iurare quia ipsa nõ cõcepit puerũ sine voluntate sua.

¶ Om kone døør aff barne c.xix.

VOrdher anthñ mãz husfrue eller hãs slegefred døød aff barne tha sculle sandmen om henne døød ey om skilie forti at barn awledes ey medh henne vthen hennes eghen willie.

¶ Si aliqua vẽ secus in casu c Si aliquis de homicidio Nota purgato fornicatore eo ipso purgetur fornicaria vẽe. vt infra li iij. c xxxvij. in glo Nota non põt denunciare de crimine de q̃ egit penitentiã xxiiij. q. iij. § ecce in v̇ corrigi hu9 archi de offi ordi in c quia plerum in v̇ ecclesiarũ in vi.

¶ Om slegefred dather Capl'm xx.

SI filia alicuius concubinaria fuerit clamdestine deflorata et non fuerat prius in placito legittimata tunc nullus qui pertinet ad eaz ex parte patris potest inde mouere querelam Sed ille q̃ sunt propinquiores ex parte matris Sed filius de clamdestine coitu et voluntarie nichil recipiat de illa emenda quam pater suus emẽdauit pro leerwide quã intulit matri sue.

¶ Om slegefred dather Capl'm xx.

VOrdher mãz ſlegefred dather forligghen oc er ey thing liwſt tha mo enghñ ther til henne hører a fædherne dele thyſſe dele mẽ thi ther neſt ere a mødherne oc giffthermaal ſculle woldhe Thñ ſøn ther kone fangher i løøn tagher icke aff then bood ther hans fadher bødher for leer wide for hans modher.

¶ Si filia ⁊c. Ratio prime ꝑtis eſt quia filius naturalis nõ dicit̃ ꝓprie filius nec habet agnatos vt in auct̃ ex complexu § de in ceſtis nupcijs et auct̃ nec pri § de naturalibus liber̃ ⁊ inſti de cognatorũ ſucceſſione § vulgo per glo. ſed ſuccedũt mr̃i et ideo ꝓpinquiores ex ꝑte eius admittuntur vt hic ſed filius non quia tempore delicti non erat filius in rerum natura ideo contra eum non eſt delictum ſicut rei qui nõ eſt nõ datur priuilegiũ de eccleſijs edificandis c ad audientiam. Item de ratione prime ꝑtis huius capituli Si filia š li primo c. xxij. § iij. ꝑ textum quere.

¶ Om markeſkel Caplm xxi.

SI fuerit orta diſcordia de markeſkel tunc dñt veridici de illo hæreth ponerẽ ſtatuas vl̃ lapides hoc eſt ſtabel eller ſteen in loco quo volunt et ibi iurare ꝙ recte fecerunt markeſkel Et ſi vtrũqz fuerit diuiſio ibi markeſkel et tocius hæreth tunc dñt quatuor de vno hæreth et quatuor de alio ꝓut verius ſciunt debent ſuo diſcernere iuramento diuiſionẽ eoꝝ hæret et poſtea publicare in placito qđ factũ ẽ Sꝫ ſi aliqͥs vixerit et recordat⁹ fuerit ꝙ de illa diuiſiõe pri⁹ iuratũ fuerit tũc ãplius nõ iurabit̃ de eadẽ Itẽ ſi illius nulla ſit memoria et rex voluerit equitando dirimere markeſkel tũc ratuꝫ erit qđ ipe fecerit Cauci⁹ tñ ẽ ꝙ iuretur q̃ꝫ rex eq̃tando dirimat q̃ maiorẽ hñt noticiã inde qui ſunt

viciniores q̄z illi qui sunt remoti Jtē si ita sit ꝙ hō̄
qui moriant̄ in vna villa habent aliq̄d emptū i alia
villa tūc debent apperere in placito ꝙ emerūt qd
dr withēmaals thing hoc ē vno placito priusq̄z iu
ratū fuerit de p̄missis vel priusq̄z rex equitādo di
cimat markeskel oc kalle astwffkiøb et fatentur
markeskel tha warie the there køb mz kyns nesfn
Si hoc fit cū lapidib⁹ vel stabel vel fossatis signa
tū tho at markeskel scal swaries aff stz Sz si nō
appecierit hoc est om the ey kalle a stuff kiøb ꝛ nō
fatent̄ markeskel anteq̄z fuerit iuratū tūc nichil ꝓ
ficiūt hec tha dwer thm̄ icke sithn̄ therē a kallend.

Om markeskel Capl'm xxi.

Skyl mā om markeskel tha scullle sandmē aff
thz sāme hareth stabelle anthn̄ mz stock eller
meth steen oc swarie sithn̄ i thn̄ stz thē thn̄ skelnet
er at the haffue giort reth En er thz bode marke-
skel oc haretzskel thē mā skyl om tha sculle fire aff
eth hareth oc fire aff eth ānech haret the thē nest
ere sithn̄ skilie om thz sannest the wide oc swarie
a at the giorde reth oc liwse sithn̄ a thingi En er
nøgher myn̄e til at ther wor føre sworē om oc le
wer nogē mā aff the thē swore tha scal thē ey me
re om swaries.en er ey nyrne til at forre wor om
sworē oc vil komghn̄ ride markeskel tha stor thet
oc for fulle tha mo han ey kōme aff w ware til so
ath thz er lønt for anthn̄ there ther i the dele er
Bvdher er tho ath markeskel swaries en ridhes
forthi ath thet er thm̄ mesth witthēlicht ther nest

ſidhe Er om markeſkel ſo ath the ther bo i en by haffue køpt i annen by thaᵉ ſculle the kalle a there kiøbe paa wethermaals thingh thet er eth thingh før en ſworen wordher om eller førre en komghñ ridher markeſkel oc kalle a ſtufſkiøb oc ganghe wed markeſkel tha warie the therẽ kiøb mꝫ kyns neſſn om thet er merckt meth ſteen ellẽ mꝫ grøfft togh at markeſkel ſwaries aff ſtꝫ En kalle the ey a ſtufſkøb oc ganghe ey wedh markeſkel førre en ſworet er tha dwer thm̃ ſithñ icke there a kall.

¶ Si fuerit orta diſcordia de markeſkel ⁊ce. Pro iſto c. facit l. fu finalibus ff finium regundoꝝ.

¶ Swaries man fredløs Capl'm xxÿ.

SI aliquis pace priuatus fuerit et aduerſarÿ ſui emendam habere noluerint tunc fugiat de terra infra menſem ⁊ diẽ ⁊ ſi fugere noluerint tũc põt rex cõfiſcare bona ſua ⁊ priuſqꝫ ipſe compoſu erat cũ cognatis interfecti nõ tenetur rex eũ recipe re ad pacis ſecuritatẽ hoc eſt recipe ab eo fredkøb Et ſi fugerit de terra vel moriatur tũc debent ꝓpinquiores cognati ſui emẽdare duo ſaal Jlle qui ꝓrimus eſt ex ꝑte patris ſicut eſt pater vel ſenior filius vel cognati recipiãt ſtwth de cognatis paterꝰnis ⁊ emẽdet vnũ ſaal Sed illi qui propinquiores ſunt ex ꝑte matris ſicut frater vl' ꝓpinquiores cognati ſi frater nõ ſit recipiãt ſtuth de cognatis maternis ⁊ emẽdẽt vnũ ſaal Jtẽ ſi ille habuerit duos fratres qui pace priuatus eſt qui ꝑ ſe hñt bona et ſue iuriſdictõnis ſint hoc eſt the ther lage opholds men ere for thm̃ tũc ſenior frater erit ꝑncipalis in

illo saal qđ emendabit̄ ex pte pris hoc est debet eẽ
forman ⁊ iunior frater dz esse principal' hoc ē for-
man in illo saal qđ emēdabit̄ ex pte matris Et si
nō reptus fuerit nisi un⁹ frater tunc ipe debet esse
forman in illo saal qđ emendabit̄ ex pte patris Sz
si ille pace priuatus habuerit duos filios tūc dnt ip
si emendare illa duo saal tū ille senior debet solue
re illud saal qđ ex pte patris emendabit̄ ⁊ si nō ha
buerit nisi unū filiū tunc ille soluat illđ saal qđ emē
dabitur ex pte patris et reliqui cognati soluant il-
lud saal qđ soluendū est ex pte matris.

¶ Swaries man fredløs Caplm xxij.

SWaries man fredløs oc ville hā wedher sa-
ge ey bood tage tha fly hā land indhū dagh
oc manz flyr han ey tha ma komghū skøle ower
hannū oc ey a komghū fredkøb aff hannū at tage
for en hā er forligt wed hin dødes køn En flyr hā
land eller døør tha sculle hans neste frendhē bøde
thwenne saal herdes han oc wohi land tha bøde
frendher tho to saal thū ther nest er a frendher so
som er fadher oc elste søn eller andre frendher om
the ere ey til han tagher stwth aff fadhernes fren
dher oc bøder en saal a fadherne En the ther nest
ere a mødherne so som er brodher eller andher
neste frendher a modher om brodher er ey til ta-
ge stwth aff mødherne frendher oc bøde en saal
En haffuer hin ta brodher ther fredløs er flyd oc
selffue haffuer gooz oc lige opholdz men ere for
thī tha er hin eldher forman i thū saal thē a fædh-
ne bødes oc thū unge forman i thū saal ther a mø

dherne bødes En er ey mere til en en broder tha er hã forman i thã ſaal thẽ a fadherne bødes En haffuer hin fredløſe mã to ſønner tha ere the neſt vp atholde the tho ſaal ther ſauth er tho ſcal thã el dher then ſaal ther a frendherne bødes vpholde En er ey mere en en ſøn til tha holdher hã vp thã ſaal ther a fadherne ſcal bødes oc thã annen ſaal giffue hin ther neſte er a mødherne.

¶ Siquis pace priuatus ꝛc̃ Iſtud capl̃m eſt locale quia de iure communi non datur emenda pro homicidio ſaltem pecuniaria ſed ſi areptus fuerit morte puniatur diuerſitate q̈ litatis mortis ſecundum diuerſitatem facti et iuxta conſuetudinẽ terraꝝ vt extra de homici ꝑ totuȝ ff et § ad corneliam de ſiccarijs.

¶ Siquis pace priuatus Nota hic vtrum quo die veridici vel denominati diſcernere debeant quilibet pro quacunqꝫ cauſa pacem habeat. Si pace priuatus fuerit et ad tres dies et ad tres noctes ſecuritatẽ habeat pro cognatis interfecti ꝛ vtrũ ſint pace priuati qui talem pace priuatum vulnerauerint vl̃ occiderint in tali treuga a rege data et vtrum veredici de tali pacis factura diſcernere dñt talia dubia ꝛ tales defectus corriguntur et declarantur per thorð § lxviij.

¶ Siquis pace priuatus Nota quacunqꝫ cauſa aliquis pace priuatus fuerit nõ reſtituet enim rex paci anteqꝫ ſatiſfecerat iniuriam paſſo concordat thorð in cor § lxxx et hic in i et in fine ſed textus ille loquitur de cognatis ſed thorð de iniuriam paſſo.

Siquis pace priuatus ꝛc̃ Si aliquis pace ꝑuetur per ſtocke neffn et ipſi conuincant et cõuictus pace reſtituitur tũc paci reſtitutus ꝛ iniuriã paſſus tenet medietatẽ cũ rege ꝑcipere de iure qð ſtocke neffn perſoluerunt ꝓ iuramẽto ſuo Thorð § xij

Siquis pace ꝑuatus ꝛc̃ Nota cognati interficientꝫ nõ cõpellãtur cõtribuere cũ homicið thorð § vij. ꝛ iij. Si forte pace priuati fugerint tũc ꝓpinquiores ſoluãt duo ecte ſaal ꝛ tũc ſꝫm antiquam terre cõſuetudinem recipiunt ſuum ſtuth de cognatꝫ vt hic c in § iij. ꝛ iiij. ꝛ in cõſtitutiõe Erici regꝫ datie § viij

Nota textus hui? capituli nõ loquit' de nomiuib? pace pri/uat? scribend̃ ꝫ ideo iste defect? corrigitur ꝑ thorð § xxxviij.

At closter mo ey taghe fredløse mẽ c.xxiij.

Claustrum non põt recipere pace priuatũ sed quẽcunqꝫ legaliter conuictũ claustrum recepe rit vel plenã emẽdam pro eo exhibeat vel expo-nat eum si nondũ suscepit habitum.

At closter mo ey taghe fredløs mẽ c.xxiij.

Closter mo enghñ fredløs mã taghe en e huil khñ lagfeld man ther closther tagher tha bød fult for hans brøde om han er mwnck eller bro-dher eller legge hannũ oth om han er i werlsens cla-dher.

Claustrũ nõ potest ꝯ͛ ratio pme ptis quia pscriptus nul/libi debet habere pacem quãdo priuatus ẽ pace ff de interdic tis et relegatis Item ff de bonis dampnatorũ et in l.faudor de pa iura si C preterea Sed scđa ps ptꝫ quia quãuis mona/sterĩ delet pctm̃ quo ad deũ non tñ penã duplicam delicti in auct' de monachis § si vero intra coll'.hic tñ excipitur si habitũ cepit quia summa est ratio que religionem fouet ff de religio sis et sumptibus fuẽris per totum.

Om øreget man Capl'm xxiiij.

Pauper qui vocatur øreget man non põt cogi ad solutõez alicuis saal hoc est ettebooẗ vt at-holde Jlle vocat' øreghꝫ man qui non hꝫ domum nec terraꝫ et nichil soluat nec expeditõem prĩe sue nec adtuitõem prĩe qđ dicit' landwern.

Om øreghꝫ man Capl'm xxiiij.

Oreghꝫ man mo mã ey nøde til ettebood op atholde Thñ er øreghꝫ man ther ey hasfuer selff hws oc iord oc ey redher lething oc lãdwern

Pauper qui vocat' øreghꝫ ratio ẽ qꝛ talis paup nõ dꝫ egere

ſimpliciter ar c odardus de ſolu ¶ qui bonis cedere pn̄t ꝑ to tū Itē queritur vtrū ſemꝑ excuſatur pauꝑ q₂ nichil habet et non eſt in ſolucudo quere infra e c lxxxix. Pauꝑ vc̄ Nota ma‑ nis eſt actō q̄m excludit in opia debitoris Itē nichil pōt dare vel ſoluere qui nichil h₃ Itē qui nichil h₃ eius ꝑiculo nichil ē Item impoſſibiliū nulla eſt obligatio Itē obligatio pauꝑis remanet in efficax ꝓpter inopiam Itē pauꝑ ne egeat nō eſt fraudend⁹ alimētis quotidianis habita ratōe hec ber i c odar‑ dus Item pauperi panniculario dimitti debēt qui dicent cō‑ dēpnato ad mortē pānicularia dimittūt henric⁹ i c odardus

¶ Hwo ſcal ettebooth opholde c.xxv.

SI duo diſcordauerit quis eorū ꝓpinquior eſt ad ſolutionē ettebod tūc ille qui primo incau ſatur vel debet acceptare et ſoluere ettebood vel oſtendere aliū ꝓpinquiorē de ꝯgnatis illi⁹ q̇ pace priuatus eſt cum ſuo kyns nefſn.

¶ Hwo ſcal ettebood opholde c.xxv.

OM ſkyl mā a huilke therē nermer ere ettebood op atholde tha ſcal hin ther førſt ſecthes āthn̄ taghe wedh thn̄ a ſal athbøde eller wiſe annē thē nermer ær m₃ kyns neſſn aff hins neſte fredher ther fredløs er.

¶ Hwo bøde ſcal m₃ annen c xxvi.

QUe remotior eſt i cognotiōe q̄₃ ad quartum gradū illū nichil oportet contribuere ad emē dam niſi voluerit Et ſi cognati debēt recipꝫe emen dā tales etiā nichil pn̄t recipꝫe niſi qd̄ ſponte offerr̄ Itē clerici ⁊ meliores nō recipiūt emēdā nec emen dabunt quantūcunq₃ ſūt ꝓpinqui q₂ in nullū dn̄t vindicare nec aliquis in eos Sed ſi clerici ⁊ mulie‑ res ſunt ꝓpinquores heredes interfecti tūc recipi unt vnu₃ ꝓ hereditate.i. gørſum ſi aliȷ̈ ſyſken non

sunt et reliqui cognati recipiant alia duo saal.

¶ Hwo bøde scal mz annē c xxvi.

HWo som pdhermere er i byrd en at fierde mā ne han tørff icke bøde vthā at han wil Thages oc bood indh tha tage the vthā fierde manne togh tørffue the ey bødhe vthā the wille Lerdhe mē oc quinner the bøde icke oc the tage oc ey bod ind hwr ner som the are i byrd forti at the niwe a enghā man hæffne oc enghā man a thē Ere lerde mē oc quinner hins neste arwingh thē drapen wordher tha tage the en saal til arff, oc gørsum om ey ere andre sysken til oc frendher taghe the andre to saal.

¶ Qui remotior xcc. Nota q̄ta erit summa pecunie in q̄libet saal ꝓ emenda interfecti et vtrum cognati cōpelli pn̄t cōtribuere cū homicidā declaratur in cor ꝑ thord et corrigat̄ § lxxij. et supra e c xxij. Siquis pace priuatus § iij. ⁊ iiij. de cōtributione Qui remotior Ad quartū gradū hīc est de cōtractu mrimoniali in c nō debet de consang ⁊ affinita et ꝙ excipit̄ de clericis ⁊ mulieribus ratio elicit̄ ex sexu ⁊ statu ecclesiastico q̄r vterqꝫ desiderat pacem Itē eadē ratione cōtractus hic claudicat q̄r recipe pn̄t emēdā ⁊ nō tenēt̄ exponere de q̄ claudicacione in c de illis qui infra annos de despō impuber in glo vel ī ē in iudicijs li vi. Lerde mē oc quinne. Anno dm̄ M cd lix Rex ⁊ regni cōsiliarij ꝓ lege decreuerūt ꝙ si clerici et mulieres sūt heredes interfectoris nichil soluere dn̄t de emēda interfecti. sꝫ solūmodo alij cōgnati vt hic ptꝫ in § Itē clerici et mulieres.

¶ Hwo som huser fredløs man c xxvij.

QVi pace priuatū hospitauerit sciēter post mē sem ⁊ diē soluat regi tres marcas ⁊ si negauerit defendet se iuramēto xij hoīm ꝙ nesciuit ipsum esse pace priuatū vel ꝙ ipsum non hospitauerit.

¶ Hwo som huser fredløs mā c.xxvij.

HWo som huser fredløs man vithn̄de effther dag oc moneth bøde konnghn̄ iij marck oc hans wærie sigh mz xij mēz eedh at han ey wiste at han war fredløs eller at han herbergærz hannum ey meth alle.

¶ Qui pace priuatum ꝛce. Post de materia hui⁹ c ¶ de hijs qui latrones occultant Qui pace priuatū ꝛc̄ Nota Anno dm̄ M cd lxvi Rex et regni consiliarij decreuerunt ꝑ lege ꝙ pace priuatus pōt capi et deprehendi vbicunqꝫ inuentus fuerit saluis sctē ecclesie preuilegijs nec ī curia seu domo ꝓpria nec etiā domibus aliorum pacem habebit et rō est ꝙ lex perhibet ipsum hospitari vt hic c firmiter in glo.huius capituli et s. eodem c.xxiij.clanstrū in glo.in ꝑncipio.

Qui pace ꝑuatū hospitauerit soluat tres marcas regi vt s Itē ī ꝯstitutōe Erici reg͛ dacie filij cristoferi reg͛ § viij.soluat leso tres marcas ꝛ eius heredib⁹ ꝛ regi tantū Itē ī ꝯstitutōe Erici regis ꝑoris erici filij soluat xij marcas leso ꝛ regi § xvi.

¶ Om man swæries til bødher c xxviij.

SIquis iuratur ad emendā emēdet primo vnū saal de bonis proppꝛijs postea exigat stuth de cognatis suis ad reliqua duo soluenda Sed qn̄ aliquis iuratur ad emendam vel sic firmauerit emendam si nichil habuerit de cognatis tn̄ soluat quidquid promisit vl' ad quid fuit iuratus Si cognati noluerint eū iuuare qđ dicit̄ stuthe tūc potest eos cōuincere hoc ē søghe tilnaams Pro nullo forefctō ꝙ fecerit homo potest recipere stuth nisi ꝓ solo homicidio.

¶ Om man swæries til bødher c xxviij.

SWæries mā til bødher tha bøde han en saal aff sijth eghz gootz oc kraffue sithū stuth aff

fine frēdher til the andre to En e ther mā swa·ri-
es til bødher eller bood festes fāgher hā icke stuth
aff frendher holle tho all bood op ther han feste
eller han wor sworen til forthi at hwat som man
fester thz scal man vt giffue En stythe frendher ey
meth hannū tha mo han søge thm̄ til naanis For
enghn̄ brøde ther man gører tagher han stuth aff
frendher vthen for mandrab ene.

¶ Siquis iuratur ad emedā ⁊c̄ Nota q aliqui dicūt q istud
capitulū nō est abrogatū nisi in pte scz q qn̄ homicidia defen/
dit se et sua et in defensione inuasorū occidit tūc licite vtatur
stuth scz iuuamē cognatoꝝ al'secus vt patet infra li.iij.c.iij.
in magna glosa Siquis iuratur ad emendā Hoc est locale et
inuitat homines ad delinquendū.

¶ Hwar man scal dele herrewerck c.xxix.

Qvicunqz voluerit conqueri de herrewerck de
bet sic conqueri oībus modis et citare et pro-
sequi causam suā sicut predictū est de homicidio.

¶ Hwar mā scal dele herrewerck c xxix.

Hwo som wil herrewerck dele hā scal alle the
samme bonde ka·re a thinghi steffne oc syth
logmaal fylge so som saut er om mandrab.

¶ Hwilkz herrewerk er c.xxx.

SIquis intrauerit domū alterius ⁊ fregerit do
mū et diripuerit inde cū cōsilio prehabito et p̄
uiso vel pecora vel vestimēta vel arma vel aliqs
alias res quas bondo possidet vel de ipso bondo
ne vel ei⁹ familia ther a holdher hoc ē herrewerck
Itē si vulnerauerit domesticū vl' domesticā vl'vul-
nerauerit aliquē de familia eius qui in eius felleth
est in domo eius vel violauerit hoc est herrewerck

etiāz Sed si in pace conueniūt hoc est om the hit-
tes sothe i curia alicui⁹ bondonis ꝫ postea discor-
dauerint hoc nō ē herrewerk Siquis ligauerit bō
donē in ꝓpria domo sua sine demerito suo et rece
perit filiam bondonis vxorē eius et adduxerit per
vim hoc est etiā herrewerk

Hwilkꝫ herrewerk er c xxx

Gangher man mꝫ raathꝫ raath i annen manꝫ
hws oc brydher hws oc tagher wth anthen
fæ eller kladher eller vaben eller andher coste ther
bondhen han a fra bondhē selff eller hās hion thē
a holdher, tha er thet herrewerk En hitthes the
alle sotthe i annen bondes gardh oc wordher sit-
then a atsailie thet er ey herrewerk forthi at thet
wor aff wodhe En bindher man bondhē i sīth
eghē hws vthē hās skyld eller tagher bondhens
dathē ellē bōdhēs kone oc føør borth meth wold
thꝫ er oc herrewerk

Siquis itraueait domū alterius ⁊ce. Nota si aliquis aliquē
de curia sua vl' ecclesia expulerit vl' fugauerit vel traxerit ex-
tra curiā suam vl' ecclesiā et postea cum in fuga existētē, ex-
tra curiam leserit hoc delictū sit husfredh brode coucor thord.
in cor § lxxxij. Si aliquis aliquem fugauerit vl' expulerit de
aratro suo hoc delictū sit herrewerck si ipsum leserit ptꝫ per
thord § lxxxiiij. Nota in capitulo Siquis iuratur ⁊c. quid
sit emenda pro homine occiso in primo saal ⁊ quid in secūdo
⁊ quid in tercio declaratur infra in tercio libro c xxi Siquis
ꝓ homicidio Nota pro hibitū est vindicare in aliquē cōsāgui-
neū interficientis ꝙ diu vixerit qui occidit vt patet in cōstitu-
tione Erici regis dacie § ix et simile infra li iij. c. xxi. Siquis
pro homicidio in glo ⁊ de similibus sile debet esse iudicium de
baptismo et eius effectu c maiores.

¶Siquis intrauerit ꝛc̄ Nota hic est defectus quia textus huiꝰ capitli ūs loquitur de fractōe pontis cōmunis vel stabellorū placiti vt talis fractura sit delictū hærreuerck iste defectꝰ corrigit in cor p thord § xlvij. Itē Nota in ū diripuerit pecora ꝛc̄ ꝙ si prosecutio harreuerck ꝓgressum non habuerit quia si deficit testimoniū sex viroꝝ nichilominus soluat incausatꝰ bōdoni tres marcas vt infra li iij. c.liiij Siquis equitauerit vel se defendat cuꝫ noīatis de cōsanguinitate vt infra c cxxiiij qui voluerit Quicunqꝫ Nota de homicidio supra c viij. Siqs intrauerit Vide insti de iniurijs § sed et lex cornelia cuꝫ glo. sua et ē li i.c l. Ista Nota in iiij. § istius capituli qualiter ista violentia fiat Nota p thord in cor § lxxvij. ꝛ ē c iij. Veridici § primo Nota quotuplex est violentia notatur li. iij.c.xlviij. Meth raadhꝫ ꝛce. Nota pro quacunqꝫ causa aliquis impetit ꝙ ad illam causā consiliū dederit vel mandauerit ꝓ qua causa aliquis priuari potest pace si iuramēto coguatorū qd dicit nefñ i kvn se non defenderit soluat bondoni xl marcas ꝛ regi tantum Si autem impetitur ꝙ consiliū vł mādatum dederit ꝙ aliquis vulneratus fuerit si cognati ipm non defenderint soluat bondoni xij marcas et regi tantū thord § xiij. Si auteꝫ accusatur ꝙ ꝓpter consiliū eius et mādatuꝫ fracta sunt brachia vel tybie et cognati eū non defenderint soluat bondoni xl marcas et regi tantum. pro hijs causis debet accusatus citari ad placitū tempestiue thord § xiiij. Siquis intrauerit. vtrum q̇ interfecerit vel vulnerauerit vel v̇berauerit aliquē in domo siue curia alicuius cum consilio preuiso et prehabito postqꝫ conuictus est vtrum liberabit per solutionē xl marcarum vel vtrum ipso iure sit pace priuatus patꝫ in cōstitucōe Erici regis xp̄oferi regis filij. § i ꝛ v. Item Nota Siquis interfecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquē in domo siue curia alicuius cū consilio preuiso et prehabito vel in ecclesia si captiuatur operibus recentibus capite priuatur ita ptꝫ in cōstitucione Erici regis prioris erici filij.

Item Nota ꝙ quiita deliquerit vt dictum est in cimiterio ecclesie simili pena puniatur quasi in domo siue curia ꝓpria perpetrasset vt patꝫ in cor § lxxxiij. et infra c c. iij et vbicunqꝫ in glo.

¶Om man ridher annen mans korn op Capitulum xxxi.

SIquis anonaz alicuius equitando vastauerit per vim hoc est ridher annen manz korn op vel in ea pauerit gregem suum per vim hoc ē etiā herrewerck tamen debent meliores de placito nominari vt hoc videant et testificentur quantum fuerit dampnum.

¶Om man ridher annen manz korn op Capitulum xxxi.

RIdher man annē manz korn op meth wold eller hiorther sŷth fæ ther i meth wold thz er oc herrewerck tho sculle gode menz a spn'til ath thet neste thingh.

¶Siquis anonam alicuius equitando vastauerit ꝑ vim ꝛc. Hoc est locale hic Nota ꝙ qui pauerit gregem suum in anona alterius ꝑ vim est hærrewerck et infra libro secūdo capitulo xlviij. Siquis venerit.

¶hwilkz manz hws er c xxxij.

VBicunqꝫ aliqius habitauerit vel cum tugurio tenturio vel fossatis vel vmbraculis qui dicūtur tŷsbooth et illuc introduxerat se et res suas ibi pōt cōmitti herrewerck in eo et in rebus suis sicut in domo sua sic etiā est in naui qui onerata est cnz farecoste Domus q̄ ꝑducitur debet esse dom⁹ ꝓpria cōducentis vsqꝫ ad expletōm termini.

¶hwilkz manz hws er c xxxij.

HWore som man bygghr̄ anthn̄ mz tiald eller mz grŷfft eller mz rŷsbooth oc haffuer ther i føet sig selff oc sine coste ther mo hā bryde a hānū

Liber

herrewerck so som i hans eghz hws So er oc om man er a skipst. adh ther bygdh er mz fare coste, Hwilkz hws man leier thz er hans eghz hws til leier maal er vthe.

¶ Vbicunqz De domo ppria vide insti de iniuriis ¶ sed z lex cornelia Itez quicunqz aliqz in taberna q̄ dr rysbooth loco ag/gere circūdato vel in naui vel cimiterio p in sultū q̄ dr rathn̄ raadh lesit vel de hiis locis fugauerit vel taxerit et postea eū i fuga existentē lesit hoc delictū sit husfredh brode ptz p chord in cor § lxxxiii. Nota domus q̄ cōducitur ace. et sile ē de agro. vel de terra vt infra e c lxxi § i c qū aliqs Vbi dr q qui semiat s vult iurare q habuit agrū cū voluntate et licentia cū cer/nerit pōt segetes tollere sine q̄rela rapine Itē sile ifra e c neck ningi c xxxix § v i fine Itē sile infra e in c lxi Si aliquis § i. Itē etiā sile ptz ifra li iii. c. liiii. Siqs eqtauerit § ii. iii. iiii. z v.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiii.

Colonus est domesticus p se hoc est selff husbonde p se z in eo pōt cōmitti herrewerck et nō in villico qr quicquid relinqtur ɔtra curiā in qua villicus morat hoc tenet ɔqueri qui curiā possidet Sed si aliquid iniuria illatum fuerit villico z vxori eius vel pueris eius in mēbris eorz tūc pōt p hoc villicus cōqueri excepto domestico.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiii.

Landebo er selff husbonde for sig oc pa hannū lmme mē herrewerck bryde oc ep a bryde forthi at hwat som gøres a then gardh ther bryde si ohē i thz er bandhns kare En gøres noghz a brydhns lymme eller a hans kone eller a hans børn tha mo brydi selff dele vthn̄ hans husbonde.

¶ Colonꝰ locale ē. sz rō pme partis pōt esse qr ibi est ius regale vl reale z sic dn̄s teneat tuere ac c q̄z frequēt vt lite n̄ ɔtesta

¶ Sex sculle withne om herrewerck c xxxiiij.

QUi voluerit herrewerck cōqueri debet habe re testimoniū sex bonoꝝ hoīm de illo hæreth vbi illud factū est in illo placito qḋ dr landzthingh et illi sex debent testificare ꝙ possit legaliter cōqueri de herrewerck Et si testimoniū nō habuerit tūc incausatus dz se defendere ꝑ nefsn i kyn.

¶ Sex sculle withne om herrewerck c xxxiiij.

HWo som herrewerck wil dele han scal haffue sex gode mēz withne aff thz hæreth ther the gerningher ere i giørde vpa thz thingh thī landz thing er oc the sex sculle withne at so er wedh hā nū brød at han mo dele herrewerck loglighe En om hannū brysther withne tha thī ther secthz er scal sigh wærie niz nefsn i kyn

¶ Qui voluerit ꝛc̄ Nota hic testimouiū sex virorū qn̄o p̄sentes te stes requirunt̄ ꝙ duo tractat glo in l.testium § de testibus et de isto supra c.xv. Nota in § ꝛ si testiōniū ꝛc̄ q̄liter ꝑditur ius cause herrewerck nō habētis testimoniū sex virorum vt hic et infra e.c.c iij. Si aliquis ꝛ. simile infra e c.quod ad vestimēta et simile ꝫ.e.c.x.sed rex et supra libro primo c. xxiij. quicunqz et extra de rescriptis c.si autē et c.plerumqꝫ.

¶ Om nogher māz fæ dræber mā c.xxxv.

SI equus alicuius vel aliquod aliud animal qḋ homo pōt licenter habere hoēm ꝑcusserit ad mortē et si illud animal fuerit adiudicatū ad mortez illius tunc bondo qui illud aīal possidet soluat pro eo tres marcas ꝛ tū se lege defēdat ꝙ nesciuit ꝙ illud animal habuit illā ꝯsuetudinē Et si ter cō tigerit illud idem de eodē animali dum ē in posses sione bondonis soluat ꝑ eo plenā emendā.

¶ Om noghet mãz fa drabet mant xxxv.

Slaar mãz heſt man til døde eller noghet ãnet fa ther mã er loffuēde ai haffue ſo ſom er nød eller ſwyn eller hwn oc wordhē thz ſwore til mãz bane bonde ther otte bøde fore iij mark pēninge oc giffue ther til logh ath hã wyſte thz ey ath thz fa haffde thyſſe kynne En timer thz trøſſet i bondhñs heffud om thz ſãme fa bøde fore fulbødher

¶ Si equus alicui' xc ut insti Si quadrupes § i ſimilis pena ix marcaꝝ ſupra e.c.xviij.

¶ Siquis educauerit.vt ſeqt' inſti Si quadrupes § ceterũ.

¶ Om mã fødher wilt diwr op c xxxvi.

Siquis educauerit lupos vel eoꝛuz catulos vl' vrſos vel eorũ catulos vel aliquid taliũ quod ẽ willediwr ſoluat ꝑ eis quicquid deliqrint ꝛ ſi ſo luti fuerit ꝛ ſi aliquis eos occiderit nichil ꝑ eis ſol uat ſed in poſſeſſiõe bondonis non pñt occidi.

¶ Om mã fødher wilt diwr op c xxxvi.

Fødher man wilt dhwir op ſo ſom er vlffue hwelpe eller biørne hwelpe huat ſom the bryde ther føre bødhe the fulbødhē ther thm op føddhe oc thm haffuer i hefft En wordhē the løſe oc draber annē mã thm bøde icke føre en i bondhñs hefft nwe the icke drabes.

¶ Om man fangher død aff thz ther ey lewer Capl'm xxxvij.

Siquis ſubmerſus fuerit in ſpeciali fonte alicui' tunc ille qui fontem poſſidet ſoluat tres marcas et ſi erat ꝯmũis ,oibus villanis nichil ſoluat ꝑ eo idem eſt de leergraffue Itẽ ſi aliqs ſub-

mersus fuerit in aliquo møle dam vl' fiske garde l' si ceciderit de domo vel domus eū obruerit ꝑ eo nichil emendabitur.

¶ Om man fangher døød aff thet ther ey lewer Caplm xxxvij.

OM noghē mā druckner i annē mā₃ kelde thē mā a serlige thē for bødhē hā iij mark En otte thū alle granner tha bødes icke fore so er oc om leergrawe En druckner man i mølle dam eller i fiske garde eller i andre giorth wā eller faller selff aff hws eller hws fallē a hānū thē bødes icke fore

¶ Siquis submersus fuerit in speciali fonte ⁊ce. vt ff ad legē aquileam l qui foueas.

¶ Om mā haffuer hws a ānē mā₃ iord c xxxviij.

SIquis habuerit domū in terra aliena ⁊ ipse ē possessor illi⁹ dom⁹ ⁊ siquis fregerit domum illā sine voluntate sua tunc pōt possessor agere in eū ꝑ herrewerk ⁊ nichil ad eū qui terrā possidet.

¶ Om man haffuer hws a annen mā₃ iordh Caplm xxxviij.

HAffuer nogher man hws a annē mā₃ iord so at hā er lage egher at oc bryder nogher man th₃ hws vp vthū hās willie tha mo hin ther hwsech otthe dele th₃ til herrewerk oc kōmer icke hin wed atdele ther iordhū otthe.

¶ Si aliq̇s habuerit domū in terra ⁊c̄ vt insti de iniurijs C. s₃ ⁊ lex cornelia ⁊ ff de hijs qui effuderūt vl' eiecerūt l i § habitare Nota siq̇s fregerit domū alicuius lic₃ edificatā i terrā alteri⁹ pt lesus agere i eū ꝑ herrewerk vt hic q₂ possessor terre deb₃ iudicio placiti violēter edificantē ꝯuincere ⁊ nō domū illius destruere l' frāgere vt li.i.c.lv. § vi. ⁊ c.xlvij. § ij.iij. ⁊ iiij c.li.

¶ Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatione vel sub habitatione alicuius et ille qui ibi habitat noluerit recedere ille qui impetit ptātem habeat recipe de terra sua inhabita/ta vbicunqꝫ voluerit funiculū ꝑ funiculo vt͞s li· c.lv. Haar solkifft § iij. Sed si aliquis habitauerit ibi tribus annis sine q̄rela in placito ꝓnunciata nō pōt de iure remoueri vel reuocari vt͞s li i. c.xlvij. Si alqua in fine.

¶ Om mā røffues i annē māz hws c.xxxix.

SIquis fregerit domū hospitis et inde recepit vel equos hospitū suoꝝ vel alias res ipis actinētes tūc p̄t bōdo ꝯqueri de herrewerck ꝑ violatione domus et hospes pōt cōqueri rapinā qd dicitur raan Itē si aliquis spoliauerit plaustrū alicuius i q̄ vxor sua sedet hoc ē etiā plenū herrewerck

¶ Om mā røffues i annē māz hws c xxxix.

BRydher mā bōdhn̄s hws op oc tagher thr̄ vth hans gestes heste eller andre coste ther geste a tha mo bondhn̄ dele herrewerck for hws brod oc geste raan for sine coste ther han tabz En røwer nogher mā bondhn̄s woghn̄ ther hās hustrue hither i tha er thz ful herrewerck.

¶ Siquis fugerit. insti de iniurijs ¶ sed et lex cornelia et § patitur et insti vi bonoꝝ raptoꝝ § sane Nota hic intelligitur Si delictū husfredh fiet in villa forēsi executio illius delicti habz fieri corā ꝑthord in cor § lix.

¶ Om nefningh Caplm xl.

NEfningi debent iurare de handhraan z bo raan z hiorthraan qꝫ quidam vocant marckraan de improuiso fctō quod dr̄ wodes gerning et de furtu De quo seruari debet placitū ita qꝫ i p̄mo placito debz thō publicare hoc est liwse suum raan Tūc p̄figitur aduersario suo placitū videlicz

aliud placitū ſi primū fuerit vtile hoc eſt ſi duo vł
tres hoc teſtificati fuerīt ꝙ illud ſit illorū wether
maals thingh ⁊ ꝙ reus fuit legaliter citatus hoc ē
tilkrafft vt rnderet poſtea iuret ille qui cauſaꝫ mo
uet Sꝫ ī tercio placito dn̄t neffningi iurare aduer
ſariū eius illud feciſſe vel illuꝫ defendere Itē Si ī
cauſatus an̄ iuramētū fuerit cōfeſſus ſe ita feciſſe
tūc nō tenētur neffningi hoc ſuo dirimere iuramē
to et rex tenetur inde nullā habere pecuniā ſed tū
bondo recipiet inde ſuū reth Sed incauſat? poſt
exponere quid vult ⁊ defendere ſe ꝑ legē videlicꝫ ꝙ
illud recipit ex improuiſo hoc ē aff wode ita ꝙ pu
tauit iſtud ſuū eſſe ꝓpriū vel ꝙ illud habuit cum
voluntate illius et ſi defecerit in lege tūc exponat
quid alius impetit ⁊ ſoluat regi tres marcas et bō
doni tantū Et ſi nichil confeſſus fuerit anteq̄ꝫ iu-
ratū ſit cōtra eū tūc debēt neffningi inde iurare ⁊
ille poſtea nulla alia lege defendatur.

¶ Om neffningi Capl'm xl.

NEffningi ſculle ſwærie om handraan om bo-
raan om hiorthraan ther ſomme kalle mark
raan om wodes gerning oc om thyffneth Ther
om ſcal gømes try thingh Thꝫ førſte thing liws
mā ſÿth raan tha neffnes thing for hans dele mā
a anneth thing gøres førſte thing nyth thꝫ er ath
to mēꝫ withne ellr̄ flere at thꝫ er thr̄ withr̄maals
thig oc at hin ther ſecthꝫ er worloglige tilkrafft at
ſtande hin til retthe ther hannū ſecthede oc ſithn̄
ſware hin ther ſaagh giffuer Al thꝫ tredie thingh
ſculle neffningi anthn̄ ſwærie hin ther ſaagh wor

dher giffuē til raan ellē fra En gangher hin wed ther ſecthȝ er wed hins coſte ther hānū ſecthȝ før= re en ſworet wordher om tha ſculle neffning thē om ey atſkilie oc ey a komghn̄ ſin reth tog tagher bondhn̄ ſin reth En alt mo hin ther for ſagher er vtlegge met loghn̄ at han feck thet hā worde ſec thȝ fore affwode ſo at han hougſede at thet wor hās eghȝ, eller hā feck thȝ mȝ hās willie ther a kal ler en bryſter hānū logh legge wdh thȝ ther hin a kallede oc bøde a iij mark bōdhn̄ oc ſo komghn̄ . En gāgher hā wed icke føre en hannū wordher ſworen a hand tha ſcu'le neffning ſwærie om oc mo hin kōme wedh engh en annen logh.

¶ Neffniugi dūt Notatur c xij ſ̃ c ij de iſto iuramēto ⁊ ꝓ fine facit ff ad legē aquileāle interdū Item ſi rapina ſcȝ raan ꝓſe cutionem nō habuerit ꝑ neffningos nichilominus incauſatus ſoluat iniuriā paſſo ſcȝ bondoni iij marcas vt hic in § Item Si incauſatus añ iuramentū et infra li iij c liiij. Siquis equi tauerit. velſe defendat cum iuramento xij hominē vt infra e c. lxxij. Qñ aliquis. neffningi ⁊ce. Nota textus iſte et ſilr c vi. Infra minus ſ̃ c nō faciunt mentionē de illis fyllingh qui ve ridicos et neffningos ad diſcernendū moneāt ſeu inuocant Hic defectus corrigitur ꝑ thorð § xxij et idem ius ſeu eadē ra= tio eſt de denominatis pro quacunqȝ cauſa Nota hic in textu huius c c vltimo § iij intelligitur notabile q̄d ſi iniuriā paſſ⁹ contra iniuriantē ſcȝ raans man iuramentū ſuuȝ non expo ſuerit neffningi non tenentur diſcernere vt infra eodē c xli. Qui iurauerit et ſimile infra li iij c lxiiij. ſi imputatū per tex= tum de nominatis in hæreth ſiue ſtockneffndh. Nota hic de citatōne ſcȝ c xxxix § iij ⁊ ſ̃ li i. ⁊ v. q̄ſi in ꝑncipio in i li c xxxvij in glo § iiij. Itē in cōſtitutione criſtoferi regis filij voldemari regis § xxvi ⁊ ibidē § xxxiiij. et lij c lviij et ibidē de contuma= cia Neffningi ⁊c̄ Queritur vtrū res alienas occupare licȝ co ductiue ſiue cōceſſiue acquiſitas vſqȝ ad expletionē termini ſi=

nē pena legis ptz s̃ e c xxxiij. Vbicunq̃ § vltimo et īfra e c lxxi § i ꝛ hic § v in fine ꝛ infra e c lxi Si aliquis § i ꝛ infra li iij c liiij. Siquis equitauerit § ij.

¶ Om raan liwses oc fylges ey c xli.

QVi iurauerit raan contra aliquem in placito quod dicitur withermaals thingh et postea noluerit ꝓsequi cū nekningis tūc soluat regi tres marcas et bōdoni tres et nekningi nō accedāt.

¶ Om raan liwses oc fylge ey c xli.

THā thē raan swarier a witthēmaals thingh oc wil ey sithen fylge nekningh til tha bødhe han bondhen iij mark oc iij mark koninge oc gā-ge ey nekningh til.

¶ Qui iurauerit raan. vt ff ad l i turpillis § siquis Qñ aliqd fuerit de isto iuramēto vide s̃ e c Nota hic corrigitur dubiū de stockneffn i isto c. q̄ iurauerit ꝑ thorð § vij de emēda bōdonis et regis qui causam stockneffn non ꝓsequitur.

¶ Naar nekningh sculle swarie c xlij.

QVando aliquid fuerit publicatū cōtra aliquē de q̄ nekningi debēt iurare tūc debēt in tercio placito ad iudicari vt rectū iurent tūc tenētur nekningi requirere cōsiliū de melioribꝰ illius hareth vtrū dēāt iurare aut non vel quid debēt iurare et licet oēs vnū iurauerint vel fecerint si tñ iurauerint contra meliores ꝛ plẽs qui dicunt flesste men illius hareth ipī pnt suo carere boosloth.

¶ Naar nekningh sculle swarie c xlij.

I Thz tredie thingh effther at mā liwses raan a handh eller mā secthes for noghz anneth thē nekningh sculle om skilie tha sculle the dømes til atswarie reth. Ther effther sculle the nek-

ningh there raad rage aff the beste mēz raad ther i hareth ere om the sculle tilgāge eller ep oc hwat the sculle swarie forthi at tho the gøre alle eeth oc swarie efther the beste oc the fleste haretz men thamme the togh there booslotsh forgøre.

¶ Qñ aliquid fuerit In qcunqꝫ hareth vel villa forensi facta fuerit rapina i placito illius hareth dñt neffningi illi⁹ hereth discernere et qui accusatur ꝓ causa rapine debꝫ in placito sui hareth tēpestiue citari ad illū placitū q̄ neffningi dñt discer/ nere et ſi ille nō hꝫ brofiel tunc debet citari in placito gñali. Thord § xviij. Nota hic scꝫ in isto c qñ aliquid corrigitur dubiū ꝑ thord § vij. vtrū stokeneffn tenētur iurare auteqꝫ iniuriaꝫ passus iurauerit contra iniuriautē eodē placito et vtrū tenē- tur stockneffn et neffningi iurare añqꝫ monētur ad discernē- dum per duos fullingh.

¶ Hwre neffning sculle swarie c xlij.

HIc iurabūt neffningi Sic iuuet me deus et liber quē teneo qꝫ ille hō spoliauit illū illa re ꝓ q̄ fuit causat⁹ ꝛ ideo tenet illud exponere ꝛ emēda re regi iij marcas et bōdoni iij marcas.

¶ Hwre neffning sculle swarie c xlij.

SO sculle neffning swarie So hielpe mig gud oc thē hellige bogh ther ieck holdher a ath thē man rønthe annen at thꝫ ta ther han worde secthꝫ fore oc er forti scplough vd atlade oc bøde a iij mark bōdhē oc iij mark komghen.

¶ Om hwr møghꝫ raan mo swaries c xliiij.

PRo vna cirotheca vel quātuꝫ cirotheca valet vl quacunqꝫ re quā aliquis in manu sua habu- erit pt adiudicari raan quia maius dedecus est sic spoliari q̄ꝫ alio modo Pro minori nō pt adiudica

ri raan q̄z ꝓ re valentē dimidiā marcā denarioꝝ

¶Om hwær møghet raan mo swaries c xliiij.

HAnd raan mo ware hath ellr̄ hanske eller so møghz som to hāske gialdher hwat som mā haffuer i hende forti at thz er mere skam at worde so rønth en andher lwnde Enghn̄ ādhn̄ raan mo ware mynē en halff marks cost therneffning sculle om swaries thz er halffmarks cost thr̄ gialdher halff mark penninghe.

¶Pro vna cyrotheca Facit C galmaꝝ ff de rerū diuisione de quo etiā i libro feudoꝝ de pace tenēda § siqs qn̄qz Nota hic est defectus quia hic subintelligitur indiscrete hospitās expēsas et pabulū inuito dn̄o siue domestico violenter rapiēs q̄d iurs et q̄d sit agendū corrigitur p thord in cor § lviij. Itē nota q̄ ꝓ modica re pōt aliqs p raan conuinci vt pro vna cyrotheca vt hic et etiā silr infra c cxy. Siqs seu. furē in glo et ibi ꝓ furto Nota gn̄alit ad oīa delicta Siqs ꝓmibit se conuinci emē/dabit p mo iust emendā ꝓ delicto et postea pecuniariā vt i li iij c xxviij. Siquis ꝓmibit.

¶Om boo raan Caplm xlv.

HOc ē boo raan qn̄ aliquis intrauerit curiā alterius ꝛ inde diripuerit pecora ei9 vestimēta vl arma vel aliq̄z aliam rem valentē dimidiam marcam denariorum.

¶Om boo raan Caplm xlv.

THz er bo raan at mā gāghr̄ i annē māz gard oc taghr̄ ther borth aff hās fæ eller klæder eller vaben eller nogher andher coste ther gialdher halff mark penninghe.

¶Hoc est boo raan Pro isto c ꝛ csequenti ff ꝛ § vi bonorum raptoꝝ ꝛ optime ff ꝛ C de abigeis.

¶Om hiorthe raan Caplm xlvi.

HOc vocatur hiorth raan si aliquis intrauerit i alteri9 foldh in campo ⁊ in mark edificato ⁊ inde recepit vel pecora vl' aliqd aliud aīal vl' equ9 qui dicuntur hors vel anonā vel ligna q̄ dicuntur timber vel aliā rem valentē dimidiā marcā.

¶ Om hiorth raan Capl'm xlvi.

HIorth raan er thz om mā gāgher i annē māz foldh vthe a mark oc taghr̄ hors elller nødh eller ānet fæ eller korn eller høø eller timber ellr̄ ādher coste ther halff mark gialdher.

¶ Hoc vocatur Vide supra c primo:

¶ Om man faller for raans dele c xlvii.

QVicunqz legaliter ꝯuict9 fuerit ꝑ raans dele tenet̄ totū exprimere ꝑ bōdone ꝑ quo ipm ꝯuincerat ⁊ insup iij marcas ei ⁊ alias tres regi.

¶ Om man faller for raans dele c.xlviij.

HVilkhū mā som faller for raans dele mz neff-ningh hā er skyldugh at rette wed bondhen ther hannū feller til thz hā er feldh til oc iij mark a oc so komghen.

¶ Quicunqz et hic Nota qualiter primo fiat resartō dampni ⁊ postea pena pecūiaria vt hic ⁊ ifra li iij c xxxiij ⁊ ifra e c lviij § iij in fine Itē li iij c xxij Si qs aliū occiderit ⁊ c xxij Si-quis primo recipit ⁊ c xxiij Quodcunqz cōcordat C de sepul-chro violato auct' Itez q̇ dūm Itē e c xxviij Si qs ꝑmisit Itē e c xxix Pro vulnerib9 Itē e c xxxviij q̇ habet § ij Itē e c xlviij Si quis venerit § ij Itē e c xlix Duodecim pecora § ij in fine Itē e c li quicunqz Itez e c lij Si pecora quasi in fine et c liij Aliter Itē e c liiij sil'r Item e c lxi minor § i ⁊ ij ⁊ e c lxv § ij Itez e c lxvi et c lxvij et c lxviij in ꝑncipio Quicūqz ꝑ isto insti vi bono rū raptoꝝ in principio et q̄liter vltra dampnū dat' pena vt h ⁊ insti de obligationib9 q̇ ex delicto nascūt' C furtoꝝ gnā.

¶ Om mã slaar annẽ manz agher op eller engh Capittulum xlviij.

SIquis falcastrauerit alterius pratuz totaliter q̄d ðr mellom egh oc ende vel agrũ ip̄ius mellom egh oc ende quãtũcunqz sit puũ vel maius semẽ vel fenũ ꝫ illud detulerit licet min⁹ valet q̄z dimidiã marcã tñ p̄t hoc ꝯquerẽdo reduci ad raan.

¶ Om mã slaar annẽ mãz agher op ꝛc c xlviij.

EN slaar mã annẽ mãs engh op mellom egh oc ende eller skær agher op mellom egh oc ende hure møghz som sa dhñ er eller engh oc tagher thz bort tho at thz gialdher mynne en halff mark tho mo han to thz dele til raan.

¶ Siquis falcastrauerit Tñ ꝓ necessitate q̇s pōt vt i § finali auct̄ de pace tenẽda coll' x Siq̄s falcastra Si semẽ ꝫ fenũ detulerit reduci p̄t ad raan vt hic ꝫ ĩfra e c lxxij q̇cũqꝫ semẽ § ij.

¶ Om wodhes gerningh Cap̄lm xlix.

SIquis icausatus fuerit ꝓ violatõe festi q̄d ðr hellibrøde vel blodwide et si iurauerit ꝙ hoc fecit ex improuiso hoc ẽ aff wode et si neffningi q̄ dñt hoc scire iurauerĩt illũ hoc fecisse ex improuiso satisfaciat leso et nichil regi vel ep̄o.

¶ Om wodhes gerningh Cap̄lm xlix.

HEctes mã for hellibrøde ellr̄ blodwide oc swer hã at han giorde thz aff wode oc swarie the neffnige ther ther om sculle skilie hãs gerning til wodes gerningh tha bøde han wed hin ther han brød wed oc hwerkñ wed komg ellr̄ wed biscop.

¶ Siq̄s incausat⁹ fuerit ꝓ violatõe De hoc in c i ꝫ ij de delict̄ puerorꝫ ſꝫ vbi culpa p̄cessit q̇s tenet̄ de causa quia dedit operã rei illicite. nota in c Sicut dignũ de homicid ꝫ ꝑ glo v̄ i cul-

pa in c i de homicid li vi ꝟ ar a contrario sensu in c Johãnes
C ti idem dicit glo in c iij de delictis pu. ꝟ puer x annorũ doli-
capax ꝓpter delictũ excõmunicatur et iure punitur tali pe-
na spũali Itẽ Nota ꝙ puer minor xv annis peccãs extra homi
cidiũ solũ emẽdat ad lesum et nõ ad episcopũ vel regẽ idez si
neffningi iurauerint eũ sic fecisse bene iurant si ita sit sed nõ
emẽdat nisi vts. Neffningi debent Vide hic modũ eligẽdi iux
ta pritatem modũ Nota ex improuiso facto require ifra libro
iij c xxxvi § v. Et hoc fecit ex improuiso. nota cũ quis ex im p
uiso delinqt vel etiã si occidit ibi voluntas adesse nõ cẽsetur
de homicid c Significasti sed q̃liter cõstabit hoc q: forsan sol9
erat ob defectũ ꝓbatõnis p ꝓpriũ iuramentũ faciet fidez ꝙ
solum deũ habet ultorẽ C de rebus cred li ij et precipue cum
de consciã alicuius queritur statur soli iuramento ipsius in c
preallegato Significasti per ver in v si ita est Item Nota ꝙ
duo requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit factum ex improuiso p
mo ꝙ ibi voluntas adesse nõ censetur vt de homicid c Signi-
ficasti. secũdo debẽt opa rei licite adesse et siquis vult excusari
per opus ex improuiso deb3 adhibere oẽm diligentiã quã po-
tuit et debuit de homicid c. Johãnes ꝟ c Quidã Item. nota
ꝙ siquis vult excusari p. hoc ꝙ fecit ex improuiso debet excusa
ri per iuramentum neffningor vt s li ij c xxix ẽm le munici
pales iurorũ Nota ꝙ nullus puniatur bis in idipsum vt hic
et infra li ij c lxxxij in glo.

Nota barn innen xiiij aar ther tagher inteckt fee aff annen
mans foldh eller gardh tha er thet hærrewerck eller raan vt
li iij c lxx § iij et iiij. Satisfaciat leso.

C Sed quid si sustinuerit penam corporalem nunquid satis-
faciat leso distingue aut tenetur pro maleficio et tunc si su-
stinuerit penam in corpore tunc tollitur actio ꝙ cum effectu
ita amplius non tenetur soluere licet proueniat ad pignio-
rem fortunam vt notatur de homicid c. sicut dignum § eos
insuper i glo. maius quã approbat archid xiij. q. vi. c. si res
glosa penl' et io. an. de re. iuris c. pctm libro vi. et hen. de do
et contu. c. finem di. ij. aut pro debito tunc secus nisi fauen
te subire penam et ibidem.

¶ Item non eñ couſurget duplex tribulatio ſup vno et eodez crimine qnia nullus punitur bis inidipm ber in c ſicut dignū in ė maius vel ſi habeat ⁊c.

¶ Hwor gāmelt barn hellet mo brydе c l.

Qui minor eſt quindecim annis ſatiſfaciat leſo ⁊ nichil regi vl' epiſcopo niſi ꝓ ſolo homicidio

¶ Hwor gāmelt barn hell et mo brydе c l.

Ek barn mynne en xv winther gammel bøde wed ther then hā brød wedh oc ey wedh konninghā oc ey wedh biſcop vthen for mādrab ene

¶ Qui minor ē xv annis Nota iſte text9 pōt intelligi de pma parte puerilis etatis a ſeptio anno cōpleto vſq3 ad explecione3 vndecimi anni q2 puer in illa pte etatis dr ſ3 vſi a puritate q3 purus aer et ſic nullo mō ex legu3 ſeueritate punitur de delic pu.c.referende ſed text9 li·ij.c. xcv. § vlti.in q dr ſi pueri ſunt adeo adulti in exerti vel dolica paces ⁊cc. Poteſt intelligi de vltima parte etatis pueril' in q aliqñ malicia anticipat pubtatem ſc3 ab vndecimo anno completo vſq3 ad xv annū i qua malicia etiā ſupplet etatem q2 tūc puer multotiēs dr dolicapax ⁊ ſic aliqñ punit' vt ibi et de delic pu.ca.pur9 ⁊ ſup̃ e c xlix Siqs icauſat9 i glo ⁊ ſil'r ifra li.iij.c.l.§ vl.ſc3 hoc tñ ꝓuiſ

¶ Hwre neffningi ſculle i tages c li.

Neffningi debent eſſe octo in quolibet hareth ita q9 duo in qualibet fiertinghgh qui ſunt homines triū marca3 et qui ſunt bōdones hoc ē ther vp holle forthm̄ ful landwern ⁊ bōdones debent venire cū eis ad placitū et in illo placito qd primo ſequit' epiphaniā dm̄ et noiare eos corā exactore quos ad hoc decreuerint nominādos Exactor debet eos inſtruere in eed q9 rogent deum ita eos iuuare q9 q3diu fuerit neffningi de oib9 ad q vocati fuerit iurabūt q9 veri9 didicerit hoc ē vthñ

wilo Et si bondones neglexerint et noluerint eos
noiare corā exactore tūc pōt ipē ꝑ se recipe nefni-
gos Et si aliqua fierthingh discordauerit cuz alia
ita ꝙ quidā volunt habere istos ꝛ quidē alios tūc
stādū ē in iudicio pluriū Hoc tñ sciendū ē ꝙ qzdiu
reptus fuerit aliquis qui pri⁹ nō fuerat nefning⁹
qui tñ ita cōpos ē sui ꝙ p̄t seipm tueri ꝛ si adeo sit
debil' qd̄ dr̄ wsōr ꝙ nō pōt esse tutor sui tūc quip-
us fuerat nefning⁹ pōt adiudicari ꝯtra volūtatē
suā Et sciendū ꝙ si aliquis noiatus fuerit ad iura
mētū nefnigoꝝ qui pri⁹ fuerit nefning⁹ exactor
nō p̄t eū āmonere dūmodo met voluerit Et si ra
tionabilit' nō p̄t oñdere ꝙ aliquis i suo fierthingh
nō fuit nefning⁹ postq̄z ipē fuit ꝛ ipē noluerit ac-
ceptare in debito triū marcaꝝ ꝓcellatur.

Ch vre nefningi sculle i tages c li.

NEfningh sculle otte wære i hwert hæret to i
hwer firthing the ther tryggi marks men ere
atelbøndher oc ey brydæ eller lādebo mē the ther
vphalde for thm̄ ful lādwern oc bøndhē sculle kō
me til thigi mz thm̄ a thz thing ther nest er effther
tolte dag iwle oc nefne for ombosmā thm̄ thē the
haffue til nefnd. ombosmā scal thm̄ i ethe thÿsse
lwnde at the bede thm̄ so gud hielpe at so lēge sō
the ere nefning at om alle the maal thē the wor
de kraffde til om at swærie oc thm̄ hører atswæ-
rie at the sculle swærie thz retelste oc vthn̄ wild.en
forgløme bøndhē thm̄ oc wille ey tage the til ther
nefnig sculle wære oc ey vp rethe for ombosmā
tha mo ombosmā tage sig selff nefnigh En skyl

kierthing a innēbrothes oc ſomme wille haffue en
oc ſōme annē tha ſculle the wære neffning thē fle-
eſt haffue til taghꝫ Tho ſcal thet gømes at e me-
dhn̄ annē er til ther ey haffuer neffningh wæret
thē tha er ſo føre at hā mo wære ſin eghn̄ wærie
ta mo hin ey nødes til thē føre haffuer neffning
wæreth Tho at nogher mā neffnes til ther føre
haffuer neffning wæreth oc wil hā ſelff wære ta
mo umboſmā hānū ey wrette En kan hā ey ſelff
ſkel a gøre at nogher mā er til i hās kierthing thē
ey wor neffning ſithn̄ han worde wil han ey i gā
ghe tha ligger hans tre mark ther medh.

Om nogher mā wil ey neffning wære c lij.

SI exactor extorſerit a bondone tres marcas legaliter pro eo ꝙ nō vult acceptare neffningiā ꝫ recepit eas ab eo ꝓpter hoc nō eſt bondo excuſatus ſed quotiēſcunqꝫ vocatus fuerit ad neffnigiam ꝫ nō receptauerit ſoluat tā diu tres marcas donec nō habeat tres marcas.

Om nogher mā wil ey neffning wære c lij.

Nøgher umboſmā bondhes tre mark loglighe forti at hā ey wilde wære neffning oc taghē thm̄ aff hannū tho er hā icke orſaghe ther mꝫ mē e ſo offthe ſom hā kreffues loglige til neffning at wære om hā ey i gangher gialde e tre mark ſo lē ge ath han wordher ſo fatugh at han haffuer ey tre mark.

Si exactor ꝛc̄ Vtrū exactor poteſt intimādo aliquā cauſaꝫ contra aliquē publicare in placito et poſtea per monitioneꝫ duoꝝ fullingh cōtra iniuriantē exequi patet in conſtitutione Erici regis prioris Erici regis filij § vltimo.

¶ Si exactor extorserit Vide penã uolẽt; fieri nefkuing simile in certis statut; cõmunicatũ cõtra recusantes officia publica

¶ Ath neffningh sculle ey swærie thñ samme dagh ther the i tages Caplm liij.

NEffningi nõ debent de aliqua causa suo iuramẽto discutere illo die quo instituuntur quia nõ possunt habere min⁹ q̃z viij dies vt veritas inq̇rat in causa quã debent iurare.

¶ Ath neffningh sculle ey swærie then samme dag ther the i tages Caplm liij.

NEffninge sculle ey swærie eller skilie om nogher maal a thñ samme dag ther the ethes i forti at the mwe ey haffue nyñe en viij netthẽ tõ atlede sannẽ om thz ther the sculle skilie om.

¶ Neffningi nõ debent Nota qũo requirat̃ de veritate et qñ ꝑiudicat veritas lege require s̃ e c viij Si discordauerint ĩ textu ⁊ in glo et vlterius distinguit̃ sic quia aut veritas ẽ occulta aut dubia aut manifesta si occulta tunc veritas non ꝑiudicat legi q: ecclesia non iudicat de occultis nec vllus iudex nisi deus solus aut veritas dubia et tunc nisi veritas in iudicio discussa legittime fuerit et iniusticia finita nõ ꝑiudicat legi vt s̃ e c viij Si discordauerint in textu vbi dr̃ ꝙ octo meliores de ꝓuincia ⁊ ep̃us ⁊ce. aut veritas fuerit manifesta et tũc aut in causa ciuili aut criminali si in causa ciuili vt de emptione ⁊ vẽditione vel locatione vl' aliq̃ causa cõsimili Siq̇s cõfiteatur extra ius.i.extra placitũ si ꝓbari legittime põt tunc veritas ꝑiudicat legi vt § de non nũerata pecunia l gñaliter ⁊ l aduersus ⁊ ff de ꝓbationib⁹ l cũ de indebito § vltio de fide instrumẽtoꝝ c si cautio in q.ix.§ Si debitã aut in causa criminali ⁊ tũc aut veritas põt ꝓbari ꝑ euidentiã fcti puta ꝑ euidentiaȝ patrati sceleris ⁊ tunc veritas ꝑiudicat legi vt infra e c lxxxi Siq̇s imputauerit et extra de coha cleri. et mulie.c tuã et c si aut veritas fuerit manifesta in causa criminali ꝑ ꝯfessiõeȝ ⁊ tũc aut illa cõfessio facta fuerit extra ius.i.extra placitũ ⁊

tunc illa confessio nō p̄iudicat nec veritas preiudicat legi vt
extra de iudi c ac si clerici et § e l iiij· aut veritas in causa cri
minali legittime facta fuerit manifesta et tūc veritas p̄iudi
cat legi vt infra e c cvi. Siquis iuratus in fi Et q̄ aliquis sit
manifestus in crimine p̄ euidentiā facti vel p̄ coniūctoꝫ patꝫ
infra e c lxxxix. Siq̄s capti in fine ibidē p̄ glo hostis et de ista
materia etiā q̄re infra e c cxiiij Siq̄s amisit in glosa magna
Nefninngi Simile de reo citato q̄ inde liberatus respōdere nō
teneatur vt in c p̄terea de dilationib9 e p̄ auct offerat C de
lite contestata Itē similiter si aliquē in placito aliquis ꝓ aliq̄
cā ꝓ q̄ nō ē citatus ad placitū habeat spaciū deliberandi quid
rūdeat ad ꝓximū placitū patꝫ p̄ thord in cor § ix.

Om vmbosman wil ey kreffue nefning c liiij.

SI exactor noluerit infra tria placita q̄ erunt a placito ꝓximo qd est post epiphaniā nefningos instituere ꝫ nullū legaliter cōuincere quia non vult acceptari nefningeā Rex pōt euꝫ priuare ex actione sua quia nō vult iusticiā facere bondoni et q9 quicunqꝫ incausatus fuerit ꝓ raan ipe tenet p̄ legem p̄rie vel defendi vel conuinci.

Om vmbosmā wil ey kreffue nefningh c liiij.

VIl vmbosman hwerken ey nefningh fange indhā tredie thingh effther thꝫ thing thē nest effther tolte dag iwle er oc enghen man lagsøghe forti at han wil ey ganghe i tha haffue komghā goot reth til attage hans leen fra hannū forti han gør bondhen rethløs forthi ath hwilkhen man for raan secthes han er skyldugh mꝫ ful logh enthen at wæries eller atfelles.

Si exactor ꝛc Nota qd iuris sit si noiatus ad nominanduꝫ de noiatos nō innocauerit Iteꝫ qd iuris si aduocatus illum noiare noluerit q̄ denominādos debꝫ noiare ꝛ tūc vtrū iiuriā passus nomīet ad nominādū quē voluerit ista dubia corrigāt

ꝫ declarant in cor ꝑ thord § lxxiij ꝫ hoc idē faciet si aduocat⁹ vl' eius official' nō sit i placito vel aliquis illorū impeditur ꝑ cā p'i vt ibidē Si exactor sit supior nō faciēs iusticiā punit' vt ff de officio ꝑsidis ꝑ totū et spāliter in l illicitas ibidē. Rex pōt eū ꝑuare exactione sua quia officiū suū nulli dꝫ esse dampnosuꝫ ff de furtis l si fuus cōmunis § q vero iiij q iij § ventur9 ver de fide c ij in ꝟ dispendiū Vnde nō dꝫ ꝑmū cōsequi vnde pe nā meretur xvi q i legi ff de neg. l fine hereditaria ver e c ꝫ ꝟ Quia non vult iusticiā facere bondoni Nota in isto iudicio si causa de q̄ iudicatur summā triū marcarū continet et non vltra emendet bondoni tres marcas pro iniusto iudicio et re gi tm̄ si ꝟo causa trascendit summā triū marcarū soluat bon/ doni sex marcas et regi tantū § xxij Thord Si exactor Nota rex pōt eū priuare exactōe sua qr nō vult iusticiā facere bon/ doni ꝫ ratio est qr nullus pōt iusticiā vendere vt extra de pur gatōe c accepimus per textum et ꝟ li ꝑmo c lv gaar solskiffe a by in glo.

Om nekfningi skilie at Capl'm lv.

SI quatuor vnū ꝫ reliqui quatuor aliud iura/ uerint tunc tres nekfningi de ꝑximo hareth adducētur ꝫ quorūcunqꝫ iudiciū duo ex illis trib⁹ ꝑ sua iuramēta approbauerit ratū erit.

Om nekfningi skilie at Capl'm lv.

SWarie fire eth oc andre fire anneth tha sculle tre til aff neste hareth oc the ther nest ere fi thende oc huilke fire aff them the tho fylghe thet stande.

Si quatuor vnū ꝫc Nota hic si discordauerint veridici nekf/ ningi et denoīati qd iuris corrigitur ꝑ thord in cor § lx Si quatuor vnū ꝫce. sile infra e c lxxix Si nekfningi et idē ē si vn⁹ illorū moritur vel ꝑegere ꝑficiscit' vel recesserit de ꝑuincia vl' de hareth vel factus fuerit villic⁹ ar infra e c lviij Siqs nekfni gor ꝑ textū ꝫ infra e c lxxix Si nekfningi ꝑ glo.

Man scal ey selie fin swen leen i·hand c lvi.

Nullus debet famulo ſuo ſuā cōmittere exacti-
onē exequendā ſed debet eā cōmittere alicui
bondoni qui poterit de bonis ſuis ſatiſfacere hijs
quibus iniuria fecerit ⁊ qui in illo hæreth habitaue
rit et qui poſſet cuilibꝫ exhibere iuſticie cōplemētū.

¶ Man ſcal ey ſelie ſin ſwen leen i hand c loi.

Inghē mā ther leen haffuer ſcal thet ſin ſwen
ſe.ie eller betale mē ſcal thꝫ befale annē bonde
i hendher thē thꝫ følge mo oc ithꝫ leen boor oc pē-
nige haffuer medh a thette at gøre thē reth thē
the bryde medh.

¶ Nullus debet Notio ponitur ī textu qꝛ debet eē poſſeſſiona-
tus vt emēdet ſi ī iuſtū iudiciuū fecerit de qua emēda in cor
thord § lxxix ⁊ v § xvij Itē incōſtitutōe criſtoferi § xxxi.

¶ Om neffnig døør eller far bort c lvij.

Siquis neffningoꝝ mortuꝰ fuerit vel pegrina
natōēꝫ inierit vel receſſerit de ꝓuincia vel de
hæreth vlꝰ factꝰ fuerit villicus tūc illi qui ī ſua fier-
thingh morāt aliū dnt noiare et exactor debet eū
ſicut prius dictū eſt inſtituere.

¶ Om neffning døør eller far bort c lvij.

Om neffnigh døør eller far pellegrims ferd el
ler far aff ſyſel eller aff hæreth eller wordher
bryde tha ſculle hans fierthings men tage annen
i oc vmbolman hannum i ethe ſo ſom føre er
ſauth.

¶ Siqs neffningoꝝ.ąliter in locū ꝑdeceſſoris eligat̄ ſucceſſor.

¶ Nar raan ſcal deles Caplm lviij.

Qui voluerit raan cōqueri debet illū infra an-
nū cōqueri ⁊ ſi hoc non fecerit reus iuramēto

rij hoim se purgābit.

¶ Nar raan scal deles Capl'm lviij.

Hvilkhñ som wil raan dele a nogher man tha scal han dele thz indhñ thā iamligh thē raan er giort deler han sithen tha for han icke mere en tolff menz eedh.

¶ Qui voluerit vt ff de vi ⁊ vi armata l i in pncipio § annus C vide vi l ij ⁊ qꝛ reus hic purget se est coutra l q̄ accusare C de edendo quia accusatō est in tota extincta sicut in sili' dicit de accusa c iniuriaꝝ ⁊ de tali abusione qꝛ reus negās se pur/get et simil' abusio de q̄ in c ad nrām de ꝓbationibus.

¶ Om man wordher delth mz raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

Qui aliū conuincerit ad raan hoc ē hwo som deler vel søgher annē til raan ⁊ ipse noluerit postea satisfacere tunc prefiget̄ ei dies quinqꝫ de placito ad domū rei vt exigat ablata et emendaꝫ triū marcaꝝ ⁊ si re⁹ ꝯtumax fuerit ⁊ noluerit emēdare tūc iudiciū ꝓmulgabit̄ qꝛ ille qui eū conuincerit possit ab eo accipe naam extra curiā suā q̄ dicitur gardzleed occulte ⁊ nō manifeste tamen ille qui recipit naam debet iudicare vicinis suis vl' vni vel duob⁹ qꝛ recepit sed nunq̄ꝫ recipi debet naam sine iudicio placiti quia si prius recepit tūc pro eo potest fieri raans man vel fur.

¶ Om man wordher delth met raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

Hvilkhñ mā annē søgher fulkōmelige til raan oc wil hin ey secte thē forsaghñ er tha legges hānū fem dage til hās hws attaghe wth hās oc trygi mark bood a Er hā owerhøre oc wil ey hø

de tha dømes hănū naam at tage effthĕ ſẏth løn lige oc ep apĕbarlige othñ gardzleeth tho' ſcal hă thĕ tagher ſeie til hăs grăne en ellĕ tho: thȝ hă tog En ep ſcal mă tage naam othñ things dom forti at tagher hă føre en hă fangher dom til ta ma hă ther fore worde anthñ rans mă eller thẏff.

Hwilke neffning ſculle ſkẏli om raan c lx.

Si ille qui conqrit raan et ille qui eam intulit ambo habuerūt terraȝ in illo hareth vbi ille ſe det cui imputatū ē crimē illud videlicet raan tunc illi neffningi dn̄t illud ſuo diſcernere iuramēto qui in illo hareth habitāt licet ille qui aliū incauſauerit ſederit in alio hareth ita tñ ꝙ illa terra ſit inhabi-tata ꝑ colonū vel ꝑ villicū vel ſi ipſe eā ꝑ ſe araue rit in ꝓximo autūpn velo vere.

Hwilke neffning ſculle ſkẏlie om raan c lx.

Haffuer bodhe hin ther raner oc thñ ther rent wordher iord i thȝ hareth thĕ hin ſidhĕ i thĕ raans ſagh wordher giffuen tha ſculle the neffni-ge ther om ſkilie ther i thȝ hareth ere tho at hin ſi dher i āneth hareth ther ſaag gaff om iordhen er bẏgd mȝ landbo eller mȝ brẏde eller hă ẏrketh hĕ ne ſelff a then neſt grøde.

Qui aliū cōuicerit ad raan Pro iſto faciūt iura de pignore ꝑtorio et melius de pignore iudiciali et eſſet meli⁹ ꝙ iudex aſ-ſignaret ei ꝗ̄ ꝙ ꝑ ſe caperet vt C de bonis auct' iudicis poſſidē di ꝑ totū et ꝙ dicit occulte ideo forte ne veniēt ad arma ꝑ l cqſ ſimūff de vſufructu etiā ſi tacite admittunt' re ꝑſſalie de q̄b⁹ in c vnico de iniuris ꝛ vi et ſine inditio nō valet vt l ſiqsi tā-tā C vnde vi ꝛ inſti vi bonoꝝ rap circa mediū ꝛc Nota hic ſit quedā correctio hui⁹ capi ꝑ thord ſ'ẏ ex grā reg voldemari ꝙ

Liber

clericus pōt cōmittere laico cām rapine ꝟ hærreweck proseq̄ndā in istis legibus regni dacie Nota si reus legaliter ī placito cōuictus contumax fuerit pōt punire per naam nō solūmō ꝓ raan sꝫ vt oīm̄ibus causis extentes in c lx li ij Itē nota sm̄ thordonē § xxxviij Si aliquis de aliquo ius qd̄ naam dicit̄ recepit cōtra leges q̄ in libro legali continētur tūc habeat licenciā causā hærrewerck vel rapine ꝓsequendi contra illū ita tū ꝙ aliis pro quibus cōuictus erat prius satisfaciat Itē re vlterius de naam infra li ij c cijscꝫ Qui aliū conuicerit ad naā Item queras vlterius de naam infra li ij c lxviij q̄si ī pncipio Qui aliū cōuicerit ad raan Nota textus ille non loquitur vtrū est causa hærrewerck si aliquis recceperit naam contra leges terre iste defectus corrigitur in cor thord § xxxij. Si aliquis queritur vtrū res alienas occupare licet pꝫ s̄ c xxxij. Vbicunqꝫ ꝟ hic in § i ꝟ s̄ xxxix neffningi et infra li iij c liiij si quis equitauerit Sed ille statio quia actor debet sequi forum rei et forū capitur hic ex domicilio de quo in c cū sit gn̄ale de foro competenti et e finali et non p̄sumitur domiciliū nisi sit reus immobilis culta vt hic al' p̄sumit' derelicta vel nō curata a dn̄o ar insti de rerū diuisiōe § quia ratione.

Om felles fæ oc om wedh oc om giald c lxi.

SI aliquis impecierit aliū in placito ꝙ concesserit ei denarios vel equum vel alias res vel in pignorauerit et tunc incausatus tenetur exponere tantum quantum fuerit concessus et insuper defēdet se xij hominum iuramento ⁊ si conuictus fuerit totum exponat qd̄ alius impetiuit Sed si noluerit et iudiciū sustinuerit et efficiatur contumax et infra certū terminum qd̄ dicitur lagdaghe nō satisfecerit tunc tenetur emendare bondoni tres marcas supra id quod cōquerebatur et regi tres marcas ac si esset pneffningos cōiuctus ⁊ ita potest aliquis exercere naam si legaliter conquestum est in placito Et si lex firmata est et non in placito

tunc non est lagdeelth met lagdaghe Sed quid=
quid inpignoratur in placito in eodem placito oz
solui et redimi.

¶ Om felles fæ oc om wedh oc om gialdh c lli. lxi.

OM felles fæ oc om wedh oc om giald om na=
gher man kaller a so a thingi at han haffuer
leeth annen sine penninge eller hesth elle nogher
ādher thing hwat som thz er helst ellē sæth a wed
tha er hin ther settes skyldugh vth atlege so mø=
ghz som han gangher wed oc giffue ther a xij mē
redh En faller han atloghen ladhe wdh thet ther
a er kerth En tol han dom oc wordher owerhø=
re oc rether ey indhen lagdaghe tha er han skyl=
dugh ath rette wedh bondhe ower thet ther a
er kerth iij mark oc iij marck komghen so som hā
wore fallen for neffningh oc so ma ther efther
naam deles om thet er lagdeelt a thingi En wor
lag fest oc ey a thīgi tha er thz ey lagdeelt En alth
thz mā setthē a wed a thīgi thz scal mā løse a thīgi.

¶ Si aliquis impecierit aliū ratio quia cōfessio pro iudicato
hebetur ff de confessis qꝫ autem reus defendat se iuramento
ꝑ non ꝓbato est contra leges qui accusare C de edendo et ſ e
c lviij Item congruum est qꝫ puniatur pro contumatia bon/
doni et regi simile in c finē de dolo et contu sed qꝫ in ꝑncipali
puniatur ac si confessus non placet Concesserit ei denarios
vel equū ⁊c̄ Nota qꝫ si aliquis alicui concesserit hoīem et ex in
curia moritur siue perierit homo ille quantū ad estimatiōez
nō tenetur reddere quia liberū corpus non recepit estimacio
nē vt de ord cogni c ij de iniuris dāp da c i ver ſꝫ operas amis
sas et īpensas in curatōne prestabit vt de iniuris ⁊ dam da
c i in v operas et inpensas et in medicos ff si quadru pau. fe
dicitur l ex hac ff de eicc et effn l vlti et ff ad legem aquile=
am l qua actōne in ꝑncipio et ff ad l rodiani de iactu l i C cor

poris et ff de eiec et esstn l i § sed cũ homo tñ si homo perijt l. solidoꝝ fit cõdempnatio vt in § sed cum homo et illud fit pro pena non pro estimatione nisi dederit occasionẽ dampni tunc qui occasionem dampni dat videlicꝫ ꝓpinquam dampnũ de dedisse videtur secus tamẽ est in illo qui non vt accideret de contingentibus nichil omisit .i.omnem diligentiã quam po tuit et debuit adhibuit de iniuris et dam da c si culpa sed si pñs fuerit i dãpno dato scilicet maiori nõ cõsiliũ dans nec co operans sed si necesse fuerit amminiclm prestare proponens soluat regi tres marcas et leso sex marcas thord § v sed si cõ silium dederit vel mandatum in dampnis maioribus et hoc conuictus soluat leso xl marcas et regi tantum thord § xiiij Nota ꝙ Henricus in summa dicit ꝙ qui dicit se soluisse ꝓba re tenet hoc ipm et allegat c hĳs qui de so.

¶Om borghen Caplm lxij.

Si aliquis fideiusserit ꝓ aliquo et postea no luerit soluere tunc ille qui fideiussioꝫ recepit agat i eo tan q̃ꝫ pro debito Itẽ nota ꝙ nullus po test se eximere de fideiussione nisi soluat quod pro misit tamen nõ debꝫ aliquis allud exequi per nesf ningoꝫ.

¶Om borghen Ccplm lxij.

Om noghet mã borghet for annen oc wil hin ey gialde ther borge worth tha skal dillighes a hannũ kalles som for annẽ gialtd Forti at huat som mã wordher borghꝫ fore thꝫ skal han gialde oc enghã mã mo fie hg aff borghñ Tho skal thẽ ey nefkningh til ganghe oc ey om skilie forti at thꝫ er so som annẽ gialdh

¶Noluerit soluere ꝛc quia dicit se soluisse queritur q̃d iuris respondetur per l vltimam C de solutionibus et liberationi bus vbi dꝛ ꝙ notandũ est illud ꝙ qui dicit se soluisse probare debet Itẽ dicit her in glo vltima quasi in fine de solutionibus

super ca xviij q ꝙ onus ꝓbandi reo incumbit ꝓpter suuz de-
lictū infra actōnis ff ad le aquiliā inde veratius § hec actio et
alibi puuit inficiator C de nō munerata pe auct cōtra qui ꝓ-
priā Item onus probandi incumbit reo in multis alijs casib⁹
vt patet in c vt nrm̄ vt ecclesiastica beneficia siue diuus in v
actore nō ꝓbante per ber Item nota si auctor non probat qr
nullā habet presumptōem reus nichil prestabit et soluitur sic
s de cā pos cū eccl'ia. si vero auctor habet presumptōez pro se et
contra reū tūc contra talē presumptionē defertur reo iura-
mentū et etiā qn̄ actor habet vnū bonū ⁊ honestū testem ber.
de iureiuran c vlti glosa vltima Queritur pene ꝙ aliquis te
netur soluere pecunias infra certū tempus dedit fideiussorez
non sine soluta pecunia infra illud tempus cōtigit ꝙ creditor
relaxat debito rem nunquid fideiussor postea obligatur ꝓ il-
lo tpe dilationis videtur ꝙ non Item queritur iij § ij comple-
to ff locati et conducti contrariū arguitur in l sed si manente
ff de pretorio Solūmodo dict doc aut aliquis fideiussor fideius
serat si simpliciter tūc ꝓ lōgato termino ꝑ dilationē ad huc
tenebitur sic l pro ista parte all' si vsq ad certū tēpus tunc t-
mino elapso fideiussor non erit obligatus nisi nonus consens⁹
intercedat ita l pro ista parte hec henricus de fideius c con-
stitutus Nota tres casus in quib⁹ fideiussor agere potest con
tra debitorē. primus si diu in debiti solutione ⁊ obligatione ste
tit vt de fideius c si secūdus si bona sua dilapidauerint i's in-
cius §. si ff mādati. tercius si fideiussor fuerit cōdempnatus
in l pro ea C mandati. quartus si conuentū erat inter partes
et tunc habet locū quia fideiussor agit cōtra debitorē adhuc
alius casus si fideiussor sit scolaris in l licet ff ex quibus caus
maiores et in l licet ff de arbitris hic in c cū d fideius Si ali-
quis pus tū fideiussor potest gaudere ꝓuilegio fideiussorū vt
bn̄ficio diui adriani ff de fideiussoribus l fideiussor et beneficio
noue constitutionis in auct de fideiussoribus coll' i in aucte
presente C e ti et notatur in c peruenit e. ti. quia hic non
prohibetur §. Item Nota quia per solutionem et condi-
cionalem nouationem expirat fideiussio C de fideiussoribus
cum similibus.

¶ Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymme haffuer forgiort c lxiij.

S Iquis fideiusserit pro fure vel aliquo qui vel membra vel vitam demeruerat tunc debet illum assignare coram iudice et nõ illi a quo sumpsit Si autem fugerit per infortuniũ vel cum consilio illius qui pro eo fideiussit tenetur omnia debita sua emẽdare z insup xl marcas regi z xl bondoni.

¶ Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymmer haffuer forgiort c lxiij.

G Angher mã i borghñ for thyff ellr̃ annẽ man ther sỹth lỹff eller sine lymer haffuer forgiort tha scal hã thñ ãtworde for recther oc ey thñ mã hã togh hãnũ aff En wordher oc so at hã slipper bort anthñ mz wilcke ellr̃ mz hins raad thr̃ borge wort bøde al thñ brøde thr̃ hin giorde the hã worde borge fore oc ther xl mark bondhñ oc so kom ghñ forti at han antworde mãnen icke indh.

¶ Siquis fideiusserit pro fure vl' aliquo zc̃ Nota defectũ istius capituli pro fideiussiõe supplet et corrigit correctio thordonis § xli Siquis fideiusserit ꝓ fure facit l barsathanã ℭ de fideiussionib9 et l ad cõmentariũ ℭ ꝺ custodia reorũ vbi notadiu9 ꝙ tal' fideiussor nõ emeudet eadẽ pena saltẽ corpali qua reus fuisset puniẽdus sed al' corpaliter vel pecuniarie iuxta arbitrium iudicantis sed secundum istas legas statuitur certa pena.

¶ Om hin wil fly ther borghñ setthe c lxiiij.

Q Vicunqz posuerit fideiussorẽ ꝓ se nõ tenetur alicui ꝓ delicto suo rñdere nisi illi soli ꝓ quo fideiussit Itẽ si illo voluerit fugere qui fideiussiõez

posuit ꝓ se ꝛ hoc illi innotuerit qui ꝓ eo fact⁹ est
fideiussoꝛ tūc dꝫ hoc iudicari iudici vel exactoꝛi ꝛ il
le dꝫ eū detinere qꝛ ipē nō pōt eū cape nisi eū rece-
pit i carcere velin stock qn̄ fideiussoꝛ ei⁹ fact⁹ fuit.

¶ Om hin wil flp ther borghn̄ setthe c lxiiij.

Hvilkhn̄ mā borghn̄ setther hā er skildugh foꝛ
the gerning enghn̄ mā atswære vthn̄ thn̄ ene
thē hās borge wordhē En wil hā flp thē borghn̄
setthē oc wordher hin war wed ther borge woꝛt
tha scal hā sie recther til at hā scal hānū vpholde
foꝛti at hā mo hānū ep selff tage vthn̄ thꝫ ene om
han togh hānū i stock eller i fiedher ther han woꝛ
de hans borghe.

¶ Quicuuqꝫ ꝛc Primū intelligitur si ad tēpus qꝛ an̄ tpc nō te
neᷓ alteri ff qui satꝫ dare cogūtur l si decesserit et ff siq̇s cau
tōib⁹ l eū § homo Itē ꝯtra § Itē si ille facit l ait pretoꝛ § siq̇s
debitorē ff de hȳs qui in fraudē creditoꝝ facta sūt vbi pmitti
tur ꝙ retineatᷓ debitoꝛ in fuga constitutus h iñ ponitᷓ distinc
tio an cepit eū de carcere an cippo vel nō.

¶ Thwo borge mo wære c lxv.

Clerici claustrales ꝛ mulieres qui nō sunt xviij
annoꝝ nō pn̄t fideiubere ꝓ hȳs qui vel debēt
carere vita vel mēbris Sꝫ clerici et vidue pn̄t fide
iubere ꝓ pecunia si ille qui fideiussionē debet acci-
pere voluerit acceptare qꝛ hn̄t vnde soluāt hoc est
the haffue fulth wed a thette Sꝫ puelle ꝛ pueri et
vxoꝛ alterius vlᷓ claustralis excepto abbate nō pn̄t
fideiubere ꝓ denarȳs et nec pro alia re nec filius
bondonis q̄ꝫ diu sit in cōmunitate cū patre suo li
cet sit adultus.

¶ Hwo borge mo ware c lxv.

LErde mē oc closther mē oc quinner oc the ther ey ere kōne til lage oldher thz er attē winthē the mwe ey borge ware for the mē thē sculle miste anthen lyff eller lymer En clerke oc encker om him wil thē borge scal taghe the mwe worde borge for penninge forti the haffue selffue there eghz til at gialde aff En møør eller børn ellē noghē mā haffeue eller closter mē othā abbet mwe ey borge ware for pēninge oc ey for annet forti ath enghā māther ey haffuer eghz mo noghz aff hende Oc ey bōdens søn i felleg mz sin fadher mo borge ware tho ath han er fulworen.

¶ Clerci. de quo ff qui sat9 dare coguntur l de die § qui mulierem et in glo et § minori sed mulier ad hec pōt gaudere senatus cōsulto vel laucno vt C et ff ad senatus cōsultū vellevanū et clericus similiter si monachus vel religiosus de seculari dicendū vt in c ꝑuenit de fideiussoribus et in glo dicta § qui mulierem Item an filius ptāte patris constitutus possit fideiubere vide l qui satis dare ff de fideiussorib9 ꝛ mādatorib9.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

DE ona causa potest vnus liwse ꝛ alter iurare et quicunqz fuerit spoliat9 qd dicit rønt ille debz iurare licet alius liwser thz si ipe est tutor sui qꝛ ipe scit quis eū spoliauit Sz si illi fuerint spoliati qd dr rønt q nō sunt sui tutores ꝛ compotes tunc debent eorū tutores hoc conquert ꝛ publicare ꝛ iurare et consequi causam illā Et si illi qui non sunt sui tutores et compotes impetuntur ab aliquo ꝑ raan tūc debent tutores eoꝝ ꝓ eis rñdere.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

Seruandus

OM en ſaagh mo wel en liwſe oc ānē ſwarie en hwo ſom rønt wordhē hā ſcal ſelff ſwarie tho at ānē liws om hā er ſin eghū warie forti at han wed beſte wo hannū rønthe En wordhe the rønt ther ep ere there egne warie tha ſculle there warie bode liwſe oc ſwarie oc følge ther tale til fulle ſo ſom ādre En deles oc raan wed thm̄ ther ep ere there egne warie tha ſculle there warie oc for thm̄ ſwarie.

¶ De vna cā ꝛ̃ce. ſi intelligit̄ ꝙ indiſtincte pōt ſpoliat⁊ iurare ꝙ tal'cū ſpoliau it ē ꝯtra c ſi de iureiutrādo ꝛ l admonēdi ſſe ti ꝛ l i bone fide i ¶ dc rebus credit; ꝛ iureiurādo i q̄bus habe tur ꝙ iuramētū nō debet deferi actori niſi ſit p̄ſumptio ꝓ eo ꝛ ſemiplena ꝓbatō Itē ꝙ pupilli ꝛ furioſi defendāt̄ p ſuos tu tores ꝛ curatores ꝛ etiā agere inſti de auct̄ tutoꝝ ꝛ curatoꝝ.

¶ Hwre brydē mo raan ſwarie c lxvij.

VIllicus pōt iurare raan ꝓ omibus attinēcijs ad curiaȝ illā in qua ſedet ſed domeſtic⁊ eius debet ei illud officiū iniungere ⁊ publicare in placito ꝙ ipe ē eius fellebrydē et ſi ipe p ſe habuerit aliam curiā ⁊ in ea villicū tunc ipſe eſt ibi domeſtic⁊ ⁊ tutor illius licet ipſe ſit villicus alibi et ꝓ curia illa pōt conq̄ri raan ſi fuerit ibi ſpoliatus.

¶ Hwre brydē mo raan ſwarie c lxviij.

BRydē mo wel raan ſwarie om alt thet ther til thn̄ gard hører thn̄ hā er brydē fore En tho ſcal bondhn̄ hānū om biwde at dele the dele oc a thigi liwſe at hā er fellebrydē oc retthe ſwen En haf fuer hā ſelff annen gardh oc ther brydē i tha er hā thē huſbōde oc warie fore tho at han er annē ſtz

Liber

brydе oc mo han for thēn gardh dele raans dele om han wordher ther rønth.

Villicus pōt inrare raan statio q2 villicus habet dominū vtile ff. si ager vecti l iij Domesticus ff. l iij C vbi in rem actio exerceri debet z c qm frequenter vt lite non contesta.

¶ Hwat feld mā mo aff hende c lxviij.

Qui cōuictus erit p raans neffning vl' alio mō vl' ad iusticiā regis z bōdonis ita q tenet sol uere tres marcas tūc nō pñt bona eius alienari si ue sint mobilia siue immobilia anteq̄ȝ satisfecerat tam regi q̄ȝ bōdoni' Et si medio tpe incurrerit ali quā q̄relā nō pōt aliquē cōuincere hoc ē nō pōt eū psequi et nullꝰ pōt eū recipe i villicū nisi voluerit p eo iuri stare z satisfacere q2 postq̄ȝ aliqs ē lega liter conuictus et incausatus nō pōt se et suas res transferre de illo loco anteq̄ȝ satisfecerit.

¶ Hwat feld mā mo aff hende c lxviij.

Thē mā ther feld wordher mȝ raans neffnig eller nogher andhē lwnde anthē til komghēs reth eller bōdhēs so at hā er skildug atgialde sine iij marck tho mo hās gooȝ ey aff hēdes hwerken bo fa eller ānеth før en hā haffuer reth giort bode bōdhē oc so komghē Oc hā mo enghē mā søge om hā fangher nogher dele oc enghē mā mo han nū tage til brydе vthē at han wil sware oc retthe for hānū forti at sithē mā er anthē feld eller secthȝ tha mo han ey flytthe fare coste oc ey wyde sigh annen stȝ borth.

¶ Qui conuictus z c. Nota qui appellauerit ad iudiciū regꝭ et nō fuerit psecutus quid iuris Itē si nō appellauerit vtrū aduocatus teneatur sub bonoꝝ testimonio bondoni iusticiaȝ

facere et regi de curia conuicti et si aduocatus non fecerit bõ
doni et regi ius de curia conuicti quid soluat Item si aduoca
tus et sui sequaces fecerint bondo ni et regi ius de curia con/
uicti illis non debet imponi causa hærrewerck vl'rapine hec
dubia corriguntur per thord in cor § lxxix Nota hic scilicet in
isto c Qui conuictus erit per thord § ix corrigũtur aliqua du
bia scz si aliquis pace priuetur per stockneffn et ipsi conuin/
cãtur et conuictus pace restituitur a quibus recipiat emendã
et restaurum pro iniurijs et dampno patet per thord § quo
supra scz § ix Qui conuictus Nota qui legaliter conuictus
est erit postea in habil'ad omnia legittima prosequẽda vt hic
in cor thord § xxxviij ꝫ s̃ e c i in glo Nota homo legaliter con-
uictus Item Nota siquis occiderit legaliter conuictum propt'
hoc non priuabitur pace sua et siquis eum vulnerauerit vel
verberauerit nichil pro eo soluat vt infra li iij c xxviij siquis
per miBit per textum hic in parte in § Et si medio tempore.
Qui conuictus istud est locale et ratio ẽ quia bona sua sunt
obligata tunc ibi et si facit c decreuimus de sen.ex in vi qualit'
etiã excõmunicati et interdicti nõ admittunt' ad agendũ vel
prõcinanduz defendẽdũ et de ꝓba post c cessiõez.

Om man tagher feld mã til sig c lxix.

Siquis receperit in curiã suã vel cõmunitatem aliquẽ legaliter conuictũ vel incausatũ ille qui eũ incausauit agat in eũ qui eũ recepit primo in vno placito secundo in alio et tercio in tercio et si ille qui eũ recepit in domũ suam nec voluerit ꝓ eo satisfacere nec eũ dimittere cũ rebus suis tũc debz iudicari cum illo platito recipere naam de curia illius bondonis qui eum tenet Sed si ille fuerit incausat⁊ ꝫ nõ legaliter cõuict⁊ qñ venit in curiã illi⁊ debz se transferre cũ bonis suis de curia illi⁊ q² nõ põt euz recipe nec tenere anteq̃z se excusauerit pro causa sibi imposita.

¶ Om mā tagher feld mā til figh c lxix.

TAgher annē mā i fin gard ellr̄ i fin fellegh no
gher mā ther lagfeldh er eller secthet tha scal
hin ther hannū ecther kalle a bondhā ther hin er
tilfaren a eth thingh oc a anneth oc a tredie wil
hin ther hannū togh hwerkhū for hannū retthe el
ler lade hannū borth mz fine coste tha scal hannū
dømes a thingi at tage aff thā bondhe gard ther
hānū holdher ful naam En er hā secthz oc ey feld
thā time hā kom i bondēs heuth tha scal hā vtfare
effter mz fine coste forti at han mo hannū ey hol
de oc ey taghe føre en hā haffuer fig orsaghz for
thā saag hannū gaffs.

¶ Siquis receperit ff de receptis arbitriis li ij C de hiis q la
trones occultant l i Nec eā dimittere Nota q hic pōt elici de
textu q villic9 seu inqliuus seu colon9 q̊rūdā s bona in qbus
resīdēt vlterius in habitare voluerint sm leges terre dn̄is su
is p̄dicent et resignēt & satisfaciēt et liberi recedant sm leges
terre ab eisdem vt notatur et plene declaratur in cōstitutiōe
regine margarete filie regis voldemari § xxij & eadem rō et
idem ius ē s dominus inqlinū villieū seu colonū noluerit in
habitare p̄dicet sibi secūdū leges terre vt dictū est ccordat rex
& cōsiliarij regni & gn̄alis cōsuetudo Siquis receperit hic orit
dubiū Si aliquis recepit legaliter conuictū in solutione legis
vl' iuramēto xij hoīm vtrū tr̄s leges l' iuraēmta infirmātur
vl' viciantur ad remoēndū tl'e dubiū So scryfflandz dømer oc
andre gode men mz hānū aff landz thinghz Hwilken mā som i
logh er som fordeelt er thz bør thū mā selff atbetale meth iij
mark konīghū oc bor ey at forkrenckes hins logh ther han
swor meth Hec scripta sūt Anno dn̄i M cd lxv de placito gene
rali Iucie.

N ¶ Om lagfeld mā haffuer annē māz fa c lxx.
Ullus dz legalit̄ cōuicto cōcedere iumēta sua

vel pecora vel alias res nec conducēda tradere tā
din ꝙ possit putari ꝙ eius sit ꝓpriū et si illa supe
rius dicta fuerint recepta et capta in eius possessi-
one tunc ille qui cōcessit debet ab eo cui concessit
exigere vl' cui vendidit vl' cōducenda tradidit ⁊ nō
agere ī eū cui ille .i. cōuictus concessit vel qui ab eo
.i. cōuicto recepit.

¶ Om lagfeld mā haffuer annē māz fæ c lxx.

MAn scal ey lagfeld mā fine øgh læ eller at leie
sæle eller andher coste i hand sælie at hā for
ther a so laugheudh at mā wēthe at thz er hans
eghz Tho at thz er annē māz fæ oc wordher thet
taghz i hās heuth ta scal hin thē otte kalle a hind
ther han læde eller solde at leie oc ey dele med hin
ther togh.

¶ Nullus debet Ratio quia faciēs cōtra legē nō defendat a le
ge vt de vsu c qui frustra ff de minorib9 l auxiliū in § sig's Nul
lus dz Nota hic est defect9 ꝙ qui aliquē legittime cōuictū i cu
ria sua recepit si ꝓ hoc incausat tūc aut iuramēto cognato-
rū nomīatoꝝ sed defendet aut exponat illū aut satisfaciat
ꝓ eo. et iste defectus corrigit' per thord § xxviij.

¶ At lagsøct mā mo ey orghe sig c lxxi.

SIquis fuerit legaliter cōuict9 in curia ꝙ dicit
bryde felleth ⁊ si testimoniū affuerit ꝙ fuerit
posit9 ī cōmunitate tūc ipe nō pōt adiudicare bō
doni hoc est limse omnia pecora sua et seipsuz fa-
cere paupem qd dicit' oreghz nisi hoc prius factuz
fuit q3 ipe fuit icausat9 Tamē landbo pōt cōmit-
tere villico suo quātū vult qn abinuicē dnt seprari
nisi ipoꝝ ꝯmunitas publicata fuerit in placito tūc
nō pōt ei9 min9 assignare q3 qd placitū testificatū

fuerit ab eo Et si procurator bõdonis fuerit quiet⁹ pro raan qđ dr bõdhũs rette swen vł pro alia causa l' satisfaciet pro eo vel exponat eũ cũ denariis suis z si nõ habeat exponat tamẽ eũ.

¶At lagsøct mã mo ey orghe sig clxxi.

En wordher mã lagsøgt i ãnẽ mãz gard i bydes felleth oc er withne til at hã wor laugt i felleth tha ma hã ey liwse bõdhen alt fa til oc gøre sig oreghz vthñ at worth giort føre en han wor secthz Tho haffuer bondhen wold til sin byde i hand atselie thñ time the skilies at so møghet som hã wil for vthñ at therẽ felleth wor liwst a thingi tha mo hã ey selie hãnũ mynne en things withne er til En wordher bõdhñs reswẽ for raan feld eller for ãnẽ saag tha scal anthñ bõdhñ bøde for hã nũ ellẽ leghe hãnũ wd wz hãs pẽninge om han haffuer haffuẽ hã oc ey pẽnige legge swennẽ tho with.

¶Siquis fuerit rõne fiat fraus ipsi iudicio vt in tit̃ ff ne qđ in fraũ patro l j § i z ppriẽ infra annũ vt ff qui i fraudẽ creditor̃ li § i § si pcurator cõcor iusti deno xalib⁹ actõib⁹ § i.

¶Hwilkz agher raan er c lxxii.

Quado aliquis recepit anonã alterius quã arauit z semiauit absqz ɔtradcõe aliqua et q̃rela z ab eo nõ fuit añ mediã estatẽ p iudiciũ placiti ab iudicata h̃ vocat̃ aghẽ raan licz ille possidet agrũ de q̃ recepit anonã z q̃ arauerit z semiauerit absqz q̃rela z ille tacuerit q̃ terrã possidz tũc p̃t ip̃e semẽ suũ cũ creuerit de t̃ra tollere cũ iuramẽto xii hoim q agrũ illũ habuit cũ volũtate z licẽcia Et si defe

cerit in illa lege amittet semē z laborē Et si dixerit
q seminauit ex improuiso qd dr wode et nō cū vo
lūtate tūc tenet habere tātū quātū ibi se minauit qd
dr fructgiald et nichil p labore Itē oēs cāe iste q dr
dele executōi mādanda sunt te terminā de añ me-
diā estatē et si prius nū fuerit psecute tūc debet il
le metere qui arauit et dare bōdoni plenā pensioz
qd dicit skyldh de agro suo Et siquis recepit fruc
tus put superius dictū est añ mediam estatē lega
lit executos hoc ē lagdeelt tūc erat ipe p eo raās
man tam ille qui seminauit qz alius Item si ille q
terram alterius arauit et seminauit dicit q terra
illa sit sua z hoc si fuerit discussum añ mediam esta
tē tunc semen illud debet reponi inter mediatores
idest cōpromissarios hoc est gange til iafnetz hē
de et qui terrā obtinuerit obtinebit et semen Et si
aliquis eorū semen illud receperit anteqz illud fu-
erit laghdeelt videlicet terra illa et alius obtinebit
terrā tūc ille q recepit fruct? erit raans man.

Om hwilkz agher raan er Cap lxxij.

Thz er agher raau om mā taghr annen mans
korn ther hin orde oc saade villketh oc wor-
dhēep deelt aff hānū fore metsōmer mz thins dō
tho at hin otte thā agher selff ther han togh korn
aff forti at hwo som erier oc soer vthā kare oc thē
hin ther iordhā a tha mo hā vinde sin seed aff mz
xij mēz eedh at hā feck thā agher mz loff oc willie
bryster hānū log haffue thā seed forgiort oc sith
arbeyde En sier han at han sodhe thā agher aff

wode oc ep mz wille tha er han skyldug at haffue sin fructgiald effther ighn̄ oc haffuer tabz syth at beide Thyske dele skulle alle deles for mytsōmer en deles the ep er fore mytsōmer tha scal thn̄ skare thē sode oc giffue bondhn̄ ful skyld for sin aghē En allseed ther so er sooth oc thē mā deelth haffuer so op for mytsōmer som føre er sauth tagher then. mā sadhn̄ ther sodhe tha mo hā worde raās mā Sier hin mā oc thē annē māz iord sodhe at iordhen er hās eghen oc deles thz for mytsommer ta er then seed skyldugh at gāge til iaffnetz hende oc hwort som iordhen withnes thȳd gāgher sadhn̄ En tagher āthen there then seed førre en iordhen er lagh deelt oc vinner hin annē then iord tha er hin raans mā ther saden togh.

¶ Quando aliqs Facit l siqs in tantā C vide vi ꝛ ꝙ amittet semē insti de rerū diuisiōe § qua rō iu § ꝛ, si dixerit facit l si ꝯ uus suū § si oliuā ff ad legē aquileā aū mediā estatem Vide aūt hic finit lex § hȳs ꝯsequēter coll ꝛ semiauit facit glo isti de rerū diuisiōe § q̄ rōe in § Itē si ille hic ponit ad sequestratiōz vt C de sequestrationib⁹ li ij de sequestratiōe fructuū l i i glo v̄ sequestrari Qādo ꝛc. nota querit vtrū res alienas occupare licet cōductiue siue cōcessiue acq̄sitas vsq ad expletionē termini siue pena legis ptz. s̄ e c xxxij ubicūq § vl. in textu ꝛ in glo vt hic i § pmo ꝛ s̄ e c xl Nelkuingi § v in fine ꝛ s̄ e c lxi Si aliqs § i ꝛ li iij c liiij Siqs extrauerit De dubio vtrū semp est standū dictis cōpmissoꝝ vl cōpromissarioꝝ Semē illud debz reponi iut mediatores. i. ꝯpmissarios. nota ꝯpromissio ē triplex sm Henricū boic vna ē penal id ē ex ꝯsensu ptiū apponit pena ꝛ tūc idē est ꝙ arbitriū alia ē iudicial id ē ex ꝯsensu ꝛ voluntate ptiū sm leges ꝛ iura int eos iudicat tercia ē ꝯdicional vt ex ꝯsensu ptiū vis causaꝝ ꝛ potestas transfert penitus ad compromissarios et nō ad partes videlicet psones litigātes.

¶ Nota hoc nomē arbiter est equiuocū qn̄qꝫ accipitur ꝓ iudi/
ce de legato aliqn̄ ꝓ arbitrio iuris necessitate adito aliqn̄ pro
eo in quē partes mera voluntate cōueniūt. aliquādo ꝓ dispē
satore vel ordinatore ar le ff vel C mandati l ve mandata hic
archid in c de arbitrijs de off de in vi Nota qꝫ arbit sunt illi q̄
de consensu partium eliguntur et in eos sub pene stipulatōe
cōpromittitur vt pene metu ipsoꝝ sententia stetur alitet em̄
non valet arbitriū nisi pena valetur C de arbitris l i et ī hoc
cōcordet henricus boic qui dicit qꝫ promissio si sit penalis tunc
idem est qꝫ arbitriū Itē effectus arbitrij est vt ei stetur nisi
ꝑpetuo et male arbitratū est extra de arbitris c non sine et
ibidem concordet iohānes andree dicens Non valet arbitriū
symoniacū vel dolosum et ber in c non sine super vbo fauen/
tes infra et ita per grām arbitrati sunt vnde cōpetebat excep
tō doli si ageret ex illo arbitrio § iiij l arbitrioꝝ non abstente
iuramento quia iuramentū ad hoc non extenditor nisi ad ea
que legittime arbitrentur vel illicitū esset et nō seruandū ex/
tra de iureiurā c quinta vall De compromissione conditiona
li dicit cardinalis in glo ordina in c contingit in v vinculū de
iureiuran li vi qꝫ sicut promissio illicita nō oblig at sic nec iu/
ramentū illicitū super hoc impositum concor io et ar ibidem
Item promissio etiā si iuramēto vallata fuerit non obligat
ad illicita vel impossibilia vl saluti animaꝝ obuiantia sed ad
licita et honesta debet intelligi et reuerit io hic in no textu c
cōtingit li vi Nam impia est promissio que scelere adimplet
xxij q iiij c in mal et nota qꝫ contra promissionē conditiona
lē excipitur si hmōi cōpromissarij dixerint contra leges vel iu/
ra in criminibus excepte accionis secundū henricū boic in d
cōpromissionis et hic potest etiā allegari c non sine de arbitr
et similiter dicta io an et ber in dicto c nō sine de i reqre sup
li pmo c xvi in glo Itē nota qꝫ in causa sua iudex aliqs eē nō
debet de app c dilecti filij.

¶ Om afferrie Caplm lxxiij.

Q Vicunqꝫ semē alterius arando eradicauerit
hoc est errier annē manz secdh op tenet emē

dare regi tres marcas z bõdoni tres licet terra illa sit sua Quia quilibz debet ius suũ in placito prosequi hoc est dele sigh til rette z per se iusticiã, non sumere Simile modo de illo est qui pratum alterius falcastrauerit Sed siquis falcastrauerit alterius pratuz totaliter quod dicitur in mellom egh oc ende et dixerit esse suum et postea per iudiciuz ãmiserit terram tũc efficitur pro eo raans mã Tamen pro afferrie et pro aff sleth z qui falcastrauerit quod dicit̃ slaer ower reen dare debet iuramẽtũ duodecim hominũ ꝙ putauit eẽ suũ z exponat anonã vel quod de terra alterius receperit z nichil emẽdet z si defecerit in lege exponat totũ et emendet regi tres marcas z bondoni tres.

Om aff errie Capl'm lxxiij.

For aff errie wordher mã exraans mã wthñ lag hefftz reeb togh thz aff hãnũ En hwo sõ errier annẽ mãz seed op tha haffuer han brøth iij mark wedh bondhñ oc tre mark wedh komghen tho at iordhñ er hans eghñ forthi at mã scal dele sigh til rette oc extage sig selff reth So er thet oc om mã slaer annẽ mãz engh op En slaer man all engh op mellom egh oc ende oc seier at thz er hãs eghz oc gaugher iordhñ hannũ sithñ aff hẽde tha er han ther fore raans mã Tho scal bødes for aff errie oc fore om mã wides at hã slaer ower reen oc for aff sleth giffue xij mẽz eedh hin ther a kallẽ at hã tencthe at thz wor hãz eghz o lade tog vdh korn eller høø ther a bids iord stood oc bøde icke

a En brøſther hannum log lade wdh oc bøde iij mark bōdhñ oc ſo komghñ En ſithñ log er giftuē wil han ep lade wd agrøde mē holler ower trpn- ne lag dage bøde oc fore ſom ſauth er.

¶ Quicunqꝫ ſemen alterius Nota nullus poteſt pro quocūqꝫ crimine in famatus corā non ſuo iudice vel corā nullo iudice et extra placitū ſiue iudiciū ſibiipſi indicere purgatōem vt ex tra de pur c cū dilectus filius per textum Itez nec pro qua- cunqꝫ cauſa incauſat⁹ poteſt coram nullo iudice ⁊ extra placitum ſiue extra iudiciū iudicere ſibiipſi defenſionē legis ſcilicꝫ iuramentū xij hominū vel alio quocunqꝫ modo vt hic in § q- libet debet ius ſuum ⁊c̄ et ratio eſt quia nullus poteſt eſſe iu- dex in ꝓpria cauſa C de iudeis et celicolis l null⁹ et hic i glo et infra li iij c l Si aliquis in glo Quicunqꝫ C ne quis ius ſibi di l vnica et ff ad legem aquileā l ſi ſern⁹ § ſi oliuam C Nota ꝙ cū § Sed ſiquis concor ſ e c xlviij Siquis falcaſtrauerit. Nota hic incauſatur aliq̇s ꝓ in iuſta dilatione feni defēdat ſe iuramento xij hominuu vt hic ſed ſi aliquis incauſatur ꝓ de- uaſtatione prati per vim cum pecoribus ſuis defendat ſe cū neffn i kvn vt infra li iij c xlviij Siq̇s venerit § vlti.

¶ Om mā hugher i annē māz ſkogh c lxxiiij.

SIquis intrauerit ſiluam alterius in qua nullā habet partem ⁊ ibidem ſucciderit ligna et one rauerit plauſtrum ſuum et ſi aliquis de compoſ- ſeſſoribus inuenerit eum in loco qui dicitur ſtobe vl̄ anteq̄ꝫ venerit ad cōmunē viā ⁊ abſtulerit res que vocāt farecoſte q̇s ſecū habet ꝓpter hoc non erit raans man Sed ſi venerit ad cōmunē viā ⁊ oñde rit de quo illud habuit tūc nō p̄t detineri ſed res il le dñt oñdi cū teſtimōio bonoꝝ ⁊ ſi nō habuerit ali quē cui dctās res appriare ſibi poterit tūc agat in eū vel pro raan vel ꝓ furto ſimile quid ē de ano- na et de feno.

¶ Om mā huggher i annē māz skogh c lxxiiij.

GAr mā i annē māzskow oc huggher ther han aa selff ey lodh i oc legher a sin vaghn̄ oc kō-mer nogher egher wedh ther rethe egher er oc fi-ner hannū hos stobe eller føre en hā kommer til atelwæ·ie oc tagher han fra hin the fare coste thē han farer mz tha wordher han ther fore ey rāns man En kōmer han til atelwæie oc sier aff hwē han feck thz met retthe skell tha mwe mē hannū ey opholde mē sculle fare til hws meth hannū oc lade til sine mz withn̄s byrdh the coste oc kan hā ey fa reth hiemel til tha dele wedh hannū so som logh er til anthen raan eller tyffneth so er oc om korn eller høø.

¶ Siquis intrauerit ꝙ non erit raans man rō quia vim vi. repellere licet in continenti secus ex interuallo sicut in simili dicitur de adulterio vt infra c xxxvij li iij Siquis intrauerit sil uam Si aliquis succiderit siluā alicuius et succisam detulerit tunc possit iniuriā passus ꝓ illa ꝓsequi causam herrewerck vel rapine si vero siluā succisam iacere ꝑmittit tunc ꝓsequat᷑ causa herrewerck tn̄ debet silua succisa valere iij marcas de nariorꝝ et succisor debet possessorē in dampnē reddere et sibi emēdare xl marcas et regi tantū Veridici debent suo iuramē to p̄scribere dampni sui quantitatē sed si silua min⁹ valuerit q̄ȝ iij marcas tūc defendat se iuramēto cognatorꝝ vel soluat tres marcas thorō § xviij Si nō habuerit aliquē cui dictas res appropriare poterit tunc agat in eū ꝓ raan vel ꝓ furto hoc verū nisi agens receperit res suas tūc nō poterit ī eū age re ꝓ raan ꝓ hijs qui in possessione sua habet li ij c lxxv § i·

¶ Om mā aghē ower ānē māz agr ellē eng c lxxv

SIquis plaustrū suū duxerit sup agrū alicius ł pratum indebite ⁊ remotus fuerit ab illo qui

agrum possidet ꝛ amiserit ibi plaustrū vl' alias res tunc ille qui eū impediuit ne iter faceret sup pratum suū vel anonā nō efficitur raans man.

¶ Om man agher ower annen mãz agher eller engh Capitulū lxxv.

Vil man enthen aghe ower manz enghe eller agher thē ey er skyplough wæi atligge oc wreagher hin hannū borth ther agher a oc ladher han tha vognē eller andher coste effther stande tha er hin ther ey fore raans mā ther hānū meenthe atfare ower hans engh eller korn.

¶ Siquis plaustrū. facit li i C vide vi Item Nota hic in isto c datur intelligi q̄ qui plaustrando violenter vastauerit agrū vel pratū alterius resarciat dampnū cū iure bondonis et regis ne iter faceret super pratū vel anonā indebite et simile s̃ e c xxxi siquis anonā et etiā quasi si'le infra li iij c xlviij Siquis venerit § ij q: ibi loquitur de pecoribus sed a fortiori de plaustro q: maius dāpnū fiat in agro vl' in prato plaustrando q̄m pecora pascēdo et rō quilibz q: q̄uis ī terra ꝓpria habitat habeat tū introituz et exituz ad forte et feegangh sine omi dispendio vt s̃ l i c xlviij Quicunq3.

¶ Om mā vfxrmer annē a farne wæie c lxxvi.

Qui aliū in via sua que dicit̃ farne' wæie violauerit id ē vfxrmer vl' tollendo ab eo iumenta sua que dicū̃tur døgh vel plaustrū suū euerterit vl' ita impedierit q̄ nō pōt abire cū rebus suis ꝛ eas ibi dimiserit et siue eas detulerit siue ibi remāserit tūc ille qui eū sic impediuit efficit̃ raans mā Tamē si ille iterū recepit res suas tūc nō pōt i eū agere ꝓraan ꝓ hȳs q̄ in possessione sua habz Sed si ille qui eū ita spoliauit res ablatas secū domū detulerit ꝛ ali⁹ eas ī curia sua cū bonorū testimonia

inuenerit vel si eas currere dimiſerit ꝛ ita inueneriſt tūc pōt in eū agere pro raan.

¶ Om mā ofꝑmer annē a farne waie c lxxvi.

Finner mā annā a farne waie oc gør hannuꝫ ofꝑrmd anthen at hā tagher hās øøg aff hannū eller welther hās voghen om eller tøuer hānū so at hā mo ey bort fare mꝫ hās coſte mē forladhē thm ther then ther hānū rønthe hwat hellthē hā førde the coſte bort eller hā lod thm effther ligge tha er hā e hās raans man at the coſte en kennes hā wed the coſte oc tagher thm effther i ſin heud ſo ſom førre tha mo hā ey søghe hannū mꝫ raans dele for thet hā haffuer ſelff i hefft. en om hin thē rønthe førre thm til hws anthen heſt eller andher coſte thē hā rønthe oc for hin ther rønt wordhē oc kēner ſyth i hās gard mꝫ gode mēꝫ withne tho at hin ther rønte fører anthn̄ hiem eller lade løbe oc ſpnner hin ther otte effther gode mēꝫ withne ther viſte at hā wor rønt tha ma han mꝫ raan dele thꝫ

¶ Qui aliū in via ſbō q: habēti nō datur iuterdictm̄ vnde vi in ſti de accionib? ꝑncipio Itē circa iſtud c corrigatur aliq̄ dubia ſiue defect? ꝑ thordonē § lxxvij ꝛ infra c cxxviij ſi ille in glo.

¶ Om komghn̄s māꝫ bryde oc biſcops c lxxvij.

SI villici hoim regis et epoꝝ deliq̄rint ad tres marcas debent cōponere cū domeſticis ſuis ꝛ nō cū aduocato.

¶ Om komghn̄ mās bryde oc biſcops c lxxvij.

Alle komghn̄s mēꝫ bryde om the bryde til tre mark tha ſculle the retthe wed therē eghn̄ huſ bōde oc ey wed vmboſmā ſo ſculle oc biſcops mēꝫ

bꝛyde.

¶ Si villici hoīez reg⁊ ꝑuilegiū ⁊ q̄utū ad iſtas ꝑſonas ſcꝫ ep̄os ad villicos hoim reg⁊.i.nobiliū armatoꝝ q̄ dicūt̄ hom̄es reg⁊ i.vaſalli reg⁊.⁊ hn̄t tres marcas cū ſuis ſicut ep̄s cū ſuis vt ħ

¶ Om biſcops neffning c lxxviij.

NEffningi ep̄i dn̄t eſſe duo ī q̄libꝫ quarterio et duo in qualibet ꝑrochia ⁊ ꝑrochiani dn̄t inſti tuere ⁊ exactoꝛ debꝫ eos ad iurandū aſſumere iſti nō dn̄t eſſe ſl' niſi ī vno āno poſt ntitatē dm̄ dn̄t ip̄i inſtitui ſicut alij̄ neffningi ⁊ illo nō iurabūt niſi de de hellibꝛøde.

¶ Om biſcops neffning c lxxviij.

BIſcops neffninge ſculle to wære i hwer fiertīg ellī to i wer kirke ſoghn̄ oc thm̄ ſculle ſogne mē til tage oc vmboſmā ſcal thm̄ i ethe The ſculle icke ſāmel wære i mere en een iāling Effthī iwl ſculle the oc ſkiffthes ſo ſom andꝛe neffninge oc the ſcul le ep ſwærie vthen om hellebꝛøde thꝫ ſer om man bæries om hellegdagh.

¶ Neffningi Iſti deputāt̄ ad certas cauſas ⁊ aſſimilāt̄ teſtib⁹ ſi nodalib⁹ ſeu publicis de q̇bus in c ꝑterea de teſtis cogend ⁊ xxxv q vi c ep̄os ſinodo ⁊ vocāt̄ hellibꝛotꝫ neffning.

¶ Om neffningh ſkyl at c lxxix.

SI neffningh diſcoꝛdauerint i vna ꝑrochia tūc accedant illi de alio quarterio tamē poci⁹ qui viciniōꝛ ē Itē nota ꝙ neffnigi ep̄i nō poſſūt pl⁹ de merere ſuo iuramēto q̄ꝫ tres mar. ⁊ ſi ꝑ iurauerit ⁊ in lege defecerit ſatiſfaciāt regi ſicut alij̄ neffnigi.

¶ Om neffningi ſkyl at c lxxix.

SKyl neffning a i kirke ſoghn̄ tha ſculle neffni ge til aff annē fierthing om atſkilie tho e thn̄

ther nest er sidhen Biscops nefnige mwe ey forswarie mere en iij mark En swarie the wranght oc falle the tha sculle the secthe wed konighen so som andre neffningh.

Si neffningi discordauerint Idē est si vn⁹ illoꝝ moritur vel peregre iuierit extra regnū ar s̃ e c lv Si quatuor vnū. et etiā s̃ e c lvij Si q̇s neffningorū ꝑ argumētū et etiā idē est si recesserit de ꝓuincia vel de hereth vt in eodem capitulo Si neffningi q̄ viciniores reqrunt̄ sic ī cōsecrationib⁹ epoꝝ vt notat̄ i c si archieps de tēpo ordinā et tres marcas sil̄e s̃ e c liiij.

Hwre sectes forhellibrøde Cap̄ lxxx.

Si exactor epi voluerit de aliquo cōqueri debz in placito q̄relā mouere ꝛ citare eū ad placitū et noīare hoīem quē verberauit et diē festū in quo hoc fecit et in quito die post placitū dn̄t neffningi apud eccl'az eoꝝ iurare ꝛ nō in placito Ceterū q̇ ꝑ hellebrødc impetitur potest vti o m̄ib⁹ impedimētis supra dictis.

Hore sectes for hellibrøde c lxxx.

Vil biscops ombosmā giffue annen māz saag tha scal hā kare a tigi ower thn̄ ther han wil saag giffue oc lade hānū stefne thing oc neffne a thingi thn̄ mā ther hin borde oc then hellegdagh ther hā bordes oc a femte dag effther thing sculle neffning om skilie mz there eedh hēme hos kirke oc ey a thingi Hwilkhe til males som han ther sec ther tagher a thingi the samme scal hā haffue at kirke Hwo som sectes for hilligbrødc hā mo nyde alle the forfald ther op føre er sauth.

Si exactor epi Istud caplm̄ ē localeet ponit modū ꝓcedēdi ꝯtra violatores restoꝝ Itē circūstācie loci et tp̄is debent poni

Semund9

84

patz ij q viij libellorum et infra e c lxxxij Nota q̇ta die post placitū dn̄t leges dari vel solui ptz infra li iij c lij § iij.

¶ At neffningi sculle ey thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

NEffningi debēt iurare de illo lagdag q̇d eis ꝓfixū fuit de placito de causa ad quaz vocati sunt licet exactor nec causat⁹ cōparuerit ⁊ si sub silētio recesserit amittent tres marcas ⁊ si sint sine impedimēto ⁊ nō venerint puniant̄ etiā in trib⁹ marcis sed si ipediti fuerint tūc debent iurare quinto die post placitū ad q̇d veniūt.

¶ At neffningi sculle ey thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

NEffninge a then lagdagh thm̄ wordher lagt a thingi tho at ey kōmer ombosmā oc ey han ther for saag er tha sculle the skilie om thz thē the wore til melte aff thingi forti at gange the thiēde fra kirke tha haffue the forgiort there iij mark. En ere neffning othen forfalde oc kōme ey a lagdagh til kirke tha tabe the oc there iij mark En ere the i forfald tha sculle the om skilie femthe dagh effther thet neste thing ther the kōme til.

¶ Neffningi Nota modū iurādi p neffningos ꝓ hellibrode et si iuratur per verbū scio sup sctm̄ alienū tūc est illicitū vt dictū est sup e c xij in glo Itē nota q̇uis ille textus loquit̄ solūmodo de neffningis tn̄ etiā de veredicis et denoīatis si sub silētio recesserint et ideo defectus iste corrigitur in cor p thord § lxiij Debēt iurare q̇nto die vce. Nota leges q̄ debent solui q̇nta die vel decima die s li i c l Quicūq3 in glo et illa dies fuerit festiua tunc soluant̄ in ꝓfesto ꝓfesti si ꝓfestū fuerit festiuum tūc soluant̄ in ꝓfesto ꝓfesti ⁊ plane intelligendū ē q semp sol

p iij

uant leges ꝓ quacunq̄ ca̅ excepto manhelleth maal i ꝓxia die an̄ festu̅ꝝ dies q̄ leges firmant nō debȝ cōputari thorð § lxxxviij.

¶ Ahwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

Quicu̅qȝ vberauerit vxore̅ sua̅ vl' pueros suos qui secu̅ su̅t in cōmunitate ꝓpter hoc nō violat festu̅ nisi ipos vulnerauerit cu̅ armis l' etia̅ fregerit eoꝝ me̅bra qȝ tenet eos si deliq̄rit corripe cu̅ vga ꝛ baculo ꝛ nō cu̅ armis si'le e̅ etia̅ de mercenarijs Sed vxor pōt violare festu̅ vulnera̅do maritu̅ suu̅ si'le e̅ de pueris vbera̅tib⁊ pre̅ni ꝛ matre̅ Et si pueri qui dicunt spsken pugnauerint adinuicem du̅mō nō sint in cōmunitate si'l et ambo sint cōcordes nichilomin⁊ exactor p̄t ex agere in eis.

A hwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

MAn mo a sin husfrue oc sin børn ther i fellegh ere meth hannu̅ ey hellebrødhe a thēm brydę vthn̄ at han gør thēm saar mȝ od eller mȝ egh eller slaar thēm lyme søndher forti at ha̅ scal refsa thēm om te brydę mȝ staff eller mȝ wondh oc ey mȝ vaben so er thȝ oc om leiehion En a husbondhe mo husfrue̅ wel hellebrøde brydę oc bør a there for eldern mwe alle tide aar hellebrydę Ta oc spsken a anne̅ om the er skyldę at felleg Shie the bode the̅ hellibrødde giorde oc ere satte tha mo vmbosman tho giffue the̅ saag ther han wil.

¶ Quicunq̄ verberauerit Nota q̄uis iste textus in fine hui⁊ capituli solummodo loquitur de hellebrøde tn̄ in omnib⁊ causis scȝ pro vulneribus et alijs potest exactor agere i eos et nō iniuria̅ passum et hic defectus corrigitur per torð § lxxiiij nisi vulnus fuerit promulgatum in placito et infra li iij c xxix in glo Qui verberauerit Nota de correctione domesticoruȝ ꝛ

Bevidg   Hellebrøde   85

est simile § de emendatione seruoꝝ l unica et C de emēdatio ne propinquoꝝ l unica Item de vxore Nota ꝙ vxor non debȝ virum offendere insti de iniuris ergo a fortiori non debet euȝ corrigere Ratio est de germanis quia vnus nō ē in ptāte alterius et ita nō habet cū corrigere ar pdictoꝝ iniuū.

¶ Hwilke thide hellibrøde brydes c lxxxiij.

De sabbato qn̄ aduentꝰ domini inchoatur vsqȝ ad octauas epiphanie in occasu solis festum est et qui in hijs diebus pugnauerit violat festū. Si'e ast de septuagesima vsqȝ ad octauas pasche et tota septimana pentecostes ꝛ oēs dies quos sacerdotes plene festos pronunciant seruandi sūt festi ab occusu solis vsqȝ ad occasum Sed ꝓ labore in diebus festis nō debet aliquis incausari nisi pro illis festis quos sacerdotes ꝓnunciant ꝛ hoc ab occasu solis vsqȝ ad occasum ꝓpter qđ impetitꝰ defendi pōt xij hoim.

¶ Hwilke thide hellibrøde brydes c lxxxiiij.

Fra then løwerdagh at aff thn̄ ther aduēt gāgher indh oc til otthen dag effther tolte dagh swle til sol er sadh hwo som er ther bares i mellom han brydher helleth So er ocfra ni oghe faste oc til otthen dagh poske oc alle pinzewghe oc alle the daghe ther presther biwdhe fulhellith atholde fra om aff then sol setthes oc til annē dags aff then ther sol er sath En for hellidaghs arbeydhe mwe men ey secthes mthen the daghe ther prist biwdher fulth helleth thet er oc mellō thwig ghe sool marke thr̄ fore sculle mē waries meth xij mēȝ eedh oc ey hange neffning til.

De sabbato Festū violatᷓ dupliciᷓ vno mō p delictū vberatio nis et hmōi Alio modo per delictū laboris primo modo loquitur pri. ps et concor cū ma c capellanus de ferijs et c sequ. secundo modo loquitur scda ps qn dicitᷓ de vespere iu vesperā et concor c i et ij cū glo de ferijs Item quando tutor cōfratruz vel sororū eos corripit pro hoc nichil soluat vt hic iu capitulo Quicunqz § v si sint in cōmunitate et īfra li iij c xxx ij in glo. v sup l i c xxx i glo.

De sabbato aduentus domini Nota q̄ q̄uis phibitū est ī diebus feriatis iurare vel leges soluere tam̄ secundū canones et iura in aliquibus causis est licitū primo p pace seruanda extra de ferijs c oēs dies dominicos Item iurare licite p pace seruanda xxij q v iuratur Item pro fama ij q̄ iiij presbiter Item pro fidelitate ij q iiij nullam Itē pro reuerentia subiectionis d xxiij q̄m q̄m Item pro cautionē dampni dist xxviij de syracusana Item p veri defectu xxiiij q ij q̄m q̄m Hec omnia habes per v Pax et fama fides reuerētia cautio dampni Defectus veri sibi querunt magna tueri Item licitū est veridic et neffningis in diebus feriatis de omnib suo iuramētto iudicare ad que legittīe fuerīt vocati omi tpe āni vt sup l ij c vi.

Et omnes dies quo sacerdotes festos pronunciant Nota si dubitatur de festo translato a pristino die in aliaz feriam vtrum pro festo celebrabitur tunc si festum transfertur cum officio et hoc a sacerdote perrochiali pronunciatum fuerit festiuandū tūc ille dies cū officio et festo translatus ab oibus festiuus celebrabitur.

Dagh scal nefnes ther hellibrøth scal bryodher Caplm lxxxiij.

Quando aliquis incausatur p hellibrøde tunc debz dies noiari qn hoc fecit et q̄liter deliquīt et modum illū qd dicitur mwndheuth quem tunc arripet in placito prosequetur.

Dagh scal nefnes ther hellibrødhe scal brydher Capitulum lxxxiij.

Ther mā sectes for hellibrøde tha scal neffnes thē dag ther hā brød a oc hwre hā brød oc thē mwndheffth hā taghē a thigi thz scal hā fylge.

¶Quādo .ꝙ dies nominatur cū aliis circūstanciis ē sile sicut in libello accusatorio vt notat glo in l i causis § de accusatio nibus et e ff l libellor̄ sil's ēc c lxxix Item actō expirat per annū simile de actis iniuriar̄ Nota duplici pena non pōt qs effici dūmudo solū vna accō et hoc delicto oritur alias sec? de isto s li ij e iiij c Pro isto dic ꝙ vbi in aliquo canone vel le ge transgressor certa pena spālis est apposita gnal'pena trās gressionis canonis vel legis non habz ibi locū ar promissor̄ notatur de isto de elec c cupiētes § ad hoc vbꝫ si vo in v ꝑuent ꝑ card et io in no et ista notari pnt sem c infra Siquis vulne rauerit Hec archid de hereticis in c sup eo in v peniteat i vi. Nota si aliquis in angl'atus vim vi cū moderamine inculpa re tutele repellando defendet se nō tenetur de delicto hellibro/ de q2 quilibz omi iure licet defendere se ipsum li ij c Siqs aliū occiderit § iij in fine sed si in vadēdo verberat tunc secus vt l iij c de sabbato Itē si duo cōtenderint et alter alterum festo verberat numquid verberatus nō repercutiēs tenetur rndet ꝙ non q2 nō ē transgressor legis sed magis q cū percussit vt li iij c pro ꝑcussiōe baculi et in capitul' de vulneribus li iij ꝑ to. tū Itē oppressus ē sed nō oppnit et ideo rex tenetur cū lege defendere vt in prohemio huius libri § iij Itē regis et ꝑncipis ibi iniuste oppressus defendere Itē apparet ex iuramento neffnigorū qui sic iurabūt sic me adiuuet deus ꝙ ille verbera uit hoim illū demōstrando aliquem die festo et verberans te/ netur et nō verberatus nisi repercusserit Item afflictio non datur afflicto de tali ergo c ex ꝑte Et si vulnerauerit aliquez ordinatū Nota si laycus clericū lesit et cōuictus fuerit soluat regiius suum pro blodwide licet epo soluat ius suū. clericus aūt si laycū leserit satisfaciat epo et non regi Thord § xxi.

¶Om vmbosman Capl'm lxxxv.

SI exact' incausauerit hominē z noiauerit diez in quo deliquit ante diez illum si aliquid deli quid pro eo non agat in eum Nulla hellibr'dhe

pōt durare vltra annū.

¶ Om ombosman c lxxxv.

HEffner ombosmā dag thē hā secthē mā huat som han haffuer brøt for thē dag thē neffnder ther gangher ey sithē saag effthē En enghē hellebrøde saag mo stande ower iamlinge.

¶ Si exactor aute diē stō ē qr snīa debet ferre ām allegata et pbata sed de tali nichil est dictū ergo vē ibi vltra annū Nota pscriptōez annalē bīe ff q in frandē creditorū lii § i c lxxxv

¶ At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

SIquis vulnerauerit aliquē in eccl'a vel cimitecio in die sctā tūc spāliter emēdabit p eccl'a z cimiterio z p vesto z p violētia qd dr blodwide Et si vulnerauerit aliquē ordinatū tāto pl' emēdabit At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

HOgghē mā annē i kirke eller a kirke gard omhelig dag tha bødes serlige for kirke oc kirke gard oc for hellibrøde oc serdel' for blodwide En hagghær mā wijdh mā eller munck tha bødher han so møghz mere.

¶ Siqs vulnerauerit In ista pte aggrauat' pena ex circūstācijs loci tpis z psonar bīe insti circa mediū z C de furt' z suo corrupto l atrocē z prestat' emēda eccl'e violate psone pcusse z p die violato det' pncipi quia contra statuta ac de in iuris insti vtp.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

SIquis iputauerit alicui furtū z dephēderit eū cū aliq furto legit illud in dorso ei' z ducat eū ad placitū z assignet euz exactori z exactor reqrat iudiciū placiti quid p tale furtū demeruerat.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

OMme mã giffuer ãnẽ thyffs saag oc taghĩ hã l,ã nũ noghz i hẽde binde thz a hans bagh oc sø re hãnũ til things oc antworde hãnũ i hẽde kom ghñs ombosmã oc haffue things dom til huat hã haffuer forgiort mz sodan styloh.

Siqs ĩputauerit hic de pena furti criminali sec? de ciuili q sti de obligationib? q̃ ex delicto nascũtur § pena aũt ⁊ mod? hic positus ẽ local' et de beneplacito statucut;.

Hwor fore thyff mo henges c lxxxviij.

SI fur furat? sit res valẽtes dimidiã marcã vl' plus tũc põt eũ exactor licite absq3 iudicio sus pendere ⁊ sine pctõ ⁊ ꝓpter hoc nõ incurrit pctm̃ q2 culpa sua dampnat eũ sed null? bõdonũ pt eũ suspẽdere ne videant̃ hoc causa vltionis fecisse ⁊ q2 nõ põt sibiipsi iusticiã summere de ipso.

Hwor føre thyff mo henges c lxxxviij.

HAffuer thyff stolet halff mark coste ellr̃ mere tha ma ombosmã henge hãnũ vthen dom oc haffue ther icke sønd fore thi hãs gerningher haff uer hãnũ fordømpt oc ladher hãnũ hẽgi for reth nes saag oc komghẽs wold oc ey for hefſn En bõ de mo ey hengi sin thyf forthi atgører han thz for hefſn oc tho at ilde er wed hãnũ giort tha mo hã ey tho ware sin eghñ retther.

Potest eũ exactor licite absq3 iudicio suspẽdere Nota suspẽsi ⁊ corpora dãpnator pñt sepeliri ĩ cimiterio dũ tamẽ penituerit xiij q ij c si verũtamẽ ad deponẽdũ eos de patibulis reqrit licẽ tia iudic; secularis ne iusticie contẽpni videat' ff de cadauerib? punitor li i ⁊ ij sed ipaz licentiã index denegare nõ deb3 quia corp? xpi si cõfessi fuerit et penitent nõ deb3 eis denegari xiij. q ij c si3 raptori dãnato ad mortẽ denegat' pnĩa nisi restituat ablata l' plenã securitatẽ de redẽdo faciat si hẽat vñ possit

¶ Si vero cũ haberet vnde possit distulit accipere pn̄iam vsq̃ ad mortẽ et sic nõ potest satisfacere si petit penitentiã dabit ei et etiam viaticũ et sepulturã si ꝓpinqui voluut satisfacere si vero decedit impenitens tũc viaticũ ꝛ sepultura negabitur ei extra c super eo et c in lr̄is hec pisan? Sepultura iiij § iiij. et communicari § nlti et raptor § i Tha mo han ey were sin eghñ rettheر Nota nullus sit et sel'potest esse iudex et actor vt iudex et testis in cadẽ causa vel accusator et exactor vt hic i c Si fur furatus fuerit res. quia nemo debet habere duplex' officiũ in vna et eadem causa iiij q xli et c ij quia singula officia singulis personis sunt cõmittẽda lxxxix q i bresbiteros ff ad trebellianũ ille a q̊ § tẽpestiuũ ff de pact' si plures et vtp. li ij ar e lvi scz nullus debet famulo suo suam cõmittere exactiõez Si fur furatus fuerit minus ꝛc De q̊ta istius furti declaratur infra e c ev siq̃s scit furẽ in glo.

¶ Om vmbosman wil ey taghe thyff aff bondhen Cap'lm lxxxix

SI exactor noluerit recipere furem de bondone vel eius officialis ãmittet exactiõem suam quia facit bondonẽ esse sine iusticia hoc est retthelφs ꝛ tenetur emendare regi xl marcas et xl cognatis suis Et si fur postea solutus fuerit qui eũ ligauit iudicatur excusatus.

¶ Om vmbosman wil ey taghe thyff aff bondhen Cap'lm lxxxix.

OM vmbosmã wil ey taghe thyff eller hãs vndherlaathe tha haffue forgiort syth leen for thi at han gφr bondhñ rettelφse ac scal bφde komghen xprithiwge mark oc so tyffnes frendher En wordher thyff fithenlφs tha ware bondhen tho angherlφφs ther hannũ banth.

¶ Si exactor Si' aliquis aduocato furẽ suũ tradiderit in placito ꝛ aduocatus ipm contra iudiciũ placiti tm̃ liber dimiserit

ſolnat bondoni xl marcas et regi tm̄ Thorð § xvi.

¶ Om thyff ſtiel mynne en halffmarks coſte c xc.

SI fur furatus fuerit minus q̄ȝ dimidiam mercã et deprehēſus fuerit et ad plicitū ductus tenet karactere furis ſignari et dare regi tres marcas ⁊ bõdoni inultã qð dicit igialð et thwigilð Sȝ fur ſi venerit ad placitū ligatus cū furto quantūcūqȝ ſit paruū et ſignū furis in ſe habuerit tūc p̄t ſuſpēdi et bondo recipiat igiloh ⁊ thwigiloh ⁊ rex portõnē eius totaliter.

¶ Om thyff ſtiel myñe en halff marks coſte c xc.

HWre møghet ſom thyff ſtiel mynne en halff markscoſte oc wordhē hã taghñ wed oc føret til things tha er hã ſkyloug athaffue thyffs merke oc giffue bondhen igialdh oc thwigiald oc koninghñ tre mark En kommer en thyff thil things bwndhñ mȝ thyffnet hure lyth ſom thyffnet er oc haffuer hã føre thyffs merke tha mo hã hanges oc bonde tage igiald oc thwigiald ſo ſom ſaut er oc kom̄ ʒhñs hãs howȝ lodh all.

¶ Si fur furatus ſit res in l feudor de pace tenēda § ſiquis quis habet de quis ſolið et tãtū etiã ſm leges ſielandie q: ibi marca facit x ſ deñ Sed in iucia facit vi ſ deñ idõ in iucia dimidia marca facit iiij ſ deñ ſine pctõ coutra glo ioh vi ð § . hijs ita ibi dicit nõ occidas niſi ſis iudex ſ nullus concor C ne q̄s ſibi ius in cauſa ſua dicȝ in rub et mag xxiij q v ſi homicidiū Si exactor concor inſti de obligationib? q̄ ex quaſi delicto § i et ff de varijs et extra ordinarijs coguitis l ſi ſed de pena hic ſtatuta ſic placuit al' puniṫ ad arbitriū ſuperioris vt īiuri b? p̄allegat' vide ſ c liij eNota q aliqñ liber hõ licȝ bona nõ hȝ p debito ditineri nõ dȝ ð pig c lator C ð acti et obli l ob es alienū ſed fallit hoc in l aic p̄tor § ſi debitorē ff ſi in fraudē credi-

toꝝ ꝺ debitoꝛ vbi dicit ꝙ fugiens per creditoꝛẽ põt detineri Alius casus est in debitoꝛe fisti in l ij C de exactoꝛibus tribu/ toꝝ li x. tercius casus est qñ aliquis nec vult soluere nec cedere qꝛ hoc facit ex malicia in l i C q bonis cedere pñt cũ ibi nota/ tis Item qui ab hostibus detinet C de captiuis et post l vni reuersꝰ l ob hostibus et l vltima Itẽ pr̃ etiã põt filiũ obligare quem ꝛ vendere põt in maxiã neccẽtate C de pr̄ibus q filios distraxerit l ij Itẽ ex consensu libera ꝑsona obligari põt si in obstagio de iureiurã c ex rescripto al'oꝛdinatũ ẽ vt qui bonis cedit liber vadat q vult § qui bonis cedere pñt li i de so odar- dus alia Nisi ipse confessus fuerit furtũ in placito Nota ẽm constitutionẽ erici regis dacie quasi in pn̄cipio nullꝰ põt cap/ tiuari nisi spõte confessus iure.i.in iudicio aut legaliter cõuic- tus vel manifesto facinoꝛe dephensus pro quo secundũ leges terre vita carere debeat vel mẽbꝛis Nota ꝙ confessus in iure ꝓ cõuicto habetur C de confessis l vna ber ꝺ fideiusso c ij ꝺ ex confessione Itẽ sẽper statur cõfessiõi contra se fcte xiiij . q ij § i ber ꝺ fideiusso c ij i ꝺ ex cõfessiõe Itẽ dicit hosti ꝙ vno mõ dicit aliquis manifestus in aliquo crimine per euidentiam facti ar extra de cohabi cle et muli c tua et c fi Alio modo si fit de hoc in iure confessus vel conuictus ꝫ sola fama nõ sufficit vt ma nifestus dicatur concoꝛ pisa vsura iiij § i Item de confessione q̃re infra e c xxxiiij in glo in ꝺ confessus De solutione igildh et twigildh concoꝛ lex infra e c xiij Siquis iuuene in glo Si fur furatus hic dubitat quid sit igildh et twigilgh sed declarat in articulis thoꝛ § xlv Item perdens res suas ꝑ furtum te- netur eas rehabere vt ff et C de cõditione furtiua ꝙ aũt rex habeat penam pecuniariã vel partem bonoꝝ furentis ra/ tio est quia publica vtilitas cui rex preest lesa est sed ꝙ rex ca piat oĩa bona furentis est de beneplacito statuentis vide i fra c c ij c Item dampnatur tacite consuetudo certarũ cõmu/ nitatũ sed ꝙ totũ furtum adiudicatur iudici et nõ ꝑdenti vt in cõmunitate exphoꝛdensi.

¶ Bonde ma ey lade thyꝭſ løbe vthen things dom Capitulum xci.

SIquis captiuauerit furẽ l'aliũ ꝛ eũ ligauerit et ad placitũ nõ duxerit sed dimittit eũ liberum

emēdabit ei xl marcas denariorū et xl regi tñ exac
tor non pōt eū impetere niſi ipſe prius cōqueſt⁹ fu
erat qꝫ amiſit res ſuas furtiue Sed poſtq̄ȝ fur de
ꝑhenſ⁹ ē et ligatus cū furto cū teſtiōnio bonorū ſi
poſtea fugerit vel de domo alicui⁹ vel ī via placiti
vel in placito ſine iudicō placiti tūc vbicunqȝ fuerit
deꝑhenſ⁹ poſtea pōt fieri ei ius ſuū Tamen ſi ita
fuerit ſolut⁹ qꝫ in ſua libertate eſt ꝛ venerit ad pla
citū nō ligat⁹ tūc nō pōt capi in placito ꝓ illa cāſq̄
ſibi imputabat̄ ſȝ debȝ in placito accuſari ꝛ⁹ poſtea
ꝓcedēdū ē cōtra eū ſ̄m leges terre q꞉ quilibȝ tene
tur habere pacē ad placitū ꝛ de placito ꝓ omī cā
q̄ ſibi iponit̄ niſi ipe ꝯfeſſus fuerit furtū i placito

¶ Bonde mo ey lade thyff løbe vthen
things dom Capitulum xci.

TAgher man thyff eller annē mā oc bindher oc
fører ey hānū til things mē ladher hānū førē
løøs tha bøther hā hānū xl mark oc lo komghen
tho mo ombosmā hannū ey ſecthe vthñ at bonde
kerde thȝ førre at hā er ſelff for thyffnȝ wordhen
En ſithen thyff er fanghen oc bwndhen mȝ thyff
net wȝ gode mēȝ withne ſlipper hā wdh oc wor-
dher løøs āthen aff bōdñs hws eller a thige wa-
ie ellē a thingi vthñ thigs dom tha mwe mē tage
hānū hwore ſom mā findher hānū oc gøre hannū
ſin reth Tho at hā wordher ſo løøs at hā far i ſin
eghen frelſe oc kōmer hā til things vbwndhñ tha
mo mā ey tage hannū a thinge for the ſagher thē
hānū withes mē ſculle mē hānū ſecthe a thinghi
oc søge hānū mȝ landȝ logh forthi at hwat ſaagh

som man giffuer annen tha er han e skyldugh at haffue fred til things oc fra for vthen hā gangher selff wed stplo a thinge.

¶ Siquis captiuauerit primū ptz qr ꝑsumitur violentia ⁊ iniuria facta ipi captinato ideo ei refundit et etiā regi quia tāgitur publita vtilitas secundū patet quia intelligitur cōuictus pro dampnatis sunt habendi ff de confessis l i Siquis cap Nota in isto c nō loquit de muliere cū furto depꝫensa vtruz debeat suspendi vel hūari et vtrū impregnata debeat iudicari vt fur iste defect? corrigit per thorð incor § xxx Siquis cap. In e vltimo c dicitur ꝙ quilibet tenetur habere pacez ad placitum et de placito pro quacūqꝫ causa Nota circa istū textuz oriunt multa dubia que coriguut et declarant per thorð incor § lxx Pauper s̄ c xxiiij Si queris vtrū ille qui tenetur ad pecuniā seu aliquit pecuniare et non potest soluere in pecuaia debet luere in corpore .i. aut debitor fraudulenter et dolose dissipauit bona sua et factus est non soluendo ⁊ tūc istā fraudē luet in corpore ꝑpter istaz in carcerē rapiatur nec eo minus debitū soluere potest quia pecuniā illā non soluit pro debito sz per fraudem vt est casus ff de hijs qui in fraudē creditorꝫ l si § si cum suū glo in auct de fideiussoribus § ꝙ aūt cum sua glosa que incipit l eos credere coll' et ar ff ad l iuliani repetūdarꝫ l sacrilegij aut non dissipauit bona sua vel dissipauit nō tamen fraudulenter et dolose ⁊ tūc aut queris de pecunia debita ex malefitio aut de pecunia debita ex contractu vel quasi in primo casu refert aut ista pecunia debetur ex multa extra ordinarie imposita per officium iudicis et tūc qui nō pōt talē soluere nō debet luere in corpore sed liberatur ex toto vt ff de officio presidis l illicitas § si C de modo multarꝫ l frau. hmōi pecunia debetur ex mera pena ordinarie per legem vel canonē imposita et tuuc aut ille cui debetur non vult penā corporalē subrogari seu imponi loco debiti pecuniarij seu pene pecuniarie sed vult potius sibi debitū seruari rehabendū tempore ꝓsperioris fortune et tūc qui nō potest soluere in pecunia nō luet in corpore sic pōt intelligi de restitu spo c cuz olim vbi forte zauiorē episcopus potius voluit expectare ꝙ onerā

episcopus deuenisset ad piguiorem fortunā q̄ꝫ ꝙ lueret in cor-
pore et et ratio quia alius pro alio inuito creditori solui non
debet vt ff ſi certum petatur l cū quid et ff de solutionib9 l pau
lus est istam opinionē videtur tenere hosti de solu c odardus
ar de officio ord c dilectus licet innocen indicto c odardus et
archid xiiij q vi ſi res in glo adde vbi de hoc ꝛce. et vnicē et io
an infra de institu c auct videantur dicere in distintte in pe
nis ex maleficijs propter iopiā etiā inuitis creditorib9 cōmu-
nē pene fieri debere ꝑ l i i fine ff de pen ꝛ de scu ex c vt fame.

¶ Om ombosmāl adher thyff
løs Capitulum xcij.

SI exactor receperit furem ab aliquo ligatuꝫ ꝛ
postea dimiserit eum absqꝫ signo furis nō po
test agere in bōdonē qui eum ligauit.

¶ Om ombosmā ladher thyff løs c xcij.

Ladher ombosmā thyff bwndhen a thingi aff
bōdhen oc ladhē hānū sithā løøs vthā thyffs
merke tha mo hā ep kære ower bondhā ther han
nū bant vthen thysse ene at wor hā wrettelige ta-
ghen oc bwndhā oc for the bond aff dømpt.

¶ Si exactor receperit fureꝫ ab aliquo l Ratio quia imputet
sibi ipsi exactor per se quia fuit in culpa non faciendo diligen
tiā quam debuit ar ff ad legem aquileā l ſi putator.

¶ Nota hic dubitatur quantū debetur regi ꝛ bōdoni ꝑ omis-
sione rn̄detur per thord in cor huius capituli § v.

¶ Om man tagher thyff noghꝫ i hen
de Capitulum xciij.

QUi furem deprehendit cum furto et ipse non
potest ostendere illum a quo illud habuit tūc
potest ligari Si nominauerit aliquē a quo habuit
et ille negauerit tunc similiter ligabitur Item nota
ꝙ ad tercium hominē potest extendi quēstio et il-

Liber.

e semper debet exponere quidquid confessus fuerit cū testimonio bonorū et nichil pro eo emendare sed preciū suum āmittet Item si testimoniū habuerit qꝫ emit illud in foro tunc defēdet se lege xij hoim qꝫ nec fur ē nec furi cōsentiēs ꝛ vēditorē suū neqꝫ sit viuū neqꝫ mortuū ꝛ amittet p̄ciū suuz. Testimoniū em̄ remouebit suspendiū quod dicit bast oc bondh et iusticiā regis.

Om mā taghr̄ thyff noghꝫ i hende c xciij.

Agher mā thyff noghꝫ i hende oc haffuer hā ey skøde til hware han ferk thꝫ tha mo han bindes En neffner han skødhe oc brysther hannū skøde eller hemel tha er thꝫ sāme En tha mo mā ey skiwde lēghr̄ en til tredie māne thn̄ tredie mā hā scal ey wretthe the coste ther hā wed gaar hā scal tha haffue withne til at vtlegge the coste ther til hānū ere fulde mꝫ skøde oc bøde ey a mē haffue tabet sijth werth En haffuer han withne til at hā torff købte thꝫ tha giffue tho logh at han er ey thyff oc ey thyffs wide oc wed sin købe hwerkhn̄ lewēde eller døde oc haffue tabet sijth werd Om ther er withne forti withne rindhr̄ bast oc bondh oc komghn̄s reth.

Qui furē deprehēdit Sile de actōe publicata ff de publicis iudicijs p totū insti de actionibus § alie aūt.

Hwar til mē sculle withne haffue c xciiij.

Ad vestimēta pata q̄ dicūt scabte kledher ꝛ instrumēta pata q̄ dicūt giorde antbodh ad arma equos ꝛ vniuersa pecora emēda debꝫ adhiberi amicus Itē amicꝰ ē testimoniū alicuiꝰ fidedigni

qui affuit ꝛ vidit quando istud emebatur ad hoc sufficiunt duo boni homines.

Hwr til mē sculle withne haffue c xciiii

Til scabte kledher oc giorth antbodh oc til vaben oc til hest oc nødd oc til ãneth fa oc til alt thz ther serligt merke haffuer a sig tha sculle men withne til haffue. Mē er thz withne ther wed wor at køb køptes thz er ey nyinne en to men.

Ad vestimēta. q̄uo amici p̄ntes debēt eē in cōtractib⁹ istaꝝ reꝝ ꝝ duo testes sufficiūt q꞉ i ore duoꝝ l' triū ꝛc̄ Itē de testib⁹ c licet et ciu omi et vtrū testiōniū suspectoꝝ videlicet circa hoc idem capl'm in glosa Vithne er Nota ꝙ p̄nuuciatū fuit corā rege a moderuis regni cōsiliariis ꝙ testes dicti lygkobs vithne suspecti nō valeut nisi ni, casu q̄ quis nescit ēptorē l' vēditorē suū Nota vocatur taliū testiū testiōiū al' magnū siue mercipiens.

Om bondh Capitulum xcv.

Nullus pōt aliū ligare nisi dep̄hēderit eū cum furto vel iuenerit eū in domo sua sub noct' silētio ꝛ certū inuenerit signū ꝙ voluit furari.

Om bondh Capl'm xcv.

Man mo enghū mā binde vthū at han tagher hānū noghet i hende eller at han taghē hānū i sȳth hws om natthe thide mz santh merke at hā wille stiele bondhens coste.

Nullus concor c ÿ de furtis Et certum inuenerit signū q̄d si non inuenerit certū signum ꝙ voluit furare sed necessitate famis cōpulsus cupiens saturari de cibo alieno in domo alterius tunc non debet tanq̄ fur ligari q̄uis in° nocte concor lex imperialis C de furtis l si quis propter vbi dicit ꝙ propt' necessitatem famis rem alienam occupare licet.

Hwr mā scal lede effther sine stolne coste c xcvi

SIquis amiserit res suas debet sequi ad villaz illa ad quā credit res suas aduenisse et ibi debet publicare corā oībus qui dicunt granner et si aliquis cōfessus fuerit se habere res illas ꝛ dixerit de quo habuerit tūc non efficitur inde fur si alter cōfessus fuerit ꝙ habuerit res illas ab eo Sed si aliquis viator deposuit apud ipm res illas quē ipse nō cognouit tūc pōt se defendere iuramēto xij hominū ꝙ nō ē fur neqꝫ furi cōscius ꝛ nunqꝫ zelauit res illas tū ille qui res illas hꝫ tenet ꝑ eis fieri fide iussor hoc ē taak ad ꝑrimū placitū ꝛ inde noiabū tur boni viri qui dicunt thinghøringe vt videāt ꝙd iste exposuit ꝛ ꝙd ali9 recepit qꝛ tūc ille qui deposuit res illas apud eū Euandas nō pōt agere in euz Sꝫ si ille venerit ꝛ depositū repetiuerit tūc debet totū reportari sub iudicio illorū qui pñtes aderāt quādo ipse depositū exposuit ꝛ postea prout iustū est procedatur.

Hwar mā scal lede effthr̄ sine stolne coste c xcvi.

TAber nogher mā sine cost tha scal han folghe til thā by ther han wenther at hans coste ere til kāmen oc lywse for alle granner tølig thyffneth Gangher nogher man medh the costhe oc seier aff hwem han feck tha rinder han thyffs naffn om hin ghangher medh ther han feck aff En om wæifarēde mā thr̄ hā kēde ey laffde ellr̄ lood the coste i hans hws eller solde hānū thm atgøme tha er han skyldugh atwide thet meth xij mēz eedh at han er ey thyff eller thyffs widhe at han laffdhe aldhri løøn a the costhe.

Tho er han skyplough ther costhen haffuer i hēde at worde taak for the coste t il ihȝ neste thingh oc the ther neffnes gode thinghøringe ower at wa- re at han seel wt ther i hende haffuer om hin ta- gher wedh ther otte forthi at tha mo hin man ey secthe hannū ther coste lassde indh at gøme En kō mer hin sithen ther the coste indh lassde oc kaller a the coste tha sculle the samme thinghøeringe thē thm̄ togh wd antworde thm̄ effther indh oc the delē sithen there dele so som reth er

❡Siquis amiserit Vide que notantur insti de obligationib⁹ que ex delicto nascuntur § cōceptū et § que de fullone Siqs ī ṽ confessus Nota ad hoc em̄ vt cōfessio preiudicet alicui exigū tur pla q̄ sit maior xxv annis q: minor possit restitui contra confessionē ff de minoribus xxv annis l nō omnia ff de confes sis l certū § in pupillo Item spōte et non coactus xv q vi c i ⁊ xxxi q ij c lotharius ff de questionib⁹ l i i sinde tur ij § dinus. Item q̄ ex certa scientia quia si errat in confitendo et potest probare se errasse non nocet vt hic et C de iuris et facto igno rātia l error fcti et ff de confessis l non fatet' Itē q̄ contra se cō fiteatur quia confessio ꝓ se nō ꝓdest xiiij q ij § i ff de interroga torijs accionib⁹ l de etate i sie Itē in iudicio et corā suo iudice al'non ꝑiudicat vt de iudicijs c at clerici et C e l iiij quinqꝫ tamē confessio extra ius facta valet Siquis cōfiteatur se debere ex certa causa puta emptionis vel locationis vel aliqua causa cōsimili si probetur cōfessio ista per testes qui fuerunt p̄ntes in confessione condemnabitur ex eo C de non nūerata pecu- nia l generalit' et l aduersus et ff de ꝓbationib⁹ l cū de in debi- to § vltimo de fide instrumētoꝝ c si cautō et iij q ix § si debitū Item si aduersarius sit p̄ns al'non nocet ff de interrogatorijs accionib⁹ l vlti. et ff e l certū § siquis Item requiritur q̄ sit contra rerū naturā vt si confiteor me interfecisse hominē qui viuit ff ad legem aquileā inde veratius § vltimo ⁊ hoc si ꝓ- bo illū esse filiū meū qui ē maioris etatis q̄ꝫ ego vel siquis cō

fiteatur fctm̄ eius nomīe actō cum ab alio esse non pōt de ff interrogantis actionib9 l si is cuius et l cōfessionibus Item q nō cū sit contra ius e de libero hoīe al' non nocet ff de pactis iu ris gentiū § et stipulo et § precedenti et de pactis c pactōnes de conditō appo c si conditiones et xxxij q ij c solz queri Item q de relitigiosa ff de interroga actō l confessionibus Item in confessionibus vel confitentibus nlle sunt ptes iudicū i cog noscendo sed insententiando sit quia debet ferre sententiam ex illa confessione ff ad legem aquileam l pinde et de transac. c preterea Item Siquis confiteatur se seruuz talis confessio nō nocet ei vt C de liberali causa interrogatiōe v maior spō te sciens contra se ius sic ꝑ hosti certū lis que facit ius nec na tura repugnet hec ver de confessio c vlti. glo penultiā et de ista materia require s̄ c c xc in glo in v nisi ipse confessus Sz si aliquis Nota q i textu huius § lex ista loquitur de purga tione cū xij homib9 pro furto et hoc s̄m leges istas municipa les et simpliciter munialis sed in casibus criminalibus secū dū leges spirituales siue canones tunc reus siue infamatus se purgabit cum vicinis suis in perrochia vel in ꝓximis per- rochijs cū honestis viris bone opinionis qui hūc causam istā notam pro qua purgari debet infamatus de quibus etiaz verisimile sit eos nulle amore odeo et obtentu pecunie desera re extra de purga canon c cum per manconella et simile con cor infra li iij c lxij § scilicet c minor piscis in quo quidem pa- grapho dicitur q reus defendet se cum xij hominib9 illi9 pro chie in qua habitat Item quidam libri tractant de sortilegio i l iij t vltimo vbi etiam dicitur q incausatus defendat se cum nominatis de perrochia in qua habitat idcirco cōstitutiones et leges cōtra sctām ecclesiam aut ecclesiasticas personas seu eorū libirtates et contra leges spirituales et canonicas sanc tōnes sunc reuocande fa pro hoc c i de imunitate ecclesie li vi. et talis constitutio vel lex non meretur dici lex qz lex donum dei est ff de legib9 l lex est nec pro lege debet haberi vt iiij dist c leges instituantur per archid i rosario et taliū cōstitutōnū fautores cosilio ope vel auxilio auct'e statutorū prouincialiū sunt ipso facto excōicati Item extra de proba c ad nrām dicit pape in textu hec pestis omi iuri cōtraria. i. hec lex daciana scz.

ſi cõtra ſanctam eccliſiam et cõtra leges ſpiritnales et cano/
nicas ſanctõẽs penitus a clero extirpetur. i. in iudicio eccleſi
aſtico ſecñdum eam non iudicetur Item q cõtra iura ſit in=
profecto, debet haberi x diſt c vides nec, valet iuramẽtuꝫ ↄtra
hoc fctm̃ C de legibus l nou dubiũ extra de foro cõpeten c ſi
diligenti, Hec henricus boic de iureiurau c cum contingat ð
v iij c et etiã ꝯ li i c xxxiiij Quilibet in glo q̃ſi circa finẽ.

¶ Om enghen man gangher wedh the coſte i by Capitulum xcvij.

SI oẽs in villa habitãtes negauerint ſe habere res illas quas ille dicit a ſe furatas tunc põt ipſe petere diſcuſſionẽ qð vocatur randſaghe in tota villa et hoc non pñt ei negare Sed in curia vnius vel duoꝝ non põt aliquis facere diſcuſſionẽ qð ðr rand ſaghe niſi ſub piculo triũ marcaꝝ ſi ibi nichil inuenerit quod furatũ ẽ Sꝫ ſi cũ licẽtia fctã fuerit diſcuſio per totã villã tũc debꝫ exactor pñs eẽ ſi copia eius poterit haberi Sed ſi exactor pſens nõ fuerit tũc pñt bõdones i villis ſuis ſcrutiniũ facere et incipere vbi volũt et vbicũqꝫ inuenerint res furatas quas priꝰ publicauerat ſe amiſiſſe ſi inuenerit ſub ſera bõdonis l' vxoꝛ ꝭ eiꝰ tũc nõ pñt dirigere cãꝫ illã in aliũ lꝫ ẽ ſkiwde ſȳth ſkood q2 pꝰ oẽs negauerũt tũc ipe ꝓ rebꝰ ill' erit fur ⁊ dignꝰ eſt ſuſpẽdio ſi furtũ ſit valẽs dimidiã marcam ⁊ amittet portõꝫ ſuã in boſa Sꝫ vxoꝛ ⁊ eiꝰ pueri nõ amittẽt portionẽ ſuã niſi furtũ iuentũ fuerit ſub ſe i eoꝝ l' etiã ſi pueri adeo ſũt adulti q ſciunt zelare ⁊ occultãt furtũ cũ eis.

¶ Om ẽghñ mã gãghr̃ wed the coſte i by c xcvij.

TIl alle the ther i by bo the coſte ther mã liwſer at the mo han bedes at randſaghe ower

al by oc thz mwe the hānū ey mene En een mās
gard eller to serlighe mo man ey randsage vthen
at han hetther fine tre mark wed om han fynner
ther ey thyffneth indhe En ther men loffue ath
randsaghe ower al by tha scal ombosman ower
wære om hā er til er ey ombosmā til tha mo bøn
ner selffue randsaghe oc tagher til i by i hwore sū
the wille Oc hwore som the fynne nogher the co
ste ther hin haffuer atliwsth oc er thz vndher bō
dhēs laas eller husfrues tha ma han ey skiwdhe
thet sithē annē man a hende forti at the alle dyl
the førre oc tha er hā self thyff at the coste oc haff
uer ther meth forgiort sin hals om thyffnet er so
møghet oc hans gotz thz er hans howz lodh i bo
ℯ En børn eller husfrue tabe ey there howz lodh
vthen at thyffnet fynnes vndher there laas el
ler lucke eller børn ere so sterke oc stinne at the kū
ne fiele oc løne.

¶ Si oēs in villa Unde qđ notatur in dicto § conceptuz insti
de obligationibus que ex delicto nascuntur quia inquisitō nō
facit nisi ꝑsumptio fit contra aliquē cū ꝙ fallit in rebus qui
seipās dolo malo pn̄t occulta vt seruus vxor ⁊c̄ Sed vxor fa
cit l ij et ꝑ totū C ne vxor pro marito vel econuerso vl̄ etiam
pueri ar § impuberēs C de falsa moneta l i a contrario No
ta adultus.i.expertus ab exercere q̄si exercens a puritate pue
rili ad maliciā et est idē ꝙ dolicapax Nota ꝙ iste ꝑagraphus
etiā Si pueri adeo sunt adulti.i.dolicapaces pōt intelligi de
malicia in casibus cōsimilibus vt infra lima iij c l Etiā si pue
ri Nota ꝙ scientes zelare ⁊ furtū occultare pn̄t āmittere por
tionē suā in bōfee vt hic in fine vltimi ꝑagraphi et hoc intelli
ge cū iam puer q̄si cōpleuerat etatē puerilē et fit dolicapax
quia in puero quasi adulto malicia aliquādo supplz etatē vt

de delic̄ p̄ue c pueris de ista materia quēre infra li iii c l in tex tu § vlti et in glo et s̄ li ii c xlix et in glo Deierare.i.per iura re Priuaricari.i.transgredi Infringere.i.priuaricator legis vel transgressor legis.

¶ Om noghet hetthes vndher bondh̄ns laas Capitulum xcviii.

Qui scrutiniū fecerit qd dicitur randsagher et inuenerit res furtiuas in horreo bondonis vl' in domo qd dicit' saalhws vel in aliis domibus q̄ per serā non claudunt' tunc bondo debet defendi cū iuramēto xii hominū q non ē fur neq3 furis cō scius sed fuit ei apportatū inuidie causa et p hoc erit excusatus si fuerit defensus tn̄ qui impetit eu3 pōt pcedere cōtra eū per nefningos si voluerit et si cōuictus fuerit iudicabitur reus quasi fur.

¶ Om noghz hittes vndher bondhens laas Capitulum xcviii.

Kan ther randsagher om hā hitther fine coste anthen i bondens lade eller saalhws eller an- dher hws ther ey er laas fore tha er bōdhen e skil dugh atware med loghen at hā er ey there thyff eller thyffs wide men wor born hānū a hende for awendh oc er skyldugh atware orlaghe vthen at loghen feller hannū Tho wolde hin ther fecther hannū hwat han wil heldher se en tolff mēz eedh eller søghe effther m3 nefningh En faller hā at lo ghen tha er hā thyff for the dele.

¶ Qui scrutiniū xce. in ḃ si fuerit defensus et queric' vtrum purgat' de crimine pōt iterato de eodem crimine accusari di cit henric' boīc q nunq̄ potest iterato accusari nisi in tribus casibus pmo accusaus p sequat' ppriā iniuriā et p hoc pbet

q̄ ignorauit inq̄sicionē et purgationē in dicta prius. secūdo si secūdus accusator vult probare q̄ p̄mus fuit preuaricat⁹ vt patz per io in c habz hoc ῆ q v tercio si iste vult probare q̄ ille qui se purgauit deierauit vt in li amonend ff de iureiuran. Itē qui iurat aliter q̄ꝫ debet ex integro est iurandū ff de iureiuran non erit Qui scrutiniū fecerit bene distinguitur inter domos seratas et nō seratas et q̄ dicit in fi q̄ possit ꝓcedi cōtra eū si intelligatur post iuramentū prestitū tūc cōtra dicit glosa in c et si xp̄e super ꝟbo cōtrauersie quia iuramēto delato et prestito ampli⁹ nō pōt repeti vt ibidem et hoc iuramento ē maiorꝫ auctoritatꝫ q̄ꝫ res iudicata ſm io de cal ibi ꝑ glo.

¶ Manghe men mwe bindhes for en saagh. Capitulum xcix.

Qvotquot deprehensi fuerint in domo cum re furtiua omnes possunt adiudicari fures ꝛ ōnes demeruerant sua que dicuntur boſa. Sed ꝓ rebus furatis que inuente fuerit in domo nullus potest negari nisi domesticus solus quia ip̄e solus est tutor domus sue nisi ita contingerit q̄ aliquid repertū fuerit sub sera illorū qui domū ab eo conduxerāt qui dicunt̄ inest men hoc est in cistis eorū vel in cameris q̄ dicūtur bode.

¶ Māge mē mwe bindes for en saag c xcix.

SO māge som wed worde taghn̄ eller fūdhn̄ ther thyffnet gøres i hws thm̄ mwe men alle for thyffue haffue oc the haffue alle ther boſa for giort En for the coste ther i hws wordher funnē mo enghen mā bindhes fore vthen husbōdhn̄ ene forti at han er warie athws Uthen at so skeer at mā findher noghꝫ vndher hans inesth māꝫ laas eller lucke eller inest kone anthen so som i ther kȳsthe eller there bood.

¶ Quotquot. qualiter pena debet reuerti ſuos actores ⁊ nō debet egredi ¶ de penis l fecimus ⁊ ibi p glo.

¶ Om noghz hittes vndhī bōdens ſøns hefft c c.

SI reperta fuerit res furtiua in ciſta filij bōdonis cui⁹ clauē idē fili⁹ portat vl' in camera ſua ad quā ſpālez hz clauſurā q̄ dr lucke tūc iudicabit tanq̄z fur ſuſpēdio ſi fuerit cōuict⁹ vl' ſi cū aliq̄ furto fuerit deprehenſus et de porcione filij ſoluet regi ius ſuū et bondoni ius ſuū.

¶ Om noghz hittes vndhī bondēs ſøns hefft c c.

HItther mā oc noghet i bondhūs ſøns kyſthe there hā ber ſelff nøgel til eller i hans herbari ther hā haffuer ſerlie lucke at tha er hā thyff for ſine gernigher oc gangher a hās hals om hā worder feld eller i hēde tagn̄ tha gøres ſøns howz lod at gialde bondhū ſin reth oc kongen ſin reth.

¶ Si reperta fuerit intellige ſi fuerit dolicapax vt notat̄ s̄ e c xcv et dr de portōne filij Si intelligitur de portōe peculiari tenet̄ caten⁹ q̄ntū ē in peculio inſti q cū eo qui ī aliena ptāte § pterea īterdicta ſi intelligit̄ de portōne hereditaria et tūc aut pntes viuūt ⁊ tūnc ē contra nota in § ſni inſti de heredib⁹ q̄litate et differentia Itē nota q̄tuplex eſt peculiū notat̄ s̄ li i c xij in glo Itē nota q hic in textu dicitur q de portōe filij ſoluet̄ regi ius ſuū et bondoni ius ſuū hoc non intelligit̄ de portione hereditaria et ratio patet vtp̄ li i c xiij Si filius in textu vbi dr maritus eius nullā partē habuerit viuente prē et mrē niſi aliquid ſpecialit̄ fuerit ei cōmiſſum et ſimile vtp̄ li i c xiij Si fili⁹ i textu ⁊ i glo ⁊ ibi i c xrio q̄ diu prē i tex. ⁊ i glo.

¶ Hwor møghz mā mo forgøre mz ſtyld c ci.

NVll⁹ in cōmūitate exiſtēs nec domeſtic⁹ nec domeſtica p̄t pl⁹ p furtū demereri q̄z vitā ſuaz ⁊ portōez ſubſtācie ſue niſi ita ſit q vn⁹ furat̄ ⁊ alt̄

occultat scienter vel si p̄les dep̄hensi fuerint cum furto Nullus pōt ꝑ furtū plus demereri q̄ȝ portionē suā Sȝ si domestic⁹ ꝯuict⁹ fuerit ad xl marcas l' iij marcas ⁊ portio sua nō p̄t tāta fieri tūc soluat de reb⁹ oim i cōmūitate existētiū Sed si aliqs ali⁹ in ꝯmunitate existēs cōuictus fuerat soluat portionē suā ⁊ nichil amplius.

¶ Hwar møghet man mo forgøre meth stylo Capitulum ci.

Husbonde eller husfrue eller annē man i fellegmo ey forstige mere en sin eghen hals oc sin eghn̄ loth howȝ othn̄ at en stiel oc ānē fiel othn̄ eller at flere worde taghen weth gerig Enghn̄ mā mo oc forstiele mere en sin eghn̄ howȝ lodhn̄ wordher husbundhen søckt anthn̄ til xl mark ellrr iij. mark oc er hans howȝ lodh ey so møghȝ tha gialdhe aff alle theres ther i fellegh ere meth hannum En hwilkhn̄ annē aff fellegh ther feldh wordher gialde sin howȝ lodh oc ey mere.

¶ Nullus ꝟce. in § Si domesticus ꝟc̄ hoc intellige de cōmunitate inuata et tacita vt hic et etiā intelligi debet vt quidā volunt de cōmunitate peculij ꝓfectui et ꝭ li i c xij Si filius i glo. Sed nullus alius preter domesticus cōuictus soluat plus q̄ȝ porcionē ꝓpriā vt in § vlti huius capituli Item ad § Si domesticus habetur simile et ar ꝭ e c lxx Null⁹. Nullus in communitate.i.in bonis indiuis et rō istius est qꝛ pena debet tenere suos actores et nō debet egredi C de penis l scimus de hijs que fiunt a maio per ca c quesiuit C ne vxor ꝓ marito vel ecōuerso l ab maritorū vi q in c illud et fallit regula ꝙ q̇s nō cōdēpnetur vt egeat ratio quia dignū est vt mali meriti egestate laborant ff depositi l bona fides lxxxij ꝭ non sat⁹ Itē qn̄ dꝛ ꝙ domestic⁹ puniat' etiā in portiōe alioꝝ rō quia fami-

lia ꝓpter delictum dñi qñq̄ ponit̃ sicut qñq̄ excõmunicat̃ r̃r.
q. iiij qm̄ multos in penul.glo.

¶ Om naam Capitulum ciij.

Qui alium cõuicerit ad naam qḋ dicit̃ søgher ⁊ postea recepit ab eo cõposicionē ꝓ illa causa tūc nunq̄z p̄t ampli⁹ aliquid ab eo extorq̄re qḋ dr̄ mere tage licet minus recepit q̄z tenebitur.

¶ Om naam Capitulum ciij.

Hwilkhn̄ man ther søge annen til naam oc taghet en finne aff hannuz for then saagh tha mo hā aldri mere tage tho at han haffuer taghz myndre en til hører oc for enghn̄ saag thr̄ hā worfører feld fore forthi at thz ydherste fortagher alle thether fore aff neffnde wordher.

¶ Qui aliū cõuicerit ad naam ratio est qui talis tacite renū ciauit iuri ad plus petendū.

¶ hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

Siquis iputauerit alicui furtū qui p̄ se terrā habz tūc ipse p̄t ꝓ se fideiubere qḋ dr̄ gāghe i tagh for sigh Sed si alicui colono imputat̃ furtū tūc ille qui terrā quā colit possidet debz ꝓ eo prestare caucionem q̄ dr̄ taagh ⁊ bōdo ꝓ villico simili modo Itē si mercenario alicui iputat̃ crimē istḋ tūc dz ꝓ eo domesticus suus fide iubere ⁊ p̄stare tagh si voluerit Sed si noluerit q̄rat sibi aliū vbicunqz poterit Sed si nullū habere poterit qui pro eo voluerit gange i taagh tūc pōt eū exactor seruare ad ratōem sile q̄ ē de inest mā° ⁊ inest kone.

¶ hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

Om nogher mā giffuer annē thyff saagh ther selff haffuer iordh tha mo hā selff gange i tag

Liber

for sig En om landbo giffues tyhff saag tha scal hin ganghe i tagh ther iordhen a for hannū oc so bonde for sin brydе En giffues leie drenge thyff-ue saagh tha scal hās husbonde gange i taag for hānū om hā wil en wil han ey tha fange sigh an nē mā hwor hā kan En kan hā inghen man fan ge ther i taag gangher for hānū tha mo ombos-mā tage hānū til skiels Thet samme er om inest man oc inest kone.

Siquis imputauerit Pro pma pte facit l sciend iupncipio ff qui satis dare cogunt Pro scda pte facit dicta l sciend § cū vero ff et ti sz si nullū coucor l i § si C de exhibend ꝛ introdu cend reis et C de exhi reo l i.

Om landbo wordher thyff c ciiij.

SI colon9 alicui9 cōuict9 fuerit ꝓ furto tūc ille qui eū incausauit dz prio habere ius suū hoc ē igild et thwigildh ꝛ exactor tenet habere oīa aīalia sua q dicunt queghfæ q pñt transire limē ꝛ bondo cui9 terrā coluit debz habere oia alia q p se domū nō pñt transire et si nichil ibi reptū fuerit nisi ea q p se nō mouent tūc diuidant equalit iter exactorē et bondonē Sed si aliquid sit ibi de quegfæ licz nō pl9 ibi qz vna ouis vel vnus procus nichil ampli9 habebit exactor ꝓ iure suo.

OM bondēs lādbo wordher feld for thyffnet eller i hende taghen tha scal bōdhen ther han nū gaff saag først haffue sin reth thz er igildh oc thwigild oc ombosmā alt hās quegfæ ther ower dørther skel kan gāge oc atelbōde a øtelbȳth Thz er øtelbȳth ther ey kan self gange wth atdøør En

er icke annez til en øtelbÿth tha skyfftes thz i tho deele mellō ombosmā oc atelbonde naar hin ther saag gaff feck hin ret En er nogħz quegfæ til tho ath thet er ey mere en eth foor eller edh swin icke kā ombosmā mere for hin reth fange.

¶ Si colon9 qꝫ dn̄s rehabeat rē suā coucor instit de obliga q̄ ex delicto nascūt̄ § manifestus fur est ꝶ § si sꝫ exactor qꝫ capiat nescitur q̄ iure p̄mo qꝛ pena furis ē suspendiū ł alia pena cor poralis vt s̄ e clxxxviij. et clxxxv et ex actor dicit se metriē ex alijs rebus rei publice qꝫ āc possessor t̄re vel bondo capiat nes citur etiā qui iure cū ei solū census dēat solui nec furtuꝫ est tale crimē ꝓpter qd̄ s̄m leges cōmunes fiat cōfiscatō bonoꝝ C de bonis dāpnatoꝝ auct̄ bona secus dei herch ꝶ simile vt C de hereticis auct̄ gazaros de q̄ dictū ē s̄ e clxxxviij.

¶ Om mā tagsecthē sine costе i ānē māz hefft c co

SI aliquis occupauerit iumēta sua vel pecora i alterius possessiōe ꝛ dixerit ea sua esse siue sit exactor siue ali9 si ille negat qui ea hꝫ in suo hefft ꝛ dixerit ea sua eē ꝛ q̄ in curia sua sūt nutrita dꝫ ea defēdere ꝑ iuramētū xij hoim ꝛ ꝑ testimoniū duoꝝ vicinorū qꝫ in curia sua fuerunt ei nutrita Sꝫ si di xerit se emisse illa dꝫ ōndere vēditorē suū et ipe te net̄ ei ap ꝓpriarē ea Si neminē habuerit q̄ ea volu erit ap ꝓpriarē ꝛ ille q̄ impetit dixerit qꝫ i domo sua fuerūt enutrita tūc dꝫ ōndere ꝑ signum qꝫ dr̄ fpls merke qꝫ ita sit Testiōniū qꝫ dr̄ hiemkptz withne ē iuramētū xij hoim ł testiōniū duoꝝ nefningoꝝ.

OM mā kēner sÿth hors ellē nødh i annē māz heft oc kaller sÿth ware oc dpl hin thē i hefft haffuer oc kellr sÿth ware oc sier at thet er hans hiemfødh tha scal hā warie thz met xij mēz eedh ~~ł triū ꝛ postea inuenerit furē suū cū equo suo ꝛ fur~~

oc thwige granne withne ath thz er hās hiemfød
En her han at hā køpte thz tha bør hānū at kōme
ſin købe wedh thz er thē mā thē han køpte aff oc
hā er ſkyldugh a hiemle hānū thz En haffuer hā en
ghē hiemel til oc wil hin ſe thē a kaller ath thz er
hans hiemfød tha at hā ath børe fyls merketil at
thz er hās hiemfødh. Hiemfød withne thz er xij
mēz eed eller thwigge neffnings withne.

¶ Si aliquis hic habet qꝫ reus ꝓbet pecora eſſe ſua ymmo
actor haberet ꝓbare C de ꝓbationibꝰ l actor in hoc finis ca.
bene loquitur pōt tū ſaluari qꝫ reꝰ ꝓbet ꝓpter iſtā q̄litatē ſcʒ
qꝫ ſicut nutrita in domo ſua ar c dndū in delegi in glo v̄ elcō
nis q̄ſi iniciū ſpectandū eſt et notat in l ex pſona C de ꝓbatio
nibus c ad nrām cū glo extra de proba xij Ibi ponitur nuērꝰ
teſtiū de beneplacito ſtatuentis Itē ſi in fine duoꝝ neffningo
rū hic colligitur qꝫ duo neffningi equalent teſtimonio xij hoim
q̄t aūt teſtes equalent notario notat in c cū ioh̄ de fide inſtru
vel finis loquitur de duplici teſtimonio neffningoꝝ ſʒ primus
intellectus eſt melior Si aliquis ſcit furē ſuū ꝛc. Hic q̄rit ꝓ
q̄nto vel vtrū ꝓ minori q̄ꝫ ꝓ dimidia marca vel ꝓ modica re
pt aliquis ꝓ furto p neffningos iurando conuinci Rn̄det qꝫ ꝓ
pua re ſicut ē galma pūt iurādo ꝓ furto neffningi cū cōuin
cere vt xiiij diſti vt cū liſti. de rer diuiſiōe § galmaꝝ et cōcor
ber dere iudicata c cum in v̄ iniuria et hoc idē cōcor infra c
c ſcʒ ſiq̄s ſcit furē in glo et concor in pte ſ̄ c c lxxxviij ſi fur fu
ratus fuerit minꝰ ꝛc et ſimile ſ̄ c c xliiij pro vna cyrotheca.
Item in lege et iure curie regis regni dacie ticulo de furto
dicitur qꝫ pro quatuor denarijs debet legittiē cōuictus puniri
vt fur pro furto.

¶ Hwitther mā annē a ſin heſt Cap̄ xvi.

Siquis furatꝰ fuerit alicuiꝰ equū i cāpo vel in
ſtabulo ꝛ qui equū poſſidʒ ſtatim ſequit̄ furez
ſuū ꝛ vbicūq̄ʒ poterit eū apphendere licite pt eū de
tinere ſed ſi interuallū aliqd̄ fuerit ſcʒ duoꝝ dieꝝ

Bemindg

ſuum voluerit exhibere ſkøde vel ad vnã villã anͣ vel duas retro tũc tenetur bondo ſequi eũ ad villã quam petiuit ſed ſi defecerit ertaagh vel ſkøde tũc ſuet furem ſuum.

¶ Hwitther mã annẽ a ſin heſt Capi cvi.

TAgher thyff annẽ mãz heſt anthen inne wed ſtool eller a mark oc ſagner bonde ſin heſt at genſthen oc wordher hwar wedh oc fylgher ſin thyff atgenſthen hwor ſom han naar hannũ tha mo han taghe hannũ En wordher ther nogher dwelie i mellõ anthen tho dage eller mere oc fin-ner han tha hans thyff a ſin heſt oc biwdher hin ſkøde anthñ til en by fram eller to effther; tha ſcal bondhen til then by fylghe hãnũ ther han bedes til taag eller ſkøde En bryſther hannũ taag eller ſkøde tha gøme bondhen thyff.

¶ Siquis furatus fuerit alicuius equũ. ꝑma pars loquit̃ de fure manifeſto et ſecunda de non manifeſto de quo iuſti de obligationib9 que ex delicto naſcuntur § manifeſt9 fur et rõ differẽtie hic capitur quia ꝓpter nõ notorietatẽ fcti petẽs ſe ad mitti ad ꝓbandũ eſt mittẽdus qui ſi in ꝓbatõne defecerit cõdempnabitur vt tacite conuictus et cõfeſſus ar l gñaliter § ſed iuramẽto C ſi certũ putatur.

¶ Hwar mã ſcal ſøghe effther vandne ſaag c cvij.

SI aliquis ſcit furẽ ſuũ et res ſibi furatas non põt inuenire debet ipm in placito impetere et citare eũ ad placitũ ſicut prius dictũ eſt de q̃rela que dr raans dele ⁊ in ſecũdo placito iurare ipſum hoc furtũ feciſſe ⁊ ĩ tercio placito dñr accedere neff ningi ⁊ illũ ſuo iuramẽto vel conuincere l' excuſare.

¶ Hwar mã ſcal ſøge effthẽ vandne ſaag c cvij.

SI aliquis scit furē suū et res sibi furatas non pōt inuenire debʒ ipm̄ i placito impetere et ci tare eū ad placitū sicut ꝑri⁹ dictū est de q̄rela que dr̄ raans dele ⁊ in scd̄o placito iurare ipm̄ hoc fru= ctū fecisse ⁊ in tercio placito dn̄t accedere nefnigi ⁊ illū suo iuramēto vel cōuincere vel excusare.

¶ Hwar mā scal løghe effther vandne saag c cvij.

VEdh mā sin thyff oc mo tho ey komme i sine wedh sine coste tha scal han secthe then mā a thingi ther hā wenther thā saag a handh oc lade hānū steffne thing so som førre en sauth om raās dele oc a thʒ anneth thing swarie hānū a hand til so møghet som han tørff sin eedh wedh hette At thʒ tredie thing sculle neffningi til oc swarie hānū anthen orsage for the coste eller thyff.

¶ Si aliq̄s scit furē suū placet ꝙ citetur ad placitū sʒ ꝙ tunc stet iuramēto illius accusantꝭ nō placet qꝛ crīa dn̄t ꝓbari aptissimis ꝓbationib⁹ § de ꝓbationib⁹ l sciāt et vtꝑ e c vij Si discorda i glo et infra li iij c lxiij Si imputatū i glo scd̄o quia iuramentū nō ꝑstandū per actorē ꝓ q̊ nō est ꝑsumptio nec se miplena ꝓbatō vt C de rebus creditis et iureiurā l in bone fi dei ꝙ nō est in ꝓposito. t'cio qꝛ talis nō ignorat fcm̄ alteri⁹ ⁊ sic subiret aucepsꝑ iuriū cōtra l videam⁹ ff de in lite iurādo si etiaʒ dicit' ꝙ hic nō stat' iuramēto accusatoris sʒ potius nesti ningoꝝ ad hoc rn̄det' ꝙ tūc accusator videtur supflue iuratur nisi fierʒ iuramētū calump de q̊ de iura calūp ꝑ totū sʒ veri⁹ dicatur ꝙ hic ē iuramētū in litē qd̄ vocatur bogs eedh qꝛ iu/ rat quātū valet ꝙ alter abstulit.

¶ Om mā wordher sworen til thyff c cviij.

SI quis iurat⁹ fuerit ad furē hoc est sworen til thyff ꝑmo exponat totū ꝓ quo cōuict⁹ est et insuꝑ thwigild et regi tres marcas Sed si cōfess⁹

fuerit furtũ in placito vel repertũ fuerit i ei⁹ heſt⸗
iudicabit̃ de eo tanq̃ȝ de aliȷ̃s furib⁹ et rex ꝑcipiat
portõnẽ ſuã ſȝ ſi poſtq̃ȝ iuratũ ẽ de eo noluerit ex
ponere tũc dȝ aduerſari⁹ ſu⁹ accedere ad placituȝ
uniuerſale qꝫ dr̃ landzthing cum teſtimonio de ſuo
haretzthingh ꝛ ibidẽ teſtificari qꝫ illa ita legaliter
ſit conuictus omb⁹ iſup̱ i curia ſua lagdagh fua
cis ꝛ ipi nichilomin⁹ rẽnuit ſtare iuri tũc p̄figet̃ ei
placitũ uniuerſale ꝛ ſi tũc nõ venerit ꝛ ꝓ ſe rñderit
et deſtando iuri ſe obtulerit tunc adiudicabit̃ ſuſ⸗
pendio tanquã ſi fuiſſet deprehẽſus cũ furto.

¶Om man wordher ſworen til thyff c xviij.

OM wordher mã ſworẽ til thyff tha lade wth
førſt ſo møghȝ ſom hã felde hãnũ til oc ther a
thwigild oc komghñ iij mark othñ han gangher
wedh thiffneth a thingi eller hittes i hãs hefft tha
fare hã ſom andre thyffue oc komghñ tage hans
howȝ lodh En herdes hã wedh oc wil ey wtlade
effther at ſoret er tha ſcal hin ther a karer meth
withne aff hãs harezthingh fare til landzthingh
oc withne ther a then mã er ſo lagſøckt oc wil ey
ſtãde til rette ſo at gømt ware i hans gardh alle
trynne lagdage tha ſcal neffnes for hannũ landz⸗
thing Kommer hã ey tha til geen ſwar oc ſtor ey
hin til rette tha formaler hãs hals ſo ſom hã wo⸗
re taghen wedh thyffnȝ.

¶Sicq̃s In ꝑte tangit̃ pena furti nõ manifeſti ſcȝ pena dupli
et ꝑ hoc põt intelligi expoſitio igildh et thwigildh ſcilicet du⸗
plũ illius confeſſis quia in cõfeſſum nõ datur aliud iudiciũ ff
de confeſſis li i ſi poſtq̃ȝ hic videt̃ ꝓcedi ꝯtra ꝯtũacẽ in cã cri⸗
minali ad ſniaȝ diffinitiuã ꝯtra glo c veritatis de do ꝛ ꝯtũa ſup ũ

pbatum sed potest dici q dictũ neckningor precedens fuit lo/
co suie et iam pceditur ad executionẽ Nota Actio furti p mo
dico datur xiiij q vic vlti institu de rerũ diuisione § galmax
ber de reindi t cum c v iniuria.

Om man kaller annen thyff ower thwer thingh Capitulum cix.

Si quis aliũ vocauerit furem in audiẽtia placiti hoc est owerthwerthingh z pbare hoc contra eũ per leges prie dissimulat emendabit ei tres marcas z regi tres marcas.

Om man kaller annen thyff ower thwer thingh Capitulum cix.

Kaller man annẽ thyff ower thwerthingh oc fylgher thz ey fithen hannũ a hand meth loghen bøde hannũ ther han kallede thyff tre mark oc iij mark komghen.

Siquis alium vocauerit furem quia magna iniuria ex hmõi vbis infert vt l si non cõuicij C de iniurijs z isti e ti. Vocauerit eũ furẽ in audientia placiti Nota scdm aliquos nõ viciator actione ifamosa si statũ penitet quis repẽtiuo aio hoc dixit i habit ÿ q iij siquis iratus de pe d i § dino quia nec lubricũ lingue ad penã facile trahendũ ẽ ff ad l i vl' demal' fa/ mosi § nec lubricũ et insult? calor iracundie vicio caret ÿ q iij. § notandũ Nota qui iurat nõ deliberato animo sed calore ira cũdie motus nõ habet vltorẽ nisi deũ vt ff de reg. iuris l q calo re et C de iureiurando l iusiurandũ Hec henricus boic de iu reiurãc qrelam d vna Sed si dixerit tale cõuiciũ vel cõsimile ex animo deliberato tunc secus Hec ber de sen z re iudi c cuz te iu d minima. Nota q iura preallegata et leges scdm doc/ tores nouo iure debẽt sic intelligi q calor iracũdie vel lubri/ cũ lingue capitur dupliciter Vno modo quando fit sine pre/ iudicio iniuriã passi et tũc est verũ quod hic dicitur quia tunc per penitentiã potest reuocari Alio modo quãdo fit cũ prein/ dicio iniuriã passi et tũc secus vt in c si culpa de i iur; et dãp

da ꝑ moderenos doctores et credendū ē ꝙ lex ista municipalis debet intelligi vt dictū est Unde canon qui non ꝓbat ꝙ obiicit penā quā iutulit pati dȝ xi q vltiā q̇sq̇s xxii q iii calupniator ⁊ c nō ꝓbat ꝙ obiicit Itē Nota qualiter ex v̇bis iniuria irrogatur dctē gregorii in moralib⁹ in ṗncipio vbi dicit ꝙ plus turbant verba q̄ȝ verbera in l si nō cōuicii C de iniuriis et c olim de iniuris ⁊ dāp da. Itē ꝓferens contra aliquē verba criminosa vel viciosa punitur pena magni supplicii vt in lege iure curie regis regni dacie titulo de v̇bis cōuitōꝝ et spālit' si in sex casibus ē excōicat⁹ ip̄o fctō vt ptȝ ī statutꝭ ꝓuincialibus.

¶ Om thyff er siwgh eller ey hiemme c x.

SI ille qui pro furto impetitur infirmus sit ita ꝙ ad placitū venire nō poterit vel ꝑegrinationē accipuerit tūc expectabit donec cōualuerit vl' redierit sed si infra regnū est et tñ extra terrā illaȝ tūc p̄figetur ei mens̄ vnus Cetera omnia impedimenta supra dicta locum hñt in ista causa Sed si causaȝ suā audiuit ⁊ citatiōeȝ et postea fugā inierit tūc nō proderūt ei aliqua impedimēta nisi rex fecerit eū vocari.

¶ Om thyff er siwgh eller ey hiemme c x.

OM hin er siwg ther sicthes for thyffneth so ath han kan ey komme til things tha sculle mē bidhe til han wordher føør En er han faren i pellegrims ferdh tha sculle mē oc bide til hā hiem kōmer En er han indhen righȝ oc tho vthñ landȝ tha legge hannum en monet fore Alle the forfaldh ther førre er sauth the mwe oc her ware om hā wor ey hieme thñ time han wor sicthȝ En hørde hā sin saag oc flyde hā sithñ tha hielper hānū enghñ forfald vthñ at komghñ lodh hānū kalle.

¶ Si ille q̄ ꝑ furto.ꝑma ꝑte ka ff Siq̄s cautionibus l nō exig i
mus § siq̄s iudicū ſed si infra maior ſimullatū datn iu l i C de
dilationib⁹ niſi rex ſit in ꝑallegata l nō exigim⁹ § Simile mo/
do vbi datur excep retēto a migrātu ſiue dolo malo ipſius qr
auctoritas ſuperioris intelligitur excepta de elec c ſignificaſti
ff ad municipales l impatorꝫ ff de regulis iuris l nemini Si
ille qui ꝑ furto impetitur infirm⁹ ſit Nota q̄uis tex⁹ iſte lo/
q̄tur de fure infirmo tūc pōt intelligi de illo etiā q̄ iniuriā paſ
ſus ē et infirmatur nō valens venire ad placituꝫ q̄ executio
cauſe ſue per neffningos veridicos aut denoīatos aut q̄cunq̄
alio mō debeat determinari q̄d iuris vel q̄d agendū ſit pcꝫ ꝑ
thorū § lxxvij ꝛ ſ̄ e c lxxv qui aliū in glo.

¶ Om randſages i bondhens hws oc bondhen
er ey hiemme Cap̄ cxi.

SI ſcrutiniū factū fuerit in domo alicui⁹ q̄d di
citꝛ randſages domeſtico nō exiſtente domi et
inuente fuerint res furtiue tūc domeſtica ligari nō
debet nec abduci ligata ſed tenentꝛ ꝛ debent vicini
eoꝝ fideiubere ꝑ bonis illis hoc ē gange i taag do
nec domeſticus redierit ita q̄ nec ocultentꝛ nec ab
ducantꝛ ſed cū domeſtic⁹ redierit agat in eū q̄ res
illas occupauit.

¶ Om ranſage i bondhens hws oc bon
dhen er ey hiemme Capi̅l̅m cxi

OM mā randſagher i bondhūs hws oc er hā
ey ſelff hieme oc hittes ther ſtolne coſte inne
tha mwe men ey huſtruen binde eller borth føre
bwndhen men ſculle granner i tag gange for the
coſte oc i worthnet til bōdhen kōmer hiem at the
føres ey borth oc ey fieles En ther bondhen kom
mer hiem tha dele hin ther the coſthe taghſatthe
ſoſom føre er ſauth thꝫ ſtaar alth i bōdhūs ſwar

hwre han mo effther dele.

¶ Si scrutinium Vide s̃ e c Si omnes et ratio quia p̃sumit̃ ignorãs in domo non inuentus vicini ꝯtra hoc facit q2 bona immobilia pñt pro eo fideiubere vt s̃ e c siquis putauerit et hoc fuisset melius ita ꝙ iniungeretur viciniis ad ꝓspiciendũ ne huius res auferant̃.

¶ Om mã finner nogher thingh c cxij.

SIquis inuenerit aliquas res et non publicauerit in eccl'a vel in placito hoc ẽ liwse ther op ꝙ tales res inuenit potest pro eis effici fur ac si furatus fuisset illas.

¶ Om mã findher nogher thingh c cxij.

OM annẽ mã hitther nogher coste oc her ep til oc lius ep thz at kirke oc ep a thĩgi at hã haff uer hÿth sodane coste tha mo han ther fore worde thyff so som han haffde thz stolz Thñ thẽ hittẽ han scal seie huat han hitte en then then taber oc at liws han scal sete ierteghen oc merke.

¶ Om mã hitther guld eller sølff c cxiij.

SIquis inuenerit auꝝ vl' argẽtũ in campo vel in collibus vel subt? aratrũ suũ hoc debet rex habere et si negauerit inuenisse defendat se iuramento cognatoꝝ suoꝝ.

¶ Om mã hitter guld eller sølff c cxiij.

HItther nogher man sølff eller guld ånthen i høie eller effther plogh eller nogher andherlunde tha scal koninghen thz haffue En dyl han at hã hitthe icke warie sig mz frendher eedh.

¶ Siq̇s inuenerit intelligit̃ qñ q̇s ꝓdens nõ p̃sumit̃ habuisse animũ dereliquẽdi vt insti de reꝝ diuisiõe § fi Siq̇s inuenerit aurũ s̃m iura legalia medietas cedit ipi inuẽtori ⁊ alia medi-

etas ipo dño soli nisi inuenerei in loco regis vel in loco publi co vel fiscali insti de rerū diuisiōe § thezaurus fa l in § penul tiō ff de iure fisci vbi dicitur q̄ medietas inuentori et medie/ tas fisco cedit et si negauerit ſm hoc iniungitur iuramentū sine p̄sumptione seu semiplena ,pbatione et male quia cōtra notata in c si de iuretură et l admonēdi ff de iureiurando et ibi per bar de sax ferre Siquis inuenerit Nota de re inuenta et in ecclesia vel in placito nō publiata oritur actō formosa scz criminalis et intellige si rei huius inuentō nō fuerit notoria p̄cedente mora tūc inuentor huius rei dignus est suspēdio qr periculū in mora scz piculū suspēdi et hoc vex vbi snia homōi precesserit siue cōfessio in iure vel euidentia fcti vt extra de tē po ord c quesitū et hic scz c siquis inuenerit sup. li ij c lxxxvi. et idem est ius et eadem lex de illo q̄ acceperit rem alienā pu tans suā esse si criminaliter fuerit p̄cedente mora iur idice in causat? sz si ciuilit̄ fuerit in causat? tūc sec? vt s̄ l ij cxxxix § v.

¶Om mā for annē noghz at gøme c cxiiij.

SI aliquis deposuerit aliqđ apud aliquez seruā dū vel inpignorauerit et domus eius postea districta fuerit per incendiū z depositū cū alijs re bus domestici pire cōtigerit si testimoniū bonoruz affuerit nō tenetur restituere Et si ille qui deposuit res suas apud eū noluerit in hoc cōtentus esse tūc defendet se p neffn i kpn q̄ nō āmisit ppter eum Sed si ipse ē mercator hoc est køb mā defendet se cū cōuiuis suis.i.meth thz høgeste lagh et si defece rit in lege exponat depositū z emēdet ei tres mar cas et tres regi Et si cū deposito nichil āmiserit de rebus suis soluat depositū suuz et remanet absqz omi lege Sz res cōcesse q̄ dicuntur laan z bona esti mata que dicunt̄ wirthings pēninge nō possunt ammitti.

¶Om mā far annē noghz atgøme c cxiiij.

Far annē mā annē nogher costhe atgøme eller
setther a weth oc kōmer ildh i hws oc brēdhē
thz met andre bondhens coste om withne er til at
bōdhen tabet sine coste mz hās tha er hā skyloug
atwære anghēløøs En wil hā ey atorwes effther
withne tha wære hin wedh neffn aff hās høgeste
lagh brysther hānū log lade wt costhen oc bøde a
iij mark bōdhē oc iij mark kōnghē En worde ey
hās egne coste bort tagne mz tha gialde hā effthē
thz ther hānū worde i handh faed oc wærie sigh
mz enghē log En laan oc wyrthpēninge mwe ey
fortabes.

¶ Si aliqs deposuerit Si aliqs depo fa c bona fides de depo
qr ꝑsumptō facit et sufficit in isto casu ad ꝯdēpnatiōez xxx q
v dominus deinde c si ꝛ si depositū qr sic ꝑsumitr dolus ꝓpter quē
ide posito qs efficitr īfamis ff de hijs notantr infamia l i circa
pucipiū cōcor l si creditor C de pignorancia actōne si res ꝯces
sa rō qr dominiū eorꝫ trāsfertr i accipiētē ido nō subiacēt ꝑicul
s3 earꝫ estimatio l' equalēs reddatr l vt nō omis ꝯ si ff si certū pe
catr Nota ꝗuis cōmodatū dicitr res concessa tn̄ in aliqbus ca
sibus fortuitis cū amittitur nō restituatur vt patz hic inferius.

¶ Si res concessa Nota res cōcessa q̄ nō potest amitti dicitr
mutuū ꝛ non cōmodatū et sic mutuū dicitur q̄si meū sit tuuz
ꝛ sic omē ꝑiculū rei mutuate ad te trāsfertr et sic res mutuata
nūq̄ pōt amitti vt hic in § vlti. Itē nota differentia intr mu-
tuū et cōmedatū qr cōmedamus illas res que eodē i essentia
debēt reddi sc3 que nō trāseunt in possessionē recipientis vt e-
quū mancellū et hm̄oi sed mutuamus illas res que trāseunt in
possessionē recipiētis vt denarios tibi mutuo .i. cū sint mei dā
do fiunt tui Vnde cōmodarius de casu fortuitu reglariter nō
tenetur nisi in tribus sc3 interuenit culpa mora vel pactū No
ta q culpa dicitr tribus modis interuenire videlicet omitten-
do abutēdo et delinquēdo omittēdo quia cōmodicarius nō ad
hibuit oēm diligentiā quam potuit ꝛ debuit ff de accionibus

et obligationibus l i § xviij quoque abutendo primum quia commodicarius equum ad nundinas deberet ducere duxit tamen ad bellum ff depositi l i delinquenda quia rem commodatam commodarius vendidit ff e l i et dicitur commodatum quasi utentis commodatum est autem commodatum alicuius rei ad aliquem usum gratuito facta concessio et ad hic hosti intempestive non reuocando Hec in c unico de commodato per textum et doctores et nota ibidem quod culpa est duplex una est que adhibetur in costudia rei et de tali loquitur principium decretalis de commodato Sed alia est culpa in qua casus fortuitus accidit et de illa culpa loquitur medium textus eiusdem decretalis. exemplum aliquis prohibitus est transire cum equo commodato per locum ubi latrones erant et transfecit et sic est in culpa hec io an Item secundum textum eiusdem decretalis dicitur culpa lata que est non intelligere quod omnes intelligunt vel nescire quod omnes sciunt. leuis culpa est que desidia vel negligentia excludens solicitudinem prudentialem quam diligens eiusdem professionis ad hiberet leuissima culpa est que a diligentissimo homine poterat preaueri commodarius graua sui recipiens tenetur de omnibus hijs hosti.

Om man stiel i lethingh Capitulum xxv

Siquis impetitur in expeditione pro furto a quocunque fuerit impetitus et res ille non fuerint inuente sub eo defendet se tamen duobus qui sibi sunt viciniores in toffte in illa parte nauis et cum alijs sex quoscunque habere poterit de illis qui secum sunt in naui et si tot non sunt in naui defenditur per illos qui in ea sunt exceptis illis qui eum impetunt Si conuicerit eum ad res valentes dimidiam marcam vel plus fiat de eo sicut de alijs furibus et amittat omnia que ibi habet et insuper portionem suam domi Sed si domum venerit non causatus vel per se legem in expeditione firmauerit et non dederit eam antequam domum venerit tunc defendet se iuramento xij hominum.

Om mā stiel i lethingh Caplm cxv.

Vordher mā secthz i lethingh for thyffneth aff styres mā eller aff nogher skipper oc taghes hānū icke i hende tha scal hā warie sig mz to mē ther hānū ere nest om toffte a thz bord ther hā er a oc sex andre skipper hwilke hā kan til fo En ere ey so mange til tha warie sigh mz the ther til ere vthen the mē ther hānū secthe felle the hannū til halff marks coste ellr̄ mere tha fare mz hānū som mz andre thyffue oc haffue bode forgiorth the coste ther han haffuer ther oc sin howz lodh hiēme En kommer han wsecthz hiem eller festher logh i lethingh oc gaff henne ey føre en han kom hiem tha scal han waire sigh meth xij menz eedh.

Siquis impetitur Rationabile est cum paucis propter expeditionem sed qꝫ reus inuentus perdit portionem suaz quā habet domi non placet secunduz leges imperiales dummodo alias res ablata restituatur dn̄o quia solum tenetur ad rei restitucionem et ad penam criminaliter vel ad duplum seu quadruplū ciuiliter insti de obligationibus que ex delicto nascuntur § manifestus et § finali.

Item de restitutione furti cū emenda dupli cōcord lex urā ꝫ e c lxxxviij si fur furatus intextu et in glo.

Finis Secundi libri.

Registrum [handwritten; last word struck through]

Registrum Secundi libri.

Nota pactū legis cōmissarie fit hoc modo vēdo ti
bi fundū certo p̄cio puta x scz ꝙ pacto tali adiecto
ꝙ si infra mēsem nō solueris decē fund⁹ sic michi
emt⁹ ff l cōmissaria § de pactis pig legis cōmissa-
rie iij de pigno c significāte ꝑ textū z ber

Om mā kaller a annē tykt ower thwerthing c cix
om thykt ey hwg eller ey hiemme c cx
om randsages i hws oc bōdhn̄ er ey hieme c cxi
om fynd c cxij
om mā hitther solff eller guld c cxiij
om mā fangher annē noghet atgøme c cxiiij
om mā stiel i lethingh c cxv

Concordancie Secundi libri
Om landman li ij primis xij c z li iij c xlix
om effchēmaal li ij c ix et x
om bøøl saagh li ij c ix
om mādrab l ij c viij z xiij z xix z xxi z sex seqntib⁊
z xxxiij et duob⁊ sequētib⁊ et l et li iij c xxij z xxiij
¶ Nota heredes defuncti recipiāt vnū saal p emē
da z gørsom li ij c xxvi § vltimo
om herrewerck li ij c xxvij et quinqz proximis et
xxxvij z primo z li iij c xliij
om kv draber eller saar mā li ij c xxxiij z c sequēti
z li iij c xxxiij
om raan li ij c xxxviij z decē primis z lviij et trib⁊
primis z lxvi et primo z lxxij et quatuor primis
et li iij c l
Raan oc wyrtpēninge li ij c cxiij § vlti. p reb⁊ q̄s
hz i possessiōe nō p̄t agere p raan li ij c lxxv § i p
re valente dimidiā marcā potest ad iudicare raan
li ij c xliiij § i
Om neffningh li ij c vi z xxxix z xlij z duob⁊ pri-
mis e li z quatuor primis z lx z lxxviij z proximo
et lxxxi

106

Om hellibrøde oc blodwide li ij c xlix et ꝓximo ꝛ lxxvij et lxxx et sex ꝓximis
om wodes gerning li ij c xlix ꝛ li iij c xxxvij et lv
Om bood li ij c xxiij et proximo et liij c xxij et tribus proximis
Om laan oc giald oc wed oc felles fæ li ij c lxi ꝛ c xiij ꝛ li iij c lvij
Om logh fester vthen thingh li ij c lxi
Om borge li ij c lxij tribus ꝓximis
Om lage alder li ij c lxv ꝛ li i c ix ꝛ vij quasi contra xxxvj
Om lagfeld mā li ij c xxij ꝛ lxvij et tribus ꝓximis
Om naam li ij c lix ꝛ lxi ꝛ lxx ꝛ c ij
Om farne wæie li ij c lxxvi
om herremāꝫ brydi li ij c lxxvij ꝛ li iij c vij et viij et xv ꝛ xvij ꝛ xix
Om brydi li ij c lxvij
om thykkneth li ij c lxxxvij ad finē secundi fere per totum ꝛ li iij c l ꝛ lxiij
Om withne oc hiemel li ij c xciij ꝛ c ꝓximo
om taag li c xxx ꝛ c l ꝛ c lx
om vmbolsmā li ij c liij ꝛ lvi ꝛ lxxxvij ꝛ ꝓximo ꝛ xci et xcij et ciij
Om randsaghn̄ li ij c xcvi ꝛ quatuor ꝓximis ꝛ cx.
om kynd li ij c cxij ꝛ ꝓximo
om gømsel fæ om wyrthne pēninge om købmēgh logh li ij c cxiij
Om saar oc afthogh li ij c xiij ꝛ xv ꝛ li iij c xxvi et duobus ꝓximis ꝛ xxx ꝛ nouē ꝓximis
Om sannē oc at sannē scal ey wære righer oc ker

re in principio prologi ꝛ li ij c iiij ꝫ vij
Nota contra illos qui nolunt admittere testes li i c i ꝛ iij ꝛ viij bñ ꝛ xvi ꝛ xviij ꝛ xxxix ꝛ xl ꝛ li ꝛ lij bene et secundo li c vi et xxi et xxxiij bene et xxxix bene et lxxi ꝛ trib⁹ seqñtib⁹ et lxxxv et xciij et duobus sequentibus et cv et cxiiij et vij et iij li c vi et xxxix et xlvij et li et lxvi et lxviij.

Incipit liber Tercius.

Om lethingh Capitulum primum.

Quando expositio q̄ dicitur lethingh fuerit edictā quotquot fuerit i vno hafne vadāt ita ꝙ quilibet illorum suo anno sine omi nominatōe q̄ dicit̄ nefnd nisi aliquis sit adeo senex vel iuuenis ꝙ nō possit ꝓpter hoc vel si mulieres vl' clerici tñ oēs isti mittere dñt ꝓ se ydoneū Itē nota ꝙ gubernator qui dr̄ styres mā nullū pt̄ cogere i expeditōꝫ ire q̄ꝫdiu ali⁹ inueniri pōt in illo hafn q̄ in expeditōe nō fuerat postq̄ꝫ ille fuit Sed si aliq̄s voluerit ꝓ aliquo ꝑgere q̄ su⁹ hafne bra dher et hoc nō pōt gubernator impedire.

Om lethingh Capl'm primū.

Ther lethingh bindes with e so māge som i en hafn ere tha fare hwer lyth aar othñ nefnd othen at mē ere so gamle eller so onghe at the ere

ey føre atfare eller quiner eller lerde mē alle thy̋ſſe
ſculle fa mē fore thm̄ tho the ther føre er Stypres
mā ma enghn̄ nøde til atfare i lething e medhn̄ an
nē mā er til ther er i haffne lagh mz hānū ther ey
haffuer faret ſithn̄ hā foor En wil noghē føør mā
fare for annē ther hās haffue brodhē er thz ma ſty
res mā ey formene.

Sciendū ꝙ c i ij iij iiij et v ſunt abrogata valet tn̄ eorū ſcia
qn̄ ex expeditō regis fieret ꝑ naues vel ꝑ terrā ad imponendā
penam nō venientibus vel non preparatis Jtē Nota ꝙ textus
huiuis c nō loquitur de nonis theolonijs ⁊ iō defectus iſte cor
rigitur ꝑ thord in cor § xlix.

Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ij.

Nullꝰ pt ſuū mercenariū qui leie dreng dr mit-
tere in expedicōz niſi gubernator voluerit qr
ſi venerit in expeditōez de haffne pro bondone dz
carere cute ſua Sz ſi ſuus venerit in expeditōez i
domeſtici ſui haffne tūc pt eū rex ad ſe recipe ſi vo
luerit vel reſtituere eū libertati.

Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ij.

Bonde ma ey ſin leie dreng ſende i lething for
ſig vthn̄ at ſtyres man wil forthi at kōmer leie
dreng i lethingh aff haffne for bondhn̄ tha ſcal hā
miſte ſin hwdh En kōmer trel i lethingh a hans
huſbōde haffne tha ma komghn̄ tage hānū til ſig
om hā wil eller male hānū frels hwer man.

Nullus pōt ſuū mercenariū ⁊c Jtē c vi vij ⁊ viij non obſer-
uant ⁊ qd dicit de ſuis ſcz trel de tali vide hic et ſpecialit in le
ge erici regis c xcv ⁊ xcvi Nota octo ꝓma capl'a tercij li. ſunt ab
rogata qr nō ſunt mō in vſu moderno Jtē § ꝓmi capili ꝓmo
libro ſcz Nominati de cōſaugnitate ē abrogatus vt ptz ꝑ thord
in correctione § lxxxvij nec etiā pōt eſſe in vſu moderno.

¶ Item caplm xxxiiij pmi li scilicet Quilibet bondo pōt vendere. est abrogatū vt per c ix claustrales li iij Itē § capitl' xxx Vitricus scilicet Nota q quicunqꝫ tutor li i est abrogatus vt paret p thord in cor § xlvi Itē caplm xxviij Siquis iuratur li ij est abrogatū vt ptz per cōstitutionē erici regis dacie § viij et p thord in cōstitutione voldemari regis dacie in cor § lxxij et est ratio iuristaꝝ et iure diuino et in legibus imperialib9 qꝛ excitat et inuitat hoīes ad delinquēdū et occidendū et ideo includit in se mortale pctm̄ et iō reuocanda quia manifeste fit contra deū vt ptz in prologo huius legisterij in ij § in fi et hec lex pscripti c siquis iuratur ꝓprie nō est lex vel cōstitucio qꝛ lex donū dei est ff de legibus l lex est ꝛ etiā facit ꝓ hoc c i de immunitate eccl'e li vi sed aliqui cōtra quasi homicidā excusare volentes qui se vel sua defendere cogatur et in defensiōe illa inuasorē occidit et ista ratio est satis possibilis vt infra c xxij Siquis aliū occiderit § vltimo in fine Item capitulū lix infra c Sepes est abrogatū vt ptz p thord in cor § xliij et ista abrogatio fit in principio huius capi. Itē ij § c xxxviij primi libri scꝫ placitū est abrogatus vt ptz per modernū et cōmunē vsum qꝛ nō admittunt panciores in testiōnio placiti q̄ȝ octo.

¶ Om hestelcie oc brynie Capl'm iij.

GUbernator debet sibimet acquirere equū ꝛ loricā et recipiat de quolibet haffne ix modios siliginis ꝓ vtroqꝫ in festo scti michaelis et tū non nisi illis ānis qn̄ expeditio exierit Quicunqꝫ gubernator qui non est exactor aliquid ampli9 exigerit cū violentia soluat regi tres marcas et si exactorē careat ex actione sua.

¶ Om hestelele oc brynie Caplm iij.

STyres mā scal selff fanghe sigh hest oc bryni oc tage aff hwer haffne ix skeppe rogh for bode at scti mikels mysse oc tho ey andher aar en ther lething gangher mth hwilkhū styres man

Cerans

108

ther ey er vmbosmā oc tagher mere meth nogher thwangh holde komghen op iij marck en er han vmbusmā miste syth leen.

Om vaben Capl'm iiij.

Qvilibet gubernator dz habet integraliter oīa arma q̄ dicunt fulmāz vaben et vnā balistā et xij pila triducta hoc ē tre thylth pile et vnū qui scit sagittare si ip̄e nescit Itē quilibet hafne bōde qui ī naui ē dz hr̄e clipeū gladiū ferreū pileū z lanciā.

Om vaben Capl'm iiij.

Hwer styres mā scal haffue fulmāz vabē oc thē til eth armbørst oc tre thylt pile oc en mā ther skywlde kā ther mz om hā kā ey selff skywlde Oc hwer haffue bōde ther a skib er scal haffue skiold oc try folke vabē Swerd iernhath oc spiwd.

Hwo skib scal til redhe Cap̄ v.

Naues z oīa vtēsilia q̄ dicunt skib rede et clipeū dn̄t oēs emere qui sunt in nauigio Sed gubernator dz nauē edificare p pecunia tanta de quāta oēs qui in naui sunt cōcordauerit Sz si noluerit in h ꝯtent9 eē tūc pn̄t illi qui in naui sūt met edificare sibi nauī tn̄ nō pn̄t ei p̄iudiciū facere h ē forkøp cū vna marca vl' duab9 Itē fctā nauī om̄s illi qui sunt in ea qui dicūt skipp dn̄t illā in die illo qui eis p̄fix9 fuerit ad aquā trahere Sed q̄ nō venerit pena puniat pecuniaria p ut arbitratū ē inter eos z si aliquis diu tenuerit eā z exponere noluerit gubernator pt agere in eū .i. extorq̄re illā ab eo cū tribus marcis hoc dn̄t scire qui vocant styres mā vel skib neffning quos q̄dā for wide neffning et illā q̄ dicit

t iij

wide nõ debet sibi gubernator vsurpare sz dñt p
uenire ad cõmunẽ vtilitatẽ oim in naui existenciũ
Sed si extorsit ea cũ trib9 marcis tũc gubernator
debet habere tres marcas z aliĳ qui dicũt skippere
debẽt tollere illã pecuniã qui dicit wide.

¶ Hwo skib scal til redhe c v.

Skib oc skib rede oc skiolde sculle alle the men
theri skiben ere købe en styres mã er skyloug
skib atgiøre for so mãge pẽninge som skipp wor-
de om satte En wil hã exatorwes at thz the haff
ue hannũ bodhz tha nwe skipp giøre thm selffue
skib, tho mwe the hannũ ex forkiøb giøre meth en
mark eller to Ther skib ere gordhe tha sculle alle
skipp a thñ dag ther thm wordhẽ forlawt skib vt
drage oc up drage ther thz hiem kõmer En hwa
som kõmer ex til gialde so wide, sõ wide wordher
lauth oc skipp giffuer ia til En so lẽge ma hã ther
wÿth er holde the wide at styres mã ma thm de
le wt mz iĳ mark Thz sculle wide styres mẽ eller
skib neffnig thẽ sãme kalle fare wide neffnig The
wide sculle ex styres mã haffue mẽ sculle legges til
alle skippers therff En deel han thm wt meth iĳ
mark ta a skipp wide oc styres mã aa iĳ marck.

¶ Om nogher man feller vdgerd c vi.

Si qs detinuerit pciũ nauis vl aliqd ius nauis
z pciũ clipeoꝝ qd dr skioldekiøb vl noluerit ci
baria ad nauẽ deferre die sibi pfixo l alias res qs
secũ tenet de iure ferre l alicui alteri qui su9 haffne
brodher ẽ ꝯmittere z si ille qui vocat skippere hoc
testant tũc pt gubernator tollere pecora sua ad na

uez q̄ dr stawēs hoc tñ ꝓuiso ꝙ n̄ p̄t hoc facere añ
q̄z nauis sit ad aquā ductā hoc ē vtlkøth et res in
portate ꝛ die p̄fixo p̄terito.sz si gubernator nō rece
ꝑit pecora sua ad stawē añq̄z de portu nauigaue
rit tūc nō p̄nt ei⁹ officiales postea recipe eo absēte
nec ip̄e met postq̄z domū venerit añq̄z ꝯuicerit eū
ꝑleges Sz si pecora alicui⁹ fuerit ablata ad stawē
ꝛ ille noluerit ea redimere añquā nauis deducebat̄
postea redimet in duplo plus q̄z deberet prius.

Hester noghē mā skips wert eller skips rede eller skiold kiøb ellē wil ey sine wiste føre wth til skips a rete lagdag eller ādher coste ther han er skiloug vt atføre anthn̄ selff mz atfare i lethig ellē sine haffne brødre, i hād at sellis oc witne thz skip per ta ma stypes mā tage hās fæ til stawēs to ma hā ey tage ānē mā z fæ til stawēs før en skib er vt fløth oc kost aført oc thn̄ lagdag gāgher thē skip per wor forlagt En tagher stypes mā ey fæ til sta wēs før en hā faar aff haffne ta mo hās wornet ey sithn̄ tage ther effther methn̄ han er borte oc ey hā selff sithn̄ hā hiem kōmer føre en hā søghē thz wt mz loghn̄ En ther bōdēs fæ wordertaghn̄ til stawēs oc wil hā ey løse før en skib bort far ta løse mz haflue mere en han skulle føre.

Om komghn̄s mā oc biscops mā c vij

Si hoies regꝫ vel epoꝝ habuerit māsiōz vnā ꝑ p̄les tenēt̄ esse armati qui dicunt̄ fulweffnet ꝛ ꝓgere in expeditōe i expēsa ꝓpria sz si domi sede rit sine legittō īpedimēto vł licēcia soluat regi de q̄ libet curia terciā ꝑtem vnius haffne vel remaneat

inde bonde si noluerit soluere qd dictū est.

HWare thē konghēs mā ere ellē biscops hwat heldher the haffue eth bo ellē flere tha ere the skildugge athaffue fulmabē oc fare ilething a theē eghē coste oc tage there ma·le En hdher hā hiem me vthē lage forfall eller orloff gialde konghē af wer gard hā haffuer en trithings haffne ellē ma-re indhe bonde om hā wil ey gialde som sauth er

¶ Si hoies ꝛč Nota ꝙ de textu isti⁹ c ꝑt elici ꝙ si t're bōdoui l' regi ꝑ iure suo fuerit estiāte qd iuris l' qd agēdū fuerit ptz ī cor ꝑ chord § lxxviij ꝛ ī cōstitutōe regine margarete volde-mari filie § xxiiij et in cōstitutōe erici regis dacie § iiij.

¶ Hwo man mo taghe Cap viij.

REx pōt sumere sibi hoīes ꝑ totū regnū suū in quocūqꝫ nauigio voluerit ꝛ dux in ducatu suo ꝛ filij regū ꝛ ꝯgnati regū vl' comites nō recipi-unt hoies id ē fidelitatē ab aliquib⁹ Epi etiā nō re cipiūt homines extra epatum suū.

¶ Hwo man mo taghe c viij

KOnghen ma sigh mā tage ower alt hās ri-ghe i hwilke skiben som han wil oc hertugh i hans hertughdom oc andre konghens bøɂn ellē frendher eller grawer tage i mā vthen there eghē leen Oc bisper sculle ey men tage vthen there bis cops døme.

¶ At mē mwe ey skippē mynske c ix.

CLaustrales nō poterāt t'rā de qua plenā land wern soluebāt emere post gnale cōsiliū quod innocēci⁹ papa celebrauit Sꝫ de terra quā postea emerant faciāt expeditōnē vel cōponant ꝭm volū

tatē regis simile est de omnibus monachis.

¶ At mā mwe skippeu mynske c ix.

Closter mē nwe ey iord kiøbe ther landwern gick aff sithen thet general consili war ther Innocencius pawe haffde Hwat som the haffue sithen kiøpt ther aff sculle the anthen lethingh vtgiøre eller fanghe a komghen so som hans willie er thet holdes bode om grammwncke oc sorthe oc om alle mwncke.

¶ Claustrales legetur de c nuper de decimis quia de acquisitis pdijs post consiliū tenent dare decimas vt i dicto c nup et vt ibi notatur istud cōsiliū fuit celebratū sub anno domini. M ccxv pontificatus Innocencij Anno iij vt in specło historiali vł ꝭm alios Anno dm̄ M cc xviij pontificatus Innocencij. Anno xvij.

¶ Om lerde menz iordh Caplm x.

Sacerdotes caste viuentes in nullo seruiant regi hoc ē sculle enghen retzsel opholde siue mā sionem habuerint in terra ecclesia sue siue i ꝓpria.

Presther ther renlighe wille leue sculle aff eeth bo enghen retzsel opholdhe hwat heller thet bo er a kirkens iord eller a ther eyghen iord om the haffue.

¶ Sacerdotes concor c non minus in glo v tributo de immunitate ecclesie Nota ꝙ ordinatū et districte ꝓhibitū in constitutione regis voldemari § ix est ne quis cuiuscunqꝫ conditōnis existat se de bonis sacerdotū seu clericorū decedentiū nisi veri heredes aliqualit̄ intromittere ꝓsumāt Itē in cōstitutiōe cristoferi regis filij voldemari regis dacie § i dicit̄ ꝙ epi et ꝑsone ecclesiastice iuribꝰ iurisdictōnibꝰ ac libertatibus suis bonoꝝ ꝫ familie gaudere debeāt libere ꝓut ex antiq̄ cōsueuerunt Siue mānsionē habuerit in terra ecclesie Nunquid rectoric do mꝰ scʒ dos eccłe gaudet immūitate ecclesie dicunt inno et io

au ꝙ ſit ꝙ tales domꝰ ſint ſctā ſctoꝝ dn̄o ꝯſecrate vt notat̄ ex
tra de immūitate eccl̄e c xij c inter xvij q iiij idem ſtatuimꝰ
vbi de hoc notatur ſ alij hoc vbū intellgūt qn̄ domꝰ hm̄oi ec
cleſie vl̄ rectoris ſint infra paſſus xl ab eccleſia xvij q iiij ſicut
antiquitꝰ et ſi ſint infra fines deſignatos xli ꝺ ep̄o ſ certe vbi
nō denegatur immūitas licet vlteriꝰ diſtēt vnde iuxta opi/
nionē ꝑmā dicam hm̄oi domꝰ etiā vlterius diſtantes immūi
tatis ꝓuilegio gaudere ar extra de ꝯſecra eccl̄e vel altaris li
vi c i Item cū ꝑma opinione innocencij et io an coucoꝛ ſtatu
ta ꝓuincialia ꝺ excōmunicamꝰ oēs qui de domibꝰ manerijs
vel grādis archiep̄oꝝ ep̄oꝝ et aliaꝝ ꝑſonaꝝ eccl̄iaſticaꝝ coutra
ipſoꝝ voluntatē vel cuſtodiā reꝝ eoꝛundē aliquid auferūt vel
cōſumūt aut iniurioſe cōtractāt Itē denūciamꝰ excōicatos oēs
illos qui eccleſias iure ſuo malicio ſe ꝓuare ꝑ̄ſumunt aut ꝑ
maliciā libertates earundē infringere vel ꝑturbare cōtendūt
Item incōſtitucione regine margarete regis voldemari filie
ꝑ̄cipitur ꝙ quilibet ꝑ̄ſbiter habeat vnā curiā ꝓ̄ncipaliorē in ꝑ
rochia ſua ꝓ reſidentia ſua liberā et exemptā de oībꝰ oneribꝰ
regijs vna cū familia ſua in dctā curia moꝛante.

Om landbo vogeroh Capl̄m xi.

Coloni cuiuſcunqꝫ ſiue ep̄i ſiue ſacerdotis ſiue
clauſtri ſiue eccl̄e ſiue bōdonis ſiue militis qui
priꝰ nō fuerāt exēpti ꝑ priuilegia ſoluāt expeditō-
nē ꝑ ſe ꝛ plenū landwern ſi terrā arauerit que dici
tur rebdꝛaghn̄ niſi rex dimiſerit eos exemptos.

Landbo e hwes ſom the ere biſcops preſthers
cloſthers. kirkens bondhens eller herremanꝫ
ther ep woꝛe føꝛre frelſe oc ondhertaghen mꝫ pri-
uilegi holde op lethingh oc landwern om the erie
rebdꝛaghen ioꝛdh vthen at komghen ladher thm̄
frelſe.

Coloni ſtatio ꝙ occupant terrā in regno ꝛ ſic res tranſit cū
onere ſuo ad eccl̄am lxxij c i de cenſibus vbi de hoc.

Teraus

111

Aff hwr møghz iord lithing gøres with c xij.

Quicūqz habuerit terrā valentē marcā auri vl' pl? faciat terciā ptē vni? haffne q2 tercia ps nō īchoat a miori t̄ra q̄z q̄ valz marcā auri Sz i terra valēte q̄tuor marcas argēti inchoat h̄ ē rijs sexta ps haffne s3 de miori terra q̄z q̄ valz duas marcas argēti null? faciat expeditō3 Sz h extētio orta fuerit iter gubernatores z alios q̄ vocāt̄ vdghertz mē tūc dn̄t scursmē hoc ē farwtthe neffnig hoc est suo discernere iuramēto q̄d incausat? dz exponere

Bonde ther haffuē mark guld i iord eller mere giøre wt trithings haffue forti at trithīgs haffne rijs ep a mpn̄e en een mark guld en a fire mark sølff rijs xij thinghs haffne Aff mpnne en ij mark sølff giøres ep lething En wordher skelnet a mellā styres mā oc vdgertz mā tha sculle scursmen oc skips neffningh withne m3 there eedh hwat hin scal wt giøre ther secth3 er.

Aff hwr møghz feste landbo scal wtgøres c xiij

Colon? qui soluit octo solidos argēti ad pēsionē faciat sextā ptem vnius haffne et h minus soluerit ad pēhonē q̄z quatuor solidos argēti sine terra sit rebdraghn̄ eller kēnelandh soluat solidū argenti ad mensam regis.

Aff hwr møghet feste landbo scal wtgøres Caplm xiij.

Landbo thē redhē otte ørtug sølff at skildh giøre wt trethings haffne Thn̄ ther iiij ørtugh rehdher gøre wt setthings haffne En redhē hā mpn̄e en iiij ørtug sølff wat hellē th3 er rebdraghen eller

kēneland rede en ørtugh sølff til konīghs bordh.

Om man boor a sin eghen iord oc tagher annē māz fellet til sigh Caplm xiiij.

Qui habitat in terra ppria et recipit cōmunitatē alterius ad se siue sit ille homo alicuius dm̄ siue nō tantū soluat ad expeditionē quantum ipse prius soluit.

Om man boor a sin eghen iord oc tagher annen māz fellet til sigh Caplm xiiij

Hwilkhn̄ mā boor o sin eghn̄ iord oc taghr̄ annē māz fellegh til sig hwat heller hin er herre mā ellr̄ ey giøre so wth som hā giorde føre.

Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Quicūqz sit qui vocat herremā et nō habuerit plenū plogs ari tūc pōt recipere terrā ad firmā donec tantū habuerit quantū sibi sufficiat ad vnū aratrū et inde nō facere expeditionē.

Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Hwilkhen herremā som haffuer mynne en ful plogs ari tha mo hā feste til sig iord e til han haffuer ful plogs ari oc giøre tho ey lethingh aff then iordh ther han feste.

Quicūqz vel q̄l itcunqz homies dominoꝝ possūt firmare terrā & nō soluere lethingh ē spāle p̄uilegiū nobiliū.

Om mā haffuer iord i flere skiben c xvi.

Siquis habuerit terrā in pluribꝰ nauigijs & illā totā arauerit ad vnā curiā et fructꝰ illiꝰ reponit in vno horreo vnā soluat inde solutioꝫ hoc ē en retsel Sꝫ si i diuersꝫ locis reposuerit fructus illos soluat etiā inde pl'es solutiones Itē siquis sederit

in querſede et arauerit terrā in nauigio et repoſu erit fructū in horreo vbi ſedet et nō in alio loco tūc ſoluat querſede vbi ſedet et nō alibi et nō expedici onē Itē ſiquis ſederit in nauigio ⁊ arauerit terrā iacentē ad querſede ⁊ repoſuerit fructus in horreo in nauigio tūc faciat in expeditionē ⁊ nō querſæde Item notandū eſt ꝙ expediticitā q̄ dicit lething ſꝫ debet ſolui qđ dr ræthes de fructib⁹ ꝑceptis de terra ⁊ nō de ſeminib⁹ terra mādatis.

¶ Om mā haffuer iord i flere ſkiben c xvi.

HAffuer mā iord i flere ſkiben oc errier thet alt thil en gardh oc leggher thet alt i en lade tha rethes ther ey aff mere en en retſel En legger hā thet i flere ladher tha redher han flere retſel Sidher man i querſæde oc errier iord i ſkiben oc ſtan dher ladhe ther ſom han ſidher oc ey andherſteth tha redher han querſæde oc ey lethingh Sidher mā oc i ſkiben oc errier iord ther querſæde ligger oc legger fruct i lade ſom i ſkiben er tha gør han lethingh oc ey querſæde lethingh ſcal e rethes aff then affgrøde ther taghen er oc ey aff thñ ther liggher i iordhen eller ſaa ſcal.

¶ Siquis habuerit ſtō qꝛ occupat domicilia in diuerſis locis ⁊ ideo in deuerſis loc; ſoluat expedicionē ſec⁹ ſi occupat vnū domiciliū hic dubitatᷣ quid ſit querſede.

¶ Man ey købe annen manȝ ſkiben vp c xvij.

SI quedā pars domorū alicuius edificata fu erit in nauigio vnius ⁊ alia pars in nauigio al terius tūc vbicunqꝫ fruct⁹ exponitur in horreo ibi faciat expedicionē Sed querſæde ⁊ alie ſolutiones

soluantur ibi vbi dom⁹ illa q̄ dicit ilʒh hws est Jtē siquis habuerit terrā in nauigio alio ꝛ illā araue-rit ad curiā in qua pri⁹ sedit tūc nō soluat inde pl⁹ q̄ʒ vnā solutionē.

¶ Mā mo ey købe annē māʒ skibē vp c xvij.

Stādher māʒ hwse somme i en mānʒ skibē oc somme i annēs tha hwore som lade standher oc lade i legges ther scal lething vtgøres ellr̄ quer sede redes oc andre retzle rethes thr̄ som ild hws stādher Faar mā iord i annē māʒ skiben oc erriet thʒ til thn̄ samme gard thr̄ han saath føre i ta gial dher hā ey ther fore mere en een retsel.

¶ Si quedā ratio ptʒ ex p̄cedentib⁹ q̄lit' aūt decime soluātur eccl'ijs de terr' fructib⁹ ptʒ extra de decimis.

¶ At mē mwe ey skiben mynske c xviij.

Qui cūqʒ hafne bōde habuerit tantū de terra q̄ntā sufficit ad vnū aratrū ꝛ postea pl⁹ eme rit soluat de terra quā emit tantū quantū in prius soluebat ad expedicionē et si minus habuerit tunc pōt emere tantū q̄ satis ē ad vnū aratrū Sed ho mines dominoꝝ pn̄t emere quātū sufficiūt q̄ faci unt quidquid dn̄t qn̄ p rege et terre defensiōe vite piculū nō formidāt Sepe etiā ꝯtingit q̄ terra quā emerint hoīes dn̄oꝝ ꝛ illa quā pri⁹ habuerint trā-seat ad nauigiū post mortē illoꝝ.

¶ Capitulum xviij.

Hwilke hafne bōde ther haffuer en plogs er-rie oc køp sithn̄ mere gaar aff then købe iord so møghʒ sō føre aff hēne gick. en haffuer hā myn ne ta mo hā købe til so at hā haffuer en plogs erie

En herremē mwe købe so møghz sō the kwn orke forti at the giøre thē fulth aff at the hetche thē hals for komīghn ocfor lādsens fredh Offte word oc so at thn iord thē herremē køber oc thn the haff ue føre gangher til skiben effther there døødh.

¶ Quicunq3 haffue bōde stō pma ptis q2 res transit cū onere suo vt s̄ ec. xi s3 hoīes spāle puilegiū nobiliū vt vrsp̄ e c xiij.

¶ At men mwe ep tho trithings haffne sanmel legghe Capitulū xix.

SI pueri qui dicūt spske hi residēt in cōmunitate quotquot sint et quātūcunq3 valet terra quā hnt ꝛ eā arauerit ad vnā curiā nō soluāt de ea nisi vnā solutiōz Sz si sepant tūt quilibz illoꝝ p se faciat expeditōz Itē nota q postq3 semel sepati sūt nō pnt postea hi ponere terrā suā ꝛ inde dare vnā solutiōez nisi aliquis eoꝝ fletfører sigh ad aliū.

SIdhe spsken sammē i felleg hwre māghe som the are oc hwre goth iord som the haffue oc errie the hēne alt til en gard ta redhe en retsel. En skilies the at tha gøre hwer for sig effther ath the are skploug oc tha mwe the ep sithn effther sāme legghe oc ware vndher eth retsel vthen at annen fletfører sigh til hin annē.

¶ Si pueri stātio prime partis quia sub vna familia et domo totum intelligitur sed si separantur quia sepratorū sepata est rō C de donatōib⁹ inť virū ꝛ vxorē l s3 marit⁹ ff de calūpniatorib⁹ l i fa glo de decimis c ad audiētiā Itē nota q2 sepata p disiūct⁹ q̄ piūcta nō valēt ꝛ ecōuerso vt notať xvi q iij § pscriptōnū s3 cōtra sepata pmā naturā rassumat ff de cor le/ gūsillicit⁹ l i ff de ope libertoꝝ l plane ff de adulter⁹ l adulť. nō ta q̄utū soluať ad expeditōz reg⁹ de quolib3 haffne patet per chord. § lxxxviij.

¶ Itē Nota frēs bona immobilia bondonū i cōmunitate ha-
bentes nō soluāt nisi unā solutionē ad ius regū ut hic et šile
ē si ÿ c i In quolibet § primo.

¶ Hwo skypes hafne scal erfue c xx.

Filius pōt hereditare navigiū qđ dicitur skypes hafne post prēm z paī post filiū sed soror nūquā nec mater nec fili9 cōcubinarius licet pater ei scotauerit quidquid habet nec filia quia ubi nō relinquitur filius legittim9 post patrē tūc navigium qđ dicitur skype hafn devoluitur ad regē Item nota q̄ navigia que ꝑtinent ad epm sequuntur iudicium epi.

¶ Hwo skypes hafne scal erfue c xx.

Søn maa erfne skype hafn effther fadher oc fadher effther søn oc brodher effther annen en systher erfuer ey skype hafn eller modher oc ey slegefredh søn oc ey dather Tho at mā skødher sin slegefredh søn alt thet han aa tha mo han ey tho skøde hannū skypes hafne forti ath hwor som ey er atelkone søn effther fadher eller fadher effther søn tha erfuer komghn̄ skypes hafn The skypes hafne som til biscops dom ligghe the fylghe e biscops dom.

¶ Frater post fratrē navigÿ heredetare debet si est heres suis in aliÿs bonis et aliter nō § xix thorđ Filius pōt Quare filius et non filia vel mater quia tales ꝑsone nō sunt habiles ad serviendū in expediciōe sicut in simili de feudo in ti de qđ successione in feudo c per successis § ad filias quia potēti ad illū serviciū faciendū est talis hereditas devoluēda ar de ꝑthi in feu aliena per fredericū § firmiter quāq; tn̄ feudū devoluitur ad filiā ꝓpter pactū vel quia talis cōdicionis est feudū ut in ti de successis feu c seqt § filia vero Itē q̄ fili9 illegitti-

mus nõ succedat ar ex vsib⁹ feudi ti si de feudo fuerit ꝯtrouer
sia c naturales vbi filiȷ̄ naturales tm̄ nõ succedũt i feudo neq̄
soli neq̄ cũ legittimꝫ Itẽ ibi styre haffn Itẽ. nota ꝓuilegium
ecclesie ꝙ bona ecclesiaꝝ non redeunt sub rege sicut bona no-
bilium vtsup̄ e c xviij.

¶ Om bothe maal Caplm xxi.

SIquis ꝓ homicidio iustã firmauerit emendaꝫ
sine gørsom tũc soluat xviij marcas denarioꝝ
ter vel recõpensatõꝫ plenariã qđ đr ful wirting ꝓ
tãta pecunia sed totũ debꝫ emẽdari infra ãnũ Sꝫ
illud qđ vocatᷣ gørsom tantũ erit quantũ fuerit p̄oi
ctũ qñ emẽda fuit firmata qꝛ quilibet tantũ offert
in gørsom quantũ timet in causa Sed si aliquis iu
ratᷣ ad emẽdã tũc hoc ẽ etiã xviij marcas denario
rũ ter sicut dictũ est.

¶ Om bothe maal Caplm xxi.

EEsther mã ful bødher for mandrab vthñ gør
som tha bøde hã trÿñe xviij mark thꝫ er trÿn
ne atten mark pẽninge eller ful wÿrthinghȷ̄ for so
mãge pẽninge en alt scal bødes indhen iamlinghe
En gørsõ ere e som førre wordher melt ther both
festes fortiat awe woldher mesth gørsom Swa
ries mã oc til bødher ta er thꝫ oc trÿñe xviij mark
som sauth er.

¶ Siquis pro homicidio Nota § in eodẽ c scꝫ arve woldher gør
som est in pte abrogata vt ptꝫ in cõstitucioẽ erici regis dacie
§ ix vbi đr ꝙ prohibitũ est vindicare i aliquẽ cõsanguineũ in-
terficientis q̄diu vixerit qui occidit et š li ij c lxxij quicũq̄ se-
mẽ vbi đr ꝙ ath hwer man scal dele sigh til rette oc ey tage
sig selff reth et vtsup̄ li ij c xxviij siquis iuratur in glo § Nota
ꝓhibitũ est Recõpẽsatioẽ plenariã Nota ꝫm leges imꝑiales
ſ mand lfi mãdato ꝙ nomine sufficiẽtꝫ cautionis intelligi-

mus piguora vel fideiussores cōcor ber de cōuersiōe cōiugato
rum ex publico super ŏ sufficienti et cōcordet textus lup̈ li .
ĳ cix § l i ŏ sufficientis valoris Siquis pro homicidio Pena cri
minalis pro homicidio est in maioribus deportatō in minori-
bus decapitatō vel bestĳs subicĳ vt ff ad l corneliā de siccarĳs
l eiusdē § si et l penl' et C e ti l is qui cū telo per glo hic tñ ciui
liter puuitur homicida et licȝ quis per hoc cito inuitat' ad
occidendū pōt tñ ista cōstitutō saluari attētis circūstancĳs ter
re et raritate hoim ꝑpter quas causas aliter pōt statui ar
c nou debet decousangui et affini quantitates autē emende
hic posite sunt arbitrarie seu voluntarie Itē in certis alĳs le
gibus in selandia habetur de emēda ab hĳs qui faciūt homi-
cid ,cōsilio auxilio.i.inflot et folge oc eller mȝ odh ellē egh qua-
liter emendant ad amicos ad minus ix mark et ad regē ad
minus iĳ mark sic etiā tenētur recipere puiam iuxta c sicut
dignū de homicid vide in legibus seland cxxx i ĳli v c lx viĳ
iĳ li de hoc xxiĳ q vlti c vlti qualit' peniteāt assistentes.

Hwor xl mark fylghe annē both c xxĳ.

SIquis aliū occiderit in expeditione vel cōcur-
su qđ đr samlet vel in placito vel in via placiti
vel domo ꝑpria vel in curia sua vel in hærtih in q̄
ē rex vel in ecclesia vel cimiterio vel villa forensi vel
cum cultello vel aliq̄ȝ tenentē stiuam in aratro suo
tūc soluat sꝫ p̄ter iustam emendā xl marcas here-
dib⁹ interfecti ꝛ alias xl marcas regi si obtinuerit
pacē suā et iuratus fuerit ad emēdā Sȝ si fugerit
pace priuatus emēdāt cōgnati eius sicut pri⁹ pre-
tactū est Ceterū in oibus p̄dictis locis quicūqȝ vul
nerauerit aliquē vl' p̄datus fuerit qđ dicit' bæries
soluat sꝫ vltra aliā iustā emēdā xl marcas bōdoni
ꝛ totidē regi Itē vbicūqȝ fuerit alicui i locis p̄dictȝ
in sidie posite et insult⁹ tūc ille qui insult⁹ vel insi-
dias posuit sꝫ soluat vltra iustam emēdaȝ xl mark

bondoni et xl mark regi et ille qui se defēdit iudi-
cabit excusat? qr q̄libet licet oī iure defēdere seipm

¶ Hwor xl mark fylge annē both c xxij.

Ora ber mā annē i lethingh ellir samleth eller a
thingi eller a thing waie eller i sÿth eghz hus
eller i thet hareth ther komghen er i eller i kirki el
ler kirkegardh eller i købingh eller meth knÿff el-
ler bonde ther han holdher a sin eghen plogh tha
bøde ther drab vthen retthe mābødher e xl mark
hins arffning ther draben worde oc so komghen
om han huldher sin fredh oc kōmer weth bødher
En flyr hā fredløs tha bødhe frendher. som føre
er sauth J alle thÿsse stadher ther nw er sauth
hwilkhen man som wedher annen saar ellr ba-
rier tha bødhe hā e ower ānē rette booth xl mark
bonde oc so komghen vthen at annē wordher la-
ghe lauth oc areth weth J tÿsse stadhe thr̄ sauth
er tha gilde hā ther areth wethe so som sauth er
oc hā were sagheløs thr̄ sigh worde forti at hwer
mā er loffuet mz all logh at warie sigh selff.

¶ Siquis aliū occide Therre er thn̄ reth som scriffuē oc statfe-
sth.er aff komghen oc righn̄s raad som kalles gardz reth i kō
ninghn̄ gard vpa hwse oc pa feste oc then samme reth er vut
oc giffuē all righens raad som ere bisp ridder.oc swene i hans
raadh ere oc serdeles alle komghens vmbosmen oc hoffnet
men oc then samme reth er hwar the helst ere Hwilkhen en
man slaar i hiel bøde lÿff for lÿff om han wordher fanghn̄ mz
ferske gerningher En rymmer han vnden oc kennes hā wer
gerningher tha e hwore han wordher grepen miste sÿth lÿff.

¶ Nota quota fuerit emēda interfecti q̄re vt sup li ij c ix ₰ l iij
c xxi siquis ꝑ ho. Siquis aliū Hic in isto c fit dubiū quid sol-
uat mandans l cōsiliū dans hoc corrigit ꝑ thord § x pro delic-
tis in l c contentis Villa forensi In qualibet villa forensi sine

veridici et nefkiungi et quilibet illoꝝ pro suo boostot soluat sex
marcas thorđ § xvi Nota de delicto in sultus et similiter de
pena vtsup̃ li ij c xxx siquis intrauerit Itẽ de pena insultus in
cõstitutione erici regis dacie filij xp̄ofori regis § i Item de pe-
na insultus in cõstitucione erici regis p̄oris filij erici filij § i.
iiij et v Item de pena insultus hic in c xxij siquis aliũ occiderit
§ iij Item de pena insultus in correccione legum § lxxxij & si-
militer § lxxxiiij per thorđ Item inprincipio constitutionis
erici regis filij cristoferi In ecclesia ecce. Nota hic nõ loquit̃
quantũ soluat auferens violenter bona mobilia de eccl'a sed
iste defectus corrigitur per constitutionẽ erici regis dacie filij
p̄oris erici regis § v Nota insultus non indicat̃ pro delicto xl.
marcħ nisi precideatib⁹ insidijs vt hic in c siquis occiderit § vi.
Nota vna rõ coꝝ ẽ q̃ dicũt q aliquẽ vulnerãs cũ cultro l'cultel
lo nõ soluat vltra iustã emẽdã xl marcas q: in textu hui⁹ cap
fit mẽtio de locis et nõ de cultello q: cultell⁹ nõ ẽ loc⁹ sic em̃ scri
bit̃ in h § hui⁹ c in omibus p̄dict; locis quicũq; vulneraueriut
aliquẽ nisi sit ibi mentio de cultello.
Ellr̃ mz kniff Nota. so scriff landz domer aff lãdz
thighz oc ãdre gode mẽ mz hannũ. Som wor her
mels kaas her erick biørnẽ her iẽs mattisẽ Ridder
iwer iwl morthñ krabbe oloff mwnck laas daan
son oliferssẽ iep maghñsẽ albert skeel erickowl mo
ritz niessẽ oc las skate lãdz vepner oc fler gode mẽ
sõ ta opa lãdzthigz nerverẽdes wor oc saude for
rette effrẽ to mẽz til tale oc swar sõ hednis iepsẽ aff
norrleeẽ i hardspsel oc en hed pethrẽ kopmã aff lem
wijgh at wor saar mz kniff ep giort i te stedher sõ
logbodhñ holdhe sõ er i lethig eller sãlig eller a thĩ
gi eller a thig weie ellr̃ i syt eghz hus eller i thz her
ret thẽ konighñ er eller i kirki ellr̃ i kirke gard ellr̃
i kobĩg eller bõde ther holđ a sin eghñ plog tha er
kniffs saar ep idhĩ mer brod effthẽ landz log en iij
mark bõde bøde oc skadhñ of iij mark kõgẽ Da.

Anno dm̄ M cd lxi Sabbato proximo ante festū beate marga/
rete .Siquis aliū occiderit Notabile capl'm ꝛ equissimū quia
circūstan. aggrauant delictū de quo per glo in c cū quidam
de iureiuran sicut ꝑus s̄ li ij c xxij Siquis fuerit pace ꝑuatus
defendere seipm vim vi repellere licet ff de iusticia ꝛ iure l vim
vi et ibi per glo Hic corrigitur dubiū quid; soluat regi et bon/
doni cōsiliū dans vel mādans delicta et hocc contenta per
thord § x qua mādet tenet' vt faciens quia idez mādare ꝙ fa/
cere de sen ex muliere et c ti c nup Itez nota ꝙ hec correctio ꝑ
thord intelligi debet de iure regis et bondonis quia nichomi/
nus satisfaciat leso ꝓ dāpno et iniuria et idē ius ē de ratiha
bitione quia eadē ratio in multis casibus. Sequitur vtrum
aliquis ꝓ conui delicti husfredh oc gardfredh sit ipse iure pa
ce ꝑuatus vl' liberabit' ꝑ solutionē xl marcaꝝ ptz s̄ li ij c xxx.
Siquis intrauerit in glo.

Draber mā annē a bøth bødher c xxiij.

SIquis primo recepit emēdam et postea occi-
derit hominē vl' vulnerauerit vel in ipso aliquo
modo vindicauerit ꝓ illa causa ꝓ qua prius emē
dam suscepit si pacem obtinuerit et in terra iurat⁹
remanserit ꝛ iuratus fuerit ad emēdam primo ex
ponit totam emēdam quā recepit ꝛ postea soluat
iustā emēdam siue pro homicidio siue pro vulne-
re Sed si aliquis dephensus fuerit pro talibus fo
refactis qualia dicta sunt i hijs duobus capitulis
et rex animaduerterit in illū tunc nichilominus sol
uant cognati eius duo saal q̄ vocatur etteboth q
hoc erit ei pro priuacione pacis hoc est for ful fred
løøs maal qn̄ rex vl' fecerit eum decapitari vel alio
modo in ipsum duxerit vindicandū.

Draber man annen a bøth bødhr
Capitulum xxiij.

Liber

Draber mā ānē a bøch bødher eller saarer ellē heffner a hannū nogher lunde for thz maal ther førre er aff ganghet holdher hā sin fred oc lā dhz oc kōmer weth bødher tha lade wth først alt thz ther taghz wor at boodh for the gerningher ther hin war førre with oc bøde sithñ retthe bødē for mandrab om drabz wordher oc for saar om sareth wordher En wordher nogher mā taghen for sodan gerningh som sauth er i tyffe tho capitel oc retther komghñ ower hās hals tha bøde hans frēdhē the to saal ther etteboodh hedher forti thz staar hin for ful fredløøs maal thee komghen la- der ower hans hals retthe.

¶ Siquis pmo recepit Nota q hic est defectus qr text⁹ iste nō loquitur de illis qui infra trengas occidūt et vnluerāt vel q̄ pena tales puniantur et ideo iste defectus corrigit̄ p chord: in cor § lxv. Prio occidet̄ recepit emendā et postea occiderit ho- minē et vulnerauerit Nota secūdū leges ff ad trebel l qui ita hosti fides seruanda ē xx q i noli ÿ q iiij iunocens s3 iuhoc ca- su sufficiens cautō prāri nō pōt ar de resti spo c lrās in fine ⁊ hoc ,ppter fragilitatē cautionis ⁊ iō testimoniū fideiussorū ꝓ trenga vel pace vel inimicicia capitali vl̄ ꝓ mortis insidijs vel membror vl̄ quocūq3 modo cōsimili adeo validū ē ⁊ eo fir mū q cōtra illō nulla; lex ꝓualebit hec accersi⁹ i lege pallegata quis ita Dræber mā annen a both bødher Eller i kirke eller i māz eghz hus thz er orbothe maal sic itelligit̄ q occisor ad e- mēdā vēire nō poterit nisi ꝓus ꝓ eo inrcesserint ꝯsanguinei interfecti in cō eri re. Siqs pmo recipit sõ i simili de rapina qr res ablata instituit̄ ⁊ cū hoc triplū insti vi bonor raptor § i s3 si aliqs opponit̄ cōtra istud qr crimē p mortē extinguitur C si reus vel accusator mortu⁹ fuerit l i ⁊ ÿ Itē ex delict3 defūc ti heredes nō sūt puniēdi C de delict3 defūctor l vnica Sndet̄ q crimē extiguit̄ q̊ ad psonā nō āt q̄ ad bona ar l si is ⁊ l q̄uis C si pendente appellatione mors et quia presumit̄ bona ad

heredes peruenire tenent etiã insolidum propter immãitatē criminis sicut plures exceptiones ponuntur in glo si dicte l vnice a regula principali et per hoc respondetur ad secundū arqua propter si cognati renũciauerunt hereditati ⁊ bonis equũ est eos ĩ aliquo nõ teneri ar l ij C de iure de liberãdi vt versus li i cxxvi per textũ in fi

Hwore bødes for valroff c xxiij.

Quodcũqꝫ spoliatũ fuerit ab aliq̃ mortuo si ue sint vestimẽta siue arma aurũ vl' argẽtũ vl' denarij h̃ vocat' valroff ⁊ ꝓ eo emẽdabit' xl mark ⁊ si negauerit qui fecit defendat se ꝑ nefkn i kyn.

Hwore bødes for valroff c xxiij.

Hwat som man røwer aff then man ther dra pen er ãthen kla dher ellr̃ wabẽ eller sølff eller guld eller penninge om han haffde a sigh thet er walroff oc bødes for xl mark eller waries meth nefkn i kyn.

Nota q̃ qui morientem molestant aut sepulture iniuste impediunt aut funeri iniuriantur vel ad domum moribundi accedunt ipsum vel alios molestant vel eius rebus signa im ponant cadant ab accione et in tantũdem condempnantur heredibus iniuriati et publicatur tercia pars scilicꝫ bonorũ eorum et fiunt infames idem in eis qui circa funes peccant C de sepulchro violato et publice auctor.

Item qui dñm nec debet impedire sepultura pretextu debiti vel cuiuscunqꝫ obligationis C de sepul viola l cum sit. Nun quid propter debitum sepultura alicuius poterit impediri di cunt quidam q̃ nisi creditoribus de solutione debitorum ab herede vl' cõsanguineis defũcti sufficiẽs cautio det' de soluẽdo dñiuõ sufficiẽs sit corp' defuncti nõ trader' eccl'atice sepulture ĩ ꝑiudicium creditor' sed contra ꝑ regulam cui excõmunicam' viuo cõmunicam' ⁊ mortuo xxiiij q ij c sane Itẽ nec dꝫ sepul tura defuncti impediri ꝑtextu debiti vel cuiuscũqꝫ obligatõis

¶ de sepul viola l cū sit vt ō hic in glo· preterită alia sacrā eis sunt concessa ergo istud sacrale scilicet sepultura ecclesiasti ca non debʒ eis denegari x c v ō c illico sed cōtra ĩfra e c xxxvij in textu et in glo ꝑ euidencia istius q̄stionis distingue sic aut talis et debitor ex cōtracta et sic nō impeditur aut ex maleficio et tunc impediatur notatur per archiō i rosario ij q vi ab executore in aō in si et hoc ꝓnunciatū est in curia romana. Quodcūqꝫ ⁊ce. Nota declaracionē et penā pro valroffa § de sepulchro violato aūt Item qui dūm et de ista materia vide isto e c in glo.

¶ Hwre ther bødhes for afſhogh aff lemende man Caplm xxv.

SIquis amiserit liguam suā nasum oculos ambos vel ambas manus vel ambos pedes vel instrumenta que pendent in braccis emendabitur ꝑ hijs omnibus sicut ꝑ homicidio Sed si caruerit vno oculo vel vna manu vel vno pede ꝑ quilibet istorum emēdabitur tantum quātum ꝑ homicidio Sed siquis caruerit auricula sua emendabitur quarta pars emēda vni⁹ hominis qꝛ vulnus illud tegi pōt et occultari crinibus et mitra Item nota qꝫ ꝑ pollice absciso emēdabit̄ quarta ꝑs onius hoīs Itē nota qꝫ vbicunqꝫ vnguis fuerit abscisa ⁊ supmus articulus qui dicit̄ poherste leoh tūc emendabitur ac si totus digit⁹ esset abscisus Itē ꝑ indice et ꝑ medio et ꝑ quolibet eorū emendabit̄ octaua pars emende vnius hominis Item ꝑ alijs duobus extremis et ꝑ quolibet eorū xvi ꝑs emende vnius hominis.

Mysthē mā sin twnge ellr̄ nase eller bode øghn̄ eller bode hēdher eller bode fødher eller aat

bodh ther i broghen henghen tha bødes for tysse ful manz bøder En mysther mā eth øwe eller en hand eller en food for hwer tysse bødes halff mā bødher En mysther man lyth øre tha forti at thet ma høles meth hwe oc met haar tha bødes ter fore fierthingh mā bødher For tømelfinghen bødes fierthing mābødher oc for the ādre fire oc fiertig manbødher tho so at fore the tho neste bødes for hwer there ottin lood aff en manbødher Oc for the to yderste sette lood aff en mābødher Oc wor som nagel wordher aff hoghen oc thz yderste led bøde so fore som fingher wor alt affwe.

¶ Siquis amiserit Nota textus huius capituli generalit' loq̄tur de lesione cōmuni oīm hoīm sed spālitet nō loquit' de hominib? regis nec mentionē facit de insultu qui defectus corrigi' tur p thorð in cor § lxvi Itē vtrū veridici discernere dūt de insultu et vulnere fcti cū cultello per thorð § lxvii. Nota q̄ño p aff hogh aliquis pᵹuabitur pace sua li ij c xv § ij Siquis amisō quia per hmōi mēbra deprdita et homo dr morbosus ff de edilitō edctō l si hoīes et l sui āt et l si cui lingua et q̄p minus emendat' p ptefacit q: que rō de toto et de parte ff demerēdi l que de tota.

¶ Om lesth Capriulum xxvi.

SI mēbra alicuius impedita q̄ dicūtur lyde licz pn̄t extendi et recurvari p hijs tn̄ emendabit' sicut arbitratū fuerit a bonis oratorib? Sed si fuerint mortua et penitus inutilia tunc emēdabit' p eis ac si essent abscisa.

¶ Om lesth Capitulum xxvi.

VOrdher māz limer lyyth oc wordhē tognøttelig so at hā ma thz krympe oc recke ta scal thē fore bødes so sā ther wordher wyrt aff gode

mē En wordher thz døøth oc aldels wnytthe thē
bøde so fore som thz wore affwe meth allc.

¶ Si emēda alicuius fiō qr eqpollēt mortuū et arescūt cū qs in op? mēbri non possit ar l' idē ossibus ff de cōilitō edctō.

¶ Om saar bood Capłm xxvij.

SJquis fuerit vulnerat? z agit in eū legalit̄ qui eū vulnerauit tūc dz emēdari p vulnere infra quidenā postq̄z illū cōuicerat z illud qđ vocat̄ lesth remaneat in tātū ad expletōz vni? āni z tūc emen dabit̄ p eo fm q fuerit arbitratū hoc tn̄ puiso q pri? satisfactū sit p vulnere z si noluerit emendare fm q dictū ē tūc pt eius māhellet søghes.

VOrdher mā saar oc deel hin thz mz loghen a hānū thē hānū thz giorde ta scal saar bødes i dē trynne fem effther at saar er hānū lagdelt a hād oc lest stāde alt til iamling er wdhe so som ta wir thes lesth so bødes tha effther gode mē tho at før re er bøøth for saar En wil han ey bøde som melt er tha mā hans māhelleth søghes.

¶ Siquis fuerit vulneratus fa l Si vulnerato ff ad legē aqui leam tūc petitur declaratō qđ sit māhelleth sāderur Ther er māhelleth maal forti at han so fordeles at hā mo worde fred/ løs om han ey bodher.

Mand Celsi

¶ Om mā ladher sȳth māhelleth søges c xxviij.

SJquis pmisit se cōuinci p suo māhelleth hoc ē ladher sȳth māhellet søge tūc emēdabit pmo iustā emēdā p delicto sibi imposito et postea tres marcas regi z tres bondoni Jtē si occiderit eū quē pri? cōuicit hoc est ther hā søge til māhellet ppter hoc nō priuabit̄ pace sua et si vulnerauerit eū nihil p eo soluat.

¶ Om man ladher sijth manhelleth søges Capitulum xxviij.

Ladher annē mā sijth māhellet søge tha bøder hā først ful bødher for the gerninger ther han worde lagsøgt fore oc sithen iij mark ower retthe bøder oc iij mark komghū Draber annē then mā ther hā søgte til hās māhellet tha holdher han sin fred En barier hā hannū bøde icke fore.

¶ Siqs pmis Hic dat lex anctoritatē vindicādi idō ſm leges nō peccat nec ſm eas punit᷑ C de adulteris l gtus ꝙuis cau cius et houestius esset talē cōtumacē puniri p iudicē ꝙ p ptem ne ps plus in vindictā ꝙ in iusticiā videatur ꝓcedere p nota ta sup li ij c lxxxvi et ſ li ij c lxvij in glo.

¶ Om saar i antleth Capl'm xxix.

Pro vulnerib⁹ q̄ nō pñt tegi nec occultari mitra vestib⁹ vel crinib⁹ sicut sunt illa q̄ fiūt in facie vel i manu duplo pl⁹ emēdabit᷑ ꝙ ꝓ alijs vulnerib⁹ Sȝ si aliqȯ lyde interuenerit veluд si os in aliqua pte cōtractū fuerit vel ocul⁹ vel nasus tūc dȝ illȯ a bonis oratorib⁹ estimari et ſm hoc emēdari

¶ Om saar i antleth Capl'm xxix.

For mā saar i antleth oc alle the saar ther mā mo ep hylli mȝ kladher eller met haar so som er saar i'antlath oc a hand tha bødes e hallfue mere fore en for ander saar En wordī lyde a so sā et at mwndh staar wrāg eller øwe ellī nase tha wyrdes thȝ aff gode mē oc bødes ther efther.

¶ Pro vulnerib⁹ Ar emēda estimet᷑ iuxta q̄litatē vulner' seu dāpni dati isti de iniur' ⸫ pena Pro vulnerib⁹ Nota q̄d soluat regi ꝓmulgās vuln⁹ in placito et cū veridic' nō fuerit ꝓsecut⁹ declarat᷑ p thorð i cor ⸫ lxxiiij Sȝ si vuln⁹ nō fuerit ꝓmulgatū

in placito tūc exactor ꝑ iure regio agat cōtra iniuriantē ꝛ in/iuriā passuz nō ꝑpetat quocūqꝫ mō vt in cor ꝑ thorð codē § scz lxxiiij et sup̄ li ij c lxxxij Quicūqꝫ in glo.

¶ Hwar bødes for saar c xxx.

PRo omni vulnere qḋ nō est been hogghn̄ nec perforatū qḋ dicit̄ gømenstwnghz emendabuntur tres marce denarioꝝ Sed si illud sit hulsaar vel beenhogghz ita ꝙ ossa eruant̄ ol' citatrix in ipso osse remāserit et fluit supra et inferius: vel si duo habuerit foramia qḋ vocat̄ thwimønt saar sicut aliquis ꝑforatus esset in crure coxa brachio ꝟ manu vel vbicunqꝫ ꝑforatū fuerit in corꝑe hominis sꝑ ꝑ eo emēdabūt̄ sex marce denarioꝝ Item nota ꝙ veridici pn̄t iurare vnū hominē ad quinqꝫ vulnera et nō ed pl'a ꝑ vno delicto.

¶ Hwar bødes for saar Cap̄ xxx.

TEtte saar bøther ther ey er been hogghen oc ey er gømienstwnghet tha bødhes ther fore iij mark pēninge En er thz hulsaar eller benhogghz so at been tages aff eller aaer er i thz selff been oc flydher vp eller nedher ell' thwimønt saar so som at mā wordher stwnghn̄ i gømē laar eller legh eller arm eller hād eller hware som gømē stwnghn̄ wordher/a māz lyff ta bødes c sex mark pēninge fore En til fem saar mwe sandmē en mā swarie at en gerning oc ey til flere.

¶ Pro omi vulnere iste q̄titates emēdaꝝ sūt arbitrarie ꝛ q̄ pl' ꝑ vno q̄ꝫ ꝑ alio emēdet̄ ptꝫ ratio ex p̄cedentib' Itē dc iuramēto medicoꝝ sup̄ li ij ꝛ xij ꝛ ꝙ reus purget se iuramēto vide fi' l' li ij capit' c

¶ Om saar limē oc fylges ey c xxxi.

SI vulnꝰ fuerit publicatū ꝛ postea ꝑ veridicos
minime ꝓsecutū quotquot ꝯfessꝰ fuerit incausa
tus tot emēdet ꝓut dictū ē Sz si plura iputata
fuerit negat ille ꝑ nefn i kyn Itē nota ꝙ si ossa fu
erit eruta et incausatꝰ ꝯfessus fuerit se hoc fecisse
emēdet ꝓ quolibꝫ illoꝝ tres marcas denarioꝝ et si
negauerit expurgabit se ꝑ kyns nefnd.

Om saar lims oc sylges ey Cap xxxi

LIms mā sÿth saar oc gāgher wet ther secthz
er bøde so som sauth er en wides hannū flere
dyle mꝫ nefn i kyn En er been afftaghꝫ oc gāghr̄
hā wet thꝫ giorde ellrr scal wit gāge bøde for hwr̄
therr̄ iij mark pēninge en gāgher hā ey hweth dy
le meth kyns nefn.

Si vulnus Qualiť loq̄tur de cōfesſ placꝫ ꝑ l ff de cōfesſ q̄liť
ẟro reus negādo ꝓbet ē cōtra notata s̄ li c c c ꝛ optime facit
c ad nrām de ꝓba cū sua glo q̄ de t̄li scribiť cōtra abusiōꝫ da-
toꝝ i hoc ꝙ reꝰ negans dꝫ ꝓbari Si ossa fuerit Nota ꝙ hmōi
ossa ꝓbari dn̄t testimonio medici ꝛ duoꝝ testiū fidedignorꝫ
nec lex ꝑualebit ꝯtra illud et hoc ex cōsuetudine q꞉ cōsuetudo
est ius moribꝰ institutū ꝙ ꝓ lege accipiť l ẟ cōsuetudo.

Om bardagh Capłm xxxij.

PRo ꝑcussione baculi vel lapidis vel ossis vel
pugni vel areptōe crinīū vl' ꝓ detrusiōe ad t̄
ram emendabunť sex marce denarioꝝ vel icausa-
tus expurgabiť cū nefn i kyn Sed si aliquis fuerit
ignominose lesus qđ dicitur trelbordh ita ꝙ de v-
beribus illis iacet et est in vtilis qđ dicitur wføør
ille qui hoc fecit tenetur sibi preuidere expensam ꝛ
expensam medicorū et postea emēda er ei xij mar
cas denarioꝝ. Om bardagh c xxxij.

FOr stakis hogh oc steens hogh oc beens hog oc na·we hogh oc haar grūb oc iord skuff scal hā giffue ther secthʒ er anthn̄ sex mark bood eller neffn i kyn En wordher mā trelbordh so at han mo ey bære sigh selff aff thet steth men aghes the dhen eller bares oc er been brodhen so at han ligȝgher ther aff oc er wffør tha han ther giorde gerȝninghe er skyplough ath holdhe hans costh vp oc giffue leghe løøn oc bødhe sithen a xij marck pēȝninghe.

¶ Pro percussiōe baculi Nota ꝙ lesus aut h̄ebit sex marcas ꝓ delicto et insuper resartionem dampni aut defendat se cū neffnd i kyn sed exactor ex parte regis fiat iuramentum xij hominū pro defensione si incausat⁹ negant aut satisfaciat regi pro emēda delicti secundum legem quia non putandum est ꝙ in tali excessu sit immunis vel expers ab emenda delicti quia regi fiet pena pecuniaria pro delicto aut iuramentum xij hominū vt li ij c lxxxij. Sed leso emēdam pro dampno et delicto vt hic in iij li quasi per totum et etiam ex constitutione imperatoris et xij cōsiliariorum regni vt in prologo Expensam medicorum Nota expēse medicorum probantur testimonio medici et duorum testiū fidedignorum similiter ex consuetudine vt s̄ c primo Pro ꝑcussiōe baculi Iste emēde sunt volūtarie sʒ ꝓ salario medici ē lex q̄ actōe ff ad legē aq̄leā Itē ꝓ ꝑcussiōe baculi aut tutori cōfratꝝ ꝟ sororꝝ i cōmūitate nichil soluit vt sup̄ li i c xxx Vitric⁹ i glo ꝟ s̄ li ij c lxxxij quicūq3 § ij ꝑ textum.

¶ Om mā for saar aff annē mā3 ka c xxxiij.

SI q̇s vulnerat⁹ fuerit de aīali alteri⁹ q̇d d̄r ka sive de eq̇s sive de pecorib⁹ sive de cane sive de aliq̄ alio aīali tūc possessor aīal' debʒ soluere impēsas medicoꝝ ⁊ si viciū aliq̇d incurrerit q̇d d̄r lyde tūc emēdabit ꝓ eo tres marcas denarioꝝ ⁊ si neȝgauerit defendat se xij hoim iuramēto.

¶ Om mã for ſaar aff annẽ mãz fæ c xxxiij.

Sangher mã ſaar aff ãnẽ mãz fæ ãthñ hors eller nød eller hwnd eller nogher anneth fæ tha ſcal bõdhñ ther fæ otte giffue leghe løøn En ſaghẽ hã ther aff lyde tha bøde hã lyde ther fæ otte tho wordher thz lyde ey mere en iij mark En vyl han wærie ſigh mz xij menz eeth.

¶ Siqs vulneratꝰ Fa l ex hac lege ff ſi qdrupes paupiem feciſſe dr ẜtẽ qlitas emẽde hic poſita ẽ voluntaria ſʒ iuramẽtũ rei an ſit licitũ ptʒ ex pmiſſ ſupͣ li ij c ciij ⁊ li iij c xxix.

¶ Om mã hoggher annẽ mãz heſt c xxxiiij.

Siquis voluerit vulnerare aliquẽ in equo et carẽs hoĩe vulnerauerit equũ tũc emẽdabit pro vulnere equo inflicto pciũ triũ marcarũ ac ſi hoĩm vulneraret ⁊ inſup equũ vulneratũ ad ſe recipiat ⁊ faciat eũ adeo bonũ ſicut ne fuit vulneratꝰ Sʒ ſi equꝰ fuerit mortuꝰ vl debilicatꝰ qd dr lyth ſoluat ei tantũ preciũ pro quanto fuerit priꝰ eſtimatus añ qʒ fuit vulneratus ⁊ inſup emẽdet ei iij marcas Sʒ ſiquis ſecando tetigerit veſtimentũ alteriꝰ cum armis qd dicit hoggher ſoluat tres marcas vel defẽdet ſe cũ neffn i kyn.

¶ Om mã hoggher annẽ mãz heſt c xxxiiij.

Vil mã hogghe annẽ a heſt oc miſther mã oc hogger heſt tha bøde for thz ſaar heſthñ feck tre mark ſo ſõ hã hade hoghʒ manne oc then heſt ther hã hogh tage thñ til ſig i ſin heſt oc gøre hã nũ ſo got ſom hã wor førre en hã wor hoggen. en wordẽ heſthñ døød ellẽ lyyth gialde heſthñ efthẽ ſo ſom wor wyrth før en hã wor hogghñ oc bø-

de tho iij mark En hoggher hā manz klædher oc gandher weth bøde for iij marck Dpl han giffue fore nekfn i kyn.

¶ Siqs voluerit Nota hic punit affect⁹ q̄uis nō sequit effect⁹ fuerit⁹ fa c nup de biga qz inmaleficijs spectat volūtas nō ex it⁹ ff ad legē corneliā de sicarijs l diu⁹ Unq̄ fuit vulnerat⁹ ali bi dr q̄ videat ad p̄ciū maximū infra xxx dies p̄teritas isti ad legē aquileā § hoc cū capite Itē si aliquis volūtariū est·

¶ Om mā lææer annē fine vaben c xxxv.

SIqs cōcesserit alicui arma sua et nescit quid in tēdit cū eis facere qui ea i ɔcessu habuerit et si postea interfecerit aliquē vl' vulnerauerit l' etiā ali quā aliā stulticiā p̄egerit z imputatū fuerit ei qui si bi ɔcessit arma, defendat se cū iuramento xij hoim q̄ nō ɔcessit ei ad dampnū suuz Et si ɔuict⁹ fu- erit emēdet tres marcas Sz si cōcesserit ea alicui manifeste qn̄ duo ɔtēderit ad inuicē p̄ frythe| ord z ille postea cū eis vulnerauerit aliquē tūc l' soluat iij marcas denarioꝝ vl' defēdat se per nekfn i kyn.

¶ Om mā læer annē fine vaben c xxxv.

Læer mā annē fine vaben oc medh ey hwat hā wil mz thm̄ ther atlone tagher gører hin fithn̄ nogher skade mz anthen dræber eller saarer Word thz hānū wijth ther læde vaben tha wærie fig mz xij mēz eeth at han læde thm̄ ey til hās skade thē skade feck En faller han atloghen bøde fore tre mark En leer han thm̄ openbarlige ther tho mē deles meth mz frythe ordh oc gører hin skade mz ther atlone togh tha wærie han figh anthen met nekfn i kyn eller bøde iij marck.

¶ Siquis concesserit hic statuitur idem qn̄ arma cōcedūt in conflictu et qn̄ extra conflictū qd̓ videtur iniquū quia primo casu nō est p̄sumptio sed secūdo sic iō in secundo casu iuste defertur ei iuramentū et primo casu non deberet saltē ita grauiter iurare per notata in c fi de iureiuran et ff e ti l admonēdi Nota hic fit quedā correctio huius capituli p thord § iiij cōtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ q̄nta fuerit eoꝝ emēda circa regē et cougnatos interfecti.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Quocūqꝫ modo quis vulnerat⁹ fuerit de armis alterius qui concessit arma vel soluat iij marcas vel defendat se p nefnd i kyn Sed siquis p se habuerit arma et cū eis vulnerauit aliquem ex improuiso qd̓ dicitur wode emēdat leso et nō regi nec epō.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Hwilkelwnde man for saar aff annen mãz vaben bøde anthen for saar iij mark eller giffue nefnd i kynd En haffuer han selff vaben i hende oc foer annē saar aff wode bøde wodes gerning Tho før wodes gerningh bødes ey komghen oc ey biscopen.

¶ Quocūqꝫ mō ex iprouiso Contra casus fortuitus nō imputatur nisi culpa q̇s incidit in casum per c vnicū de cōmodato et c bona fides de de po Respondetur et hoc ꝫm canones secus secūdū leges vt in c i et c fi de homi xv q i c siquis iratus et l ǒ c de hijs et de materia vide sup̄ li ij c lxxxviij in glo sed de ca fortuitis vide sup̄ li ij c lij in glo Emendet leso et non regi nec epō Nota iste pagraphus siquis per se habuerit arma debet intelligi secundū illud c ¶ Siquis incausat⁹ vt sup̄ li ij. c xlix.

¶Om mā fangher saar i horeseng c xxxvij.

SIquis vulneratus fuerit in lecto adulterij cū vxore alterius z viuus affugerit postea inde moriatur bōdo dz pro eo esse exculatus hoc hā ligge a hās eghā werk z si testatus obierit xpiana fruetur sepultura Sz si in ipso lectō fuerit occisus tūc occisor debz ferre ad placitū culcedrā z lintheamina sanguinolēta in quibus fuit occisus z nō alibi cū xpiana priuabitur sepultura cū testimonio duorum hoim quod in lecto adulterij fuit occisus z nō alibi tūc xpiana puabitur sepultura hoc ē oc ligge a sin eghñ werk Sz vbicūqz aliquis fuerit occisus extra lectū adulterij licet crimē adulterij imputatū sit ei ad hs dnt accedere veridici et hoc sua discernere iuramēto.

¶Om mā fangher saar i horesengh c xxxviij.

FAngher mā saar i horeseng mz annē manz kone oc kōmer hā bort lewēde oc wordhē døødh aff the saar tha ligge hā a sin eghen werk oc bōde ware angherløøs En wordher hā sciilfthz oc fāgher hā formaal tha haffue hā kirke gard om han døør En wordher hā draben i horeseng tha scal thē drab føre til thinge dyne oc bleer bloode thē hā worde draben a mz thwigghe mēz withne at hā worde draben i horeseng oc ey ādher stz tha ligge han othen kirke gordh oc a sin eghen werk En hwore som mā wordher draben othen horeseng tho at hannū withes tha sculle sandmē tilom atskilie.

¶Siquis vulneratus hic pmittit quod vir impune occidat adulterū simile in li gtus C de adulteris requirat cū bm illā le.

gem ꝙ marit⁹ inueniat illū adulteꝝ in domo ꝓpria i actib⁹
venereis cū vxore et dꝫ esse vilis ꝑsona ff e l marito que sunt
viles ꝑsone notat̉ in dicta l marito xp̄iana sepultura simile
de occiſ i torneamēto de torne c i vtrū iste occisor sit excusat⁹ q̊
ad eccl'az Dicēdū ꝙ nō et notat hosti in c si vō i de sen ex et no
tat̉ xxxiij q ij int̉ ij ⁊ de pe c ij Nota ꝙ purgato adultero vel
fornicatore eo ip̄o purgetur adultera vel ip̄a fornicaria ꝑ hoc
ꝙ notat innocis de re ind c q̄uis fere in principio vbi dr ꝙ ab
solutō adulteri ꝓdest adulterē ꝑ le ff de adulter͡ꝫ l denūciasse.
Nota ſm thord̉ § xxxiij Si occisor dixerit se i lecto adulterij ali
quē occidisse habēs ad hoc duos testes nichilominus dn̄t veridi
ci sup morte iterfecti discernere distinguēdo vtrū int̉fect⁹ fuit i
lectō adulterij vl' alibi ⁊ si iurauerit ꝙ in lctō adulterij fuit int̉/
fect⁹ tūc cōgnat͡ꝫ int̉fcti nihil emēdet̉ vt hic c xxxvij § i et silr̉
hic in ꝑncipio capl'i ⁊ cōcordet lex impalis ff ad legē iuliani de
adulterijs le marito ⁊ hoc verū si fuerit ꝑsona vilis ⁊ cui non
debet̉ reuerētia vt ibi alias sec⁹ etiā cōcor ber i sūma i ō lex
§ x sed lex diuina tenet cōtrariū et in hoc cōcor om̄es doctores
sed canones vnde exodi c xx Non occidas Itē nota ſm thord̉
§ lxv Si aliquis fatetur in placito se cognouisse carnalit̉ legit
timā vxorē alterius capiatur et decollet̉ si aūt per maritū vx/
or͡ꝫ accusat̉ in placito ꝓ dicto fctō defēdet se iuramēto cogna/
torꝫ qđ dicit̉ nessn i kvn aut soluat bondoni xl marcas et regi
tātū Siq̄s vulnerat⁹ Nota text⁹ iste ū loq̇t̉ vtrū veridici suo
discernant iuramento de occiso in lecto adulterij nec de emē/
da interfecti igitur iste defectus corrigit̉ per thord̉ § xxvij.
Item nec loquit̉ si aliquis fatetur se cognouisse vxorꝫ alteri⁹
nec loquitur si maritus vxoris accusauerit euꝫ in placito pro
dicto facto ista dubia et defectus corrigit thord̉ in cor §
lvij.
¶ Siquis vulnera Nota quicunqꝫ vxorem alicuius carnali/
ter cognauerit et ipsam marito abstulerit oculte vel manife/
ste sit ipse pace priuatus si in recenti opere fuerit deprehen/
sus si vero maritus ipsum accusauerit pro tali delicto tunc
debet iuramento stocke nefnd defendi vel conuinci si fuerit
conuictus sit pace priuatus Thord̉ § xci.

¶ Om byer Cápl'm xxxviij.

Qui habꝫ apes debꝫ eas circūsepire ita q̄ aīa-
lia alteriꝰ nō pñt eas deijcere ꝛ deturpare ſed
ſi ſepes adeo ſint ꝑua ꝛ ꝓna q̄ animalia pñt itra
re ad eas et deturpare imputet ſibimet ꝛ ꝓpter h̄
nullā aliam cōſequetur emendā Sed ſi pecora al
terius ſtimulata fuerint ad mortē extra ſepē apud
qui poſſidet apes nichil ꝓ eo ſoluat Sed ſi intra
ſepē ſtimulata fuerīt ad mortē qui poſſidet apes
ſoluat alteri dampnū ſuū q̄ꝛ nō habuerit ſepē ſa-
tis fortē et altā.

¶ Om byer Capitulum xxxviij.

HWo ſom byer hafuer hā ſcal ſelff wrthe thm̄
meth gard ſo at annen māꝫ fæ mo thm̄ ey ne
dher kaſte oc ſpille En er gordhen ſo law at an-
nen māꝫ fæ mo ganghe i giordhen oc ſpille them
wede ſigh thꝫ ſelff oc fanghe enghen annē booth
En wordher nogher manꝫ fæ ſtwnghꝫ thil døde
vthen manꝫ bygardh bøde hin icke fore ther byer
otte en wordher thꝫ ſtwnghet i hiel i bygard gial
de efſther ſkadhen ther byer otte forti at hā haff-
de ey laghe gardh.

¶ Qui habet apes Nota ſiquis habuerit dampnū ab alicuiꝰ
animali quia clauſura ſepū pro ſuo hegnet eſt ꝑua· vel ꝓna
vel multū fragilis imputet ſibiipī et nullā cōſequitur pro hoc
emendā vt hic et infra e c lx § i exceptis bobus capris et ſuibꝰ
vt e c ij § Qui habet apes ſtatio imputet ſibi quia ſint ī cul-
pa nō faciendo fortē ſepem ar l ꝗ ꝓprio ff de ꝓcuratoribus ꝛ
defenſoribꝰ § ſi et ff q̄ metus cā l ſi cut ꝛ per regulā, dampnū
de re iuris in vi Si apes alicuius ſtatio quia ſint in culpa ꝑ
notata ſup̄ vt dctm̄ eſt.

¶ Om en māꝫ byer flyge pa ānē māꝫ byer c xxxix

SI apes alicuius inuaserint apes alterius qd dicit flyge op tūc ille cuius apes inuadūtur et deferūtur debz honis intimare alꝗ̄ qui forciores apes possidet sub testimonio vicinoꝝ suorū ꝛ si ille qui forciores apes habuerit voluerit habere cuz eo plenū fellegh tā in apibus fortioribus q̄z debilioribus tūc iudicabit hoc ratū esse Et si noluerit et apes ille q̄ pri⁹ fuerūt debiliores efficiant forciores et cōsumpserit ꝛ interfecerint apes q̄ eas inuaserāt nullā cōsequit emendā qꝛ noluit secū dampnuz et cōmodū impartiri.

Om en manz byer flygher a annen manz etce. Capl'm xxxix.

Flyge annen manz byer annēs op tha scal hin ther the byer a ther op flyges mz andher grāne seie hin thil ther the andher byer a Wil han tha ther the kaghe byer haffuer haffue mz hin, annen fellegh bode om the byer ther wt flyges oc so om the andher tha ma thet wel ware en wil han ey thz oc forkōmer hine byer sithē the byer ther hās flyge op vide sigh thz selff forti at han vilde ey skiffte med hin bode gamē oc so skade.

Om mā hitther byer c'xl.

SI q̇s inuenerit apes ī terra q̄ dicit wilde wold licet nō habet terrā nec siluā in illo mark et nisi aliquis sequit illas apes tunc ille qui inuenit tenetur possidere Sed si aliquis inuenerit apes in silua alterius non pōt eas recipere si intra arborem aliquā volauerāt et nullam inde conqueretur ꝑter

vel oram denarioꝝ nisi secutus fuerit eas til sa de Itē si secutus fuerit eas de curia ꝓpria tunc tenet habere ex illis terciā ptē vel orā denarioꝝ quia qn̄ volauerit de ꝯspectu hoīm tūc ille possidet qui eas inuenerit Itē si aliquis inuenerit examē apud in ci miterio inuentor possidebit illud.

Om mā hitter byer Cap. xl.

Hitther mā byer a wilde wolde to at hā haff uer icke iord eller skogh a thn̄ mark oc fylghē eughn̄ mā the byer ta er hin skyloug at halfue thē hitther En hitther mā byer i annē māz skogh tha ma hā thm̄ om the ere flyghn̄ i tra ey bortaghe oc enghn̄ lodh i thm̄ haffue othn̄ at hā fylgede them til sa de aff sin eghn̄ garde oc tha a hā anthen tri thing aff thm̄ om the sculle optages ellē en øre pē ninge om hā wil thm̄ løse forti at hwem sō the fly ge aff ānē māz øwē syn tha aa thn̄ thm̄ ther thm̄ finner Hitther mā oc by swarm a kirke gardh tha aa hā thm̄ ther finner oc ey annē mā.

Siqs innenerit De hoc insti de rez diuisione § apū vbi tn̄ dr qꝫ capiēt sūt nisi dn̄s seqret volauerint coco: § exa mē isti de rez diuisiōe Nō pūt eas recipe hoc verū ꝓbatus fuerit a possessore siue vt insti de rez diuisiōe § si nos vbi dr plane re itegra.i.anteqꝫ iutret si preuideris ingredientem in fundū tuum poteris cum iure ꝓhibere ne ingrediatur Quid si in grediens prohibitus non fuerit dicit qꝫ potest eas i opere vt insti de rerum diuisione § Apū vbi dicitur itaqꝫ si in arbore tua consederint anteqꝫ in alueo tuo includantur a te hoc ma gis tue esse intelligantur quod volueris que in arbore tua ni dum fecerint idcoqꝫ si alius eas incluserit ipse earum dominus erit Itē acur dicit qd si ingressus fuerit an poterit retinere vel dz qꝫ accepit sn̄det cum domus factus sit p occupacionē nō vi dam qualiter defuit ar huius § qui tn̄ ꝓuidenti consulit vt §

de aduo dominum ind l ueminem.

Om man tagher annen manz byer
eller stiel Capitulum xli.

Si qs inuaserit sepē apū alteri? qd dr bygardh z inde sustulerit vl'occiderit vl'furatus fuerit ibi mel tūc possessor apū p̄t agere i eū sicut voluerit p nefninges siue p veridicos q2 tal' iniuria poci? iu dicanda est herreuerck q̄z raan.

Om mā taghr̄ ānē māz byer eller stiel c xli.

Om noghet māfaar i ānē māz bygardh oc ta ghr̄ byer oc føret bort vedhā ellr̄ draber thm̄ oc tagher hwnnig tha ma hin ther byer otte dele the effther hwat heldher han wil m3 nefnig eller sādmē forti at thz er liger herreuerck en raan.

Siquis inuaserit hic iudicat' pocius iniuria q̄z rapina fa cit § sed ex comelia insti de iniurijs.

Om costebotz eedh Caplm xlij.

Nulli? p̄t cogere aliū ad costebotz eedh nisi in causat? voluerit hoc acceptare Sed si illud ac ceptauerit i placito p quacūqz cā sibi imposita vel defendat se p illā legē in illo placito vbi eā firma uit vl' remaneat quict? qd dr langfeld tam p bon done q̄z p regis exactore q2 qui se obligauerit ad penā aliquā q dicit' wlogh debet p eam defendi

Om kostebootz eedh Caplm xlij.

Inghā mā mo nøde ānē mā til costebotz eedh uthā hā wil selff wittage En tagher hā weth costebootz eedh a thigi for hwat saag sā hānū gi fues vinne anthā log ther hā feste eller were laugf feldh bode for bonde oc for konīghās ombosman

forthi at hwo som wloge festher han scal wloghe winne Tho alle costebootz eedh thē festes a thinghi sculle oc winnes a thingi.

¶ Nullus Ratio quia qđ semel placuit Item per regulaȝ qđ semel de regulis iuris in vi quia qui se obligauerit vide isto eodem capitulo hic in glo Per illā legē Nota lex debet esse honesta concor iiij đ est aūt lex ff de legibus l iura Nota ꝑ quacunqꝫ re Supple non causa turpi nec impossibili sed licita et necessaria nec cōtra deū quia lex iusti non est posita quia qui eīm spū dei aguntur non sunt sub lege de renūci c nisi cū pridem § dices de regula et licet xix q ij c due sunt Qui se obligauerit Nota hic intelligitur cōditō sed actus legitime cōdicionem nō recipiunt vt ff de regulis iuris l actus de elec c significasti per ver In quo tñ aliqñ intelligitur pactū aliqñ causa promissio aliqū conditō sed pactū nō valet nisi fiet secundū leges ff de pactis l iure gentiū § precor ait et § e c l pacta dicit āt pactū duorū vel pluriū cōsensus in idē ff de pactis l i concorder ver de đ sig in c pactum.

¶ Hwr møghet husbonde oc husfrue mwe skøde i mellom thm̄ c xliij.

Qvantū domesticus scotauerit domestice vel econuerso siue pueros habuerit siue non robur et fortitudinē nō habebit post mortē illorū nisi heredes illorū in hoc voluerint cōsentire Itē si aliquis eorū scotauerit alicui alteri qui cum eis in cōmunitate non est ꝑtextu alicuius fraudis ⁊ ille postea scotauerit domestico terram domestice vel si scotauerit domestice terrā domestici vel possessionē aliam tūc etiā nō tenebitur nisi cū voluntate heredū quia presumendū est ꝙ domesticus possit inducere domesticā siue per blandicias siue per minas vt scotet sibi quidquid velit ⁊ quedā mulieres

ſunt adeo ſubtiles ꝛ delenefici ꝙ etiā poſſint indu
cere maritos ſuos vt ſcotēt illꝫ quidqͣ velit ꝛ petāt.

¶ Hwat møghꝫ huſbōde oc huſfrue ꝛc. c xliij.

HWre møghet oc hwat huſfrue ſkødhe huſbō
de eller huſbonde huſfruē hwat heldher the
haffue bøꝛn ſāmel eller ey tha ſtāde thꝫ icke vthen
at there arwinge wille holle thꝫ effther there død
En ſkødher āthn̄ there nogher ādher mā thꝫ vthn̄
there felleg er foꝛ nogher ſwÿgh oc hin ſkødher ſi
thn̄ huſbōde huſfruēs ioꝛd ellr̄ huſfrue bōdēs ioꝛd
ellr̄ eghn̄ tha holdes thꝫ ey vthn̄ rette arwinge wil
le foꝛti at thꝫ er wētelicth at huſbōdhn̄ ma āthn̄ mꝫ
awe eller mꝫ deghſel kōme ſin huſfrue til at ſkøde
ſig hwat ſom hā wil Oc ere ſōme quine wel ſo li-
ſtelighe at the kōme wel oc there bonde til at ſkø
de thm̄ hwat ſom the bedes.

¶ Quātūcunq; Sciendū ꝙ iſta donatō ſcḋm leges cōfirmatꝛ ꝑ
morte nō curato vel ex peccato cōſenſu herdū vt C de donatōi
bꝰ intꝛ virū ꝛ vxoꝛē li ij l donatōes ſiq̇s cōcoꝛ l creditoꝛ C de do
natōibꝰ inter virum et vxoꝛē et ſufficeret moꝛs viri ad confir-
matiōnē donationis cū vir ſit dn̄s rerum ſuarum ꝛ pōt mo-
ri teſtatus et inteſtatus ratio tn̄ lrē mltū vrget qꝛ talis mu-
tus amoꝛ pōt durare ad mortē ſed iſta lex reſpicit ad vtilita-
tem heredum ſed lex imperialis perpendit ne alter coniugū
locupletꝛ et alter depauperetꝛ āboꝛ bꝰ viuētibꝰ nō habito reſpec-
tu ad heredes ꝑ rōeꝫ ꝑdictā ſ. a l cū mlre ⸿ fcimꝰ C de donatōibꝰ
añ nupcias ff de donatōibꝰ intꝛ virū ꝛ vxoꝛē āt ſpectetꝛ in ꝑn-
cipio et ⸿ ſi vir et extra de dona intꝛ virū et vxoꝛē c donatō cuꝫ
ſua glo ꝛ ibi allegatis.

¶ Quantūcunq; domiſticus ꝛc. Nota ſecundū leges imperia
les C de dona añ nup l ꝙ ſponſe ſi donatio poꝛrigatur in tpe
mrīmonij nō tenet donatio vt etiā hic Si vero añ mrīmoni-

um donat ei tenebit donatõ vt ff dicit̃ publicana l cũ sponsus et ff e ti l inter eos et l cũ hic status § siquis sponsã id est cuz conditõ tacita si mrimoniũ sequatur secũdũ henricũ boic et concor pisanus in sũma in v donatõ pmo § vij i fine alegãs legẽ pallegatam cũ hic status.

¶ Hwat konẽ maa affhende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Mulier maritata nichil põt alienare sine cõsilio mariti sui z volũtate heredũ suoꝝ Sz si mulier aliquid scotauerit l' alienauerit marito scotãte z hoc sustinẽte z ille cui scotatũ fuerit obtinuerit possessionẽ q̃ dr laugh heud in bonis l' sine q̃rela mariti tũc pñt heredes ei? reuocare illud p q̃relã z maritus soluat tã bõdoni tres marcasq̃z regi qr sciẽter cõsensit vxori sui scotãti qd nõ poterat appropriare Sz si marit? p se illd reuocauerit cõquerẽdo tũc p eo nichil soluat sz ille qui scotatõz recipit amittat p̃ciũ suũ Itẽ nota q filii? bõdonis nec filia i cõmunitate cũ prẽ eoꝝ nichil pñt alienare de bonis pris sine volũtate sua neqz mercenarij eius.

¶ Hwat kone ma aff hende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Hwilkhen husfrue ther selff haffuer husbonde hwn mo icke skøde bort oc icke ãdher wnde aff hẽde nogher gootz vthen hẽne bõdes raath oc rette arwing willie En tol husbõde at husfrue skøder noghz borth oc faar hin laugheuth a the coste ther køptes vthñ bõdẽs kære tha mwe tho hẽnes arwinghe dele thz effther ighñ thz hwn skøte bort oc bonde gialde bode iij mark bondhñ oc kõghen iij mark forti at hans kone skøte whiemelt

oc han wiste oc tolde En deel han thz selff effther ighñ tha gialde hã icke fore hin haffue to syth we xth tabz ther weth bõdens husfrue køpte En bõ- dens søn eller bondẽs datther i fellegh mz sin fa- dher mwe icke affhẽde aff bondhũs hertzski vthñ hãs willie oc ey hans leie hion.

Mulier maritata. vt insti quibus al' licet vel nõ § ij ibi no- tatur et per bar in l si estiãtis ff soluto mrimonio Itẽ de filijs- familias Item pater insti quibus al' licet vel non § nunc ad monendi et ꝙ heredes pñt reuocare non placet cũ vir sit dñs nisi excusaretur quia publice vtilitatis est ꝙ dos mulieris maneat solua ar et per nostras in si de dona inter virum ꝛ vxorem l hic sic statuitur in penã viri illicite cõsentis' Mulier maritata Nota hic in § sed si maritus etce. textus iste nõ lo- quitur sed maritus possessiones male acquisitas inuitis he- redibus resignauerit et q̃le legatũ pro anima sua legari po- terit defectus iste corrigi itñ cor thord § xxxi Mulier marita ta Nota si aliquis ꝓpriam vxorem occiderit vel occidi mã- dauerit vel econuerso et ille negauerit tunc nominandi sunt xij de illo hereth quoscũq3 plures illorũ cõuicerint pro fctõ vl consilio vel mandato sint pace priuati et nunq3 cassetur eorũ iuramentũ ꝛ quilib3 cõiurantiũ soluat bondoni tres marcas et regi tantũ Thord § xxvi Nota hic si mulier scotauerit vel possessiones alienauerit et hoc idem sciens ꝛ sustinens cõsilio et ope maritus fecerit et firmauerit credo ꝙ legitima ma- neat scotatio siue alienatio et tenet vt sup̃ quasi sile li primo c xxxv maritus.

Thwr møghet kone ther bonde haffuer mo giffue til sielie gifft Cap xlv.

Mulier que puerũ hab3 cũ suo maritô nõ p̃t da re pro aĩa sua dimidietatẽ porcionis l' aliquid ml'tũ sine voluntate bondonis Sed si aliquis hu- iusmodi legata cũ petiuerit incausatus defendet se

pe: nekkn i kyn et nō veridici inde iurabunt Sed ſi deſecerint iuramento cognatoꝝ reponat omnia legata Sed ſi mulier non habuerit puerū cū bondone tunc pōt dari pro anima ſua dimidietatē portionis ſue Sz ſi clauſtꝝ vel cōuent⁹ aliquis tale legatū petierit ſi pluſq̄z marca argenti tunc accedant veridici z dirimāt ſuo iuramēto Sz ſi aliquid exactū fuerit qd in teſtamēto fuerit exaractū ſub teſtimonio bonoꝝ ſiue a cōuētu ſiue ab eccl'ia ſiue ab hoſpitali ſꝑ ī cauſat⁹ defendꝫ ſe ꝑ nekkn i kyn.

Hwat møghꝫ kone ther ſelff ꝛc. c xlv.

Hoſtrue ther barn haffuer weth ſin huſbonde ma ey giffue til ſielegaffue halff ſin howꝫ lood eller nogher ſtoorth mwn vthen bondēs ia oc wille En wil annē mā tho kalle a ſodā ſielegift ta ſcal bonden forwarie mꝫ nekkn i kyn oc gange ey ſandomē til En faller han atkyns eedh lade weth thet ther giffuet wor for henne ſiel En haffuer huſtrue ey barn wedh bonden tha mo hwn giffue ſin halff howꝫ loodh borth til ſielegifft Kaller tho cloſthē a oc er thet mere en marck ſølff ta ganghe ſandomen til En for hwat ſom ey er ſcriffuet i manꝫ teſtamento meth gode menꝫ withne byrdh oc kloſther kaller a eller kirkhe eller ſpital ther hworðher bondhen e weth nekkn i kyn.

Mulier q̄ puer hꝫ Nota differētia int' mun⁹ et donū mun⁹ ēm ex cā ꝟ ſine cā donū ff de v ſig le int' donū io au d heretic⁹ ī c accuſat⁹ i v mūera i glo int' liniari ī vi Nota hnat huſtrue ꝟ filia ꝟ fili⁹ bōdonis pñt alienare ꝟ mercenari⁹ vt ſ ꝟ c xximo

et sup̃ li i c xxx § vlti. et c xxxix Mulier 'Ratio prime ꝑtis ẽ ne puer exheredetur vl' careat sua legittima siue culpa sua hec ratio cessat in ÿ iuramentū ãt de, quo hic est periculosum et legi contrariū iuxta prius dctãvt s li ÿ cciÿ Nota circa illud capitulū mulier qđ mortuariū dandū est de iuɽ communi sed eius quota est consuetudinaria extra de sepul c certificare ꝑ hostiñ Nota circa istud c mulier que puerū habet etce. querit utrū volūtas defuncti sit adimplēda et que ꝓ euidentia dicen dorū est sciendū ꝙ hēmus verba que dispositiua vocantur vt volo dispono ordino alia sunt enūciatiua vt scias me a t'li re/cepisse x in quibus tenebatur Alia sunt causatiua vt quia ta lis negotia mã gessit sibi lego talem rem Alia sunt demõstra tiua vt hūc fundū quē aut ticio emi se in ꝓmo lego distinguo in ista questione secūdū henricū boic aut testatur vsus est ver bis dispositis et talis volūtas est ad implenda ꝛ obligat he/redem ratio quia voluntas testatoris ꝛ lex ad paria iudicãt in auct' de nup in § disponat coll' iiÿ hoc verū qñ testator ali quid ordiuat qđ nõ est impossibile aut iuris aut feti fa l si de constitutionibus institutionū et fa l uemo ff de le i sed dc vbis demonstratiuis causatiuis enunciatiuis quere hen de testa i c si heredes Nota in § Sed si aliquid exactū fuerit qđ in testa mento etce. Nota vtrū testamentū vltimū firmus erit patet sup̃ li ÿ c iiÿ ꝑ litteras in glo quasi in fine. nota ꝙ habeat vir plenã potestatẽ in testamẽto suo quecūꝗ voluerit exceptis he redibus terras et alias possessiones male acquisitas resignã di et postea põt ꝓ anima sua legare medietatẽ portionis sue tam in bonis immobilib? ꝙ̃ in bonis mobilibus et si cõtẽtio fuerit discernãt sup hoc veridici Thord § xxxvÿ. nota ad epm ꝑtinet defensio testamenti et eius executio, vt voluntas defũ cti deſuetur et hoc verū ẽ i hÿs q̃ ad pias cãs relinquunt de testamẽtis C tua nobis.

¶ Hwilke sandmen sculle skilie om siele gifft Capitulum xlvi.

SI vir l' mulier habuerit bona ꝛ possessiões vl' mãsiões in diuers̃ terris seu ꝓuinciÿs tũc obi-

cūqȝ moriẗ veridici illius terre seu ꝓuincie debent de legatis ꝓ aīa sua iurare.

Hwilkē mā eller kone anthꝰ̄ ther flere bo haft uer i flere land ellr̄ i flere bygd eller i flere hareth e hware som the are thꝰ̄ time the døø oc giffue noghȝ for thm̄ tha sculle the sandmē e til ther ere i bygdh.

¶Si vir vel mulier stō qꝫ iudiciū inchoat̄ vbi res ē ꝗ̄ ꝺ iudiciȷs ꝟ i eqs l ꝙ legat̄ § si aūt Itē Nota ꝙ qua rōc veridici in diuersis terris ꝟ ꝓuīcȷ̄s habitātes iurabūt de legat̄ vbi morit̄ aliqs veridici illius terre seu ꝓuincie iurare dn̄t eadē rō intelligi dȝ de uefning̃ et rapina ꝟ accusat̄ dȝ tēpestiue citari ad placitū et si nō hȝ domiciliū debet citari ad placitū gn̄ale hic in isto c lȝ vir sit hec corꝑ thord § xij.

¶Om agher fredh Cap xlvij.

Siqs messuerit segetē alteri⁹ in agro sub noct silentio vel refectā sustulerit iudicabit̄ ꝓ eo tā qȝ ꝓ fure Sȝ si viat̄ fuerit ꝫ dederit manipulū vl̄ gerbā equo suo ꝓ eo nō efficit̄ ꝓp̄ator agroꝝ neqȝ fur Sȝ si secū tulerit aliquid de annona tūc ille qui agrū possidet pōt agere in eū si voluerit pro rapina sue pro furto.

¶Om agher fredh Cap xlviij.

Ar mā i ānē māȝ agher om nathe tydе oc slaer māȝ korn op eller tagher hans skorne korn bort tha er hā thyff ther for En er hā wæifarēde mā oc giffuer anthꝰ̄ en kerff sin hest eller en neeg oc bether a stubben i agher tha er hā hwerkē raans mā eller thyff ther fore En fører han bort aff agher tha mo hin ther agher a secte hin ther tog hwat heller hā wil raan eller til thyffneth.

¶ Siq̇s ꝺ mesſueꝛit De isto de populatoꝛe notat' in c iut' de im műitate eccl'e ꝛ ff d c furt; l vulgar; § siq̇s sed si viatoꝛ q̇ꝛ i ca su necessitat; hoc licet ꝛ cõmũicandũ ē ff ad legē rodiani de ia ctu l ij § cũ eod viij ꝺ inp̄ncipio ꝛ ē casus i § si de pace teuēda in vsufru ꝛ cõcoꝛ § huius capi'li ibi sed si viatoꝛ per tex. ꝛ vi/ de isto § sed si viatoꝛ per glo.

¶ Sȝ si viatoꝛ fuerit 9coꝛ lex impial' cõstitutõe frederici dc pa/ ce tenēda c vl vbi ꝺꝛ ꝙ aquũ meũ possũ i alieno pabulo reficerē cõcoꝛdet etiã lex nrã infra hoc li c li § vlti.

¶ Om mã far mȝ hioꝛd i annē mãȝ agher c xlviij.

Siq̇s venerit in agrũ alteri⁊ cũ suo stoodh vel hioꝛd vl' vꝛathꝫ deturpauerit ãnonã eius per vim tenet' ei emẽdã xl marcaꝝ qꝛ illud ē plenũ her rewerck Sȝ si aĩalia alicui⁊ venerint exiꝓuiso in agrũ alteri⁊ ꝑ ignoꝛãtiã pastoꝛis tũc qui possidet aĩalia soluat alteri dãpnũ suũ et defendat se lege ꝙ nõ fuit volũtatis sue ꝙ animalia venerunt i a/ grũ eius Et siq̇s inuaserit cũ pecoꝛib⁊ suis pratũ alteri⁊ ꝑ vim qd̄ ꝺꝛ hioꝛdhē op qui possidȝ pecoꝛa soluat alteri dampnũ suũꝫ emẽdet iij marcas Sȝ si ex iꝓuiso venerint in pratũ illius soluat tũ qui possidȝ aialia dãpnũ suũ Sȝ si anona fuerit deua stata enoꝛmiter tũc põt qui anonã possidet exequi illud per veridicos et testimonio bonoꝛum herre/ werck Sed qui pro prato incausatur defendet se per nefn i kyn.

¶ Om man far meth hioꝛd i annen manȝ aghre Capitulum xlviij.

Far mã mȝ hioꝛd ellē mȝ stood ellē mȝ vꝛath an nē mãȝ aghē oc hioꝛdher hãs koꝛn op mȝ wo loh tha er han skuldugh atbøde hãnũ ther foꝛe xl

mark forti at thet er fulth herrewerck En kōmer fæ i mā3 agher aff wode for hyrthens wangøme tha bødher hin skadhen effther ther fæet otthe oc giffue thes logh ath th3 wor ey hans both at hās fæ kom ther i En om mā hiordher annē mā3 eng vp m3 wold tha gialde han skade giald ther fæet otte oc bøde a tre mark En kōmer th3 i aff wode bøde oc skade giald som føre er sauth Wordher korn so eth som sauth er tha mo hin ther korneth otte dele th3 meth sandmē oc m3 gode mē3 witne til herrewerck.

Siquis venerit Vide. nota in l hac actione ff Si quadrupes pauperiem fecisse dicit̄ et cū notatis in l ff C ad legē aquileam. Item Nota q̄ qui devastauerit enormiter per vim anonam alterius est herrewerck vt hic et sup̄ li ij c xxxi Siquis anonaz Nota q̄ triplex violentia inuenitur in legisterio scz quando mulier vim passa fuerit vt sup̄ li ij c xvi Itē qn̄ aliquis delatus & ligatus fuerit sine suo de merito vt s̄ li ij c xxx et c xxxi § iij Itē quando aliquis deturpauerit anonā eius per vim cuz stood hors vel vrath vt hic de ista tripici violentia discernāt veridici in placito tocius terre vt notatur in locis prescriptis Nota de violentia notat̄ que dicit̄ mark woldh vt hic c xlviij. et infra li c et vtrū de tali violentia discernāt veridici notat̄ hic v3 c xlviij § iiij Item si aliquis fuerit ligatus cōtra legem de illa violētia discernant veridici vt sup̄ li ij c xxix et c xxx § iij Item de muliere que vim passa est vt̄ iurabūt veridici vt s̄ c xvi li ij Item Nota q̄ de violentia q̄ fit qn̄ aliq̄s legauerit sua pecora ī agro vt̄ de illa violentia non discernāt veridici vt infra c li.

Hwilk3 er stood oc giord oc vraath c xlix.

Duodecim pecora sunt hiord xij equi qui dicūt̄ hors sūt stood xij porci sunt vraath Et si aliquis deuestauerit anonā alicui? cū paucōrib? peca

cibus q̄z duodecim tunc non pōt illud exequi per herrewerck Tamē pro quolibet wold dz quis vel defendi p̄ nefnd i kyn vel soluere dampnū cū tribus marcis.

¶ Hwilkz er stood oc hiord oc wraath c xlix.

Mynne en xij nødh er ey hiord xij hors stood xij swin wrath En ødher annē mā annēs korn mech mynne en mz xij faes howeth so som sauth er tha ma thet ey deles mz herrewerck En tho e for hwer woldh sculle men anthen wæries meth nefn i kyn eller gialde skade effther met iij mark boodh.

¶ Duodecim De ouibus dicit l oues ff de abigeis q̄ decē faciunt gregē quinq̄ porci gregem ꝯ quo in glo c i de elec cuz ibi notatis Nota hoc tū ꝓuiso q̄ in illuz dz dirigi actio qui ea scz pecora de domo rapuerit intellige etiā si fuerit minor xiiij annis vt in dolicapacibus quantū ad legis seueritatē intellige vel rapuerit hic Nota q̄ delicta puerorū puniēda sunt licet non adeo grauiter vt in maioribus extra de delic pue. c. pueris et hoc verū si sunt dolicapaces et vbi malicia pubertatem anticipat Si vero non sunt dolicapaces nullo modo puniant̄ ex legū seueritate qm̄ in pueris solz relinqui multū q̄ in aliīs ꝓuectioris etatis humane leges dicunt seuerius corrigendū de delic pu sup̄ c x̄.

¶ Ferende qđ etiam ꝓbatur in illis vbi malicia supplet etatem qui frequenter furta mendaria periuria q̄ peccata sunt comittunt in quibus plena ē etas puerilis de delic pue c pueris de ista materia require sup̄ libro secundo capit̄ xlix in textu et in glosa et capit̄ xcv § vltimo et in glo et sup̄ li ij c xlix. Si quis incausatus fuerit in glo.

¶ Om intekte fæ Capit̄ l.

Si aliq̄s inuenerit pecora alicui⁹ i anona sua l' prato z hoc viderit ille cui⁹ pecora ab illo au-

ferre sine volūtate sua Et si abstulerit ea pōt p eo fieri raans mā Sȝ si i domū illi? fuerāt deducta ꝛ ille qui ea possidet postea de domo sua rapuerit tūc pt qui domū possidȝ agere in eū p herrewerk Hoc tn̄ pniso q in illū debet dirigi actō qui ea de domo rapuerat et nō in aliū.

Om intekte fa Capl'm l.

Om ānnē mā tagher annē māȝ fa i sŷth korn eller i sin egh oc kōmer hin weth ther fa et a anthn̄ i hegnet eller a farēde waie tha ma han ey tage thȝ fra hānū othen hās eghn̄ willie En tagē hā thȝ fra hannū tha ma hā worde raans mā thē for En kōmer thȝ hiem til hās hws ther thȝ togh oc tagher hin thet wth ther thȝ otte tha ma thet worde herrewerck togh skulle mē ey weth annen dele en weth thn̄ ther wtogh.

Si aliquis Nota qūo in re ppria quis pōt delinq̄re et pre supponit q quis ppria auctē pōt hmōi pecora includere cō tra qd opponitur quia pingnorare pertinet ad iudicem ff de regulis iuris l non ex singulis Itē nullus pōt esse iudex in p pria causa C de iudeis et celicol'l nullus et ne quis in sua cau sa ius sibi da in ru et in nigro solō bm leges licitū est retinerē hmōi animalia ad ostendendū iudici sed ad pign? siue auc. iudicis nō de quo notat insti ad legē aquiliā C iolȝ ff c ti l cō uictus nōne in spe ti de acto § i vb sed pone.

Om mā tøyrer i annē māȝ agher c li.

Vicunqȝ cōpossessorē in mark ꝛ ligauerit sua pecora qd dicitur tøyrer in agro alteri? l' prato iudicatur magna violentia qd dicit wold et tenetur resartire dampnum et soluere ius triuȝ marcarū vel defendet se lege q hoc non pcepit fieri et

dampnū resarciat si cōfessus fuerit Sed viatori
nō pn̄t negari equoꝝ pascua.

¶ Om mā tøyrer i annē māz agher c li.

Hwilkhn̄ mā ther er egher vpa mark oc tøyrer
syth fæ i ānē māz agher eller ēngh tha er thz
wold oc er han skyldugh at gialde skadhen oc bø
de at tre mark eller giftue thes log at hā bødh thz
ey oc gialde skadegiald om hā ganger wedh. En
waifarēde mā oc gest nyme mē ey grees synne.

¶ Quicūqꝫ ſkō qr i domo curia vel orto fit violētia īsti de iiu/
rʒ § ſʒ ꝛ lex cornelia cū ibi notatʒ ꝧʒ viatori cōcoꝛ c siqs messu
erit ꝰ e c xlvij. Itē Nota qn̄ veredica siue neffninga vocauerit
qūo veridici vel neffningi q̇ pmo pꝰ instituāt sup cauſ pns p̄
mulgatʒ discernāt vel qꝺ iuris sit corrigit per thord § lxij.

¶ Om mā draber annē māz fæ i hn̄ agher c lij.

SI pecora alicuius venerit in agrū alterius et il
le qui agrū possidet vel pastor agri dep̄hende
rit ea ꝛ voluerit ea in domū abducere qꝺ dr̄ in ta
ge ꝛ nō pōt sʒ si incurrerint in lapidē siue lignū qꝺ
dicit steen vl' stawer et ita debilitatū fuerit vl' mor
tuū sed ille qui depulerit ea qꝺ dicit gēde cōfessus
fuerit recipiat ad se pecus mortuū ꝛ soluat pro eo
aliud viuū eq̄ bonū absqʒ omi emēdaꝫ ille qui pecꝰ
illud possidebat soluat anonā quaʒ p̄dictū pecus
deuastauit Sʒ si occiderit illud cū armis q̄ dicunt
odh oc egh tūc soluat quātū pecꝰ illud valuit viuū
et insuper iij marck Et si confessus fuerit qui oc
cidit et dixit se hoc fecisse ex improuiso soluat dāp
num et defendat se iuramento xij hominuʒ ꝙ fac
tum fuit ex improuiso ꝛ non volūtate Sʒ si pasto

rem nō habuerit pec⁹ illud nichil ꝑ eo emēdet.
¶ Om mā draber annen manz fæ i hin agher clū.
Hangher manz fæ i annen māz agher oc kom
mer hin with ther korneth a eller agher hyr-
de oc wil thz fæ intaghe oc gidhī ep oc haffde thz
fæ hyrdhe eller fæet er so kacth oc løffuer a steen el
ler staffuer oc wordher ther lyth aff eller døør gā
gher hin weth ther gendhe taghe thz dødhe til sig
oc gialde anth so gooth ighen vthñ booth forthi
ath thz haffde hyrde oc mā ther fæ et otte hā scal
gialde effther korn ther hin otte En draber han
thz enthñ mz od eller mz egh tha gialde hā effther
oc bøde a iij mark En gāgher hā wet drab oc kal
ler thz wode gialde effther skade oc giffue a xij
mēz eedh at thz wor wode oc ey at wille En wor
thz hyrtløøs fæ bøde icke fore.

¶ Si pecora in § et si confessus quasi iste si Nota in § istius
c. loquit᷑ d̄ iuramento xij hoim̄ et nō facit mentionē quo die
ista lex vel consimilis dari vel solui dn̄t postq̄ lex firmata fu-
erit nec vtrū dies quo firmata fuerit debet cōputare iste de
claratur effectus per thorō in cor lxxxvi § i si ⁊ s̄ l i c q̄cūq3 p
ar ⁊ s̄ l ij c lxxx si exactor ⁊ e c lxxxi in fine Sed pecora pro
pma pte est casus in l qnt⁹ ff ad le aquileā et fa l Si bos alie-
nus de iniuris et damp da sed in hoc q aliud aīal datur est
contra leges quia nō datur aliud pro alio nisi in rebus hn̄ti-
b⁹ sanctitatē ideo in proposito sufficeret dari extimationē de
quo per ciuū in l ij C ad legem aq̄leā et notat᷑ in dctō c bos Si
pecora Nota hic incidit in penā pecuniariā ex lege et ip̄o iure
vt hic in § i sed si occiderit et similit᷑ infra e c liij Ille qui Itez
s̄ e c xlviij Siquis venerit § ij Itē sup̄ e c xlix Duodeci § ij in fi
Itē Nota infra e c liiij Siquis eq̄tauerit Itē infra e c lvij quili
bet § i Itē infra e c lxij minor § iiij et sil'r infra e c lxiij siquis
naufragiū § ij in fi Itē infra e c lxvi hoc vocatur Item sup̄ e

c xliiij mulier Itē sup̄ c c xlij nulli pōt Itē sup̄ c c xxxv Siqs cō-
cesserit Itē sup̄ c c xxxiiij Siqs voluerit in p̄ncipio et § ij in fi-
Itē alr c c xxxiij siqs vulnerat9 Itē xxxij c ꝓ ꝑcussione in p̄nci-
pio et in fine Itē sup̄ c c xxxi ꝛ xxx ꝛ sup̄ c c xxix et c xxiij qō-
cūqꝫ Itē sup̄ c c xxij Itē sup̄ c c vij li hoīes Nota hic i istꝫ ꝑscri-
ptꝫ capitulꝭ et gn̄alitꝛ in oīb9 delictꝫ Siqs ꝑmisit se ꝯuinci emē
dabit p̄mo iustā emendā ꝓ delicto ꝛ postea penā pecuniariaꝫ
vt sup̄ c c xxviij Siquis ꝑmiserit.

Om gordnithingh Caplm liij.

Ille qui vocat̄ gordnithingh emendabit regi iij marcas ꝛ bōdoni tres ꝛ insup resarciat dāpnū qd intulit quia magna iniuria ē q̄ dicitur wold oc-cidere aīal illud quod cōpeditū est vel ligatū vꝉ ali quo alio modo impeditum est hoc ē thet ther lage hefft haffuer a sigh vel q̄ fecerit in aliqua speciali terra alicuius que dicitur ornū Vbicunqꝫ quis occi-derit animal alicui9 siue in hegnet siue extra sepꝫ eo efficitur gordnithing dunmodo pastorem habu-erit animal illud et resarceat dampnū et soluat re-gi tres marcas et bondoni tres.

Om gardnithingh Caplm liij.

Gordnithingh bøder bode skade ther han gø-rer oc iij marck. bonde oc iij marck komghen forthi at thet er woldh oc ey wode at drabe thet fa ther hefft hafuer a sigh eller standher i bondēs ornū ther han a ene hwre som draber annē māz father hyrdhe haffuer hwat heldher hegnet eller vthen han gordnithingh oc scal effther gialdhe so som sauth er oc bødhe a tre mark bōde oc so kom-ghen.

Ille qui vocatur Spāle delictū habet speciale vocabulū Itē

vocabulũ et emẽda ponunt̃ hic ad placitũ statuentis.

¶ Om mã ridher annẽ mãz hest c liiij.

SJquis equitauerit equũ alteri⁹ sine voluntate sua soluat bõdoni tres marcas Sz si habuerit eũ in cõcessu l' rõductu et equitauerit logi⁹ q̃z promissũ fuit tamẽ soluat ꝓ quolibet by mark quod trãsiuit duas oras denarioꝝ donec efficiantur sex øre denarioꝝ Sz siue equitauerit sine licentia siue lõgi⁹ q̃z dictũ fuit faciat equũ sp̱ adeo bonũ sicut eũ recipit Sz si equ⁹ mortu⁹ fuerit vl' macillent⁹ ꝫ venerit domũ top ꝫ tagel ꝫ ille iurauerit ꝙ p̱ ip̃z deturpat⁹ nõ fuit tũc nichil soluat ꝓ eo Sz si ꝯcess⁹ fuerit dz redire absq̃z om̃i debilitate q̃ dr lyde q̇ in causat⁹ fuerit ꝓ istis causꝫ q̃ in istis duob⁹ capitul' sũt expresse defẽdat se iuramẽto xij hoim ꝙ si nec voluerit se emẽdare nec se iuramẽto defẽdere sz p̱ misit se ꝯuinci in placito cũ naams dom tũc ꝓ nulla istaꝝ causaꝝ emendabit̃ minus q̃z tres marce regi et iij bondoni.

¶ Om mã ridher annẽ mãz hest c liiij.

HWilkẽ mã ther ridher ãnẽ mãz hest vthñ hãs willie thñ ther hesthñ a gialde for iij mark bõdẽ En fangher hã mz willie anthen atleie eller at laan oc ridher lengher en melth wor føre ta bøde hã for hwer by mark ther hã ower reed sithñ e to øre pẽninge til sex øre wordher En hwat heldher hã ridher vthen orloff eller lẽgher en melt wor gøre e hesthñ so god som hã wor ther hã togh hãnũ En døør hesthñ eller wordher mawer oc kommer

hiem top oc tagel oc thør hã ſwarie at thz wor ey
hãs ſkyld tha gialde icke fore En wor thz laan ta
ſcal thz kõme lydeløſth hiem Hwo ſom ſectes for
the ſage ther i thÿſſe tocapitel er ſauth warie ſig
om hã dyl meth xÿ menz eedh En wil han hwer
ken bøde eller warie ſig ſo ſom ſauth er mẽ latẽ
ſig ſøghe athingi met naams dom tha bødes for
enghen thÿſſe ſaghe nyme en iÿ mark bonde oc
iÿ mak kom̃ghen.

¶ Siquis equitauerit Iſte pene ſunt volũtarie adeo bonũ cõ
cor l ſed michi § i ff cõmodati iuxta illud abſq; ſatire debent
cõceſſa redire ymmo furtũ cõmittitur l qui iumẽta ff de fur-
tis et qd̃ hic de equo dicit̃ intelligit̃ de aliÿs rebus et naui et
ſimilibus et ratio eſt quia illud capitur ſiquis equitauerit cõ
tinet ius cõmune ꝓbatur per legẽ ꝑſcriptã qui iumenta ff de
furtis et ſup̃ li ÿ c xl neſſniugi dñt iurare § Itẽ ſi incauſat⁹ añ
iuramẽtum Siquis equitauerit Nota ſi aliquis obtinuerit cõ-
ductiue ſiue conceſſiue ſiue aliquo modo conſimili domũ vel
terrã vel equum ſiue alias quaſcunq; res põt eas perfruẽdo
occupare vſq; ad expletionem pacti prehabiti vel termini ſi-
ne pena legis cũ iuramento ſi neceſſe fuerit ꝙ illas cũ volun-
tate et licentia occupauit et non cum violentia vt primo de
domo patet ſup̃ li ÿ c xxxÿ vbicunq; § domos Item de terra
ſup̃ li ÿ c lxxÿ qñ aliquis § pmo Item de equo vt hic in § ÿ.
Item de aliÿs rebus quibuſcunq; vt ſup̃ li ÿ c xl neſſningi et ſi-
mile e li c lxi ſi aliquis § i Sed ſi conceſſus Nota ꝙ res conce-
ſſe dñt redire abſq; omni debilitate vt hic nec poſſunt aliquo
modo amitti vt ſup̃ li ÿ c cxiiÿ § iiÿ Vñ vſus Abſq; ſatire dñt
conceſſa redire.

¶ Om ſtood hors Caplm lv.

Qui hz ſtood hors habeat illas i clauſura q̃ dr
fold in ꝓprio mark et habeat ad eas paſtorẽ
z ſi h̃ nõ fecerit ſed deuaſtauerit ꝑ eas agros alioꝝ

qui dicūt̄ wongh tunc pn̄t deponi i placito hoc est
forlegges et si ille aliquod dāpnū incurrerit postea
qui eas possidꝫ imputet sibi dūmodo hoc factū fu
erit in eoꝝ wāgh Sꝫ siquis stodh hors apposuerit
in illo mark in quo nichil iuris habuerit tūc pn̄t cō
possessores illi⁹ mark monere cū ad hoc laghdeele
hannū ꝙ recipiat suū stoodh ad domū suā ⁊ si no
luerit ⁊ ille postea aliquid dampnū incurrerit im-
putet sibi ꝙ sine voluntate eoꝝ nō pn̄t devastare
gramīa eoꝝ nec annonā cū suo stoodh Sed si ali
quis emerit in alterius mark terrā aliquam causa
fraudꝭ cū vna marca vl̕ duab⁹ vt sic devastet eoꝝ
mark cū suo stoodh tūc pn̄t cōpossessores ſm esti
matōꝫ auri cōpellere ip̄ꝫ ita apponere ꝓut sustine
re p̄t eoꝝ mark ⁊ apponer̄ ad eoꝝ ꝯmūitatē sicut
apponūt̄ porci ad pascua q̄d dr̄ oldhn̄ et ſm arbi
triū eoꝝ qui in illo mark habitāt apponant̄ qꝛ ipsi
meli⁹ sciūt quot eoꝝ mark poterit pascere Sꝫ si il
le eque q̄ dicūt̄ hors efficiant̄ scabide ⁊ possessor eo
rū noluerit eas ſuare in terra sua speciali tūc pn̄t
cōpossessores illius mark illas in placito deponere
h̄ ē forlegge ⁊ pellere eas i loca paludosa q̄ dicunt̄
dynd ⁊ interficere eas sine oī iniuria q̄d dr̄ wide. et hoc
sidē iudicabit̄ de equab⁹ domitꝭ si efficiant̄ scabide
qꝛ morbus vnius cōtaminat alias.

¶ Om stoodh hors Captlm lv.

HWo som haffuē stood hors haffue thm̄ i fold
i sin eghen mark oc haffue til them hyrde wil
han ey thz giøre men gøher meth thm̄ bondhens

wongh tha mwe the thm̄ forlegge a thingi oc fā-
gher hin nogher ſkade ſithen ther horſen a haffue
hiem giald om thz wordher i wongh En ho ſom
haffuer ſtood hors a thn̄ mark ther han haffuer ic
ke i ta mwe egher mē lagdele hannū til attaghe ſi
ne hors hiem en om hā wil ey oc fanghe the ſithn̄
ſkade wide ſigh thz ſelff forti at vthen there wil-
lie ma han ey heldher øde there grees a fellet eller
there korn mz ſtod hors En køber man a annen
manz mark for ſwȳg anthn̄ for en mark eller to
eller mere forti at han wil øde there mark meth ſi
ne ſtoodh hors tha mwe eier effther gudz wyrth
thing nøde hānū thil attaghe ſo til ſom mark ma
tole oc legge ſo til there fellet ſom ſwȳn legghes
til olden oc the thē i by boor wolde thz forthi ath
the wide beſt hwat there mark mo tole oc føde.
Worde ſtood hors ſcabet oc wil then ther a ey gø
me thm̄ ſerlinge a ſȳt eghz tha mwe eghē thm̄ for
legge a thingi oc elthe thm̄ i dynd oc drabe thm̄
vthn̄ wide Thz ſamme er oc om thame hors om
the worde ſcabet forthi ath thet fangher hors aff
annet.

¶ Qui hꝫ q̄ aīal nō tenēdū in iacturā et dampnū alimēti al-
terius iuſti ſi q̄drupes pauꝑiez feciſſe dr̄ ꝯ ceteꝝ ſciēd rō penl'ti
mi ꝯ quia vna ouis morbida inficit aliā.

¶ Hwor mā ſcal wedh løſæ Cap̄ lvi.

PRo pecoribus ſiue iumētis in agris vel pratꝫ
in domū ab ductis quod dr̄ intaghꝫ debet po
ni pignus ſcđm arbitriū vicinoꝝ qui dicunt granne
qn̄ publicāt eorū hegnet Sed tn̄ ille cui⁹ pec⁹ dāp

Liber

nū intulit pōt exponere quātū vult ꝛ iuret insuper cū xij homib⁹ ꝙ ampli⁹ dāpnū nō intulit pec⁹ ei⁹ Itē nota ꝙ pignora tali mō ipignorata si nō fuerint redēpta añ festū oim scōꝝ tūc nō tenent̄ ad restitutōem qui habet illa.

¶ Hwar mā scal wed løsa Caplm lvi.

FOr fa ther worder i tagz antheu i korn eller ēgh scal lagepant forlegges so sō egher worde om satte thā thyīd the legge ther̄ mark i hegnz oc so scal lø̄ som the worde til eens førre En tha ware hin wet log ther skade giorde atlegge with so møghz som hā wil oc swarie a mz xij mēz eed at hās fa giorde ey mere skade Wordher pant thē fore inteckt fa er sath ey løst for alle helligħs dag tha ware thet forgiordh.

¶ Arbitriū vicinoꝝ q̄r t'es melius sciūt sic alibi referē ad viciniā facit quosdā de ꝑscriptionib⁹ Itē istud iuramētū ē super fctō alieno iō deberz fieri ꝑ verbū credit alias iurās subiret ancops ꝑ iuriū ꝑ l videamus ff de in litem iurādo.

¶ Om gertzel Caplm lvij.

QUilibet dz suas sepes sepire s̄m arbitriū oim cōpossessoꝝ ꝛ s̄m ꝙ possidz i villa ꝛ bool s̄m iustū funiculū ꝛ ꝓ stuff nō sepiūtur nisi illō sit for te fellet in villa tunc sepiet̄ ꝓ eo seps que dr̄ høffdegerde Itē nota ꝙ oēs tenent̄ ꝓ fundis suis qui inhabitati sunt hoc ē byzdh er facere sepes Sz ꝓ fundis nō inhabitatis q̄ dicūt̄ obygde i villa tenet̄ ille q̄ possidet facere sepē q̄ dr̄ høffdegerde ꝛ ceteri vicini qui dicuntur granne faciunt sepem a latere si sit incidenda ꝙ dicitur om a faller et qui nolu

erit sepem suam facere infra illā diem quam prefi
gunt cōpossessores soluat penā pecuniariam que
dicit wide ſm arbitriū eorum quod arbitrati sunt
Sed si nec voluerit sepire nec penam pecuniariaꝫ
soluere tunc vicini eius qui dicūtur granne dñt ali
cui iniungere ꝙ agat in eum ex pte omniū eorum
et conuincere euꝫ ad tres marcas tam bondoni qꝫ
regi.

¶ Om gertzel Caplm lvij.

HWer mā scal sin gard gerde so som alle eghē
giffue ia til oc so som hā a i by oc bool effther
reth reb En for stuff gerde mē ey vthñ thz er forte
fellet i by tha gerdes ther for høffdegerde Alle mē
sculle gerde for ther toffte ther bygd ere en for v-
bygde toffte i by gerde hin ther a høffdegerde oc
alle granne sidegerde om a faller En hwo som ey
wil gerde sin gard a then lagdagh ther eier leggē
gialde wide so som wide legghes En wil han ey
gerde oc ey wide gialde ta sculle grāne befale en
mā om alle there dele oc søge hin meth dom til iij
mark booth bōde oc so komghen.

¶ Quilibet debet quod omnes tangit ab omnibus est appro-
bandum Iteꝫ ratio finis ꝑpter contumatiam sic ciuilit ꝑpt
contumatiam fit missio in possessionē de do et cōiu. § prout
ſꝫ criminalit ad ānotatōꝫ bonoꝝ ꝑ glo c veri super v ꝑbatū de
dolo et contuma.

¶ Om agher gardh Caplm lviij.

QVilibꝫ tenet facer sepē q̄ dr agrgard sicut hñt
terrā ad estiātōꝫ auri ſꝫ ꝑ stuff nō fiūt sepes
Itē si forta q̄ dicit felleth vni⁹ occurrerit alterius

hegnet tunc dñt ille quorū sorte est et fellet erigeꝛ
dimidietatē sepiū et illi qui possident wongh reli-
qua dimidietatē ita exhibeat vterqȝ alteri equali-
tate que dicit iafnȝ quia qđ nūc impeditur vni pti
anno futuro impendetur alteri ꝛ si ita contigerit q ł
illi qui possident hegnet vł illi qui possidēt fellet no
luerit facere dimidietatē sepiū tūc illi qui possidēt
wongh si icurreret aliqđ dampnū ꝓpter debilita-
tem sepiū ꝓpriaꝝ imputent sibi ipi Sȝ si dāpnuȝ
aliquod incurrerit ꝓpter sepes hoīm alteriꝰ mark
siue illud ꝓuenerit de aīalibꝰ ꝓpriis siue alienis
tūc soluat ille dampnū illatū qui debuit sepē ꝯstru
ere Et si nullus recognouerit se sepē illā possidere
per quā dampnū illatū est tunc dñt sepes per funi
culū distribui et ita agnoscetur cui seps illa perti-
neat ꝛ super quēcūqȝ iustus ceciderit funiculus nō
habeat potentiā defendendi se lege sed soluat pe-
nā pecuniariā si prius fuerit arbitratū et insuꝑ to
tū dampnū Sed si nec voluerit sepē facere nec il
lum exponere qui facere deberet tunc dñt illi q pos
sident wongh iniungere alicui de ipsis vt eis extor
quet iusticiā Et si sniam sustinuerint hoc ē tolethe
dom qui sepes debeāt facere tūc quilibet conuince
tur ad iij marcas regi et totidē bondoni.

¶ On agher gard Capitlm lviij.

BOnghs gardȝ gerde hwer man so som han
haffuē guldh wpcthingh i bẏ mē for stuff ger
des icke en am so wordher ath en bẏs fellet faller
a moodh annē bẏs hegnet tha sculle hine ther fellȝ

eie rese halff gard wet hine ther mongh eie oc hol
de so iaffnet forthi at the ther nw haffue sellet fã
ghe at aare hegnet oc thyrkfue ta thñ same iaffnz
weth om so wordher at anthen the ther hegneth
eie wille ey gerde halff gard oc holde iaffnet the
ther mongh eie fange the skade gøme there eghñ
gardh haffue hiem giald en fanghe the skade aff
vthen marks men gard e hwat heldher aff there
eghz fa eller aff andre mẽz fa tha gialde hin ska-
den effther then garden sculle gerde En om engẽ
mã kennes weth thñ gard then skadẽ gøør tha sc
ulle marke men rebe garde oc wide hwem hã hø
rer thil oc then ther reth reb faller a han haffue ey
wold til atbiwde log for sig mẽ gialde so wide sã
føcer wor wetherlauth oc gialde effther skade gi
ald En wille the ey gerde oc ey wtlegge thñ ther
gerde sculle tha sculle the ther wongh eie bede en
mã om aff thm selffue atsly thm reth En tole the
dom tha faller hwer there ther gard sculle gerdhe
til iij mark bonde oc iij mark komghen.

Quilibet tenetur ratio assignatur vt s̃ c primo.

Hwr lenge gerd scal stande Caplm lix.

Seps que fit ꝓ siligine debet sepire añ pasca z ꝓ alio semine qd dicit' woor seed debet sepiri añ pẽtecostẽ et debet stare ad festũ michaelis nisi ita fit ey omis anona pri⁹ fuerit inducta z collectã z qui prius diripuerit sepẽ suã soluat omẽ dampnuz qd ꝓpter ablatiõem sepis sue fuerit illatũ.

Hwr lenge gerde scal stande c lix.

Thē gard thī for rogh sattes skal wære gerd om paske elr̄ føre oc for war seed om pinx-dag oc skal stādε til scti michael' dag othē alt korn kōmer føre ind hwo so gard føre optagr̄ gialde effther al thē skade ther giømē hās gard giordes ¶ Seps q̄ fit Nota sepes q̄ dicūtur rogh wongh gerde dn̄c sepiri añ festū bti martini Sepes aūt q̄ dicuut worsede gerde dūt añ festū valburgꝫ sepiri Thord § xliiij quia terra sic requirit in crescendo et metendo.

¶ Om abeldhgard Caplm lx.

Quilibet debꝫ sibiipsi suū pomeriū ꝛ suū koolgard ꝛ suū tofft gardh suare cum sepe sua si voluerit habere eā in hegnet ꝛ hoc pro omnib⁹ animalib⁹ hoc ē for all kyns fæ nisi ꝓ capris bob⁹ ꝛ porcis qui dicunt gardbryder q̄ꝛ debet cōuitere bā donē ad hoc vt seruat suūgard brydher De istꝫ curijs supradictis nō pn̄t aīalia induci q̄d dicitur ·intage nisi solū capre vel nisi ꝙ aliq̄d aīal depositū sit in placito hoc est forlagth Sed si aliquis violēter intrauerit pomeriū alicuius vel koolgardh et furatus fuert caules vel poma pro hijs adeo bene pōt fieri fur ac si furatus fuisset alias res Sed si aliquis amiserit vestes suas in pomerio alteri⁹ nō p̄t agere in eū pro raan.

¶ Om abelgardh Caplm lx.

Abelgard oc koolgard oc tofftegard scal hwer man sig selff witthe mꝫ sin eghē gard om hā wil haffue thē i hegnet oc worthe thꝫ for alle hā de fæ othen for gedher ene oc for garbrydher so sā

er øxen eller swijn forti at han scal dele bondhen til atgøme sine garbryoher Aff thyste garde ma ic ke fa in taghes othū gedher vthñ at thz er forlagt a thingi En brydher nogher mā annē manz abel gard eller koolgard oc stiel kool eller eble tha ma han ther fore worde thiwlf so som han stole i'hās hws andre coste En misther man sine kladher i annē māz abelgard tha ma han ep søghe ther eff- ther mz raan.

Quilibet debz statio q: quē tāgit emolimentū tāgat ꝛ ō ōn? sed si aliquis q: in ill' reb? vñ/mittit' furtū ar l vulgar⁊ § sz si- qs et § q̇ furti et l vex § eoꝝ ff de furtis sz si aliq̇s rō q: dedit opam rei illicite iō imputet sibi dampnū i ḋ c clerico de homi- ciḋ c cōtinebat' ff de regulis iuris l culpa.

Om vraagh Capitlm lxi.

Vraagh id ē res aliqua q̄ dicit' vraagh terre cō pulsa quam null? qḋ ḋr effther kōmer regis ē quia ipse possidet omnia littora que dicuntur for- strādh et illud quod nullus alius possidet rex pos- sidet.

Om vraagh Capitlm lxi.

Vraagh ther til land kōmer oc enghen mā fyl gher eller kōmer effther thz a komghen forti at komghen a alle forstrandh oc thz ther enghen ma eie thz a oc komghen.

Vraagh. i. res aliq̄ ꝛc Nota q rex ꝫm hanc legē possidet oīa littora que dicūt' forstrandh vt hic et īfra e c lxij in magna glo in fine hoc verū nisi terra vni? cōcurrit ad aquā cōmunē tūc aqua ē regis et alter retinet terrā ex q̄ sequit' q piscatura est regis sz illa terra nō seruiat piscatorib? nec ad intrandū nec ad rechia t' casulas sine licētia possessoris vt sup̄ li i c liij in glo.

¶ Res aliqua Regis est hoc videtur cõtra l i C de naufragijs
li x et ɔtra auct͛ nauigiã C de furtis nec videtur valere ratio
lrẽ quia littora maris nullius sunt sed omnibus communia
isti de rer̃ diuisione § et quidẽ sed respõdet͛ ꝙ istud est equuz
ex quo non appareret alius dñs et si tũc exactor caperet ɔtra
illũ essent iura allegata cõsultũ eẽt tamẽ ĩ foro anime ꝙ aut
totum aut pars distribueret͛ in pios vsus in remediũ fideliũ
aiar̃ ar auct͛ oĩs C cõmunia de successionib⁹.

¶ Hwilkhet wraagh er Ca lxij

Minor piscis q̃z sit stpri nõ vocatur wraagh sz
qd̓ in possessione alterius fuerat sed ois res q̃
possideri põt et potuit et poterit regis est si nullus
sequit͛ qd̓ dicit͛ kõmer efther Sed piscis quã vn⁹
homo portare põt sicut est delphin⁹ et hel et eorũ
similes vel minores nõ iudicant͛ wraagh Sz ma-
iores pisces sicut sunt stpriones ceti et lifft et eorũ
siles quos vn⁹ hõ portare non possunt vocantur
wraagh et rex eos possidet Itẽ qui cetũ inuenerit
anteq̃z ab eo sustulerit indicari debet exactori z ha
bere ꝓ labore suo quantũ portare põt si pedester
sit si equos pond⁹ equi si plaustrãs pondus plau
stri z si quis inuenerit eũ qui habet nauẽ debet tol
lere quantũ nauis illa portare põt z maior non dz
nauis esse et postq̃z ille prim⁹ sustulerit ꝑtem suaz
nulius debet inde aliquid auferre sine volũtate ex
actoris Et si aliquid inde accepit sine volũtate ex
actoris et postea incausatus fuerit vel exponat qd̓
recepit et insuper emẽdet iij marcas vel defendet
se iuramẽto xij hoim qui dicunt͛ lagefeste mẽ de ea
dem ꝓrochia in qua habitat Sed quicũq̃z exactor
cetum habuerit vel acquisierit et regi non tulerit

inde ptem suam amittet exactionē suam.

Hwilkhz wraagh er Capl'm lxij.

MInne fiske en styri er ey vraagh En hwat sō i annē māz hefft haffuer waret so som er kyste eller tømmer ellr̄ klæder ellr̄ nogher thing ther mā kēner at i hēdher haffuer waret kōmer engh mā effthr̄ tha er thz vraagh oc a komghn̄ En fisk ther en mā mæ bære so som er marswyn oc hel oc thes lighe eller myñe thz er ey wragh for othn̄ styri ene forti at hwalff oc sist oc styri oc alle store fiske ther mā ma ey bære the ære alle wragh oc thm̄ aa komghn̄ Tho hwo sō hwalff hitthr̄ først han scal før en han tagher noghz aff sie ombosmā thil oc haffue for syt arbeyd om hā er gāgher mā sin byrde ridē mā heste byrde aghñde mā woghn̄ las oc kōmer mā til meth skib haffue skibs farm tho ey støre skib en sex ærer thz er tre aare a hvert bord Sidhn̄ thn̄ første haffuer af taghz sin lod tha scal enghen̄ mā aff tage othn̄ ombusmā loff En tagr̄ noghn̄ mā othn̄ hās orloff oc giffur ombosmā hā nū saagh lade wt anthn̄ so møghz som hā togh oc bøde a iij mark eller giffue xij mēz eeth hwilke sō hā kā fanghe i thz kirke soghn̄ sō hā boor i oc tho lagh feste mē En hwilkhn̄ ombosmā ther hwalff foor oc ey fører komghn̄ sin lod aff miste sin leen.

Minor piscis Quia domīa nō debent esse sub incerto sed cō tra mare est oīm et omnibus cōmune sic etiā piscis isti de rerum diuisione § et quedā vide glo ibidē in v̄ p hoc littora Itē alia que hic statuūt sunt volūtaria et equa Vtrū mare pōt prescribi cū sit cōmune omnib? Nota licet mare sit publicum

sicut et flumē tantum dominiū maris potest precribi tāto tē/
pore cuius initij meōria non existit vt l vsum aque et l diligē
ter C de aque ductu li xi sicut dicit de venetis et ianuensib?
q presciprserunt etiā mare principe sciente et patiente Item
aliquis potest pscribere ius piscandi in loco publico et iure vt
possidetis ar l si quis et l sane si mare ff de regulis iuris Itē
qualiter flumen potest esse publicum ppietate et vsu quan
doq ppietate non vsu quandoq vsu non ppietate pro istis
li i C fossa ff de fluminibus et ne quis in flumen ff de loco pub/
lico fruendo li i in principio glo ij Item si delictum sit cōmis/
sum in mari qui est in proximo loco habet cognoscere C de
classibus archatibus l vnica li xi sicut in simili tenet io an c
vbi periculum de elec in vi de electione pene mortui que spec
tat ad ciuitatem proximam et si distarent equaliter a duo/
bus dominijs locus est preuentionū ff de iudicijs et ne quis l
siquis postea et in simili per io an in nouellis de obliga ad ra
tionem c i vel ambo dm̄ similis ff communi diuidendo l ar/
bor § de vestibulo.

Item ff ne quis in loco publico l littora vbi dicitur q littora
sunt populi romani Respondetur hoc verū quo ad iurisdictio/
nem ita glo super v littore insti de rerum diuisione Itez
rex datie est rex liber/ nemini subiectus sicut dicit bar. de ci/
uibus ciuitatis si te promissiue ideo sicut ibi populus est prin
ceps in sua ciuitate ita rex hic in suo mari bar ne quid in lo
co sacro l in iniuris.

Item cursus aquarum flumina et littora pertinent ad eū
qui habet regalia vt x coll' que sunt regalia c i et notatur in l
ij in principio ff ne quis in loco publico et per bar in l i ff ne
quis in flu publico.

Om skibbroth Capitulū lxiij.

Siquis naufragium passus fuerit et illi qui fu
erunt in naui viui venerint ad terram nullus
exactor vel alij presumant contractare res eorum
illis inuitis anteq̄ ipi eas resignauerint hoc ē føre
the selffue ita q nullo modo possunt eas recupe-

rare hoc eſt bierghe nec per ſe nec per alios merce-
de conductos nec aliquis preſumat impedire ali-
quos quos ꝓpter mercedem poſſunt conducere.
Sed ſi teſtimoniū eorum affuerit ꝙ vel exactor l'
famulus ſuus vel aliquis alius ſpoliauerit eos re-
bus illis aliquibus vel inhibuerit vt nullus iu-
uet eos anteq̄ȝ reſignauerint careat exactione ſua
et exponat quod de bonis illis recepit ꝛ emēdet iij
marcas Et ſi aliquis alius ſpoliauerit eos primo
exponat quidquid inde recepit et inſuꝑ ſoluat regi
tres marcas ꝛ alias tres ſoluat illis.

¶ Om ſkibbroth Capitulū lxiij.

Byſther man ſkib oc er folk aoc kōme lewen-
de til landȝ haffue enghen man wold til atkō-
me neer there coſte hwerkhen omboſman eller an
nen man før en the kwnne thet ſelffue engelwn-
de bierghe anthen meth thm̄ ſelffue eller meth leie
men oc hwerkhen omboſmā eller annē man haff
uer woldh thil ath formene them thȝ folk ther the
mwe atleie fanghe En wordher ther ſandh wi-
thnes byrd thil at omboſman eller hans ſwene rø
wer then affnogher there coſthe for en the ower
ghiffue thet ſelffue eller forbiwdher folck athiel-
pe thm̄ thr̄ the mwe fāge atleie miſte ſyth leen oc
ladhe thet wth ther han togh aff them oc bødhe
for fulbødher En røwer nogher annē man them
lade wt alt førſt ther han tog oc bøde a iij marck
them oc ſo komghen.

¶ Naufragium. concor l primo C de naufragijs lixi ceu ȝ auct

nauigia C de fortis ꝟ est cõstitutõ equissima licz pessime ser/
uatur vide c excõmũicationi cũ glo de raptorib⁹ qualiter in
currũt excõmunicatõez ipo fctõ hoc verũ qñ prius sunt moni/
ti de quo guil in repertorio aureo ti de sen ex § casus quibus
ipo iure est excõicatus vide etiã glo in c dispensatiõis ij q vij
in v despicimus Itẽ spoliantes naufragos ꝑm leges terre tã-
q̃ ꝑ stijghroff cõuincũtur et eodem modo puniãtur vt in cõ/
stitutione cristoferi regis § xxx.

Om falsk Capit'm lxiiij.

SI imputatũ fuerit alicui ꝙ sit stigman vel ꝙ
fallarius sit vel incẽdarius sit ꝙ dr mortbren-
ner debet defendi ꝑ noĩatos in hæreth hoc ẽ cũ tri
bus hominib⁹ in quolibet fierthing illius hæreth ꝫ
illos debet exactor noĩare vl' ali⁹ qui est wuilough
qui nec est cognat⁹ illi⁹ qui agit in eũ nec alterius
Itẽ nota ꝙ incausatus põt tali modo in ista lege
manifestare inimicos suos ꝙ nullus defendi coga
tur vel debet per inimicos suos Sed qui nomina
ti fuerint vel debent incausatum absoluere vel dã-
pnare hoc est swærie thil eller fra quia nullus po-
test alium silendo dampnare ad mortem vel ad
absolutionem et tamen anteq̃ꝫ nominati fuerint
debet iniuriam passus contra iniuriantem eodem
placito iuramentũ suum exponere ꝫ nisi iurauarit
nõ teneãtur noĩati discernere.

Om falsk Capit'm lxiiij.

HOr falsk oc formortbrãd oc om mã wides at
hã er stigmã sculle mẽ wæries mꝫ hæretꝫ nefk
nd thꝫ er at tre men aff hwer fierthing thr̃ i thꝫ hæ
ret ere thm̃ scal ombosmã eller en wuilough man
ther icke a selff i the dele oc ey a byrd hwerkẽ wet

hin ther ſaagh giffuer oc ep wedh hin ther for‐ſa-
agh er Then tho for ſaagh er han maa i then
logh wrætthe ſine openbarlighe wuẽner ſo ſõ førẽ
er ſauth forthi ath enghen man ſcal nødes thil at
warie ſig meth ſine wuenner The oc ther neffde
worde the ſculle anthen ſwarie hin ther for ſaagh
er til eller fra forti at men mwe enghñ man døme
thpendes enghñ mã kan oc fãghe haretzneffn aff
annẽ vthñ at hã ſwarer hannũ gerning i hand aff
ſin hals eller aff ſin xl mark.

¶ Si imputatũ inimicos concor auct' ſi dicatur ℭ de teſtibus
de hoc ſup̃ primo li c i abſoluere concor l preſes ℭ de ſentẽtijs
ꝛ inter locutionibus omniũ iudicum ſilendo quia ĩ criminali
bus probationes debent eſſe aptiſſime per l ſciant ℭ de pro
bationibꝰ et ſup̃ li ij c vij ſi diſcordã in glo et li ij c cv in glo ali
qui textus habẽt thoie'i.teſtari.i.nullus poſt aliũ conuincerẽ
ſm iſtas leges per teſtes ad dampnationẽ vite vl' xl marcaꝝ
Si imputatũ Nota hic de vltimo § huius capituli quaſi in fi.
ibi et tamẽ anteq̃ꝫ ꝛc ſic ſimile ſup̃ li ij c xl neffnigi § vltimo
in textu et in glo Nota cõquerens cauſas aliquas ſi ꝓmul-
gauerit ſup quibꝰ denominati qui dicunt' ſtockeneffend fece-
rit de nominari et poſtea omnino non fuerit cauſam ꝓ ſecu-
tus tunc ſoluat bondoni tres marcas et regi ſex tamen anq̃ꝫ
nominati fuerint debet iniuriã paſſus cõtra iniuriãtez eodẽ
placito iuramentũ ſuũ exponere et niſi iurauerit nõ teneant'
diſcernere ſtockneffned et tertio placito dñt per duos fillingh
moneri ad diſcerneudũ Thord § ix vel vij Nota de duobꝰ fil-
lingh textus legis nõ loquit' ꝛ iõ defectus ille corrigat' p thord
§ vij et § xxij ſine quibus duobꝰ fellingh nullus iniuriã paſſꝰ
pro greſſũ ſm legẽ habere poterit p veridicos ſiue neffningos
vt etiã ſup̃ li ij in p'te declarat' c xl neffniugi in glo Itez Nota
q̃ proſecutio omniũ cauſarũ ſup quibus teneut' ſtocke neffnd
diſcernere debẽt fieri per tria placita thord § x Si imputa
Nota textꝰ nõ loquit' de ſtocke neffn et etiã ſi nõ fuerint xij in

placito ꝛ ideo defect⁹ iste corrigitur ꝑ correctioꝫ thord § xxxix
Nota in § vltimo istius capituli scilicet tamē anteꝙ nomia ti fuerint ꝛc. ꝛ simile ius est de nefningis i causa rapine vt sup l ij c xl nefningi § iij et vlti ꝛ c xli qui iurauerit si imputatū Nota ista sunt crimina excepta accionis vel crimina excepta scilicet crimē per iurij falsi testimonij incestus sortilegij crimē falsi raptoris vgis et monialis furti lese maistat⁹ pctī contra naturā symonie sacrilegij intrusionis homicidij heres prodictōis priē et alia similia pctā vel crimina que post peractā pnīam ipso iure irrogant infamiam sed io iij q iiij § porro et per her dicit' reuum c nisi cum pridē § ꝑpter conscientiam v dumtaxat et ibi melius per hosti et de actu c cuꝫ per manconella super b quia laicus per her et infra e c de cetero scꝫ de testibus dicit' i per hea. et c q̄m idem e ti per heu. et vtrum infamia talium criminū ab rogatur per purgationeꝫ patet sup li ij c xxviij qui scrutinium in glo et hic
¶ Nota similiter secūdum hosti de purga ca c ex tuarum ꝙ si infamia post purgationeꝫ non cessat sed magis vehementi⁹ inualescit tunc non abrogatur sed de iure potius iterato purgabitur vt in c ceterum et c preterea de testi cogendō et c pastoralis de excep et c'li qui matrimoniū accusare pūt et ratio est qui de nouo emergunt auxilio indigent ff de interrogatorijs actionib⁹ de etate § ex causa ꝛ noua res nouum consiliū et remedium exigit ff de ventre inspiciendo li i in principio ꝛ si noua causa allegetur puta quia fideiussor mortuus sit iterum erit equū pstare cautionem ff vt in possessionē legatorū l plaue et nouis morbis noua consueuit antitoda preparari extra de iura calump c ceterū et l d c vt cōstitueret' hec her de excep c pastoralis in v de nouo.

¶ Hwilkhꝫ falsk er Caplm lxv.

Siquis posuerit incudeꝫ et stabel et percusserit denarios sine voluntate et mandato et cōbusserit falsum argentū et emit et vendit aliquas res cum denarijs quos scit esse falsos vl' cum falso argento hoc totum vocatur falsk Item nota ꝙ qui

fecerit falsum man⁹ eius erit in ptāte regis et qui habuerit ex eo falsū tenet habere recōpēsatōz dāpni qd dr skade giald Sz si aliquis decept⁹ fuerit z recepit ab aliquo ignorāter falsū argentū vel falsos denarios et portauerit eos ad monetariū vel aurifabrū qui scit discernere z noluerit cū eis emere anq̄z sciat vtrū sit falsū vl' nō tal' non tenet vocari falsari⁹ sz agat in illū q̄ dedit ei falsū z ille q̄ soluat ei dāpnū suū vl' defēdat se lege et falsum tn̄ remaneat sub testimonio bonoꝝ vbi fuit inuentū z nūq̄z emat pro eo de cetero nec exponat venale sz vl' dz abijci vel cōminui l'in mare deijci ita q̄ null⁹ inueniat illud de cetero.

Hwilkhz falsk er Caplm lxv.

Falsk er thet om mā setther sketh eller stabel oc slaer pēninge vthen komghēs orloff eller hās both oc brenner falst sølff Hwilkhā mā ther falsk gør eller met falsk wordher fwnnen eller for falsk word feld met loghā tha a komghā hās hand oc han ther falsk feck haffue aff hannū sin skade giald En wordher mā nogher swegen oc fagher falst sølff eller penninghe oc ber then til myther eller gulsmedh eller annen man ther skøn kan a at skode oc wil ey købe mz før en hā haffuer prøwz om thet er falske eller ey tha er han ey skuldugh at hede falsker En om han wed sin købe mā tha giffue hannum saagh oc haffue aff hannum anthen skade giald eller logh oc falsketh bidhe meth withnes hyrdh ther som thet wordher hyth.

Thz falsk ther so wordhē fwnnz scal ep mere vt ghiffues men scal anthen brennes eller i syndher hugghes eller i haff kastes so at enghen mā thz nyde maa.

Siquis posuerit vide l i C de falsa moneta vbi pene ponū tur sed si deceptus q: ignorantia eum excusat per dctām li i ibi vbi dñs ignorans Nota q istud capit' siquis posuerit incu dē extractū ē de legib' ipialib' C de falsis ministris ⁊ C de fal sa moneta causa adiecta.

Om mordbrand Caplm lxvi.

Hoc vocatur mordbrand qñ aliquis sub noctꝫ silentio vel alio mō clanc'o ignez supposuerit domui alicuius et si deprehensus fuerit adiudicabitur morti et dampna illata resarcīonant' de bonꝫ eius et insuper xl marce soluant' bondoni sed si cōuictus fuerit legaliter pro illa causa soluat dampnum et fugiat de terra donec rex fecerit secū graciam suā.

Om mortbrand Caplm lxvi.

Thz er mordband om mā anthen om nathe ti de eller i løn far til oc setther ildh i manz hws wordher hā taghen med sodane gerningher tha haffue han forgiorth sin hals oc skadhen gialdes effther aff hās gootz oc xl mark bondhū En wordher hā feldh at loghū ta gialde effther the skadē oc rymme selff landhz e til komghū gører ānē na de medh hannū.

Hoc vocat' Pro isto c ⁊ sequti facit C qñ lite siue i vindi l i ⁊ ÿ ⁊ c int' de imūitate eccl'e Nota istō c hoc vocat' mordbraudh ⁊ē extractū ē de legib' impialib' scꝫ ff nouis li ix ti ix scꝫ de incēdio rapina naufragio e sil'r seqns titul' scꝫ de stigmā.

¶ Om stigman Caplm lxvij.

Ille vocatur stigman qui vel iacens in silua vel ombraculo qđ dicit̃ skiwl vel in cāpo vel iuxta viā et spoliauerit equitatē vel plaustrantē vł pedestrem et fugerit cū rebus illis ad latibula sua et zelauerit et si deprehensus fuerit in factō illo adiudicabitur morti et portio sua soluatur regi Sed si cōuictus fuerit per legē resarciat dāpnū de bonis suis qđ intulit et xl marcas soluet bondoni ꝛ caput eius erit in potestate regis q̄ꝛ quilibet tenetur roborare pacē.

¶ Om stigman Caplm lxvij.

Stigman er then ther anthē ligger i skow eller i skiwl eller a hede eller a farne waie oc røwer anthen ridende eller agende eller gāghende oc søgher mz thz fielsther oc løn wordher han taghen wedh the gerningher tha haffue forgiordh sin hals oc sin howz lod wed komghen En faller han atloghen gialde effther skadhen aff syth eghz gootz oc xl mark bōde oc hā ware selff i komgēs wold forti at fred scal hwer mā styrcke.

¶ Ille vocat̃ stigmā De isto c sup̄ c primo et in vsu feu. c de pace tenenda § publi.

¶ Om hedhe brenne Caplm lxviij.

Siquis supposuerit ignē in campo et incenderit alteri⁹ orthefangh sicut ē nutricas vel glebas q̄ dicunt̃ torff vł si ignis accensus currendo excendat̃ ad siluā et eaz deuastauerit tunc soluat ille dampnū qui ignem portauit in campū licet nichil pposuit cōburere nisi qđ suū erat speciale vł omni

C

bus eſſet ſine dāpno Itē ſi ignis ille extēdat in vil
lā domū alicuius tūc idē eſt iudiciū Sz ſi paſtor vl
marcenarius aliquis qui nō eſt in cōmunitate cuz
bōdone ignē in cāpū portauerit ꝛ inde tūc euene-
rit aliqđ periculū non tenet bondo reſarcire damp
nū illud ſed ſi hoc fuerit iputatū ſibi defendat ſe ꝑ
nefſn i kyn ꝙ nec rogauit illđ fieri nec ꝑcepit Ta
mē cauci⁹ eſt ꝙ nullus ſupponat campo ignez niſi
ex volūtate omniū vicinoꝝ qui dicunt granne vel
cōpoſſeſſoꝝ vt ita deſtruant terrā que vocat moſe
vel cāpū et perſonaliter aderāt et diligēter caueāt
ne ignis ita inceſſus inuadat alterius mark ꝛ dā
pnū aliqđ irrogat Eth accenſ⁹ fuerit ignis in cam
po vni⁹ ville qđ dicitur by mark tūc poſſeſſores il
lius by mark vbi ignis accenſus primo fuit ſi dāp
nū fecerit vel ſoluāt dampnū vel exponāt illū qui
primo ignē accendit.

¶ Om hede brenne Caplm lxviij.

SEtther mā ild i hede oc brēner māz ythe ſāgh
op ſo ſom er anthū liwng eller tørff eller om
hā løber i ſkow oc brenner oc ſpiller ſkow tha gial
de hā ſkade effther thē vtbaar ildhū tho at hā ac-
thz icke at brēne vthā ſȳth eghz ellē thz ther ſkade
løs wore løber oc thā ildh i hws ellē i by ta er thz
ſlicth ſāme En bar byrde eller ānethhion ther ex
er i bōdhās felligh wt ild vthā hās with oc vthen
hās orloff oc kōmer ther nogher wode aff tha er
bōdhā i ſkyloug atgialde thz, Wil tho nogher mā
wide hānū thz tha giffue for nefſn i kyn at hā thz

ep bath eller ep bøødh Tho er thz warleer at engē mā setther ildh i hede othn̄ at alle eier worde sam sette om atbrenne anthn̄ mose eller hede oc gāge selffue met oc wocthe at ep kōmer ild i annē māz mark thm̄ til skade en om ild settes i hede a en by mark oc gøre skade a ānet by markt the eier thr̄ a thn̄ by mark bo thr̄ ild settes først i gialde āthn̄ eft ther skade eller legghe wt thn̄ ther ild sette i først.

Siquis posuerit Vide l siquis fumo § qd dicitur ff ad legem aquileā Nota istd caplm Siquis posuerit ignē vc̄ extractū est de legibus impialib9 sc3 ff nouis ci de popularib9 actōnibus. Nota telquahedhe Mirica mosa s[redacted] dr q̄ ē idē q̄ genesta Siqs imputatū Nota in isto c ē defect9 q̄ text9 iste nō loquit de kerbrunne skogh flar et slr̄e nō loquit vtr dephensi in delicto huī9 capli capt iuari debeāt et excorriari et iste defect9 cor. in cor Thord § xlij.

Om noghrr wider annē at han haffuer forgiorth hannū Caplm lxix.

SI aliquis imputauerit alicui ep eū destruxerat cū sortilegio z incausat9 cōfessus nō fuerit q̄z uis agens cōiecturando sibi imputauerit tunc alr̄ defendet se cum nominatis in prochia pro aduersario et similiter pro epo.

Om nogher vidher annē at han haffuer forgiorth hannū Caplm lxix.

OM man vidher annen mā at han haffuer forgiort hannū meth troldom oc gāgher hin ep wedh ther secthz wordher oc getther hin hānū a hand ther secther ta warie hin sig mz nefn i kirke soghen ther saghn̄ giffuer bode for hin ther secther oc so for biscop.

¶ Siquis imputauerit Nota cū isto c concordet lex impialis C ti de maleficiis et anathematicis l nemo Item pena sorti-legorꝫ multiplex est sunt eñ infames et nō dñt recipi ad euch-aristiā xxxi q v per totū et si se nō correxerint dñt vberibus ca-stigari et incarcerati xxxvi q v c cōtra vdoloꝝ ꝫm leges capi-te puniant' C de maleficiis et mathematicis l nemo.

¶ Finis Tercij libri.

¶ Registrum Tercij libri

c xli
Om lade stander i en skiben oc saalhws i annen
li iij c xvij
om costeboots eedh c xlij
Hwre møghz husbōde eller husfrue mwe skødes
i mellom c xliij
Hwat kone mo skøde c xliiij
Hwre møghz kone ther selff haffuer husbōde mo
giffue til fiele gifft c xlv
Hwilke sandomā skilie sculle om fiele gifft c xlvi
Om agher fred c xlvij
om mā far mz hi[illegible] i annē māz agher eller engh c
xlviij
Hu slket stooder oc wraath oc hiord c xlix
Om inteckt fæ c l
om mā tører i annē māz agher c li
om mā draber annē māz fæ i syth korn c lij
om gardnithing c liij
om mā ridher annē māz hest c liiij
Nota si equ⁊ mortu⁊ vel macillētus ⁊ c li iij c liiij §
iij Sz si cōcess⁊ fuerit equ⁊ ⁊ cibidē c liiij
om stood hors c lv
Hwre mā scal wedh løsæ c lvi
Om gertzel c lvij
om agher gord c lviij
Hwre lenge gerde stande c lix
om abel gardh c lx
om wragh c lxi
Hwilkhz wraagh er c lxij
Om skibbroth c lxiij

Om falsk c lxiiij
Hwilkhz falsk er c lxv
Om mordbrand c lxvi
Om stigman c lxvij

Om hede brenne c lxviij
Om troldom c lxix

¶ Concordancie Tercij libri.

¶ Om lethtingh primis xxi c fere oc om vdgerdh oc vaben iij li.
Om fred oc xl mack li iij c xxij et duobus sequētib⁊
Om manhelleth li iij c xxviij
Om bver li iij c xxxviij ⁊ tribus primis skode li iij c xlv ⁊ viij
Hwat huskrue oc born hiou ma affhende li iij c xliiij ⁊ primo et i c xxx § vltimo
Om agher fred li iij c l et sex proximis
Om intecht fa li iij c liij et sex sequentibus
Om tovrer li iij c li
Om laan li iij c liiij et li ij c xiiij et xvi
Om hegnet li iij c lix et tribus primis
Om skibbroth li iij c lxiiij ⁊ ij sequentibus
Om falsk oc mordbraud oc stigman li iij c lxvij ad finē tercij li fere per totum
Om wragh oc hwat komghā aa li iij c lxi et lxij
Om lerde men frelse oc closthers li iij c ix et ij sequentib⁊
Om arath li iij c xxij
Om hesth li iij c liiij et li ij c xxxiiij
Om hede breude in fine tercij libri

¶ Itē vithner nogher mā pa thingt eller er i logh eller er i things vithne ther lagsøgt er eller er i for budh eller er i banne withnē han førſt tha are the alle felde ther hannū withner effther withner hā sÿst tha feller han ey othen sigh selff

Kyns nefnd

For thÿsse sage scal mā waries mz kyns nefn kyns nefn er xy mē indhū tredie mâz byrd først om ther er thwil hwat heldhē modhē døør før en barnet eller om barnet er so cristnet at thet mo erffue thz scal mā wide mz nefn i kyn

Itē mē scal otlegg[illegible] mz kyns nefn thz hā feck mz hans hustrue efther hennes fadhers oc modhers døød om han mere wil erffue

Itē børn sculle withne mz kyns nefn hwr møghz there stipfad ind førde oc so møghz tagher hā wt

Itē iord scal waries mz kyns nefn om bōdn haffuer iord i ware thē kirkē kaller sÿth ware

¶ itē for mādrab om han sier ney

Itē om iord er merckt meth steen eller stabel til en by oc annē by will haffue hēne bort mz markeskel thz scal waries mz kyns eed før en sādmē swarie

Itē om to tretes wed hwat atelbōde scal otgiffue tha thū ther først sectes giffue wt ellē legge en annē wt mz kyns eed ther nermer er. Itē om herrewerk om hin fagher ey fulle sex mēz withne ther adele Itē om nogher fangher ander noghz at giøme eller til panth oc han missther thz mz sÿth eghz oc hin wil ey lade sigh nøwe thē meth tha warie sigh mz kyns eedh.

Item om nogher røwer døød man oc ſeier ney
Itē om ſaar thz liwſe oc fylges ey mz ſandmē
Itē om been gāge aff ſaar oc hannū wides flere
en han kennes
Itē for ſteens hugh beenhugh keps hugh nawe
hugh haar drag iord ſkw trelbord
For hwer thyſſe bødes anthen ſex mark booth el
ler giffue neffn i kyn
Itē om mā huggher annē māz kladhe mz vaben
Itē om mā leer annē ſine vabē mz willie oc gøres
ther ſkade mz tha warie ſigh hin ther vaben vtle
dhe mz kyns eed eller bøde iij mark
Itē for ſielegifft om hulſtue haffuē barn wed bā
dhē Itē om mā hiorder annēs kornyp mz velde
Itē om mā ſetther ildh i hede oc ſeier ney
Itē om huſfredh oc gardfredh wordher thet ey
kerth indhen ſex vgher effther thz er giord warie
ſig mz kyns eed Itez om mā huſer fredløs man
giffue kyns eed eller xij mark
Itē hwo ſom ofyrmer nogher mā i hans hws el
ler gard eller kirke oc wordher ther ower forwō-
dhē ha thm̄ huſer giffue xij mark eller kyns eedh
For thyſſe ſage ſcal mā waries mz frendher eedh
førſt om ſøn tagher kone oc fører ind til fadhē oc
modher oc lagd i felegh oc han døør borth hwat
heldher the haffue børn eller ey tha legghher olde-
fadher wth hwat hā wil mz frendher eedh
Itē om ſtib ſyſkē ſkilie om aff tha legge bode wt
mz frendher eed.

Om en mā hitther guld eller sølff efthē sin plog
eller i høie eller andherlwnde oc seier nep
Itē om eeth syske sier at thz haffuē fanghz myn
dre til arff en the andre tha mo hā alle kalle ighen
oc hwer tage sin lodh mz frendher eedh
Itē om mā settes for engh ther fæ haffuē eedhz
mz wold tha wærie sig met frendher eedh
For thyste sage scal mā wæries met hæretznefñ
først for stigmā falske mordbrand
Itē om noghē slaer annē mz raadhz raad i hās
hws eller i kirke eller i thz hws som hānū er lont
Itē om man herbergærer thñ som so fredhløs er
wordhen
Itē for husfredh oc gardfredh
Her stāde alle xl mark sage som i logboghñ stan-
dhē først om thñ mā kōmer bord thē syth lyff scal
miste bøde xl mark bondhen oc so komghen
Itē om ombosmā wil ey henghe bōdhens thyff
tha bøde han xl mark komghen oc xl mark thyff-
uens frendher
Itē om man bindher thyff eller annē mā oc fører
bort tha bøde hā hannū xl mark oc so komghen.
Itē om samlet i lething pa thīgi wæie i syt hws
i thz hæreth komghen er i kirki eller i gard i købīg
mz knyff mā ther holdher a sin plog eller liggher
po laghe oc wedhē annē araad for hwer thyste sa
ghe bøde xl mark ower rette boot oc so komghñ
hwat heldher man dræbes eller sares i thyste for
neffnde stædher

Itē om mā røwer døød man som kalles valrofē bødes fore xl mark

¶ Itē om mā hiordher annēs korn vp meth wold mz xij stycker hiordh stodh eller wradh thet er xl mark mz wyñe en xij stycker thz er tre mark

¶ Itē tagher mā fæ i annē hws thz intaghñ er thz er herrewerck xl mark bondhen oc so kom̄ghen

¶ Itē for falske mordbrād stigmā bødes ower ret the bødher xl mark bōdhen oc hās hals i kom̄gēs wære

¶ Itē for hulfred oc gardfred bødes xl mark bode bondhen oc so kom̄ghen

Itē hwo som faller for kyns eed bøde ellē sagher hānū wides oc xl mark bōdhñ oc so kom̄ghñ haff uer han ey atgialde meth oc ful borghñ atsette tha gangher han i kom̄ghens iern meth retthe.

¶ Explicit Tabula libri tercij.

¶ Constitutio Woldemari regis ꝑ Thordonē le
giferū articuli ꝛ correctōes leg; quas lille
thordeghn̄ Dacie legifer cōpo-
suit ex cōsensu melioꝝ regni in
ꝑlamēto danoꝝ ī nyburg
rex Woldemarus
cōfirmauit.

Primo quicunq̃ aquam deduxerit extra antiquū cursum reẜet illud infra xv dies et omnibsu pos/ sessoribus soluat tres marcas et regi Si vero ali quis possessionem alicuius q̄ dr̄ molledam vl' fiske/ dam destruxerit reddet eū in dāpnū cū iure xl marcaꝝ et tm̄ soluat regi ꝓ hijs causis debꝫ se defendere § ij Ista duo serui/ unt ad c vlti primi li Item vn̄ liciat q̄ clericus laico iuramen to cognatoꝝ causam rapine cōmittat ꝓsequendā similiter et causam herrewerck Istud ad c viij li ij et xxix c et lviij c ibidē in eadē Itē non debet aliquis ad placitū generale veridicos ci tare nisi executor cause vel aliquis ali⁹ ex parte sua ad hoc ī placito cōstitutus vel aliquis qui veredicorū hestelcie exsolue/ re sufficit cū emenda si cōuincatur quia suū hestelcie nō txpo fuit legittimo tpe § iij Istd̄ seruit [illegible] xxxv c ij li Item de wetherwist booth qui morti alicuius interfuerit solnat heredi bus interfecti sex marcas et regi tres marcas § iiij Istud s/ uit ad c viij ij li et ad c xxxv iij libri Itē si aliquis aduocato fu/ rem suū tradiderit in placito aduocatus ipsum contra iudi/ ciū placitanciū liberū dimiserit soluat bondoni xl marcas et regi tm̄ § v Istud seruit ad c xcij li ij Item si cōtentio fiat de piscatura tunc quilibet licenciā piscandi habeat sicut hꝫ terrā rebdraghū in suo mark Item silua semel diuisa nunq̄ potest nunc solari diuidi licet campus diuidatur § vi Istud seruit ad c xlix primi li ⁊ iiij sequētibus Item conquerēs causas aliq̄s promulgauerit super quib⁹ denominati qui dicuntur stocke nessn tenent discernere et illos stocke nessu fecerit nomina/ ri et postea omnino nō fuerit causam ꝓsecutus tunc soluat bondoni tres marcas et regi sex tm̄ anteq̄ nominati fuerint debet iniuriā passus cōtra iniuriantē eodem placito iuramē tum suū exponere et nisi iurauerit nō teneant discernere sto cke nessn ⁊ in tercio placito dn̄t per duos fyllingh moueri ad stocke nessnd § vij Vide c xlij secūdi li Item ꝓsecutio omniuꝫ causarum super quibus tenent stocke nessn discernere debet fieri per tria placita Item clericus ordines hn̄s et coronam si vulnerauerit vel occiderit laicū vl' econuerso super hoc nō debent veridici discernere § viij Ad c vi li ij infra mi Item si

P

aliquis pace priuet᷑ ꝓ stocke nesku et ipsi cōuincant᷑ et cōuictꝰ paci restitnit᷑ et iniuriā passus tenetur medietatē cū rege ꝑ/cipere de iure qd̄ stockenesku ꝑsoluerūt pro iuramēto suo § ix Qui cōuictus c lxviĳ secūdi li Itē ꝓ quacūqꝫ causa aliquis im/petit᷑ ꝙ ad illā causam cōsiliū dederit vel mādauerit pro qua causa aliquis priuari pōt pace si iuramēto cognatoꝝ qd̄ dicit᷑ nesku i kvn se nō defenderit soluat bondoni xl marcas et regi tantū si āt impetit᷑ qd̄ cōsiliū vel mandatū dederit ꝙ aliquis vulneratus fuerit si cognati ipm nō defenderint soluat bondo ni xĳ marcas Si aūt accusat᷑ ꝙ ꝓpter consiliū eius vel māda/tū fracta sunt brachia vel tibie ⁊ cognati eū nō defenderint tunc soluat bondoni xl marcas et regi tantū pro hĳs causis dꝫ accusatꝰ citari ad placitū tempestiue § x Si occi c viĳ li ĳ et c xxiĳ tercĳ li siq[illegible] occi Itē si aliquis eps vl' eius offi cialis leges firmauerit et eas soluere sit ipse excusatus et le/ges dare causaꝫ debeant In q̄libet villa forensi sint veridici et neskningi quilibet illorū ꝓ suo booslloth soluat sex marcas § xi Ad c v si probatū li ĳ Itē in quocunqꝫ hareth vel villa forēsi facta fuerit rapina in placito illius hareth dūt nesknīgi illiꝰ hæreth discerne et qui accusatur pro causa rapine debet ī pla cito sui hæreth tempestiue citari ad illū placitū quo nesknin gi dūt discernere et si ille nō habet brofiel tunc debet citari in placito generali § xĳ Ad c xlvi si vir vl' mľr li iĳ Itē si aliquis succiderit siluam alicuius et succisam detulerit tunc possit ī iuriā passus pro illo sequi causam herrewerck vl' rapine si ve ro siluam succisam iacere permittit tunc prosequat᷑ causam herrewerck tn̄ debet silua succisa valere tres marcas denario rum ⁊ succisor debet possessorē in dampnē reddere et sibi'emē dare xl marcas et regi tantū veridici dūt suo iuramēto ꝑscri bere dampni sui quantitatē Si silua minus valuerit q̄ꝫ tres marcas tunc defendet se iuramēto cognatorū vl' soluat tres marcas § xiĳ Ad c lxxiiĳ siquis intrauerit li ĳ Item frater pꝰ fratrē nauigĳ officiū hereditare dꝫ si ē heres suis in alĳs bo/nis et nō aliter § xiiĳ Ad c xx filius li iĳ Itē sciendū ē ꝙ trvn/ne flothermaal intelligitur spaciū triū annoꝝ § xv Ad c vlti li primo Item si aliquis clericum leserit et cōuictus fuerit sol/

uat regi ius suū pro blodwide licet epo soluat ius suū clericus aūt si laycū leserit satisfaciat epo et nō regi § xvi Ad c xxij si quis aliū occid li iij Item in iusto iudicio si causa de qua iudicatur summā trium marcarū continet et nō vltra exactor emendet bondoni tres marcas p iniusto iudicio et regi tantū si vero causa transcendit summā triū marcarū soluat bondoni sex marcas et regi tm̄ § xvij Ad c in quolibet hæreth li ij Itē si pace priuat? pōt testimonio epi et aliorꝫ fidedignorū veridicos cōuincere debet pace sua restitui § xviij Ad c si discordauerit li ij Itē pōt aliquis pace priuari testimonio eorundē licet veridici iurauerint q pacem habeat et emēdat et illud tenendū est i omnibus causis pro quibus aliquis cōuincitur vl defenditur per placiti veridicos nefningos et denominatos § xix Itez si aliquis pro quacunq causa testimoniū habet et aduersarius suus silr habet illud testimoniū tenēdo est pro firmo in quo eps et octo meliores illius hæret testimonio suo cōsenserūt § xx Ad c xxxviij hoc ē testimoniū li i et ad c vij si discordauerint li ij Item si aliquis pprīā vxorē occiderit vel occidi mādauerit et econuerso et ille negauerit tunc nominati sunt xij de illo hæreth quoscunq plures illorū conuicerint p facto vel consilo vel mandato sint pace priuati et nunq̄z cassetur eorū iuramentū et quilibet contra iurantiū soluat bondoni tres marcas et regi tm̄ § xxi Ad c viij si occisus li ij Item non dēt veridici discernere ad monitionē illorūz fyllingh qui epos ad discernendū inuocant sine consensu executoris cause et talium fyllingh quilibet soluat bondoni tres marcas et regi tātum § xxij Ad c vi infra minus et c li e li scilicz c. nefningi et ad c lxiiij si imputatū li iij Iuramentū veridicorū et nefningorum ꝫ denominatorꝫ sit stabile si infra sex septimas nō impetiť sup suo iuramēto § xxiij Ad c in q̄libz hæreth li ij Itē q rex extra puinciā suā nullū citet sz aduocat? regis ipm infra puinciā ex pte regis imperat ꝫ cōu nicat § xxiiij Ad c xxxij quicunq semel libro primo Item si aliquis redditur nimis decrepit? vl ex toto insensatus tunc habeant heredes ipm cum omnib? bonis suis § xxv Item quicunq in villis forensibus interfectus fuerit vel alia morte subitania moriatur tunc bona sua

ratione arnekȯb nō arastantur nisi illa que tunc inuenta fu
erint in villa forensi qua morietur Item si aliquis cōtra ali
quē docuerit legaliter q̄ terras venditas venales ī placito nō
exhibuit tunc considerando deteioratio illius monete iuxta bo
nitatem monete regꝫ Woldemari et iuxta illaꝫ bonitatē ema
tur qualibet marca auri § xxvi Ad c viij si occisus li ij sed de
arestatione ad c xi Vbicunqꝫ li ij Item si occisor dixerit se in lec
to adulterij aliquem occidisse habens ad hoc duos testes tūc
veridici dn̄t super mortem interfecti discernere distinguēdo
vtrū interfectus fuit in lectō adulterij et si erat interfect⁹ cog
natis interfecti pro morti eius nichil emendetur § xxvij Ad c
xxxvij siquis vulnera li iij Item si aliquis aliquē ꝑ suo seruitio
receperit qui pro aliqua causa legittime cōuictus est si iniuriā
passus ad aduocatus illum in placito incausauerit qui euꝫ
tenet cū iuramento cognator suorum se defendat vel expo
nat illū statim vt satisfaciat pro eo § xxviij Ad c lxx nullus de
bet legaliter conuicto li iij Item violentia que dicitur woldfer
est talis si aliquis aliquē violenter tulerit alicubi cōtra volū
tatem et est potens super eū tanqꝫ super captum § xxix Ad
c xvij si mulier libro ij et ad c c iij li ij Itē mulieres ꝑ furto nō
dn̄t suspendi sed hūari debeant et si inuenit᷑ q̄ sint ipregua
te tūc abscindentur sibi ambe aures § xxx Ad c xci siquis cap
tiuauerit li ij Item habeat vir plenā potestatem in testamen
to suo quicunqꝫ voluerit exceptis heredibus terras et alias
possessiones male acq̄sitas resignandi et postea pro anima
sua legare medietatem porcionis sue tam in bonis immobili
bus q̄ꝫ in bonis mobilibus et si contentio fuerit discernant su
per hoc veridici § xxxi Ad c xliij mulier li iij Item si aliquis
de aliquo ius qd naam dicitur receperit contra leges que in
libro legali continentur tūc habeāt licenciam causam herre
werck vel rapine prosequendi contra illū ita tamē q̄ alijs ꝑ
quibus conuictus erat primo satisfacit § xxxij Ad c lix si ille q̄
alium conuicerit li ij Item si veridici nessuingi vel denomina
ti ex parte alicuius decreuerint aliquem conuincēdo et nō cō
fitetur eis q̄ ille cōuictus erat in alijs partibus propter hoc
nō debeat puniri in penā si vero ꝑ sufficiens testimoniū doc

tum fuerit ꝙ conuictus erat tunc nō discer uāt ſi executoꝛ fal
sum testimomiū esse docuerit soluant ipi pro falso testimonio
vt supꝛa dictū est et executoꝛ causam suā ex nonc ꝓmulget in
ꝓximo placito subseq̄nti ⁊ ꝓ falso testimonio sunt redargnti
§ xxxiij Ad c vij ſi discord li ij Itē apte lrē que dant̄ dn̄t stabi/
les esse niſi possessoꝛ ſigilli coguatoꝝ iuramēto qd̄ dicit̄ kyns
uefn se possit defendere ꝙ lrē tales nunꝗ̄ ex cōsensu suo da/
te erant § xxxiiij Item ſi aliquis lrās regis impetrauerit ille
galiter soluat bōdoni ꝓ prima littera vnā marcā ⁊ regi tm̄ ⁊
vnā ꝓ scd̄a et regi tm̄ ꝓ tercia vnā et regi tm̄ ꝓ q̄rta littera
bondoni tres marcas et regi tm̄ § xxxv Ad c iiij in glo scʒ c ꝑ
lrās regis li ij Item nō pōt aliqnis alicui terras illas ipigno/
rare quas nō pōt secūdū leges scotando alienare § xxxvi Ad c
xxiiij quilibet pōt terrā ꝓpꝛiā li i Item arffbedher arff illud
nō est seruādū i terris nec i bonis imobilib⁹ q̄ post patrem et
mrēm auū et auā hereditario iure ꝑcipiunt̄ sed in hereditate
bonoꝛū mobiliū que a latere accidens contingit iure heredita/
rio post auūculū vel in cōſimilibus vsq̄ ad quartā lineam §
xxxvij Ad c xvij Vna hereditas li i Itē ſi aliquis i stocke nefnd
cōuictus fuerit postea ad discernendū nō dʒ nominari nec co
gi q̄ʒ diu pōt ducere aliquē in illo hæreth esse qui iuramento
stocknefnd nō fuerat cōuictus § xxxviij Ad c lxviij qui cōuic
tus li ij Item de stocke nefnd ſi in placito xij nō inueniuntur
tūc nomiuent̄ qui in placito fuerūt et inde nominēt̄ absentes
donec xij fuerint et tempestiue dn̄t sup̄ hoc certificari ne excu/
satio absentie fiat ſicut veridicoꝝ § xxxix Ad c lxiiij ſiquis im
putatū li iij Item quicunq̄ dixerit ꝙ terras suas venales ex/
hibuit docet hoc ꝑ testimoniū placiti et alter nō teneat idē qꝛ
contra testimoniū placiti legib⁹ se nō defendet § xl Ad c xxxiiij
quilibet pōt terrā li pꝛimo Itē ſi aliquis ꝓ aliquo fideiusserit
qui vitā vel mēbꝛa teneat̄ amittere emendet delictū illius in
pecunia vt expꝛimūt leges et soluat bondoni xl marcas ⁊ re
gi tm̄ ſi ille fugā dederit ꝓ quo fuit fideiussoꝛ § xli Ad c lxij ſi
quis fideiusserit li ij Item hede bꝛenne ker bꝛenne skowflar ſi
possessoꝛes vnius capituli possessoꝛes vicinos super talibus
causis impecierint tunc qui impetuntur emendant illud de/

lictum et si emendare consuffic niũt tunc possessores illos sine
culpa ad placitũ deferant et aduocat⁹ faciat eos perfecto ex
coriari si vero fugam dederint vbicunqꝫ deprehensi fuerint ꝑ
quocunqꝫ ferãtur sine culpa ad placitum § xlij Ad c penl' Si
supposuerit li iij Item quicunqꝫ in villis forensibus que dicun
tur axelkøbingh lagena ceruisie carius emere presumpserit
q̃ꝫ pro x øris soluat iij marcas de qualibet dimidietatem reci-
piat aduocatus et aliam dimidietatẽ recipiant ciues in villis
ãt forensibus portũ habentibus ematur ꝓ vna merca § xliij
Item sepes que dicunt' rogh wongs gerde debent sepiri ante
festũ beati martini Sepes ãt que dicunt' woorsede gerde dñt
añ festum beate walburgis sepiri § xliiij Ad c lix seps que fit
ꝓ siligine li iij Item notũ sit ꝙ igildh est tantũ quantũ fur ab
stulit bõdoni et thwigild ẽ in duplo tantũ § xlv Ad c xc si fur
furatus li ij Item tutor alienus qui eius ꝓpinquior sit cogna
tus non obstante si nõ sit sufficiens in bonis immobilibus si-
ue aliis bonis nichilominus maneat tutor dũmodo pro ipo
feccrat cautionẽ § xlvi Ad c xxx Vitricus li i Item delictum
herrewerk sit illud si aliquis cõmunem pontẽ vel stabella pla
citi fregerit et illi qui pontẽ reperare cõsueuerunt constitu-
ant executorẽ huius cause si vero stabella placiti fracta fu-
erint constituatur executor ex parte cõmunitatis que illõ pla
citũ visitare § xlvij Ad c xxx siquis intrauerit li ij
¶ Item scribenda sunt nomina eorum qui pace priuantur
et placito quo pace priuantur debent dicta nomina omni
anno ter vel quater qñ minor cõgregatio populi affuerit pro
mulgari et cunctis pateat ꝙ pace sunt priuati § xlviij Ad c
xxij siquis pace priuat⁹ li ij Item nulla noua theolonia siue cõ
sensu danorum imponant' Item generale cõsilium semel in
anno vibergis celebretur § xlix Ad c i qñ expeditio li i ij Item
vt regis voldemari regis exceptis illis que in hiis scriptis sũt
correcte obseruent' § l Item leges erici regis bone memorie q̃
handfeste dicunt' seruentur Item iste correctiones que per re-
gem voldemarũ sunt confirmata tanqꝫ leges inuiolabilit' ob-
seruentur § li Ad c xij si filius existens et c xix si pueri li i Itez
tacita cõmunitas est si mortuo viro mulier cũ pueris resid3

et ipoꝝ pͥmonio ꝓ cognatos in placito nō promulgato virū
recepit legittimū tūc oēs sunt in tacita cōmūitate idē ē si moꝛ
tua mlr ē ⁊ vir vxoꝛē recepit tūt sūt oēs ī tacita ꝯmūitate ⁊
si vir pueros habet et bona materna non sunt in placito pro/
mulgata extunc ipe et ipa et pueri viri et pueri mulieris in/
uenta sunt in vna tacita cōmunitate bonoꝝ mobiliū § lij Itē
notandum ꝙ in istis nouis legib⁹ omne iuramentū cognato
rum sit iuramētum nefln i kyn et in eisdem legibus iuramen
tum qđ dicit stocke nefln continet xiij denominatos et quidqđ
plures illoꝛum iurauerint hoc ita ratum sit ꝙ ipsoꝛum iura/
mentū nunq̃ possit in irritū reuocari sicut supra dectū est §
liij Item quicūq̃ per multitudinē populi ad bona alicuius et
ibi iniurias bondoni intulerit ꝑ modū qui dicit sløflingh tunc
iniuriā passus executione sui nunq̃ careat antequam rex ad
placitum generale ꝑuenerit et xij meliores tunc ī placito ex/
istentes nominari fecerit et ad discernendū super hoc manda
uerit et denominati debent eodem placito discernere super
quantitatem dampni sui et quotquot iuramento ipsoꝛum
ꝯuincti fuerint sint pace priuati et iniuriam passi ex bonis ip
soꝛū reddentur in dampnes et eisdem bonis emendetur regi
ius xl marcaꝝ propter violentiā que in regno regis infert vin
dicando se et regem iudicem contempnēdo § liiij Item quicū/
q̃ fuerit executoꝛ homicidij habeat de quolibet saal tres mar
cas pro executione et laboꝛe suo § lv Ad c x Si rex dederit li ij
Item nō potest aduocatus assumere sibi execucionē causaꝝ in
illo vel foꝛensi villa vbi aduocatus ē nisi nullus executionē il/
lam voluerit acceptare § lvi Ad c x si rex dederit alij li ij Item
si in placito aliquis fatetur se legittimā alterius vxoꝛē carna/
liter cognouisse capiatur et decolletur si aūt per maritū vxoꝛꝭ
accusatur in placito pro dicto facto si negat defendat se iura
mento cognatoꝛum qđ dicitur nefln i kyn aut soluat xl mar/
ces et regi tantum § lvij Ad c xxxvij Siquis vulneratus fue/
rit in lecto li iij Item liceat quilibet sine omni scandalo hospi
tibus expensas receptas non soluerit et domesticus contra/
dixerit tunc contra hospitem super expensas sic receptas cau
sam rapine prosequatur si expense ad huc minus q̃ dimidiā

marcam valuerint qui sic fecerit sit honor coram omni popu/
lo et hospitanti indiscrete sit scandalum in regno vniuerso re
ligiosis et sacerdotibus liceat talem causam prosequi per exe/
cutorem constitutum § lviij Ad c xliij Pro vna curoteca li ij
Differentia inter pax et treuga et fedus pugnantes et dicitur
a fedus da dum fuit enim olim consuetudo q cum aliquis
vellet inire fedus quedam parta sacrificaretur in hunc mo/
dum maior ex ista pte et minor ex alia siue esset imperator
siue rex siue alius princeps tenebat pertam illam et ipsam
percutiebant et turpiter occidebant qd sic occidatur ille qui
a pace resilierit et inde dictum est fedus a pta feda id ē tur/
piter occisa cuius mors aptabatur ei qui a fide resilirz vel di
citur fedus a fide vel dicitur ab hirco et edo f littera addita vl
pocius posita ph que habetur pro nomine hircus et dicitur fe
dus sic quia hircus et edus cum perta immolabatur in fede/
re faciendo et secus preuenit pacem sed federis pertes sunt in
ducie dicte q in dies ocia vel induciamenta Hec catholicon.

¶ Nota pax a pactuz deriuatur hec pax pacis quia posterior
pax accipitur et fedus primum initur et dicitur pax quasi p̄/
lium arcens et est ethimologia Item treuga ge est scriptio re/
galis vel securitas Item fedus federis id est pactum vel per
que fit inter dimicantes Item siquis delictum husfredh in vil
la forensi commiserit tunc fiat in placito illius ville executio
husfredh per villanos ibidem habitantes consimili modo si/
cut in rure § lix Ad cxxxviij Siquis fregerit et xi c Vbicunq
homo fuerit libro secundo Item firmandum ast semper iura
mentum plurimorum veridicorum nesfningorum et denomi
natorum donec improbatur ille autem cum quo pauciores iu
rauerint tenetur litteras inquisitoris recipere et non alter et
semper ille recipiat litteras inquisitoris qui se sentit indebi
te pregrauari et non alter § lx Ad clv
¶ Si quatuor vnum et reliqui quatuor aliud et Ad cxv De
quolibet asfhogh libro ij.
Itē q̄cūq vindictā in aliquē ītulerit ppt̄ excessus cogti l ami/

ci sui discernantur ꝙ vindictam intulit innocenti § lxi Ad c
viij Siquis occisus fuerit quinta feria ante nonam li ij Item
si veridica vl' neffninga vocauerit tercio placito quo veridici
vel neffningi discernere teneantur extunc veridici vel neffnin
gi qui p̄mo pᵒ instituant' super causis prius ꝓmulgatis nõ
primo placito postq̄ȝ instituti fuerint discernant sed secundo
placito vtantur aũt testibus qui dicuntur fyllingh prius pro
iuramento ipsorũ testificantibus vel testantibus et ex nouo
nõ dñt veridici ꝑ eisdeȝ vocari ad placitũ generale § lxij Ad
c li quicũqȝ compossessor est li iij Item seruetur idem si veridi
ci vel neffningi vel denominati sub silentio transierunt ille/
galiter de placito et tunc soluat quilibet illorũ bondoni et cõ-
querenti tres marcas qui sibi ius suũ silendo abstulit illa vi/
ce § lxiij Ad c lxxxi neffningi dñt iurare li ij Iteȝ seruetur ideȝ
si violenter impediti fuerint ꝙ ad tertiũ placitũ venire nõ pos
sint ita tñ ꝙ sex fidedignos de suo hæreth in testimonio habe
ant ꝙ erant violenter impediti § lxiiij Ad c vij si discordaue/
rint § iiij Item quicũqȝ aliũ infra treugas occiderit vel vul/
nerauerit sit ex ipo fctõ pace priuatus et vtrũ infra treugas
factum fuerit an non sup hoc dñt veridici suo discernere iura
mento pro vulneribus tñ fctis de bonis leso satisfaciat § lxv.
Ad c xxiij siquis primo recipit' li ij Item si homo regis hominẽ
regis leserit emendet sibi vltra ius cõmune xl marcas e tñ re
gi nisi qui lesus fuerit insultum' fecerit qd dicit' arath § lxvi
Ad c xxv li ij Nota homo regis .i. nobilis leserit hominẽ reg
id est nobilẽ Item pro omnibus delictis ꝓ quibus debent xl.
marce emendari vltra ius cõmune si lesus dixerit aliquem se
lesisse et in ledendo sibi fecisse insultum' qd dicit' aarath dñt
veridici distinguere iuramẽto distinguendo tñ super dctã lesi
one iurauerit quis illorũ ꝙ alteri fecit insultũ similiter dñt
veridici distinguere suo iuramẽto vtruȝ 'vulnus factuȝ sit
cũ cultello aut non § lxxij Ad c xxij siqs aliũ occiderit libro iij.
Item statuendũ est ꝙ quilibet pro quacunqȝ causa pacẽ secu
re veniẽdi vl' denomiati discernere debeant pace habeat ⁊ si
pace priuatᵒ fuerit de inde ad tres dies ⁊ noctes fugã dandi
quo voluerit securitatẽ habeat ꝓ cõgnatis ⁊ si cognati ipm

infra ipsas treugas ꝑ regem ex consensu intēsiū fvonensiū ac
ceptas vulneraverint vel occiderint sit ex ipso facto pace pri
vatus et utrū inter treugas istas factū fuerit an nō suꝑ hoc
veridici suo distinguunt iuramēto nō obstante ꝙ ille pace pri
vatus fuerit qꝛ per danos acceptas ⁊ ꝑ regē cōfirmatas erat
interfectus vel vulneratus § lxviij Ad cxxij li ij Item corrigē
dū est capitulū de homicidio ita videlicȝ quicunqꝫ pro morte
alicuius impetierit ꝙ tunc veridici eundē et nō aliū pro dicta
morte cōvincunt vel defendunt si ille qui impetitur fatetur
se fecisse tunc veridici iuramento suo distinguāt utꝝ debȝ pa
ce carere aut nō Si vero negaverit et veridici ipm defende-
rint et postea testimonio epi et aliorū fidedignoꝝ in ꝓvincia
doctū fuerit ꝙ reū defenderunt extunc si ille pace privatus
quia homicida erat et negavit se fecisse ⁊ pace merito priva-
bitur quia erat crudelis occisor qui dicitˀ mordher quia factū
suū negavit Si vero veridici illū qui impetitur pro morte cō-
vincunt et postea testimonio epi et alioꝝ fidedignoꝝ de ꝓvin-
cia doctū fuerit ꝙ innocentē convicerūt extunc ille si pace ille-
galiter privatus fuit ꝑ veridicis paci sue cōvictis veridicis re
stituatur et si ex toto innocens fuerit extunc iuxta ipoꝝ te-
stimoniū iudicetur ꝓ dicta morte excusatus et executor cause
hoc sibi imputabit et nō legi qꝛ innocentē ipetebat § lxix Ad c
vij ⁊ viij et ix Itē Sciēdū ꝙ qcūqꝫ ad placitū accesserit ⁊ in via
aliquis cōtra eū deliquerit ad distanciam a loco placiti quo a
placito videri pōt illud delictū sit thingfredh brøde similiter si
cōtingat in placito similiter sit thingfred delictū per totū diē
integrū quo placitū hæreth vel susel tenetˀ si aliquis cōtra ali
quem in recessu a placito deliquerit Si vero in recessu a pla
cito generali cōtingat tm̄ pax illa ꝑ totū diē ⁊ sequentē dura
bit si in placito contingat tūc eodē placito ꝓmulget delictuȝ
illud et in secundo placito ad discernendū suꝑ hoc faciat xij fi-
dedignos nominari et tercio placito discernāt et in recessu a
placito si lesus fuerit tunc seqnti placito promulget delictū §
lxx Ad c xci Siquis captivaverit Item si aliquis bona sua in
placito alienaverit et ad annū bona eadē quiete tenuerit de
fendat ea sibi iuramēto cognatorum et precium receptuȝ ex-

ponat § lxxi Ad c xxxvij primi li Item statuendum est q̄ in q̄/
libet saal sit summa xxx marcarū in ꝓmpta pecunia et null⁹
cognatus emēdare cū cognato suo cogatur. cū si pace ꝓuat⁹
fuerit tunc soluat cognati duo et the saal semel et nō sepius §
lxxij Ad c xxvi li ij Item si nominatus ad nominandū deno/
minatos nō inuocauerit soluat bōdoni et regi xl marcas et si
aduocatus illū nominare noluerit qui denominādos dꝫ no/
minare soluat tantū et tūc iniuriā passus nominet ad nomi/
nandū quē voluerit Similiter sic faciet si aduocatus vel eius
officialis nō sit in placito vel aliquis illorū impetitur ꝓ cau/
sa ꝓncipali § lxxiij Ad c xlij li ij Item quicūqꝫ vulnus in placito
ꝓmulgauerit ⁊ cū veridicis nō fuerit ꝓsecutus soluat regi iij
marcas Si vero aliquis alteri iniuriatur vulnerādo vel alio
modo si aduocatus ꝓ iure regio voluerit impetat iniuriātē ⁊
satisfaciat sibi vel manu duodena se defēdat iniuriā aūt passuꝫ
nō impetat quocunqꝫ modo § lxxiiij Ad c xxix libri ij Itē si ali/
quis alteri in placito leges firmauerit tūc quilibet illoꝝ no/
minet sibi duos thingoringe et aduocatus et alij meliores no
minēt eis tres thingoringe et quicunqꝫ illorū sine occasione le
gittima se absentādo nō interfuerit cū leges dant̄ soluat⁹ cō
querenti tres marcas et regi tantū § lxxv Ad c xviij li ij Ille
aūt qui leges firmauit debet cōquerentē expectare ab ortu sol̄
vsqꝫ ad meridiē Vtꝝ aūt leges dantur vl̄ soluuntur et vtrū af
fuerit et expectauerit dando leges qn̄ cōquerens illos petit sup
hoc illi septē dn̄t testimoniū perhibere q̄ plures illoꝝ testātur
hoc sit irritū et quilibet illoꝝ soluat bondoni tres marcas et
regi tantū pro falso testimonio Quicunqꝫ tunc in illa cōgre
gatione aliū vulnerauerit vberauerit vel occiderit soluat bō/
doni vltra ius cōmune xl marcas ⁊ regi tantū si conuict⁹ fu
erit Item homo legaliter conuictus pro quacunqꝫ causa non
debet recipi in neffningum vel veridicū siue in denominatuꝫ
§ lxxvi Ad c i li ij Item si iniuriā passus infirmatur non va/
lens venire ad placitum quo executio cause sue per veridi/
cos vl̄ neffningos siue denominatos aut quocunqꝫ alio modo
debeat determinari cum restitutus fuerit sanitati veniat
ad placitum et habeat per se vicinos suos sex testantes

q̄ in infirmitate sua fuit impeditus et tunc per duos testes
ex nouo citentur ad discernendū ꝑimo placito subsequenti et
idem possēt facere heredes si infirmus moriatur § lxxvij. Ad
clxxv li ij ad x c cx si ille li ij Itē si terre bōdoni ꝟ regi pro iure fu
no fuerint estimate tūc ille qui eas possidꝫ possꝫ eas redime
re vel cognati sui infra terminū et si sic redimerint extunc
cedunt ipsis perpetuo § lxxviij Ad c vij li ij Item si pro causis
triū marcarū conuictus fuerit aliquis excepta executiōe mā
hellech maal si appellare voluerit vel aliquis nomine suo ad
iudiciū regis appellet in eodem die in placito quo conuictus
fuit et iter recedenti arripiat infra quindenam si appelaue
rit et non fuerit ꝓsecutꝰ tūc soluat bōdoni tres marcas et re
gi tm̄ Sed si non appellauerit tunc teneatur aduocatus sub
pena triū marcarū assumptis secū quatuor fidedignis ad do
miciliū conuicti accedere et bondoni iusticiā facere et regi ita
tū q̄ prius seruent sibi tria lagdage Si aduocatus ad primaꝫ
monitionē nō fecerit bondoni iusticiā soluat sibi sicut dictū ē
pro cōtumatia tres marcas et tm̄ ꝑ secūda monitione et tā
tū pro tercia monitione et tantū pro quarta Si tūc non fece
rit sibi iusticiā exinde possit cogere ꝑ litteras regꝭ ad faciendū
sibi iusticiā et ad satisfaciendū ei pro cōtumatia Aduocata āt
et sequacibus suis si bondoni iusticiā fecerit tūc debet imponi
causa herrewerck ꝟ rapine § lxxix Ad c lxxvij li ij Item homo
citandus ad placitū citari debet apud ecclesiā suā coram per
rochianis dn̄ica proxima ante placitū per duos testes § lxxx.
Ad c l quicunq̄ primi libri Itē quacunq̄ causa aliquis pace ꝑ
uatus fuerit rex nō restituet eū paci anteq̄ satisfecerat iniu
riam passo § lxxxi Ad c xxij li ij Item quicunq̄ promiserit in
placito alicui bona sua vendere ad implendūꝫ hoc tenetur ob
ligatus Si vero bona alterius vendere promiserit et nō im
pleuerit soluat bondoni tres marcas et regi tm̄ § lxxxij Ad
c xlij li ij Item si aliquis aliquē de curia sua vel ecclesia expu
lerit et fugauerit vel traxerit extra curiā suā vel ecclesiam et
postea eū in fuga existentē extra curiā leserit hoc delictū sit
husfredbrode § lxxxiij Ad c xxx li ij Item quicūq̄ aliquē in ta
berna que dr̄ rijsbooth loco aggere circūdato vel in naui vl in

cimiterio per insultũ qđ dicitur rathñ raath leserit vel hÿs locis fugauerit vel traxerit et postea ipm in fuga existentem leserit hoc delictũ sit husfredh brode § lxxxiiij Ad c xxxij li ij.
Item si aliqs aliquẽ fugauerit et expulerit de aratro suo hoc delictum sit herrewerch si ipsum leserit § lxxxv Ad c xxx li ij
Item legalis est exhibitio Si puella vel vidua in placito haret in quo habitat vł sysel ł placito generali cũ se exhibuerit cognatis vt ipsam mariteur in eodem placito quo se primo exhibuerit debet exhibitionẽ suam ꝓsequi Ad c viij primi li Itẽ leges que dñt solui decima die et decima dies si fuerit festiua tunc soluãtur in profesto Si profestum fuerit festiuũ tunc soluantur in profesto profesti Et plane intelligendũ est ꝙ semꝑ soluantur leges pro quacunqꝫ causa excepto manhellet maal in die ꝓxima ante festũ et dies quo leges firmãtur nõ debꝫ cõputare § lxxxvi Fa per argumentũ Ad c l primi li Item fa per argumentũ ad c lxxxi li ij in fine capituli in ů dñt iurare.
Item quicunqꝫ alicui infra quintã liniã attinet ipe põt cum eo leges dare Item quicunqꝫ cognatos non habet infra regnum iuret solus per sctõs ꝙ cognatos nõ habet infra regnuꝫ et postea defendat se manu duodena hominũ qui dicũtur lagfeste men § lxxxvij Fa ad i primi li vbi dicitur de tercia linea
Item si rex duxerit expedicionẽ naualeꝫ redimendã tunc de q̃libet haffne soluantur tres marce denarioꝝ § lxxxviij ad c xix li ij Item ꝓ falso testimonio in placito prestito soluat falsus testes ad minus tres marcas bondoni et regi tantũ § lxxxix. Ad c primi li in glo Item si aliquis aliquẽ in placito pro aliqua causa incausauerit pro qua nõ est citatus ad placitũ habeat spaciũ deliberandi quid respondeat vsqꝫ ad ꝓximũ Iteꝫ quicunqꝫ vxorẽ alicuius carnaliter cognouerit et ipam marito abstulerit oculte vel aperte sit pace priuatus si in recenti opere fuerit deprehensus § xc Ad c li neffningi li ij Si vero maritus ipam accusauerit pro tali delicto tunc debet iuramento stocke neffnd de illo hæreth defendi vł conuinci si fuerat conuictus sit pace priuatus § xci Ad cxxxvij li iij Si aliquis alicui abstulerit filiam sororem vel aliam cognatam et ipsam carnaliter cognouerit per nupcias vel sine, nupcÿs disting/

nant veridici iuramēto suo utrū prima vice oppressa fuit vi vel nō licet ipa postea cōsenserit et ẞ iurauerint ꝙ ipsa oppressa fuit vi sit ipse pace priuatus Sed si ipsa oppressa fuit vi ꝉ non tamē super hoc veridici distinguant utrū fuit sibi ablata vel non vel si ad hoc conuincitur soluat bondoni xl marcas ꝛ regi tantū et preter hoc potest causam herrewerck prosequi si sibi factum fuerit tempore quo ablata fuit coguata de ista scriptura et correctione nolo argui quia breuitas tempis ī illis studere et meditari non permisit § xcij Fa ad c xvi et vij libri ij Item ꝙdiu homo viuit semper ignorāt ergo omni tempore vite sue addiscere debet vbi est termin⁹ vite ibi est terminus addiscendi.

Hardfestningh.

Hwilken man annen slaer i hiel giffue lijff for lijff om hā wordher greben meth ferske gerninagher En rymmer han bort oc kennes gerninghen tha hwore som hā wordher fanghn̄ mīsthe sijth lijff wil hā oc dullie thꝫ tha dullie mꝫ xij mē aff gardhū oc taghe selff halff nefstndh hwer ther thn̄ sō pa karer oc thm̄ som swarie scal Hugger mā annen slaer eller stingher til blodwide han scal misthe sin hand Slaer mā pwsth eller andherlwndhe so ath en wordhē blodwide han scal stinges igømen sin handh om han wordhē grepen mꝫ ferske gernigher Hwo som drauer kniff ellr̄ swerc mꝫ wredh willie en tho at hā enghn̄ skade gør han scal stiges igømen sin handh om han wordher grepen mꝫ freske gerningher En wil hā dullie thꝫ tha dullie mꝫ xij mē som føre er sauth Fallr̄ knabe for vocht eller wecht ta scal hās haffue bndes ellf faller myndre mā for thꝫ sāme tha springe han vthi grawe oc ligge vij netther i stocken eller kijsthen weth van oc borth. Kaller man annen thijff hærienson eller nogher andher vquemes ordh ther knabe er eller skytthe ligghe i tornꝫ en monet oc edhe van oc brøth en er hā hyrde drengh eller myndhē mā.

ligghe han i ſtock eller kÿſte ſameleth en er han ſmadreugh
worde hwdſtroghen Skeer thz ſo at thn̄ mā ſom nogher ger/
ningher haffuer giort ſom pa hans lÿff rores wordher hā eu
greben meth ferſke gerningher men dul thet tha neffu hwer
ther ther kærer oc theu ſom deel ſex men aff gardhen hwat
ſom the felle thet wære oc bliffue feld oc hwat the wærie thet
bliffuer twarth En geller thet ev vpa mans lÿff tha neffne
hwer tre mē Stiel nogher mā til tho øre ther henges hā for
Stiel han til en øre miſte hwthn̄ om han wordher grepē met
farſke geruingher eller wærie ſigh ſom føre er ſauth Hwer
mā ſcal ildh liuvs oc alle hāde ild twel bewære hwer i ſin ſtz pa
huilke mā vegne ſkathn̄ timer tha ſcal hā tages oc i thn̄ ſā/
me ild kaſtes om han twordher grepen mz ferſke gerningher
om thz er i gardheu eller købſtæder oc thet er ſo wÿth ſom
komghen oc haus folk ere En [illegible]dher han ev grepen meth
ferſke geruingher oc withes thet hannū ſithen oc dul hā tha
dulie meth xÿ men ſom føre er ſauth En ſkeer ſodan brandh
vpa landhz tha bøde xl marck oc ſkathen ighn̄ Formo han ev
ſo athbødhe tha bliffue han indhen komgheus nadhe En/
ghen man motha wel leghe eller doble lengher en konninghn̄
haffuer bwdhz godhe nath i ſÿch herberghe gør thet nogher
ſithn̄ er thz knabe eller ſkvtte ligge i toruetb vn̄ netthē wed
van oc brød Er han mvudre mā ligge vn̄ netther i kÿſthn̄ ellē
ſtockē weth van oc brøth En er hā ſmadreng vorde hwdſtrogn̄
Vides thz oc nogher oc vordhē ev grepē weth ſerſke gernighē
dullie mz vi mē ſom føre er ſauth Enghn̄ maa ſine heſte eller
vaben bort doble oc ev pa høgre gialdh en han ber rede til
leghs eller til bordhz Hwo thet gører wære vgildh oc ſtande
han ſamme reth ſom føre er ſauth Forbiwdher mÿn herre
komghen nogher at ridhe frÿ market anthen holde eller ÿdhe
Hwo ſom ther meth farer wære vgildh oc wære thē om ſam
me reth ſom om dobel.
¶ Enghen man maa ānen for gialdh eller ſkÿldh mane Hwo
thet ghører ſtandhe then ſamme reth ſom føre er ſauth om
vqnemes ordh ¶ Then ther gialdh kennes then ſcal mÿn
herris vmbosman ſaa laghdaghe legghe thil at beredhe

som hannum mweligt er athbetale oc then annen quemlight
er sine penninge at fange at han ey forlenghe effther them
bidher Vil han ey berede indhen daghen tha scal myn herres
vmbosmā meth gode mē i gordhen ere lade wrde hans hawe
oc betale met En recke the ey til tha scal hans gootz vpa lan
detz wth meth at hans giald oc skyl aff betales Recker thz ey
til tha scal konighens vmbosmā antworde then som skyldug
er i hendher then som gialdn̄ eier vp at bare oc han haffuer
woldh ower hannū sithn̄ indhen hecthe athaffue hannum oc
hās lijff v forderweth til thes han er betalet eller han oc i hās
mynne bliffuer om han fangher ey borghen for sigh vthn̄ thz
er konighens gialdh Deler man effther gialdh ot er ey with
ne eller opne breffue til er thz tre mark eller myndre dele mz
sels eedh er thet mere en tre mark oc myndre en x mark dele
meth withnes eedh er thet x mark eller mere dele mz xij mēz
eedh Hwo som voldtagher quinne oc hores rober hwn ellē oc
hwn kaller synes blodwide eller reffne kledher en tho at han
ey fulkommer sin vilie meth henne miste sit lijff om han vor
dher fangher meth ferske gerninghē En vithnes thet hannuz
dylie meth xij mē affgordhen oc radhe selff hwer annē man
Hwo sō rowē til en halff mark oc word til wōdē miste sit lijff
En hwo som rower mynē en halff mark bøde skathen oc ther
til xl mark thm̄ tagher konighen halffue oc then sijth misthe
halff eller miste han om han ey formo atbøde Hwo som annē
wnth seigher rymme konighens gard oc komme aldrigh for
hans øghen oc haffue hans vuenscap Sligher nogher koni-
ghens hws i modh ligge indhen eller vthen then ther gører
haffue forbrøt sijth lijff Nw methen thijsse thingh scriffne ere
hwo them gører tha forbiwdhe wij konigē alle the som vore
hoffsinghe ere oc alle andre at the so vore vmbosmē til sigher
thm̄ atfanghe eller thage oc før vmbosmē kōme ladhe thet
Hwilke aff wore hoff singher eller radhz som nw sagt er dyr
nes them brødelighe ihuat madhe som thet helst er atwær-
rie eller vuntwelde a mod rethethen oc vorde sodanne mē fan
gne stande sodan reth som the brødelighe sculle stande vnth-
kommer then man som brødelig er haffue ey fred i vore rige

oc komme aldri for vore øghen vthen at han vndher ſerlighe
wor nade Hwo ſom forbindher ſigh til hobe met radhenſcap
fire eller ſex eller flere ſo indbyrdes at hwer ſcal annen hielpe
ſo at wore reth krenckes oc mynſkes være ſodan mā ſom vo-
re verſte ville vide oc komme aldrigh fore wore øghen Thūne
ſāme ret haffuē konghū wijt ſijt folk in ſinē rige at the mwe
thū haffue i thē garde oc thū ſcal ſo wijt oc ſo langt recke vtē
købſtædherne oc reth om ſom myn herres hoffſīgher liggh-
oc hans ridder oc ſwene Thette er oc reth i konghūs gard at
om nogher mā dyrues til riddher eller ſwene ſatughe eller ri-
ghe ther hannū haffuer ſworet at wære hwlde oc tro oc dierff
ues ſithū til i drōningsgard at krencker iomfruer eller quin-
ner tha ſcal han miſte the fingre ther han haffuer vpholdhet
i helgen oc twngher han haffuer ſworet met oc rymē ſo hās
landh oc rige oc bliffue æreløs Er thet oc ſodan mā' thet han
ecke ſworet hawer tha ſcal en dwn bære en thend langhalms
kerff vpa en ſtaghe for hannū oc alle the andre dwue oc dren-
ghe ſom innē gardhen ere the ſculle hannū kaſte meth træc-
ke oc urenligh thing oc wære ſo ſkent oc ære løs oc forſwæric
ſo hans land oc rige oc komme ther aldrig mere Fynnes han
ther effther mere i hans land tha ſcal man gøre weth hānū
ſom wed en annē fredløs mā oc retthe ower hans lijff Then
ſom ſig ladher krencke eller ſkende hwn ſcal forſwærie drōm-
ghūs gard oc kōme ther aldrig mere oc være hwn ſo ſkent oc
ſo ære løs ſom han er Er thet ſo at man findher hannū i hās
land eller righe ſex vgher ther effther tha mo man tage han-
num oc retthe ower hās lijff anthū henghe hannū eller hwat
han wil ſom hannū griber.

¶ Nota iſtā cōſtitutōez dedit voldemarus rex ex
pte filij ſui criſtoferi Conſtitutō regis voldema
ri pris margarete regine.

In noīe dm̄i amē Nos Voldemarus dei grā. Danoꝝ Sla-
uoꝝ rex et xp̄oferus fili⁹ nr̄ dilcūs dux lalandie ꝓpter in-
gentē penuriā et innumera exorti diſcrimīis incomodo i regno
nrō dacie hucuſqꝫ ꝓchdolor illata ſubuemēda ſalubri⁹ ꝫ delen-
da q̄dā ꝑlamētū Sub āno dm̄i M ccc lx die pētecoſtes cū de-

lictꝫ hoibꝰ et vasall' nr̄is militibꝰ ꝓncipibꝰ īclitꝫ dñis voldema
ro eadē grā ⁊ hērico filio suo ducibꝰ iucie venerabilibꝰ prībus
ac dñis epis militibꝰ militaribꝰ ceterisq; regni nr̄i dacie ꝯmūi
tati ⁊ icol' īfrascriptꝫ spālit' ī kaliburg celebrauimꝰ ⁊ r̄gnū no
strū dacie vigori et reformationi meliori subsistat cooperāte
grā spūs septiformis quia ipsius spūsscti festo hmōi statuta
handfestingh et decreta cōposita sunt et facta In primis pro
mittimus sub fide nrā regia et filius nr̄ ꝓfernꝰ ꝑdilectꝰ oēs
articulos infra scriptos firmos et inuiolabiles obseruare § ij
Primo oēs terre regno dacie nūc adiacentes ⁊ inposterꝝ deo dā
te acquirēde legibus et iuribus suis ꝓut in veris antiquis li
bris legalibus cōtinētur libere vti debeant ꝓut tꝑe regis val/
demari et alioꝝ ꝓgenitoꝝ nrōꝝ felicis recordatōis liberius ⁊
melius ꝑfrui cōsueueret § iij Itē dñi voldemarꝰ ⁊ filius suus
hēricus ꝑdicti duces iucie et eoꝝ heredes oibus iuribus suis li
bere et bñ vti dēant ꝓut aliqui ducū iucie eis vñ liberiꝰ ⁊ me
lius fuerūt ab antiquo Itē eidē dñi duces ꝓmittunt bona fide
vt permittant hoīes suos ⁊ incolas sui dñij vniuersos libe-
re et bene oibus suis iuribus vti sicut antiqs ꝓgenitoꝝ suorū
hoibus suis et incolis liberius ⁊ melius vti ꝓmiserant ⁊ gau
dere ac hoīes eorundē ducū ad hoc sint coadiutores efficaces
q eidē duces et eoꝝ heredes suis iuribus libere et bene gaude
ant sicuti ꝓgenitores eorūdē ducū melius ⁊ liberius vti cōsue
uerāt ab ātiquo § v Itē quilibet epoꝝ in regno dacie iuribus
et libertatibus suis libere et bñ gaudebit ꝓut eoꝝ predecesso/
res suis iuribus et libertatibus vñ liberius et melius fuerāt
ab ātiquo § vi Itē si aliquis epoꝝ regni dacie ꝓnunc non pñs
hmōi statutus et liberius vti voluerint ipa statuta et hand
festingh ratificare dēat ⁊ suo sigillo vna nobiscū roborarē § vij
Itē si aliq terre siue dñi a regno ⁊ corone dacie i posterꝝ acqri
poterint quo qūo et si ipaꝝ traꝝ et dñoꝝ incole ipis statutis
et handfestingh iuribus ⁊ libertatibꝰ libere et ꝑfectē vti decre
uerint extūc ipa statuta et handfestingh vna nobiscū suoꝝ si/
gilioꝝ appositōe roborabūt § viij Itē capella monasteria eccl'e
⁊ eccl'astice ꝑsone ad sacros ordines tā minores q̄ maiores or
dinate iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebunt

ꝓut liberius et meliꝰ vti cõsueuerãt ab antiquo § ix Itẽ mi/
lites militares domine ṽgines mercatores hospites bõdones
et rustici antiquis suis iuribus libere et bene vtant̃ sicut libe/
rius et meliꝰ vbi fuerãt ab antiquo § x Item nullus in regno
nrõ dacie captiuabitur nisi in recenti facinore raptꝰ vel sup
hoc legaliter cõuictꝰ vl' in iure cõfessus § xi Itẽ deconcordi con
silio et vnanimi cõsensu pociorꝛ regni nrĩ Dacie ordinauimꝰ ꝙ
ꝑlamentũ qð dane hoff dicit̃ inp̃mis tribus annis ꝓximis et
ꝓxime subsequẽtibꝰ i calingburgh celebret̃ et illis tribꝰ annis
elapsis ip̃m ꝑlamentũ in nyburgh ãnuatim in die natiuitat; bti
iohãnis baptiste celebret̃ ꝓut antiquitꝰ est ꝯsuetũ § xij Itẽ si
quis aliquẽ in ip̃o ꝑlamẽto danehoff conuenire vl' incusare
voluerit eũ prius in placito ꝓnunciati sui haret p̃moneat ꝛ le
geanter citet vt ad ip̃m ꝑlamentũ veniat ꝑ se ad obicienda le/
gittiẽ rñsurus nisi legittimis ip̃edimẽtis fuisse docuerit inpe/
ditũ § xiij Nos duces ep̃i milites militares totaqꝫ cõmũitas
dacie et quilibet ꝓpter magnã grãm et ineternã beniuolentia
nobis per delictũ dñm nrm̃ regẽ voldemarũ p̃dictũ quãtociẽs
et pluries antea sꝫ nũc spãliter impẽsaꝫ etiã de cetero vt spe/
ramus ꝑ dei grãm ip̃ẽdendã vnanimiter cõuenimꝰ et nos et
quẽlibet nrm̃ ꝓ se ad tenendũ statuta oĩa handfestingh et ar
ticulos infra scriptos sub fide nrã ꝓmittimus et firmiter ob
ligamus recognoscentes hoc spãli spũsscti grã cuiꝰ festo hec
acta sunt nobis accidisse § xiiij Prima quicũqꝫ infra scriptorꝛ
hijs statutis handfestingh iuribꝰ et libertatibꝰ vti et gauderẽ
voluerint has p̃ntes lrãs suorꝛ sigillorꝛ appositiõe roborabũt
et si apponere sigilla sua noluerint hijs handfestingh et iuri/
bꝰ nobiscũ nõ vtãt̃ § xv Itẽ si aliquis infra scriptorꝛ l'quicũqꝫ
alius in regno dacie existẽs huius statutis et handfesting cõ
trarie voluerit vel oppositum fecerit ad hoc nos omnes co/
operari efficaciter debemus vt huiusmodi transgressor statu/
torum secundum exigentiam legis terre iudicetur et debita
pena puniectur specialiter contra illos qui infra regnum da/
cie rapinam incendium et captiuationem faciunt ex auxilio
et cõsilio dños extraneos ꝛ homines inducunt qui regno dacie
officere poterint quolibet vel nocere § xvi Quicũqꝫ aũt hmõi

ſtatuti ingreſſoꝛ in recenti facinoꝛe depꝛehenſus vel legaliter
cõuictus fuerit pace et bonis pꝛiuabitur atqꝫ vita § xvij Itez
quicunqꝫ ſubſcriptoꝝ tranſgreſſoꝛ vel alioꝝ cuiuſcunqꝫ ſtatꝰ
aut cõditionis exiſtẽs cõtra dñm regẽ vel filiuz eius coꝛonãqꝫ
dacie notabiliter deliquerit ſecundũ exigentiã legis terre iudi
cetur et debite punietur et ad oẽs ꝯmũiter et ſingulariter co
operabimur toto poſſe § xviij Itẽ pꝛomittimꝰ oẽs ⁊ ſinguli ⁊
qlibet ꝓ ſe ſub fide bona ſicut pꝛiꝰ ne qs nrm̃ apud aliquẽ ſine
libera licencia hoſpitis in iuſte et irrationabiliter hoſpitetᷣ §
xix Siquis ãt nrm̃ infraſcriptoꝝ vel alij quicũqꝫ in regno da
cie qđ abſit oppoſitũ fecerint et ſi in recenti facinoꝛe depꝛehẽſi
vel legaliter conuicti fuerint tanqꝫ publici latrones iudicenᷣ
et ſecundũ leges terre debiti punientur et ad hoc coadiuuare
debemus toto poſſe § xx Sſtat aliquis ipſum perlamentũ viſi
tare voluerit mera et perfecta et bone ſecuritate ad quinde/
nã añ et quindenã poſt dictũ diẽ beati iohannis plenarie per/
fruatur quam quidẽ ſecuritatem infringere nolumus et ſi
aliquis noſtrum vel alter quicunqꝫ ipſam ſecuritatem aliq̃/
liter infregerit eoipſo penam oꝛbotemaal ſciat ſe paſſurum §
xxi Siquis in ipſam penam oꝛbotemaal inciderit per dominũ
nrm̃ regẽ et aduocatos et officiales ſuos ſm leges terre debi/
te punietur et ad hoc cooperabimur toto niſu § xxij Item nul
lus cuiuſcunqꝫ ſtatus aut conditõis exiſtat aliũ inferioꝛem
ſe vel minus potentẽ ſuppꝛimat vel compellat ad hoc ꝙ ius
ſuum in placitis vel iudicijs pꝛoſequi non valeat quod ſi fe/
cerit et hoc contra eum rationabiliter edoctum vel pꝛobatũ
fuerit illud pro quo agitur pꝛimo perdat ⁊ poſtea domino re
gi tanqꝫ in lite legaliter ſuccubuiſſet ſecundũ leges terre peni
tus emendabit § xxiij Itẽ quicunqꝫ vbis malis aliquẽ et cõtu
melioſe q̃ mamgh dicunᷣ corã pdicto dño nrõ rege vel in curia
ſua ſeu corã dapifero ſuo ꝉ marſcalco ĩ iudicijs exiſtẽtibꝰ in ꝑ
lamẽtis in placitis iuſticiarijs gñalibus vel ſpãlibus terraꝝ
dacie allocutꝰ fuerit vel ĩfeſtauerit ſupꝑ quibꝰ et ꝓ quibꝰ loqui
mur pmo ꝑdat et cũ hoc ſm leges terre emẽdabit § xxiiij Itẽ
ſi dñs nr̃ pfatꝰ aduocati ⁊ officiales ſui ſuper aliquo foꝛefacto
iuſte et ſecundũ leges terre vindicauerit ſibi ꝉ ſuis a nemie ꝑ

modū inimicicie vel odij aliqualiter imputetur § xxv Item
siquis iniuriā ex dño nrō rege suis aduocatus vel officialibus
passus fuerit qd absit et si super hoc iuste cōquestus vel prose
cutus fuerit a dño nrō rege vel suis pꝑter hoc nullā vindictā
paciatur § xxvi Item Nos infra scripti et quilibet nostrum
pro se totaqꝫ cōmunitas regni dacie promittimus vt prius
bona fide q dñs noster rex filius suus cristofer9 coronaqꝫ da/
cie oībus iurib9 suis perfecte vti debeant et ad hoc cōmuniter
et sigulariter coadiuuare et fideliter cooperare dēmus secū/
dū q leges terre requirūt toto conamīe atqꝫ posse § xxvij In/
super ecclesie monasteria vgines vidue pupilli et orphani ac
alij tutores legitimos non habentes villani ciuitatēses bon
dones mercatores hospites rustici homines triū marcaꝝ to/
ta familia regia et omnes pro quibus dñs rex respondere hꝫ
et tenetur omī iure suo legibus terre et libertatibus vti liberi
us et melius pmittuntur et ad hoc oms et singuli infra scrip
ti et quilibet pro se cooperari debem9 consilio et auxilio et to/
to posse § xxviij Et nos voldemarus rex pfatus et filius nr
cristoferus omibus hominibus nostris subscriptis cuilibꝫ sub
scriptoꝝ ceterisqꝫ regni nostri incolis hec statuta et handfe/
stingh et omnia alia in melius vertere volum9 et debem9 §
xxix Et nos duces episcopi milites militares subscripti tota/
qꝫ ɔmunitas regni dacie dño nostro regi Voldemaro filio suo
cristofero et corone dacie oīa statuta et handfestingh supra
scripta et omnia alia vertere volumus et debem9 § xxx Vt
āt hec omnia et singula pmissa perpetui roboris obtineāt fir
mitatē et pleniorē sortiātur effectū necnō et p omnes nos et
singulos infra scriptos et quemlibet nrm̄ firmius teneantur
§ xxxi Nos Voldemarus dei grā rex dacie Xpoferus dux la/
landie voldemarus et henricus duces iucie pfati nicolaus ot/
tonieñ petrus vibergeñ petrus ripenß henricus roskyldenß
paulus arusieñ et magnus burglauenß diuina miseratione
ecclesiarū epi Stigotus anderß nicolaus lembeck hennig9 po
dbusk ericus barnūß benedictus āneveld senior boecius falk
ericus nielß petrus laurenß palno ionß euerhard9 molthig
ficko molthingh petr9 grubbe nicolaus knutß iacob9 bekere

petrus bekere olauꝰ ionꝭ petrus nielꝭ andreas froſth eſge/
rus kroogh iacobus oleffꝭ iohānes hwmmerſbutle heẏno ca
polt benedictus ānenELDh iunior otto de hoo vffo peterſʒ pe/
trus lodhwigſʒ arnoldus møltħingh criſtiernus kẏle lẏderus
lembeck iohannes mikelſʒ nicolaus offſʒ erlandus kalff pe/
trus mwnck nicolaus gloob ago ſteegh iohānes obſolonſʒ pe
trus albritſʒ iacobus ſplẏth laurentius hwas iohānes vendel
bo nicolaus haſe et nicolaus vindh milites § xxxij Nicolaus
erickſʒ de linde iohānes laurenſʒ nicolaus ienſʒ de colberck ka
nutus hyggi paulus gloob nicolaus eẏſʒ voldemarus ſappi
iohānes laas nicolaus tẏmmeſʒ ſtrango ebbſʒ boeciꝰ høøgh
thomas nielſʒ lago offeſʒ petrus iwerꝭ criſtiernus kaas o/
lauꝰ peterꝭ de nẏtorp olauus petrus lwnge olauus oleffs
lwnge mathias falſter nicolaus karlſʒ petrus hwid et kanu/
tus høringh armigeri preſentibꝰ lrīs Sigilla noſtra duximus
apponenda Datum anno die et loco ſupradictis § xxxij.

¶ Alia cōſtitutio voldemari regis prīs marga
rete regine triū regnoꝝ ſcʒ Dacie ⁊c̄

IN nomine dm̄ amē Nos Voldemarus dei gracia Danoꝝ
Slauoꝝ rex in parlamēto generali danoꝝ dane hoff dctō
Sub āno dm̄ M ccc liiij octaua bti iohānis baptiſte nẏburg
celebrato ex conſilio et conſenſu venerabiliū patrū et domino
rū epoꝝ videlicʒ nicolai ottonīn petri ripcn̄ petri vibergen̄ hē/
rici roſkilden̄ et pauli arufien̄ nicolai limberck dapiferi noſtri
palnonis ienꝭ marſcalci noſtri ceterorumqʒ conſiliatorum
noſtrorum et hominum ſtatuimus omnes articulos infra
ſcriptos inuiolabiliter obſeruandos
¶ Primo qꝫ tota communitas regni dacie debeat legibus et
libertatibus domini regis voldemari et aliorum regum da/
cie predeceſſorum noſtrorū vti libere et gaudere Item qꝫ om/
nes bone conſuetudines quas habuerant ab antiquo rate cē
debeant atqʒ firme § ſecundo Item pro nimio defectu po/
puli regni dacie et aliis qꝫ plurimis defectibus et periculis ipſi
regno incūbentibus omnia forefacta tam hominisqʒ muti/
lationem mēbrorum tangentia ī hunc diem perpetrata ex
rogatu et conſilio eorundem dn̄oꝝ epoꝝ et hoīm noſtrorū fa/

notabiliter indulgemus ita tamen cuicumque leso satisfaciat se-
cundum exigentiam legis terre in qua ipsum forefactum fuit perpe
tratum § iij Item quicumque equos boues iumenta seu alias
res iniuste amiserat ius suum coram nobis seu dapifero nostro
vel iusticiario nostro aut aduocato nostro tunc presente legaliter
proseqnatur § iiij Item si aliquis domos suas violenter ab-
latus in fundo alterius positas illegaliter constructas inue-
nerit eas legaliter arestet ius suum secundum leges terre legaliter
prosequendo § v Si vero reus infra diem beati martini proxi-
mum emendare non curauerit bondoni et nobis satisfaciat prout
exigunt leges terre et sic notandum est de omnibus excessibus qui
buscumque § vi Item si aliquis aliqnem super bonis siue terris
violenter sibi ablatis incausare voluerit ipsa causa debito pro
cessu videlicet placito sui hæreth s[illegible] et terre quod landzthingh
dr coram dapifero nostro iusticiario seu nobis si iusticiam prius
consequi non valuerit ventilari debeat et finiri quod si nullate-
nus iusticiam obtinere poterit extunc aduersarium suum in
placito sui hæreth ad decem septimanas ante premoniat et
ad generale perlamentum proximo celebrandum manifeste
citet vbi dicta causa fauente deo debite terminetur § vij
Item nullus cuiuscumque conditionis existens cum aliquo cleri-
co seu laico sine domestici voluntate hospitetur quod si aliqnis
fecerit domesticus eum cum sua familia si suffecerit sui autem
cum vicinis et nostro aduocato tunc presente seu nostro dapife-
ro tanquam publicum raptorem prosequi et impedire poterit nullo
sibi delicto ratione illius aduersando § viij Insuper manda-
mus firmiter et discrete ne quis cuiuscumque conditionis exi
stat de se bonis sacerdotum seu clericiorum decedentium nisi ve
ri heredes aliqualiter intromittere presumat nostre gratie
sub obtentu § ix Item perlamentum nostrum dane hoff dictum
semel in anno videlicet die beati iohannes bap. in nyburg secundum antiquam
consuetudinem regni dacie celebretur § x Item quod omnes dissentiones et inimi
cicie inter quoscumque ad quindenam ante dictum festum beati iohannis bap. vsque
ad festum beati iacobi proximo futurum sub mera securitate in suspen-
so habeantur sub pena orbotemaal vulgariter nuncupata § xi Item
sub obtentu gratie nostre firmiter inhibemus ne quis aduocatorum nostrorum

seu officialium contra premissos articulos aliquid presumat attemptare qd si aliquis attemptauerit nobis nolumus im/putari si ipse aduocatus super ppriis factis stabit iure suo.

¶ Constitucio Cristoferi regis filii Woldemari regis.

In nomine domini amen Anno dñi M ccc xx In die con/uersionis scti pauli conueniētibus vibergis regni melioribus vna cū popularibus ad elcōz noui reg placitū fuit et cōcorditer ordinatū, In primis q epi ac persone ecclesiastice iuribus iurisdictionibus ac libertatibus suis bonorū ipsorū et familie gaudere debeant libere prout ex antiquo consueuerunt § i Item q decime ecclesiarū non petātur nec recipiantur nisi sufficiens cautio facto fuerit prelatis ecclesiarum et perrochianis de qua contenti fuerint et certificati sufficienter § ii Item non citent clerici ad placitū seculare vel coram iudice seculari sed coram iudice ecclesiastico pro quacunq causa citentur et ibidem legittime conuincantur § iii Item q nullus extraneus ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliquā ecclesiā presentetur § iiii Item vt non talientur clerici vel ecclesiastice psone nec per litteras regis aliquatenus aggrauentur § v Item a sacerdotibus perrochialibus de terris vni curie sue in qua personaliter residet adiacentibus nullum seruiciū regiū exigatur § vi Item vt nullus clericū ad aliquam ecclesiam pñtet nisi in qua merito ius pronatus habuerat ex antiquo § vii. Item vt nullus episcopus seu ecclesiastica persona capiatur exulet vel bonis suis priuetur nisi ad mandatum sūmi pontificis speciale si fuerit eps Sed si inferior clericus quicunq ad mandatum sui ordinarii iudicis specialis dūmodo coram eo canonice fuerit conuictus § viii Item non grauentur claustra p equos et canes pascendo § ix Item bona archiepi castrum et terrā quantū in ipso et deliberet et deliberata restituet § x Item q omnes milites et armigeri de ppria familia emendā trium marcarum vel ix secūdum consuetudinem cuiuslibet terre et vltra si ad hoc exstiterint priuilegiati § xi Item non coguntur ire in exercitum extra regnū et qñcūq ad mandatū regis siue itra regnū siue extra bellandi cā meruit rex ipos si

capti fuerint de captiuitate redimat expedite, saltē īfra annū
et super perditis satisfaciat anteq̄ȝ secundario secū ire in exer
citum iubeantur libertatibus suis pristinis etiam si non
inierint eis nichilominus conseruatis § xij Itē ut guerras
contra aliquē rex inchoare nō debeat nisi cum consilio ⁊ con
sensu p̄latorū ac regni pocior̄ § xiij Item expulsis ⁊ eor̄ here
dibus in quibuscūq̄ȝ iniuste bonis suis priuatis bona eor̄ ubi
inuenta fuerint restituant̄ § xiiij Item ut nulli laico siue cle
rico aliqualiter imputetur q̄ꝑ in seruitio regis nūc mortui fi
deliter se habuit et si quas inimicicias ꝓpter mandatū regis
immunisse inuenerit ꝑ futurū regē totaliter liberetur excepto
eīn k olesse quōdam dapifero et excluso § xv Itē inimicicias
et dissentiones quascūq̄ȝ inter regni colas ꝓ posse sedare de
beat et sopire § xvi Item omnes fideiussores ꝓ rege nūc mor
tuo et captiuos causa ipsius liber.. cū cōsilio et auxilio pocio
rū regni ꝓximo perlamēto inueniēdo et laboret ad hoc ut in
ducias obtinere poterit lōgiores § xvij Itē ut burgēses libe
re utantur suis marcaturis absq̄ȝ aliquibus grauaminib⁹ no
uis et theoloneis imponendis et absq̄ȝ quacūq̄ȝ quota merci
moniorum suorū ducant extra regnū qui uendenda habuerint p
emenda nisi ex rationabili causa et urgente necessitate rex de
cōmuni cōsensu melior̄ super aliquib⁹ nō deducend inhibitio
nem duxerit faciendā § xviij Item ut rex et sui officiales si
qua mutua a mercatoribus receperint eisdē satisfaciant § xix
Item ut non talientur sine misericordia sicut huc usq̄ȝ no
sciter esse factum § xx Item ut bondones nō grauentur per
aduocatos regis contra leges et iura terre § xxi Item ut nō
cogantur expensas regis ducere extra suum hareth in quo
resident § xxij Item per aduocatus regis talie et grauamia
inconsueta eis nō imponantur § xxiij Item semel in anno
celebretur perlamentū nyburgh § xxiiij Item ut omnes con
seruent leges woldemari regis et siquis in eis inueniatur de
fectos per discretus regni suppleatur § xxv Item nullus ci
tetur ad placitū regis immediate sed primo ad placitū sui
h..reth et si inde ꝓuocauerit placitum generale sub pena cō
sueta et si ibi iuri stare noluerit corā rege ꝓuocando exami

F

netur sua causa ibidem vbi si iusticiam non habuerit prouo-
cetur ad perlamentū generale § xxvi. Item vt nullus capi
debeat nec ad mortem dampnari vł bonis priuari nisi prius
iuste et secure vocatus publice incausatus et legaliter conuic-
tus pront exigunt leges terre § xxvij Item q rex nō offenda-
tur alicui p eo q pro iure terre et regni loquat nec ab hoc
ipsum aut suis prosequatur § xxviij Item vt oīa et singula
grauamina nouiter imposita āmodo non petantur videlicet
ploghs penninghe kulkorn theolonea aut alia quecunq post
mortem voldemari regis inposita et inuenta § xxix Item spo-
liantes naufragantes tanq pro stygh roff cōniurant et eodē
modo puniantur § xxx Item vt aduocatus undecūq oriūdus
bondonē illius hæreth suum obstituat officialem § xxxi Itē
oīa debita notoria et rationabiliter pbabilia in quibus rex
nunc mortuus regnicolis tenebatur omnino psoluat rex fu-
turus et cautiones p hijs interposite donec totaliter soluta
fuerint teneantur exceptis castris destruendis § xxxij Item
vbicunq plamētuz regis teneatur incausandi vtantur legib9
illius terre § xxxiij Item vt nullus citet extra terminum sue
terre § xxxiiij Item vt nō inueniantur noue leges nisi de cō-
sensu tocius regni in perlamēto generali in pximo celebrādo
in quo videlicet placito liceat regi futuro de consilio p̄latorū
et melior regni supra dictos articulos īmutare diminuere vł
augere grauare vel etiā alleuiare secundū pfectui vel honori
corone regni ac vtilitate reipublice viderit expedire § xxxv.
Nos igit xp̄ofer9 dei grā danor dux pmitrim9 in hijs scriptis
nos si deo volente ac populi accidēte ɔsensu ad regni regimen
assumpti fuerim9 p̄dictos articłos s̄m modū p̄tactū imppe-
tuū inuiolabilit obsuatores § xxxvi In cui9 rei testiōniū sigilla
venerabiliū patrū dñor petri viburgeñ nicolai burglaneñ es-
geri arusieñ iohis ripeñ nicolai carbatheñ epor ac dñor lodwi-
ci marscalci lagonis quōdam marscalci petri mwle de bagh
nicolai hee laurencij ienß iohannes nielß de kaas iohannes
perß iohannes kaan petri nielß de allerut nicolai holghrß ni-
colai stamg alberti albriß iohis offeß iohis olifß et absolonis
ienß militū vna cū nrō sigillo p̄ntib9 est appēsum.

¶ Constitutio Eirci regis.

Anno dñi M cccl xix marcij in helsingborgh in plamēto ꝑ
dñm regē ericū de cōsilio meliorū regni dacie celebrato
statutū est vt nullus portat vestes īmuuitas ptes incisas sed
integras vel bipertitas Nullus etiā vesteꝫ suas ornet auro ꝉ
argento nisi rex solū cū liberis suis incisas etiam vestes non
liceat dño regi portare § ij Quicunq̄ āt per annū vel ampliꝰ
vestes suos portare voluerit hoc sibi nequaꝙ̄ ad verecūdiam
imputetur § iij In nullus theutunicū potū scꝫ ceruisiaꝫ ferat
vendat vel bibat post lapsam ꝓximā pētecosten quicunq̄ cō-
tra hoc statutū venire ꝑsumserit ꝓ qualibet lagena soluat xl
marcas in penā § iiij Item quicunq̄ bonā ceruisiam braxare
voluerit habeat licentiā vendēdi quāto carius pōt § v Itē ꝙ
nullus petat hospiciū a clericis vel laicis quibuscūq̄ reglari
bus seu seclarib; sed taberne sufficientes ꝓ transeūtibus ordi-
nent in quibꝰ necessaria habeāt § vi Si v̄o domū alicuiꝰ aliq̄s
innaserit et fregerit vel aliquid abstulerit soluat dño regi xl
marcas et leso tm̄ Si vero pacifice tabernā intrauerit et pro
receptis soluere noluerit licituꝫ sit eū detinere Si v̄o violēter
recedere voluerit aduocet auxiliū vicinoꝝ et si eū deprehende
re nequiuerit hospes cum duobꝰ vicinis suis accedat ad pla-
citū suū citando eū vt redeat satisfacturus secundū consuetu-
dinē loci quod si noluerit conuincat eū vbi dinoscitur eū deli-
quisse § vij Item quicunq̄ aliquē interficerit satisfaciat con-
sāguineis interfecti cū ceteris ꝉ ꝓmpta pecunia et cū nō alijs
rebus nec cognati copellantur ꝑ dñm regē cōtribuere cum ho
micid nisi forte pace priuati fugerit tunc propinquiores soluāt
duo œttesaal et secundū antiquam terre cōsuetudinem reci-
piunt suum stuth de cognatis § viij Nec lecitum si alicui cog-
natorū interfecti in quēquā cōsanguineū interficiētis vindica
re q̄diu vixerit qui occidit § ix Quicūq̄ ɔtra hec fecerit pūiat
tanꝙ̄ si occidisset antiquem innocentem § x Item si aliquis ī
domo ꝓpria vel ecclesia occiderit hoc est orbotemaal. orbote-
maal sic intelligitur ꝙ occisor ad emendam venire non pote
rit nisi prius pro eo intercesserint consanguinei interfecti.

Constitutio Erici regis dacie.

Ericus dei gracia Danorum Slauorumq; rex omnibus hoc
scriptum cernentibus ad perpetuam regi memoriã con
stare volumus presentibꝰ et futuris ꝙ anno dñi M. ccc lxxxij.
in die beati olaui nyburgh de consilio meliorũ regni ordina-
uimus cum in consilio vortinburgh de eorum consilio promi-
simus semel in anno in media xl perlamentũ qđ dicitur hoff
debeat calebrari Nullus captiuari debeat nisi sponte cõfessus
in iure aut legittime conuictus vel manifesto facinore depre
hensus fuerit pro quo secundũ leges terre vita carere debeat
vel mẽbris Sed conuictus inducias habeat fugiendi extra re
gnum que in libris legalibus continentur Item nullus cõuic-
tus pro quacunq; causa vltra id qđ in legibus est expressũ pe
na pecuniaria vel aliã puniatur nec mulcetur aliquis nisi
legittime conuictus Item nullus super aliquibus causis de-
bet litteras regias contra aliquem impetrare nisi causa ip-
sius prius vẽtilata fuerit in suis placitis et discussa sed post
ꝙ aliquis primã litteram taliter impetratã supersederit con
tumaciter soluat cõquerenti vnã marcã denariorũ ꝛ iij mar-
cas regi vltra id pro quo in prioribus placitis est conuictus ꝛ
ꝑ secũda tantum ꝛ pro tercia tantũ sed pro quarta conquerẽ
ti tres marcas et xl soluat regi et si talis bona mobilia non
habeat sed tantũ terram extunc officialis regis moueat eum
vt infra mensem tantũ vendat de terra sua in quantũ tenet
bondoni et regi qđ nisi fecerit officialis regis sub estimatione
bonorũ ius regis accipiat et bõdonis de dicta terra et nõ am
plius sed si terra non sufficiat ad soluendũ defectus ille ꝑ ra-
ta parte cedat regi pariter et bondoni Sed si aliquis contra ea q̃
dicta sunt litteras impetrauerit minus iuste soluat bondoni
iij marcas similiter et regi tres marcas Ordinauimus insup
et firmiter ꝑmittimus leges regis voldemari clare memorie
prout in suis libris legalibus continentur inuiolabiliter obser-
uare Omnes abusiones et dissuetudines contra leges terre ĩ
troductas penitus in irritum et euocantes expresse et preci-
pue infrascriptas primo ꝙ victualia vxoris noster puerorũ
dapiferi nostri plaustrare non debent vltra limitẽ sui hæreth

et quicūq̄ꝫ in claustrando defecerit officialis regis cōducꝫ pla
ustrum et deficiēs soluat preciū triū marcaꝝ Item ꝙ nostrū
stuth korn in festo sancti andree secundū cōsuetudinē prouin-
cie cuiuslibet exsoluatur Item bondones non debent cōpelli ad
edificandum vel reperandum molendina curias vel alia nec
etiaꝫ castra nisi in tempe necessitatis sed in hijs faciant secū
dum ꝙ consueuerunt in tempe voldemari nec cōpelli sub aliq̄
pena ad dandum anseres vel pullos seu alia dona ad mēsam
regis exceptis hijs que solui cōsueuerunt tempore regis vol
demari sed pro dono vel gratis peti pñt Iteꝫ licitū sit bondo-
nibus ꝓprias terras habentibus villicationē aliorū sumere
ita ꝙ bonis suis regia iura soluant Item non debemus edi-
ficare in fundo alieno nisi de cōsensu ⁊ voluntate possessoris
Officialis nostri non debent citare aliquem nisi ad iusta pla
cita nec coram se Item littere patentes et preuilegia nostra
suo robore permaneant nisi per fideles nostros in perlamento
nostro docere poterimus ꝙ sint merito reuocanda Item non
debet aliquis pro aliquo delicto terram suam amittere nisi
pro crimine lese maiestatis conuictus fuerit cum iuramento
worthaldh excepto casu superius expedito Iteꝫ de naufragiū
passis volumus obseruare qđ in libris legalibus continetur.
Item mercatoribus regnuꝫ nostrum visitantibus et nostris
ꝓprijs nulla noua grauamina imponi debent sed vti dñt li-
bertatibus quas habere consueuerunt ex antiquo consuetu-
dine nichilominus que seruantur in skanør suo robore dura-
turis Item si aliquis nos impetere voluerit super bonis qui-
buscunqꝫ tanq̄ꝫ minus iuste occupatis super hoc consilio stabi
mus et ordinatione fidelium nostrorū in perlamento nostro
per tempe celebrandis Item volumus ꝙ null⁹ apud clericos
claustra vel laicus hospitetur in discrete sed cōtentus sit hijs
que domesticus habuerit et voluerit sibi dare si vlterius face
re presumpserit aliqua rapiendo liberam habeat potestatem
Si clericus sit huiusmodi violentia per causam herrewerck
rapine vel excomunicatonis prosequendi si vero laicus per
viam herrewerck vel rapine Item ꝙ ecclesia dacie gaudere
debeat omnibus libertatibus quibus vnq̄ꝫ floruit tempe regꝫ

voldemari qui libertatē eiꝰ in oibus illibata voluit obseruare
Vt āt hec oia et singula rata et firma ꝑmaneant Reuerendi
p̄res dm̄ iohēs lwndeñ archiep̄s petrus vibergeñ ep̄s c aruseñ
ep̄s c ripeñ c v burglaneñ e i roskildeñ e ia sleswigeñ e iohās
ottonicñ ep̄i electi confirmati necnon comes i de rawenburg
et voldemarus domicellus de rostock sua sigilla vna cū sigillo
nrō p̄ntibus apponere curauerūt Actū nyburgh Anno et die
supra dictis.

¶ Constitutio Erici regis prioris erici filij.

Thenne logh gaff konūg erick annē ericks søn i nyburgh
Kircke wærie sculle selue kirkens thiende som the mwe
dyresth vthen wild oc swegh oc the sculle gialde om pinstdag
at søste eller ligge wadher kirkens dom Konūghñ eller nogher
mā paa rijghens vegne sculle aldrig thiende taghe vthen for
landseus terff oc meth biscops raad oc beste meu i righet oc
gøre wisse effthērthere raadh Enghñ mā scal oc kirkēs thiēde
raade eller købe ther føre oc the kirken atgialde Hwerth aar
scal hoff ware i nyburgh aa then søndagh nest effther pinxe
søndagh er Hwilkhñ mā ther faar mȝ raadhȝ raadh t il annē
manȝ hws eller gard eller til thȝ hws eller gard ther mā haff
uer herber vthi oc dræber eller hamler eller saar husboudhen
eller husfruen eller hion eller geste eller om mā brydher kir/
ke fred i kirke worther han grepen mȝ ferske gerningher thñ
ther formāer oc hans til føller misthe hals oc ther howȝ lodh
eller booslooth halff taghe konūghen oc halff taghe then ther
skathen feck eller hans arwinge forti at for husfredh brødhe
scal bødes hals oc booslooth ower retthe bødher En wordher
han dræpen tha taghe hans arwinghe halff booslooth wedh
konūghñ til retthe bødher so som i logboghñ standher scriffuet
En fanghes the ev at ferske gerninghē tha wære the wedh
hæretȝ neffnd tha scal vmbosmā neffne mȝ hæretȝ mēȝ raadh
eu v wildugh man oc han scal neffne xij men v wildughe oc
ev hans openbare v wēner tho maa han før eu hā kærer hus
fredh brødhe fylghe hans loghmaal hwat weth hannum er
brødh so som logboghen seier til Hwo som husfred brødhe wil
kære tha haffuer han sex vghers dagh en sithen hans annet

logmaal er ganghet atkære husfrede brødhe En kærer han ev
indhen sex vghē at hās anneth lagmaal er gāghet tha dyllie
hā thz mz neffnd i kyn thē for sagē ar Husfred brøde oc gard
frede brøde oc kirke fred brøde scal so fulghes ath aa thz første
thingh scal lyvses oc kære aa thz anneth thingh scal neffnes
hæretz neffnd a thz tredie thingh sculle v wildughe men Tho
mo han ey neffne andher en tha ere aa thingi En skyl thm̄ a
tha standher ther ther the fleste giorde vthen biscops oc ottthe
gode men indhen bygdhen seie them amodh tho standhē thz
the withne Then samme logh er om the swærie alle eth Hwil
khen man ther forwinnes i thysse haretz neffnd for husfredh
brøde at han swerier wreth gialde xl mark oc hwilkhen man
ey wil swærie loglig til neffnd gilade xl mark oc them taghē
komghen halffue oc halffue thm̄ ther saagh giffuer Hwo som
faar met raadz raadh i bondhens gard eller hws eller kirke
oc vfyrmer anthen bondhen eller annē man som sauth er oc
wordhe the ster kære ther fore ere oc fanghe the skathe ther
a rath wede eller worde dræpne mz alle hawe hiem gialdh oc
lighe a ther geringher En om man ewer om hvat heller hi
ne finge skathe a thē sageløs maal eller ey thz sculle saudmē
wtlede oc scal fulghes so som herrewerck Hwo som herbergæ-
rer nogher man ther forwinnes meth thysse sage som sauth er
tha wærie sigh meth neffnd i kyn eller giffne xij mark pennin
ge oc then tagher komghn̄ halffue oc halffue hin ther skathn̄
feck Vmbosmā oc hin ther skathn̄ feck mwe bodhe dele thysse
dele hwilkhen ther heldher wil forti at the eghe bode then ret
ther ther hører til Vordher nogher mā feld til xl marck sagh
ther ey haffuē fult wet athette eller annēsaag som hānū bør
atbøde fore so som han bærier man eller sorer eller røwer tha
scal hā haffue sex vghers dagh effther at han er lagfeldh a
thingi anthen atbædre eller ath setthe borghn̄ en gør hā hwer
khen indhen sex vgher tha fare han som andhre fredhløse
men.

nota

¶ Constitutio regine margarete regis vol
demari filie Item nota ista constitutio alio
modo sic intitulatur Cōstitutio olaui regis
dacie et haquini regis norwegie ⁊ margare
te regine trium regnorum.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amē. Anno dñi
.M ccc lxxvi die inuentionis scē crucis conuenientibus
Nauloshe regni dacie potioribus cum popularibus ad electio/
nem noui regis perlamentū fuit et concorditer ordinatū In p̄/
mis ꝙ epī capitula monasteria et omnes ecclesie et ecclesiasti
ce ꝑsone regni dacie omnibus libertatibus gracijs iuribus iu
risdictionibus legibꝰ ⁊ preuilegijs quibus vnqꝫ liberius et vtili
libus fruebantur congaudebunt et ab omnibus sint oneribꝰ
regis quocunqꝫ nomine censeantur liberi ꝑiter et exempti.
Item quilibet presbiter habeat vnam curiā principaliorē in
perrochia sua ꝓ residentia sua liberā et exemptā de omnibus
oneribus regijs vna cum familia in dicta curia morante § i.
Item decime ecclesiarū non petantur nec recipiantur per
regem et eiꝰ officiales quouis modo § ij Item nullus extra/
neus ignote lingue vł imperfecte etatis ad aliquam ecclesiaꝫ
presentetur § iij Item nullus cuiuscunqꝫ status extiterit se de
bonis ⁊ possessionibꝰ monasteriorū episcopoꝝ abbatibus prio
ribus et preuisoribus contradicentibꝰ aliqualiter intromit/
tat sed ipsi abbates priores et preuisores monasteriorum dn̄is
suis tanqꝫ veris dn̄is in tempalibꝰ ⁊ spiritualibus per omnia
integre respondebunt § iiij Item nullum clericū ad aliquā ec/
clesiam quis p̄ntet nisi in qua merum ius pronominatꝰ ha/
buerit nec potencior inferiori preiudicium faciat in p̄ntando
§ v Item nullus epꝰ seu aliqua alia persona ecclesiastica ca/
piatur exulet vel bonis suis priuetur nisi per suum iudiceꝫ ec/
clesiasticū fuerit canonice conuictꝰ § vi Item non grauentur
monasteria ł ecclesiastice ꝑsone per equos ⁊ canes pascendos
§ vij Item nullus intromittat se de bonis clericorū discenden/
cium sine suorū heredum voluntate et ordinarij § viij Item
omnes milites et militares et armigeri de ꝓpria familia e/
menda triū marcarū vel ix secundū consuetudinem uniuslibet

terre in quocunqꝫ placito ſeculari conuincantur percipiant li-
bere et vltra ſi ad hoc extiterint priuilegiati § ix Item nō co-
guntur ire ad exercitum extra regnum et qn̄cunqꝫ ad manda-
tum regis ſiue intra regnum ſiue extra bellandi cauſa iuie-
rint rex ipſos ſi capti fuerint de captiuitate redimat expedite
ſaltem infra annum et ſuper perditis ſatiſfaciat anteqꝫ ſecū
dario ſecum ire in exercitū iubeantur libertatibus ſuis priſti-
nis etiā ſi non iuierint eius nichilominus conſeruatis § x
Iteꝫ vt guerras contra aliquem rex inchoare non debeat ni-
ſi cum conſilio et conſenſu prelatorū ac regni pociorum § xi
Item quicunqꝫ terras ſuas iniuſte amiſerit per coronam ceg
ni illas rehabere debeat ⁊ ſi aliquis ex parte regis terram ſic
reſumptam ⁊ rehabitam impetierit hoc xij diſcreti et autenti-
ci viri p ep̄m illius dioceſ nominādi ſub iuramento ſuo ter-
minabunt § xij Item nullius infra ſacros ordines conſtitut᷒
admittatur ad regem ad aliquaꝫ aduocatiam tp̄alem ſed in
ſtituat laicus ydoneos et diſcretos pro talibus officijs exercen
dis in quibus officijs ſi notabiliter deliquerint pro exceſſibus
ſuis emendant et nunqꝫ ad talia officia admittuntur § xiij
Item inimicicias ⁊ diſſentiones quaſcunqꝫ rex ⁊ officiales ſui
inter regnicolas pro toto poſſe ſuo cedare debeat et ſopire §
xiiij Item ꝙ nullus captiuetur niſi ſponte confeſſus ē in iure
aut legittime conuictus vl̄ manifeſto facinore deprehēſus fu-
erit pro quo ſecundum leges terre vita carere debeat ſiue mē
bris Sed conuictus legittime inducias fugiendi extra regnū
habeat que in libris legalibus continentur Pro quacūqꝫ cau-
ſa vltra id qđ in legibus expreſſum ē pena pecuniaria ⁊ alia
puniatur nullus nec mulcetur aliquis niſi prius legittime ſit
conuictus § xv Item omnes leges regis voldemari legiſlato
ris bone memorie prout in ſuis libris legalibus continentur
niſi aliter priuilegia et handfeſtingh reperiantur modificate
et declarate inuiolabiliter obſeruentur § xvi Item omnes ab
uſiones et diſuetudines contra leges introducte per quoſcū-
qꝫ penitus in irritum reuocentur ⁊ precipue īfraſcripte qua-
rum prima eſt ꝙ victualia regis vxoris ſue puerorum ſuoruꝫ
et dapiferi plauſtrare nō dn̄t bōdones regis vltra limites ſuī

G

iohēs iohis otto strāgonis iosep falster nicola9 thome nicola9
hæret et quicunqȝ bondo regis in plaustrando defecerit offici-
alis regis conducet plaustrum deficiens qȝ soluat precium tri
bus marcis § xvij Itez bondones non dñt compelli ad reedi-
ficandū vel reperandū curias regias et molendina nec etiaz
castra nisi cum consilio et consensu regni pociorum § xviij
Itē noua grauamina nouiter inducta videlicet thindeskath
āmodo nō petantur nec recipiantur per quēcunqȝ § xix Item
licitum sit bondonibus ꝓprias terras hñtibus villicacionem
aliorū sumere ita tñ ꝙ de suis terris ꝓprijs regia iura soluā-
tur § xx Item nō debet rex in fundo alieno edificare preter cō
sensū et voluntatē possessoris et hucusqȝ edificata penitus de
struantur § xxi Item villici et coloni quorūcunqȝ si boue ī qui
bus resident vlterius inhabitare noluerint secundū leges ter-
re dñis suis predicent et resignent et satisfaciant et liberi rece
dant secundum leges terre ab eisdem § xxij Item officiales re
gis non debent aliquem citare nisi ad iusta placita nec coraz
se conuenire § xxiij Item nullus pro delicto aliquo terrā suā
amittere possunt nisi pro crimine lese maiestatis quis conuic
tus fuerit per denominatiōem ordchelde nefn cum iuramen
to excepto casu de litteris regijs expedito § xxiiij Item nullus
apud claustra clericus vł laicus hospitetur indiscrete sed cō-
tentus sit hijs que domesticus habuerit ⁊ voluerit sibi dare
Si vero vlterius attemptauerit aliqua violenter rapiendo li
beram habeat potestatem si clericus fuerit violentiam hmōi
per causam herrewerck rapine vel excōicationis prosequi si
vero laicus per viam herrewerck ł rapine § xxv Itez vt mer
catores etburgenses in regno dacie habitantes libere vtantur
suis mercaturis absqȝ aliquibus grauaminibus et theolonijs
nouis iponendis et absqȝ quacūqȝ quota mercimonioꝝ suorū
ducāt extra regnū que vendenda sunt.

¶Constitutio olaui regis dacie

OMnibꝫ pñs scriptū cernentib9 Olauus dei grā Danoꝝ
Slauoꝝ Gottorūqȝ rex Margareta eadē grā Swecie ⁊
Norwegie regina Nicola9 miśatōe diuina archieps lundensis

ſwecie pꝛimas iohãnes repcū frater iacobꝰ viburgñſis olauꝰ
arufieñ nicolaus roſkildeñ ſweno burglaneñ et woldemarꝰ ot
tonieñ eadē grã eccleſiaꝝ epi et dñi hēnīgus de podepuſk da
piferi ewerhardꝰ molthungh dapifer two galen pfectus ſca/
nie petrus mwnck boecius hogh nicolaus ſtoꝛſtanni nicolaꝰ
cuſk criſtiernus vendelbo andꝛeas offek laurencius offeſʒ
nicolaus iohannes andꝛec criſtiernus kaas petrus alber•
ti lago iohannis nicolaus lucke erlandus kalff petrꝰ grwb/
be olauꝰ bioꝛns iacobus olaui olauus iohannis olauꝰ petri
thwro.kannti olauꝰ lwnge henricus iohãnis boo dyre barnū
erici ficko molthingh de liwſe māno baſſe ſteno baſſe bñdictꝰ
bingh andꝛeas iacobi holgerꝰ gregoꝛij toꝛbernus petri lodwicꝰ
andꝛee andꝛeas pepp nicolaꝰ thwek iohēs nielſʒ iohēs abſolo
nis devnerīꝰ bugge haffn iohēs ſtawerſkow ebbo pÿgh iohēs
petri de bellingi milites albertꝰ andꝛee iacobꝰ anchelk iohānes
rwndh vuarus lycke nicolaꝰ vuari lodwicꝰ vuari iohēs offek
andꝛeas offek nicolaus bꝛatze thwro book iohānes eſkilli ago
oſtradi iohāues gloob petrꝰ gloob andꝛeas gloob olauꝰ oleffk
vuarꝰ crane themo limbeck criſtiernꝰ kaas eſgerꝰ froſth ka/
nutus erici marquardꝰ wuſteen lago dws iacobus lagek got
ſcalcus nielk iohēs frÿs nicolaus erici de awenſberg iohãnes
pele iohēs mws themo nielk ericꝰ nielk acho pudher criſtier/
nus pudher magnꝰ iohēs vuarꝰ petri petrus hwas vuarus
nielſʒ de truheltoꝛp nicolaus ebbiſʒ gerboo thwn nicolaus ſte•
th nicolaus been waben dictus nicolaus molthingh conra•
dus moltike ſenioꝛ ericus nielſʒ de hyringherholm andꝛeas
petri de ſwaneholm eſkillus falck de vallokk boecius falck pe
trus falck henuinckinus moltike koꝛth moltikc minoꝛ petrꝰ
baſſe ericus pileman petrus offeſʒ iohannes offeſʒ andꝛeas
ſweus henningus de lancken toꝛkillus nielſʒ iacobus abſolo•
nis henricus ioſepſʒ nicolaus ioſepſʒ eſgi bꝛock petrus bꝛandh
iohannes hanſʒ nicolaus hack andꝛeas dauidſʒ nicolaus an/
dree henricus andꝛee nicolaus gagghe andꝛeas iohis boſſo
paris tuko pudhē ericus geedh abſolon kerilli petrꝰ nielſʒ de
ſkioldenes thuo nielſʒ iohēs petri petrꝰ baier nicolaꝰ mattiſʒ

iohannes de vdstorp rickmannus de lanken ago staar et pe/
trus asselb dictus rebing armigeri Eternam in domino sa/
lutem qm̄ ab omnibus et singulis prelatis nobilibus militib9
militaribus ceterisqꝫ alijs regni dacie incolis pro nuncin per
lamēto danorū nyburgh celebrato cōuenientibus cōmuni vo/
to et voluntate concordi omni statutum est et iuramentis sin
gulorū salubriter ordinatum ꝙ omnes et singuli ipsius regni
dacie incole in quacunqꝫ terra regni commorantes pace fir/
ma fruantur Juriumqꝫ legū ⁊ lebertatū suarum inuiolabi/
liter gaudeat firmitate Nos statuto tam salubri assensu toto
prebentes animo promittimus firmiter in hijs scriptis sub
nostris fide et honore omnia iura leges libertates et consuetu
dines licitas et honestas a domino voldemaro legifero reco/
lende memorie condam rege danorum ceterisqꝫ alijs regib9
dacie clericis et laicis quibuscunqꝫ in hunc diem datas ⁊ cō/
cessas firmiter tenere et inuiolabiliter imperpetuū obseruare
Insuper obligamus nos sub obseruatione fidei nostre ⁊ hono
ris ꝙ si contingat aliquos clericos vel laicos contra leges ter
re per quoscunqꝫ iniuste opprimi vel grauari et ad huiusmo/
di iniurias vel grauamina repellendas atqꝫ emendendas iux
ta consilium conciliariorum iuratoꝝ regni in illa terra reg
ni cōmorantinm in qua nos requiri coutingat per dominos
dapiferū et marscalcuꝫ seu prefectū requisiti fuerimus extūc
sine omni dilatione et contradcōne quacunqꝫ ad hoc conueniē
et vita pariter atqꝫ bonis ad hoc nos efficaciter exponere de/
bemus Pro quorum oīm firma et inuiolabili premissoruꝫ ob/
seruatione nos omnes et singuli suprascripti sigilla nostra p̄
sentibus litteris duximus apponenda Actū et datuꝫ vt supra.
Anno dm̄ M ccc lxxvij infra octās iohīs baptiste.

Constitutio Erici regis dacie filij
xp̄oferi regis in nyburgh.

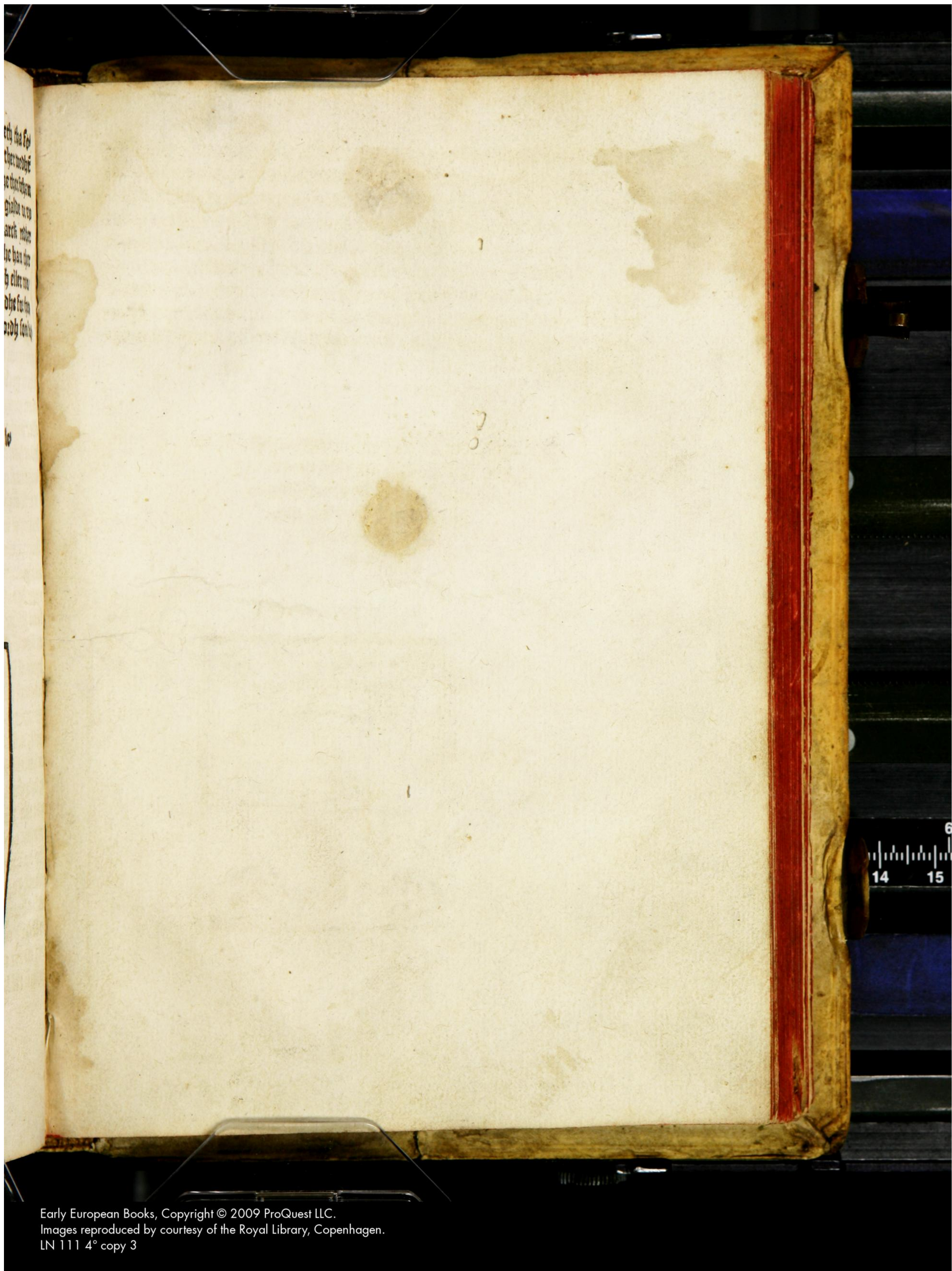
Hwo som ridher meth giorth raad hiem til annen manz
hws oc dræber hannū i sin eghen gardh eller hamler el
ler sorer tha er han fredløøs ther fore oc alle ther meth han/
num ere i ferdh oc i fylge oc er orbotemaal oc bøør aldrig at/
fanghe sin fredh før hin dødes neste frendher bede for hannu

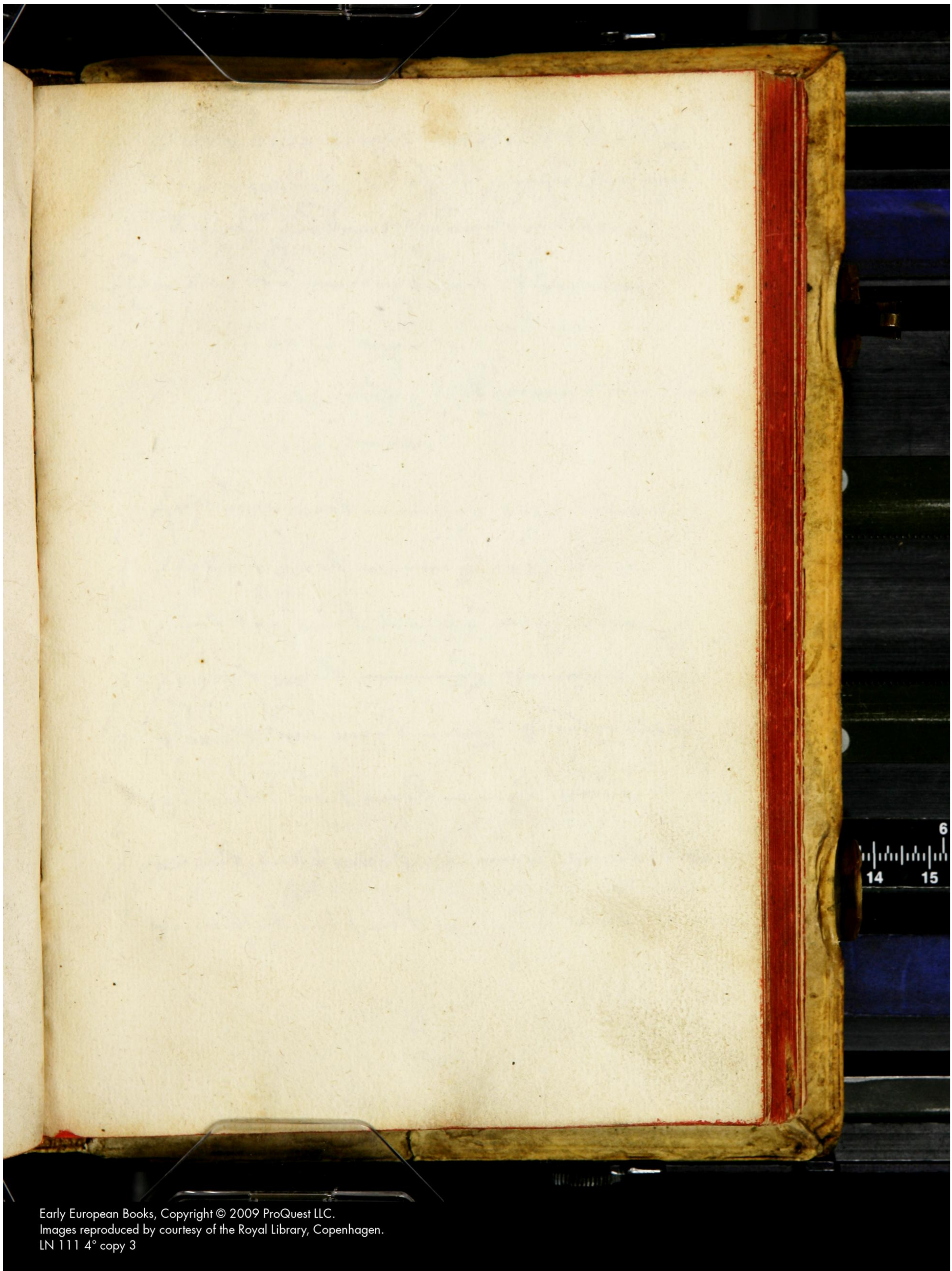
til konnighen oc kennighen tage halff hās howz lodh vthñ iord
oc halff hans howz lodh tage han ther then gard aa ther thñ
geruinghe wor i giordh En wordher nogher man dræbñ ther
sodan geruinge wil gøre oc i then thime ther the thz gøre tha
wære han vgild oc for hannū scal mā ey bøde oc ey feste hwer
khen konnighens reth eller biscops reth En wordher nogher
man wÿth ath han wor meth i sodan geruingh oc dvl hā tha
wærie sigh meth hæretznefnd oc han scal hannum iethe ther
saagh søgher er En faller han atloghen tha haffuer han da/
ghes rwm oc nette at rymme men hwor som han wordher
sithen greben tha ganghe thet aa hans hals Dræber nogher
man annen meth radhz raadh eller hamler eller sorer i kirke
eller nogher andher stz ther som man haffuer herber taghet
hwat heller thet er i købingh eller paa land tha er thet oc or/
bothemaal oc the ere oc alle fredløse ther then geruingh gior
de oc konnighen oc bondhen taghe som føre scriffuet staar Vi
des noghē man sodan geruingh oc dvl han tha wærie sig mz
hæretz nefnd En wordher nogher man iaghet aff siue vwen
ner hiem til nogher māz gard hwat heldher som man kom/
mer i gardhen eller hws tha haffuer hā ther fredh hiemme so
som hiēme i hās eghz hus wore Hwat som ther wordhē giort
aa hannū tha er thz som føre er sauth om bødh bøder oc om
logmaal Hwo som herbergerer fredhløs man tha scal hā bø/
de hannū there skathan fech iij mark penninghe eller hans
arwinghe oc so konnighen En dvl han thet wærie sigh meth
hæretz nefnd Hwo som dræber eller sorer eller hamler oc haff
uer han ey selff til arbøde meth tha scal han haffue ful borghñ
for sigh En kan han ey borghen fange for sigh oc orker ey at
bøde tha wære han fredløs oc haffue daghs rwm oc naath
atrwme oc hwor som han wordher sithen grepen tha gange
thet aa hans hals Stuth korn scal hwer man rethe at sancti
andree dagh en wil ey vmbosman tha taghe wedh stuth tha
ridhe bonner til eth thingh oc anneth oc tredie oc biwde vth
sin stuth en wil vmbosman ey tho taghe wedh tha sculle hæ/
retz men neffue til aff thinghi tre gode men eller fire oc fylge
hannū til konnighens gardh om thet er i thet hæreth eller til

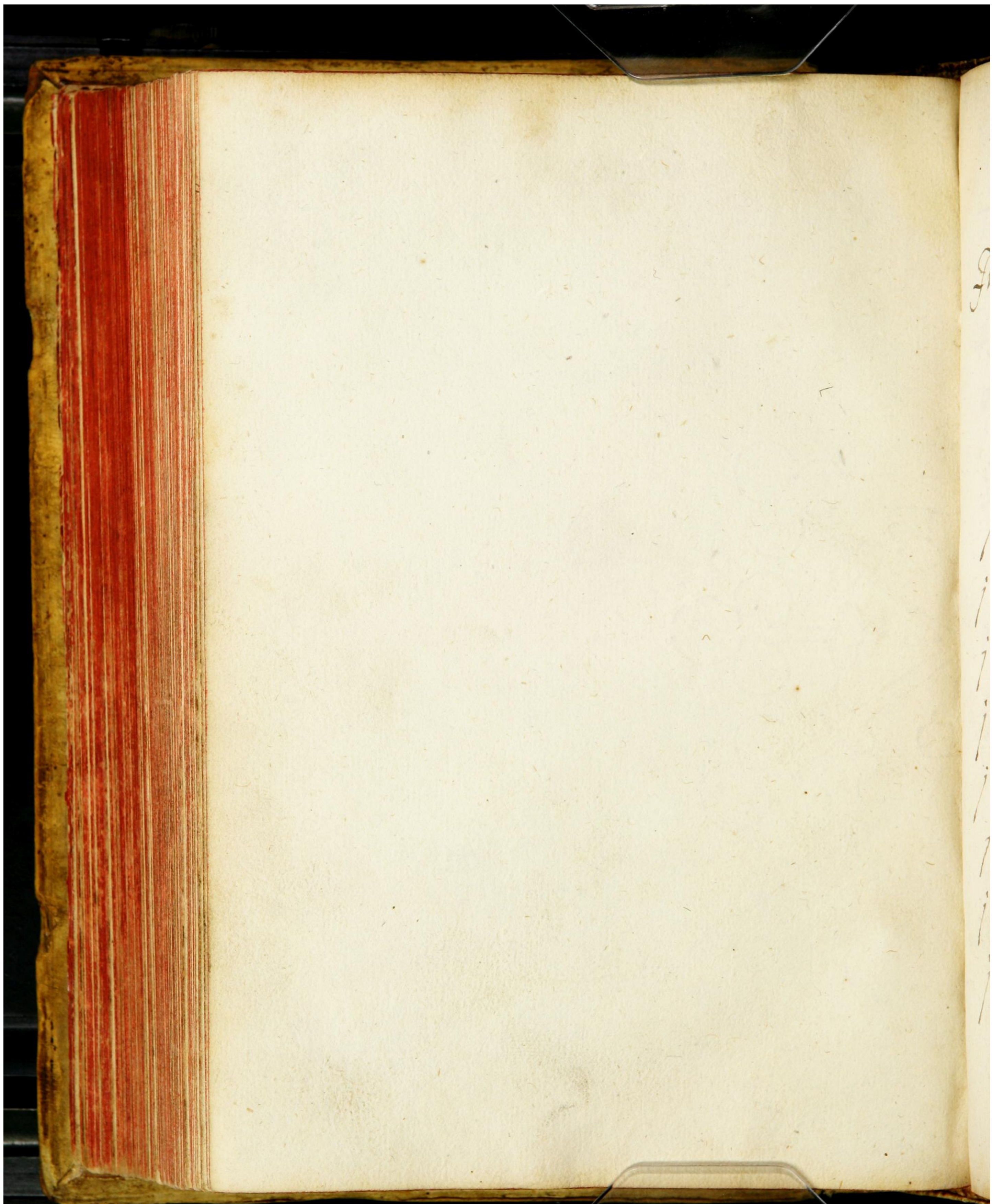
vmbosman gard en ere the hwerkhen i thet hæreth tha fø-
re sin stuth til hæretzkirki oc the gode men scülle ther wedhē
wære ath stuth korn legghes in kirke Hwat skathe ther sithen
kommer aff then skathe scal vmbosman effther gialde oc ev
bondhen om hañ redher fulth Hwo som en marck redher
i skyldh eller ix øre eller x øre eller xi øre tha redhe han ther
aff en ful haffn En haffuer han xij øre skyld i iordh eller myn-
ne ther han saar ev oc slaar ev tha scal han indhe for then
iordh En sker han oc slaar tha inne han for sin iordh som fø-
re er sauth.

Cōpletum est aūt p̄ns opus perutile le-
gis Danice Impressuz haffnie p̄
Gotfridū de ghemen Anno
dn̄i M cccc viij In pro-
festo scti mathie
apostoli.

Her Effter følger huorledis K. Mai:
Naad: driiger diste skiffte bestimme
vdi sitt forordnet Imod Adelen:

Item fors. Digmunton Imod Digmunton.

j ørtig zmy.

j ørtig omy, Magimus tigr dim.

j ørtig bestimd

j Ko dimer mod —— ij ørtig korn.

j Poelgal mod —— ij ørtig korn.

j Findeløn mod —— ij ørtig korn.

j Sonode mod —— ij Tønder korn.

j Brandemin mod —— ij Tønder korn.

j Tønde Sild mod —— iij Tønde korn.

j Oxe ad slagte mod —— ij Tønde korn.

j Tønde Hallmode —— iiij Tønde korn.

j t danske dem forer Waringer,

ℓ mod ——— j thønde korn.

iij paar mod —— j thønde korn.

iij lam mod —— j thønde korn.

j thønde honnig mod — j thønde smør

xxiiij ß· mod ——— j thønde korn.

xxiiij paar hansk mod — j ℔ korn.

j skeppe korn er ——— iij ß j alb.

xij duns dall mod — j tør korn.

j Vangetoll mod — j thønde korn.

Haffuer Kongenn forhalt parter aff

Lamm gild folck Ditmarsken.

Vdy Song fund foradbinh.

iij tdr smør er —— ij Lr kornn.

ij tdr smør er —— j Lr korn.

j tdr smør er —— v skr j kvar korn.

½ tdr smør er — iij skr j kvar $\frac{1}{6}$ part kvar.

vj ℔ smør — j sk 1 $\frac{1}{4}$ kvarter.

3 ℔ smør — 3 $\frac{1}{8}$ kvar.

Omsvenninger.

xxx hundrer er —— vj Lr korn.

xv hundrer er —— iij Lr korn.

xij hundrer er —— ij Lr 3 $\frac{1}{3}$ skip.

x hundrer er —— ij hundrer

v hundrer er —— j hundre.

4 hünder ist — xij ß 1 3/5 kreu:

iij hünder ist — iiij ß ij/4 kreu

ij hünder ist — iij ß 1/3 ß:

j hunder ist — j/4 ß 1/10 kreu:

Vom hasen.

j hase ist — ij ß iij/4 kreu:

ij hasen ist — v ß 1/3 kreu:

Vom lam.

ij lamb ist — ij ß iij/4 kreu:

j lam ist — j ß 1 1/4 kreu:

Vom fleisch.

T pfu fleisch — j/4 hunder kreu.

j schottensteinen fur — j/4 t liebe.

vij ℔ Campfer — j skr korn.

ij Zinn flodfor — ij skr korn.

Om gier.

vj yr. m — j skr korn.

v yr. m — j sk iij korn $\frac{1}{6}$ part j korn

iiij yr. m — j skr 1 $\frac{1}{3}$ korn.

iij yr. m — j skr.

ij yr. m — iij korn $\frac{1}{6}$ del korn.

j yr. m — j $\frac{1}{3}$ korn.

Om Lending.

j sk tincke m — iij korn korn.

ij sk tincke m — ij skr korn.

iij ß lubsch er — ij ßk $\frac{1}{4}$ ßk.

iiij ß lubsch er — iij ßkr.

v ß lubsch er — iiij ßkr j hvid.

vj ß lubsch er — v ßkr.

vij ß lubsch er — v ßkr j hvid.

viij ß lubsch er — vj ßkr.

ix ß lubsch er — vj ßkr ij hvid.

x ß lubsch er — viij ßkr.

xj ß lubsch er — viij ßkr j hvid.

xij ß lubsch er — ix ßkr lom.

ij ℳ lubsch mode — iij gylden ko:

LDme Lxx.

xx nyx ——— j ß.

j honnr Vali ——— ij honder korn.

iij + huor er —— j hrar korn.

j fals att fodn mod —— iiij honder korn.

j Klabnt kon mod —— x honder korn.

findr putlum ysf en Mallr kon er

——— xij ßkr korn.

ij ßkr nyssin er —— xij ßkr korn.

j ßk hysturysiyn er —— ij ßkr korn.

xij rnu kiarffun er —— j ßkr korn

j ßsol nyßmod —— j ßk korn.

j ßsoll Vild —— iiij uld.

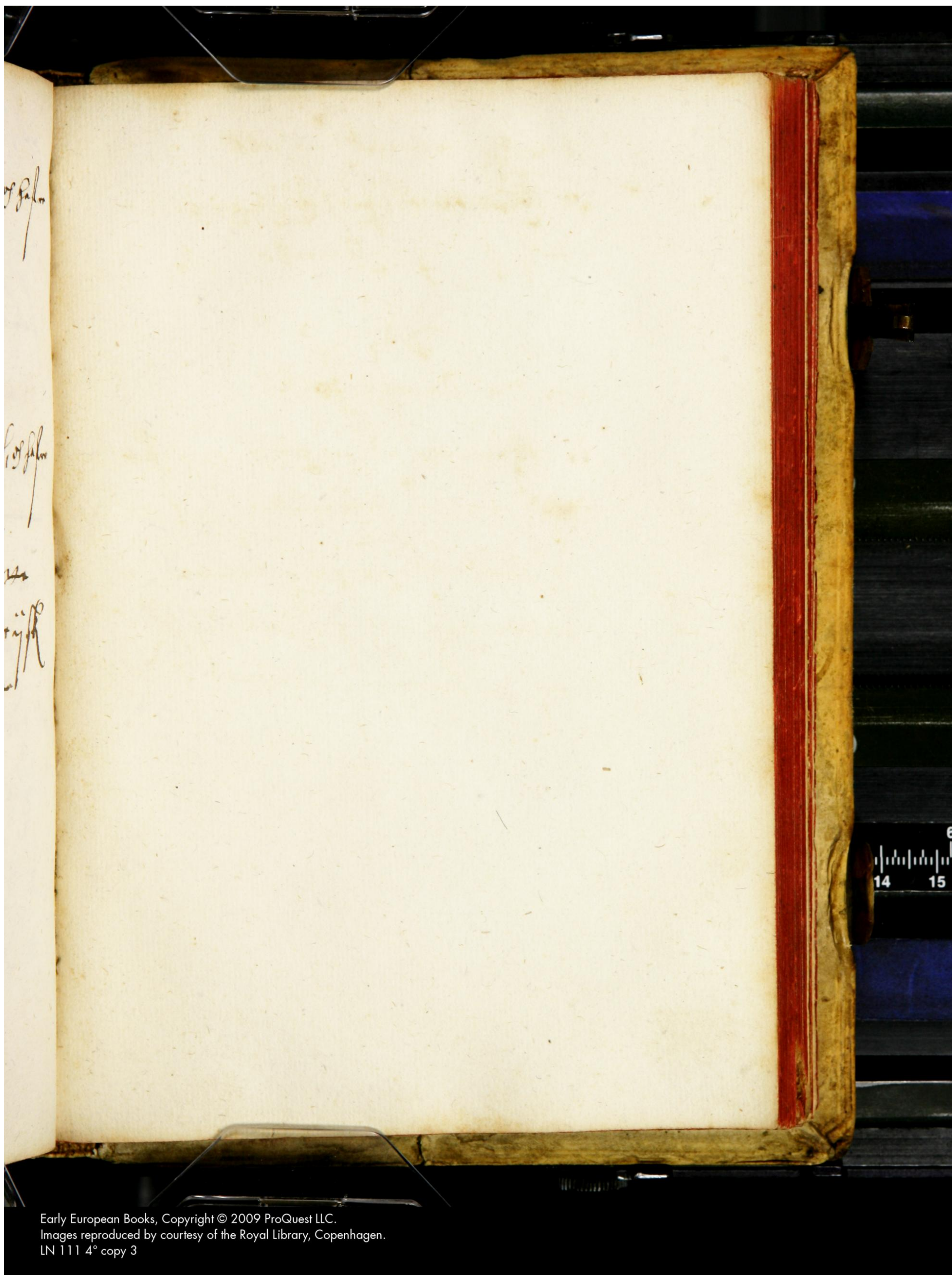
Vdj Aarrundsyssell

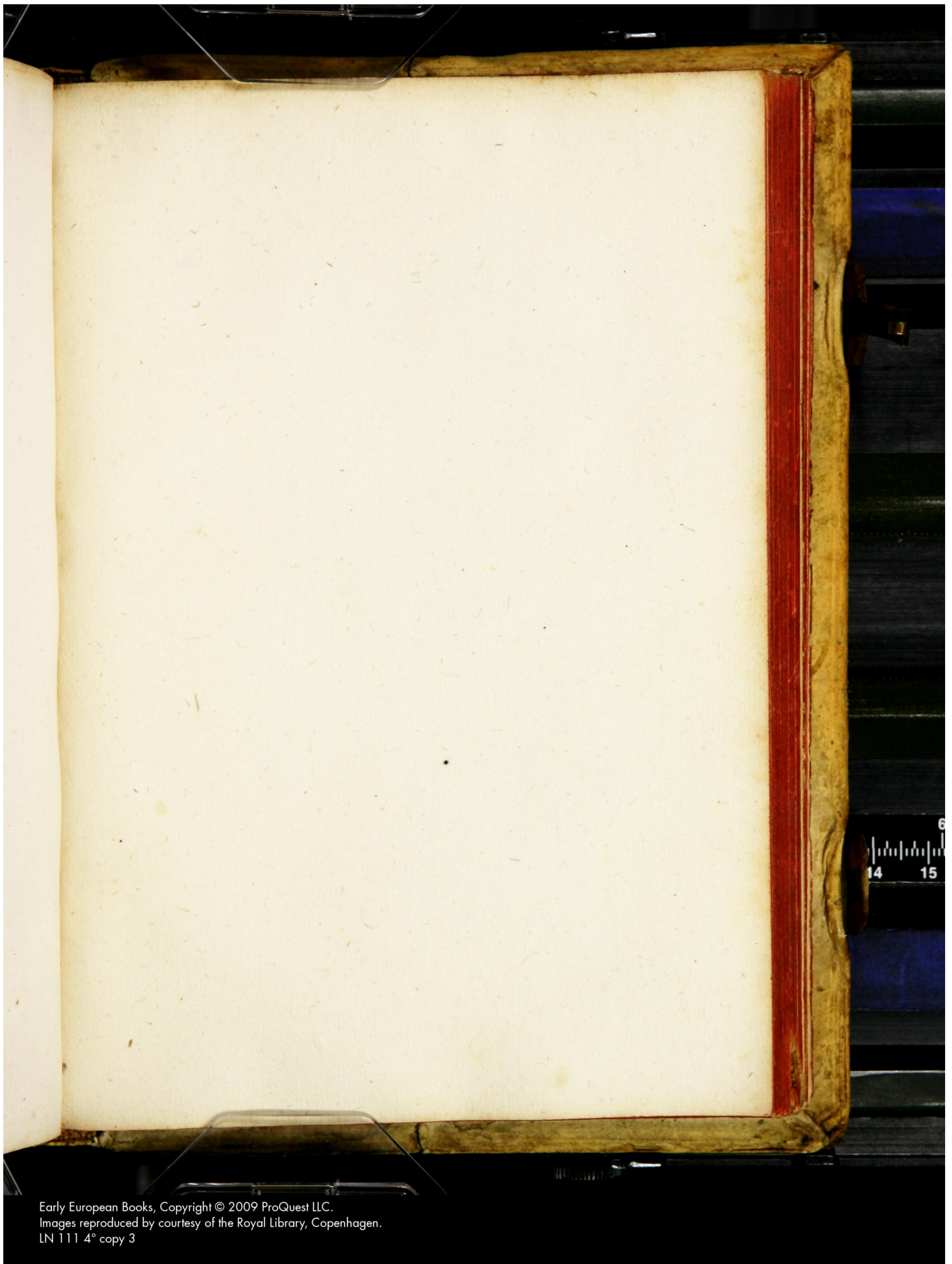
12 Kircker, Kongs Tiende, och haffuer
[illegible] j Tiende

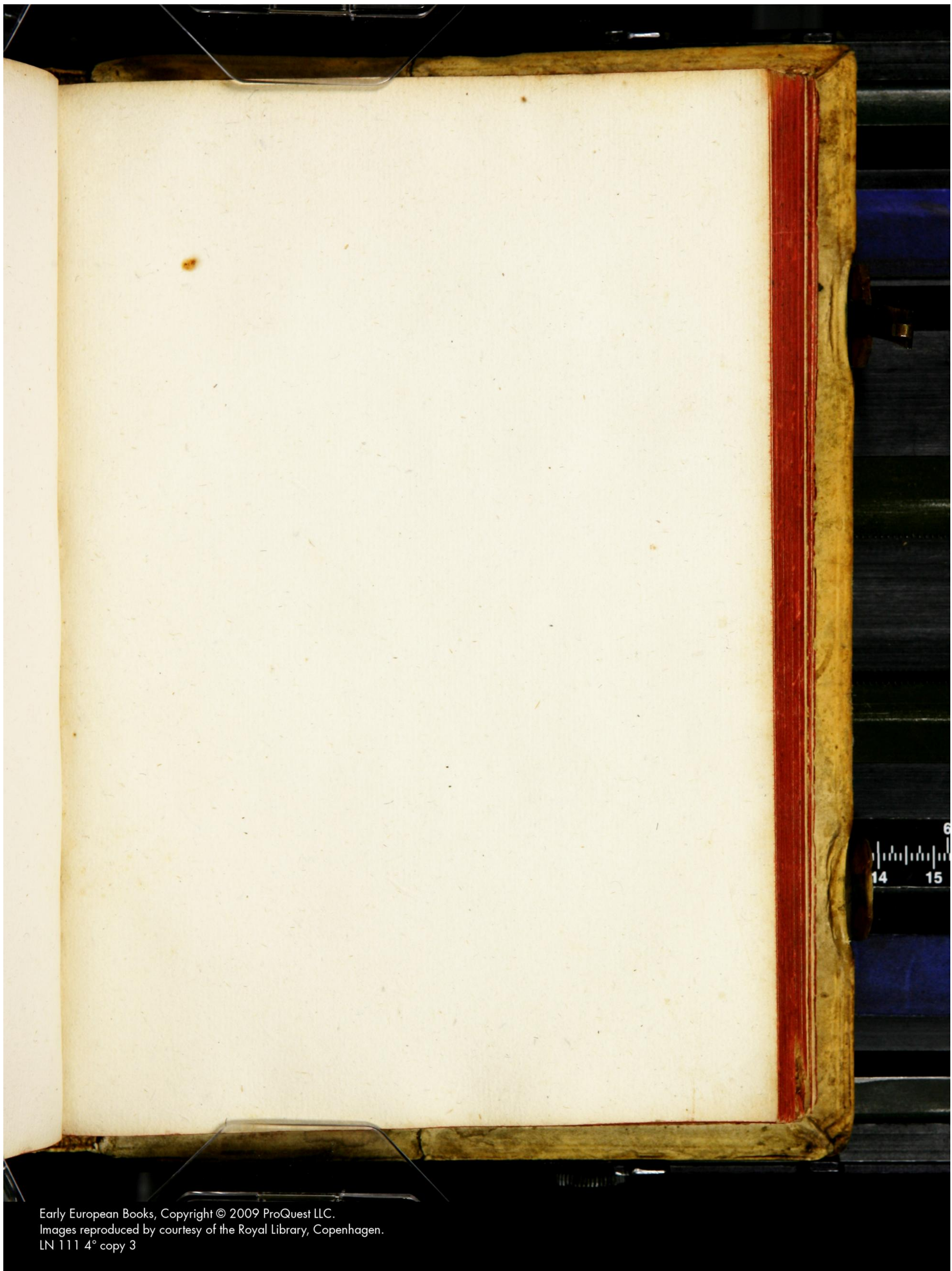
Vdj Aldarsyssell

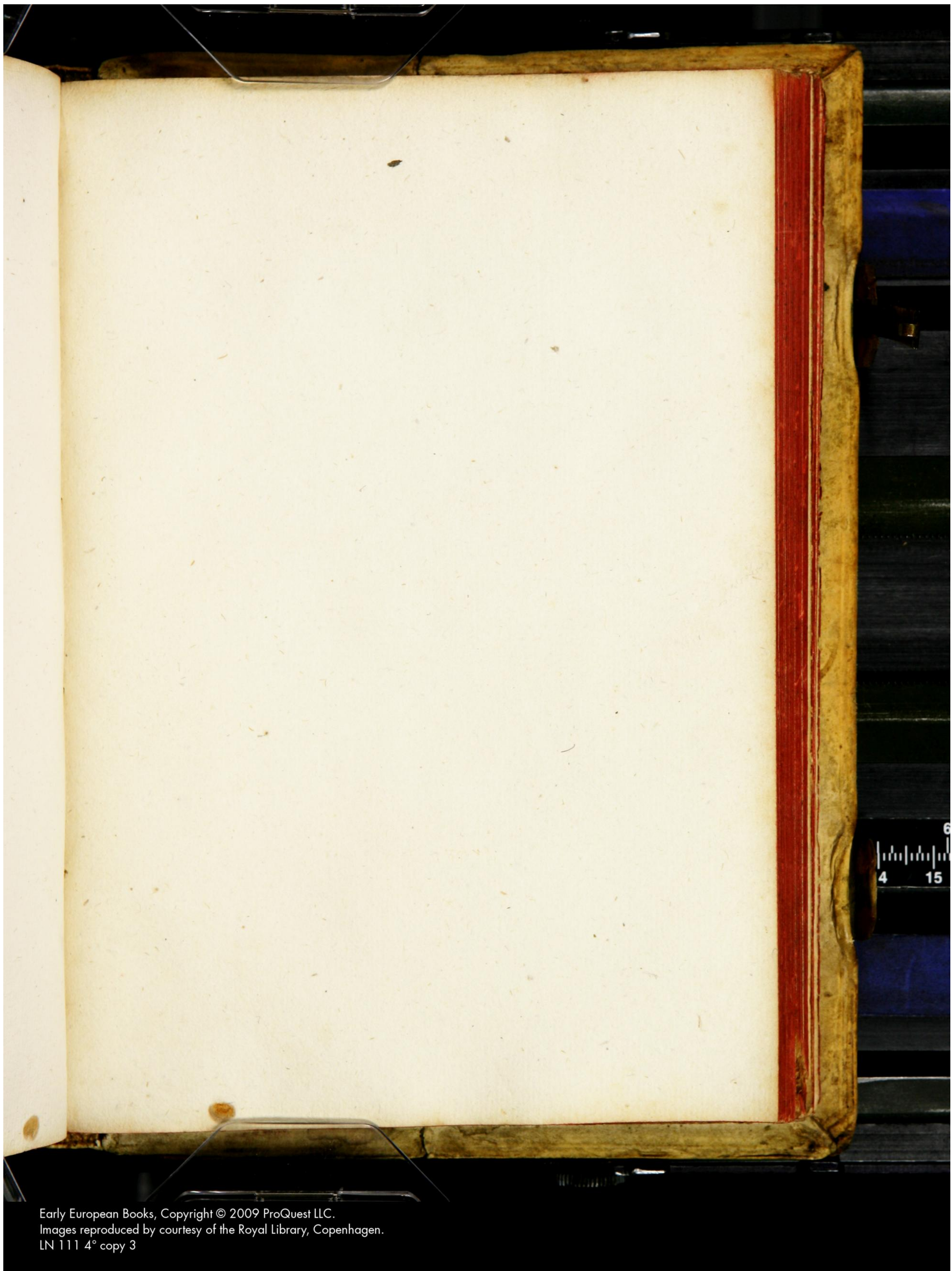
10 Kircker, Kongs Tiende, och haffuer
[illegible] j Tiende

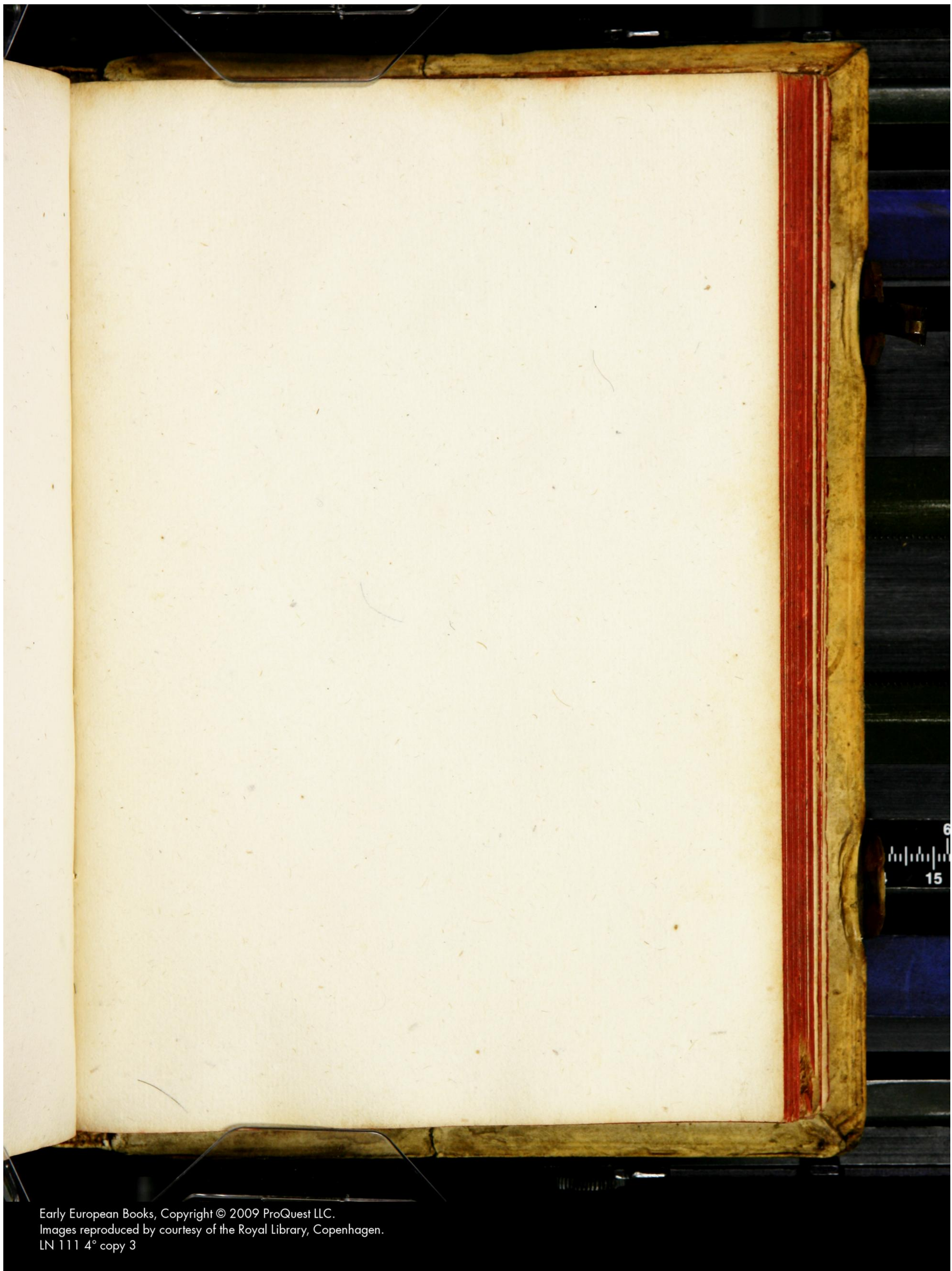
j Tiende Kong er j verste
j verste Bygg er j Tiende [illegible]
ij [illegible] haffuer j verste

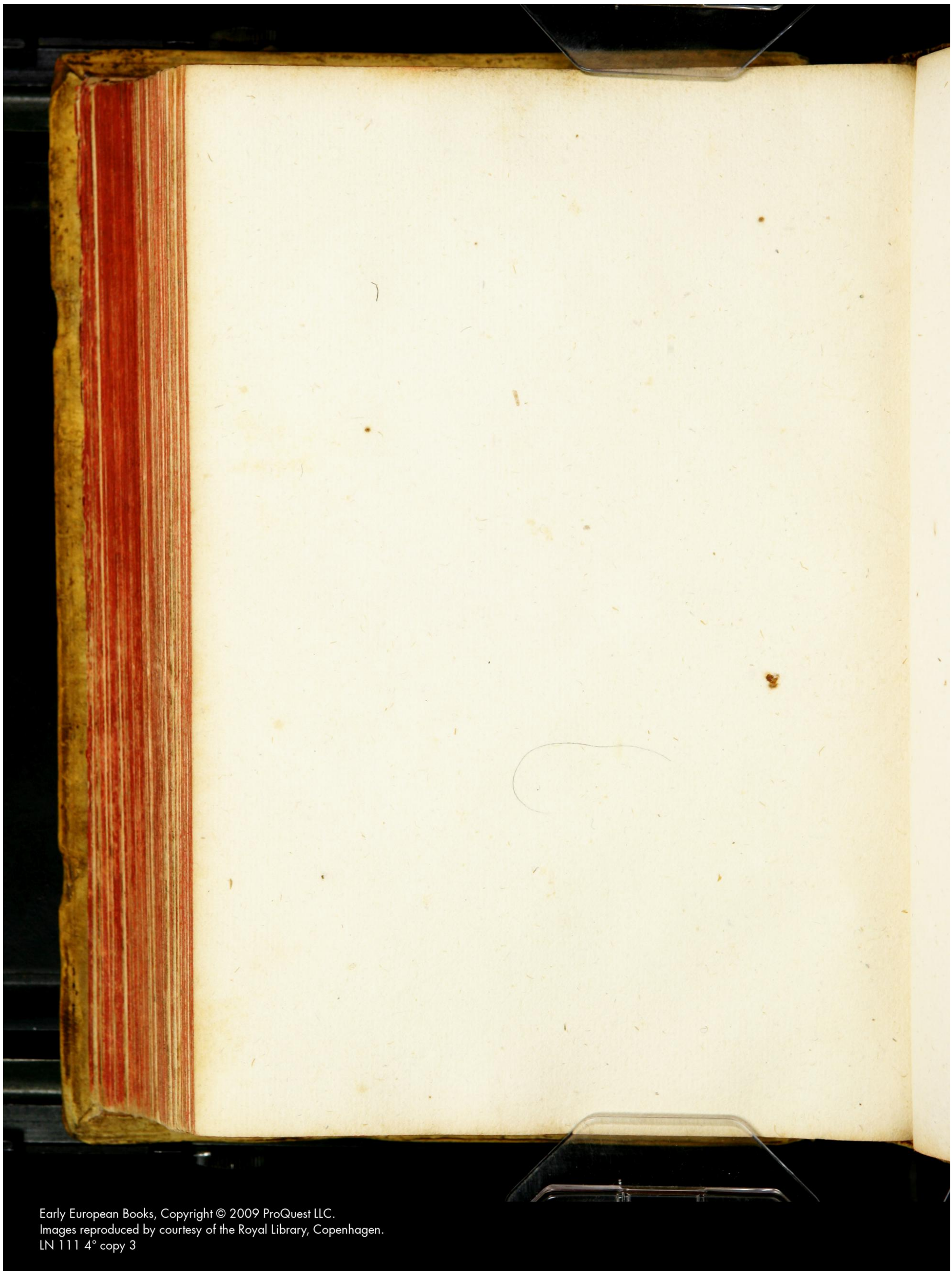

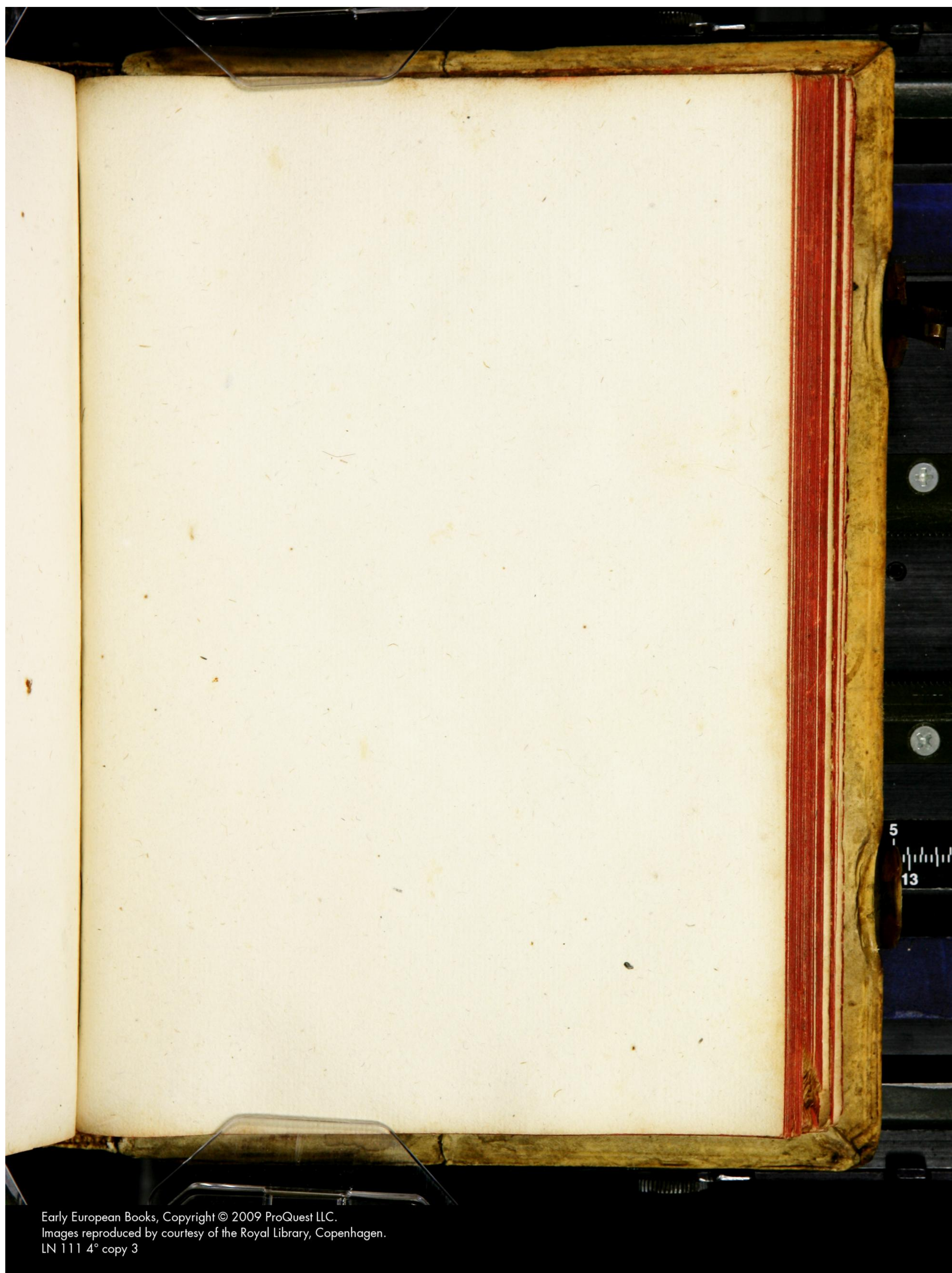

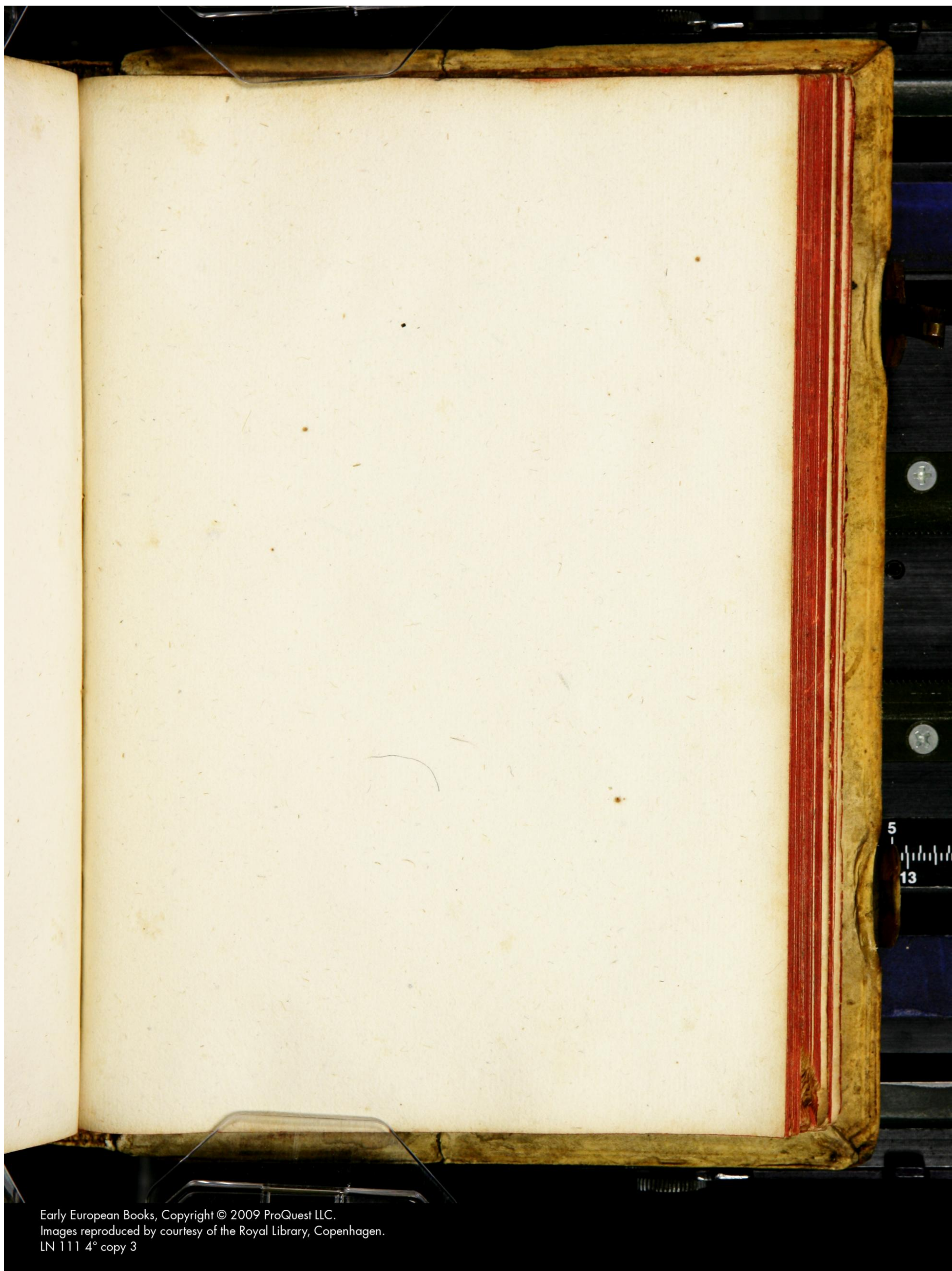

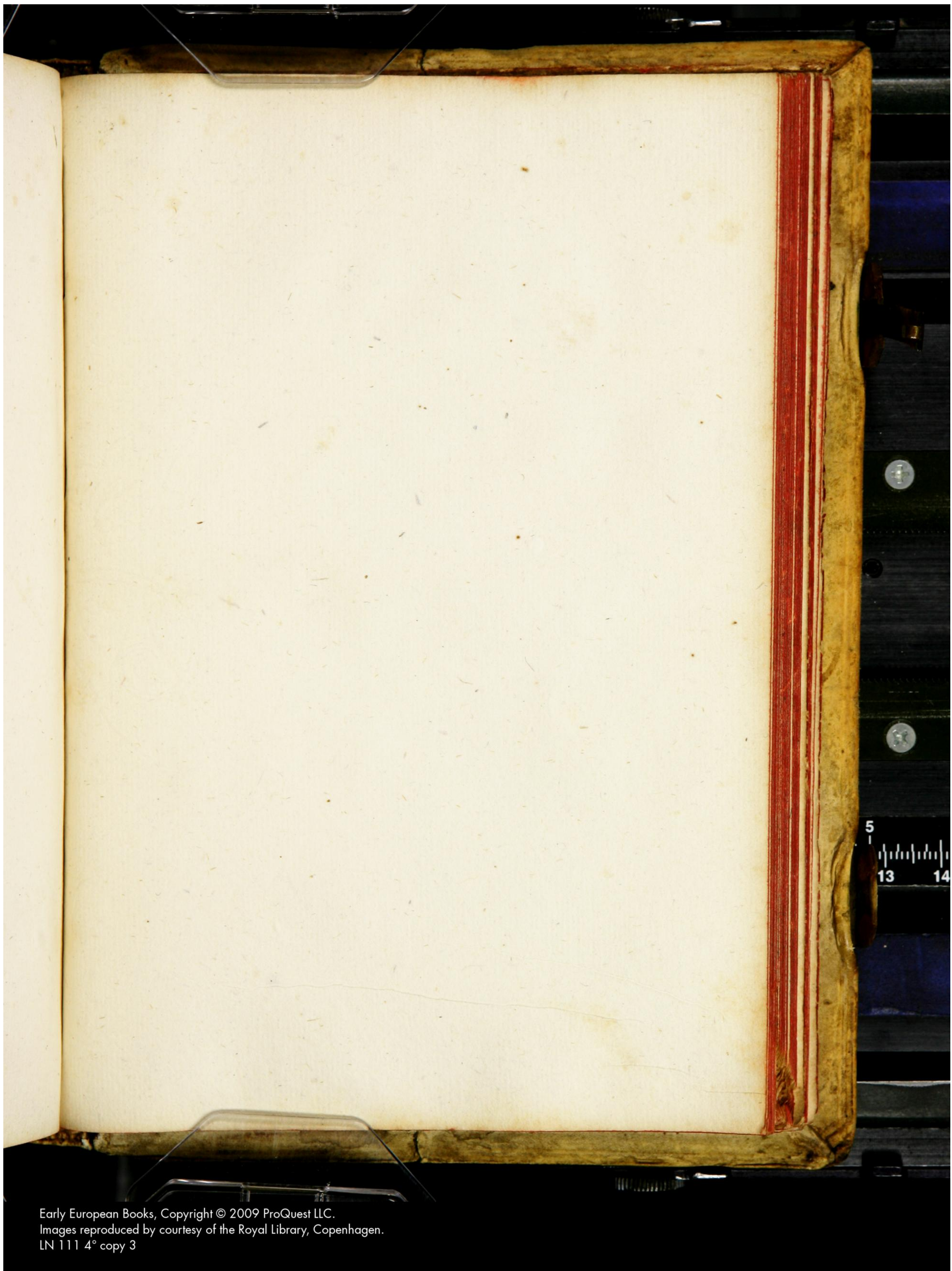

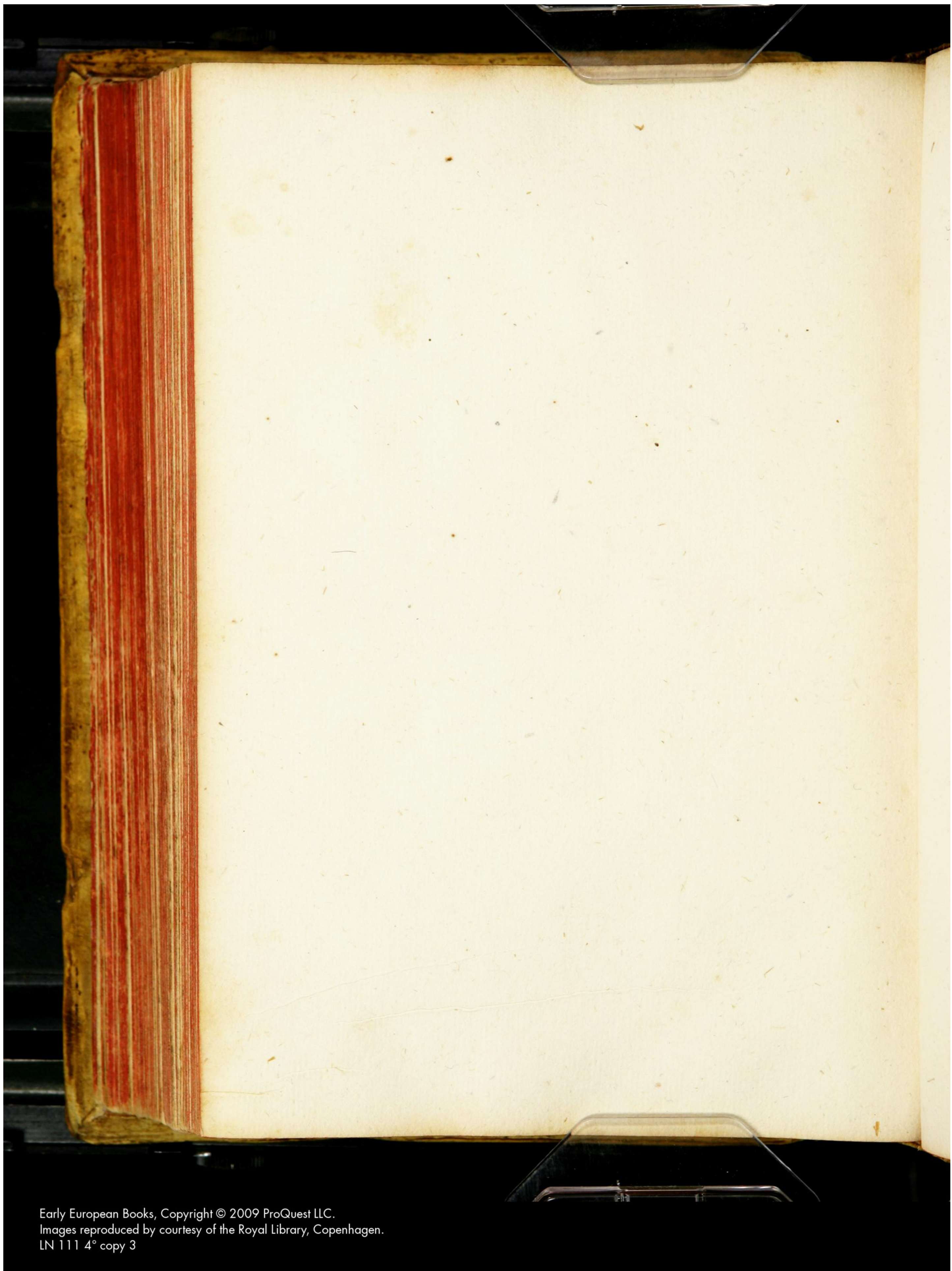

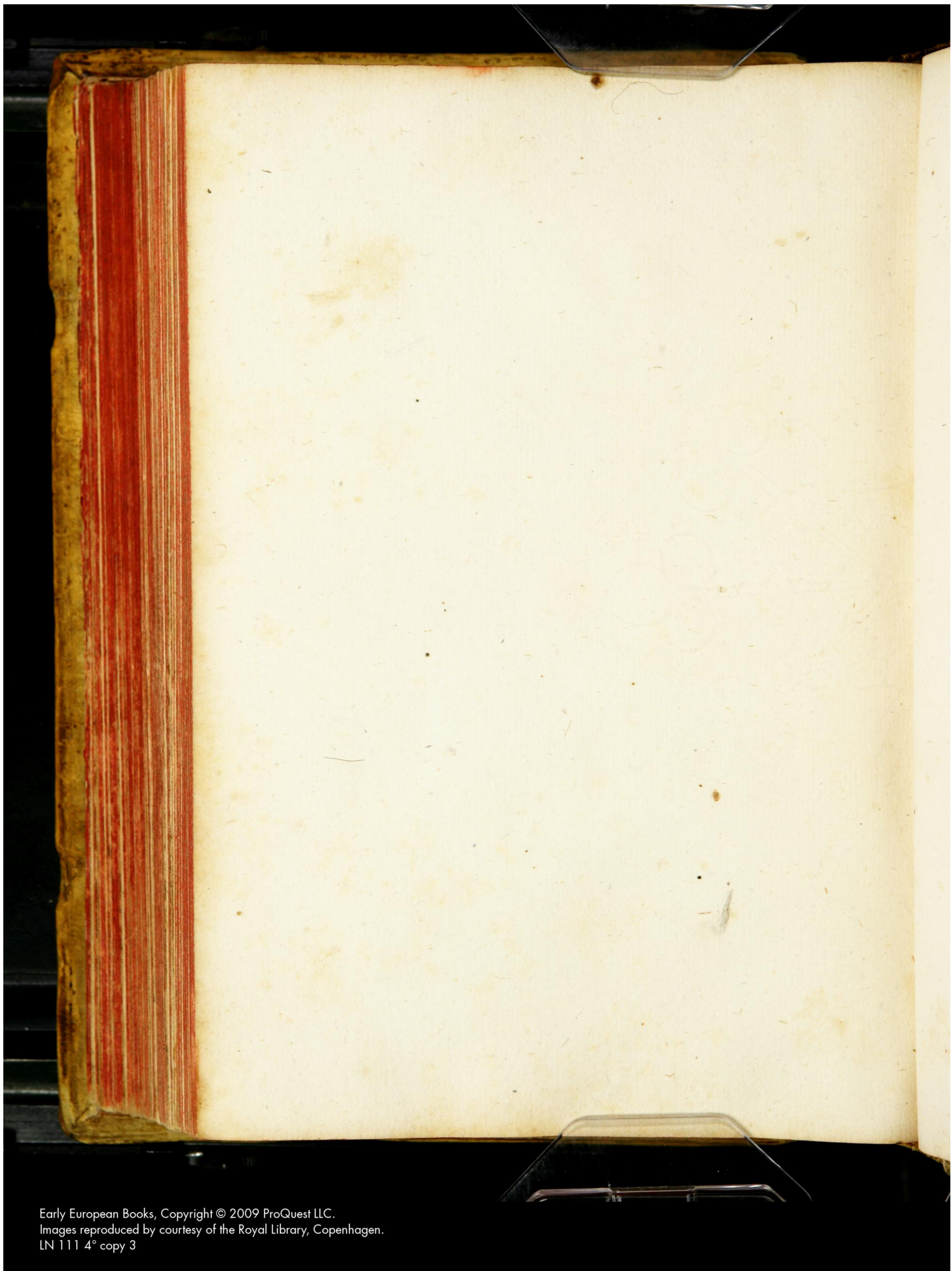

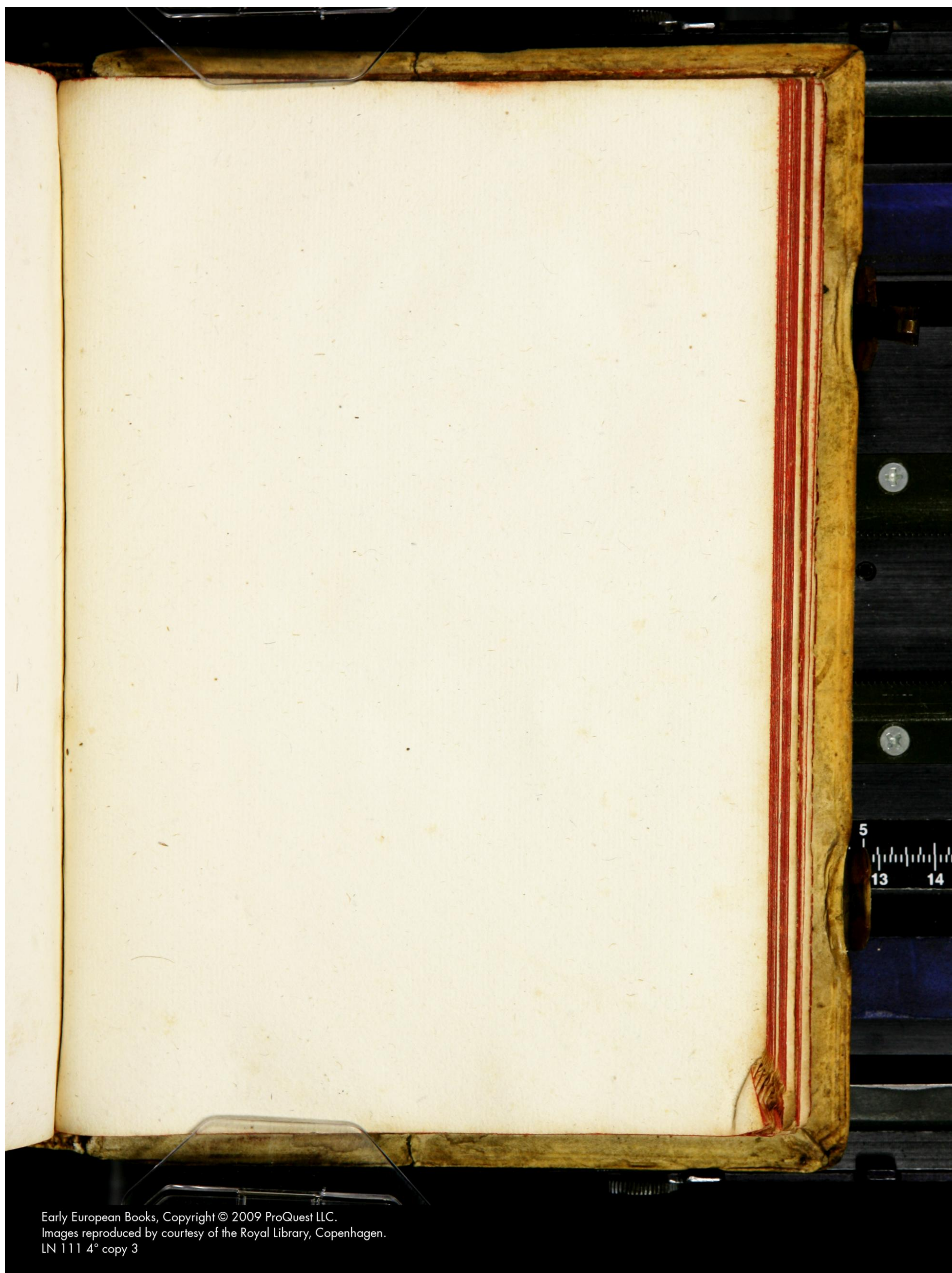

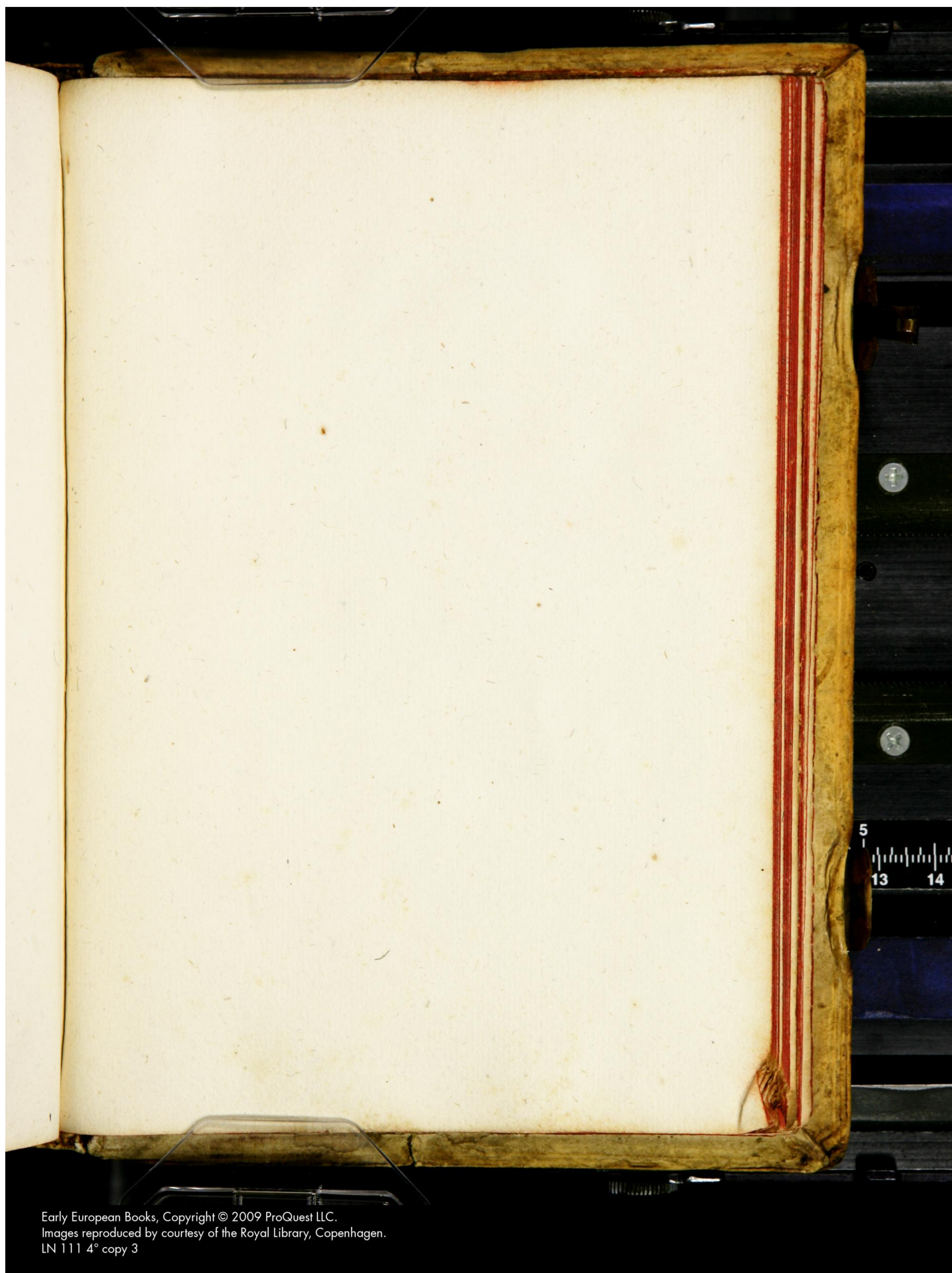

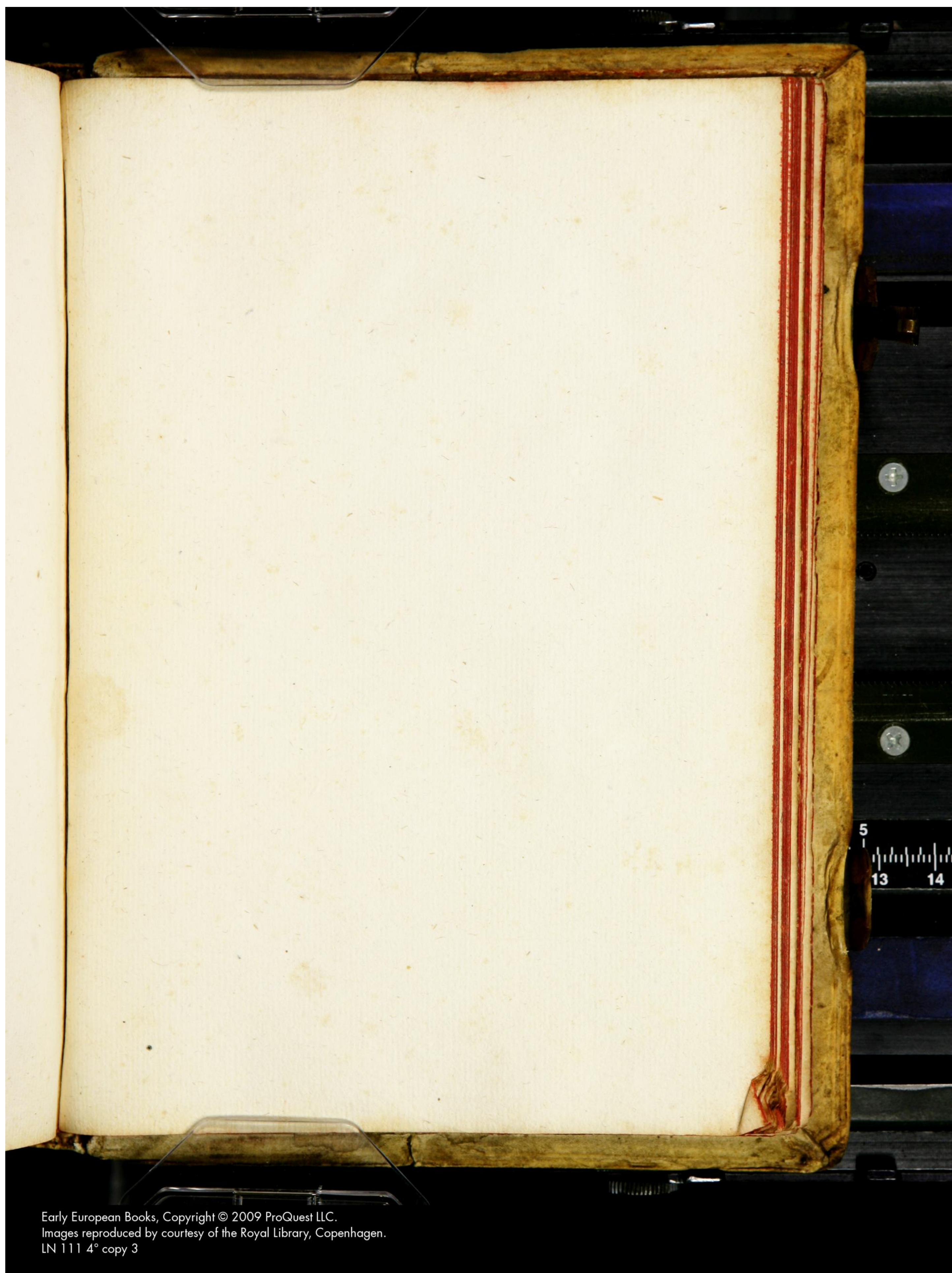

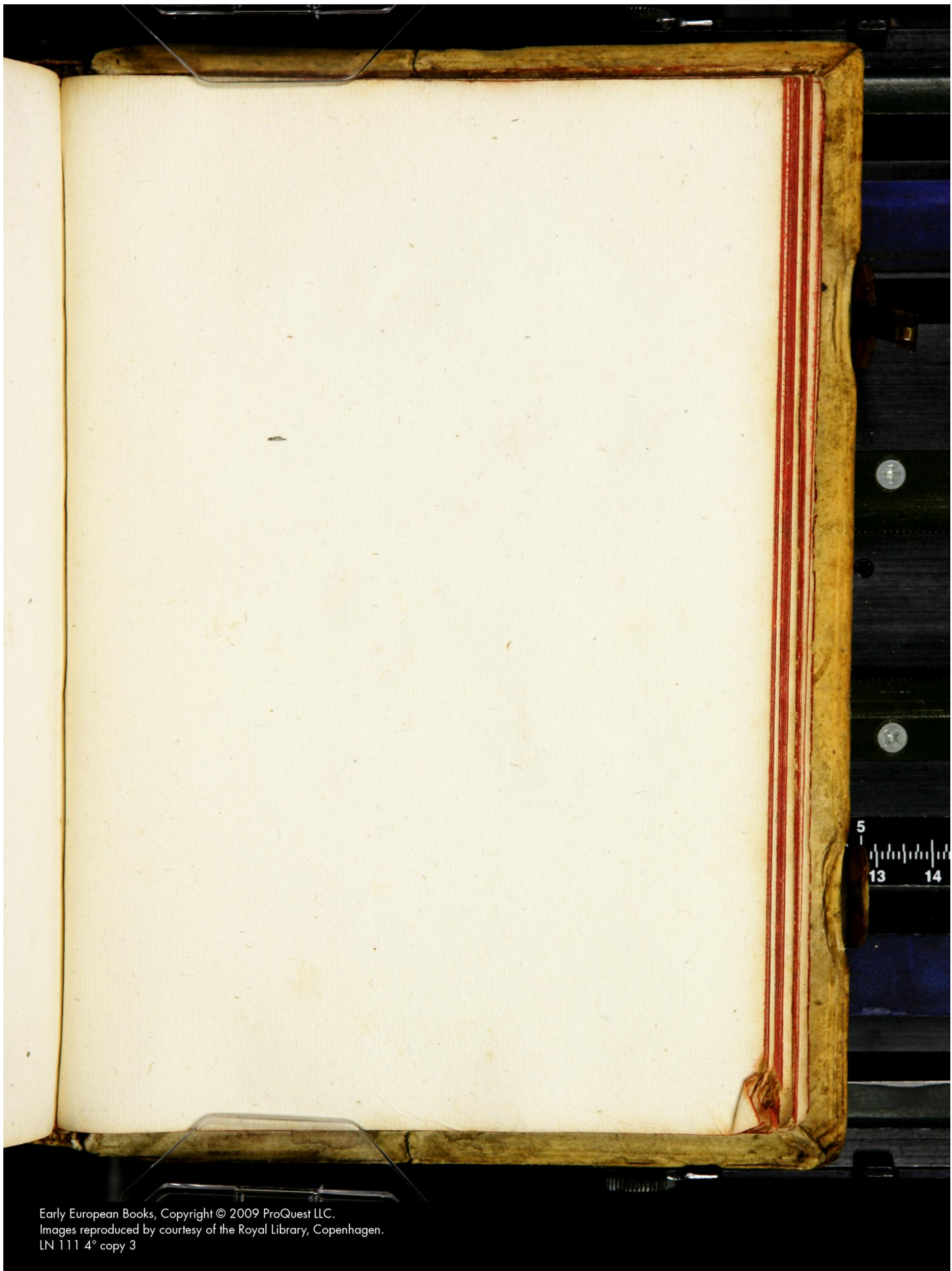

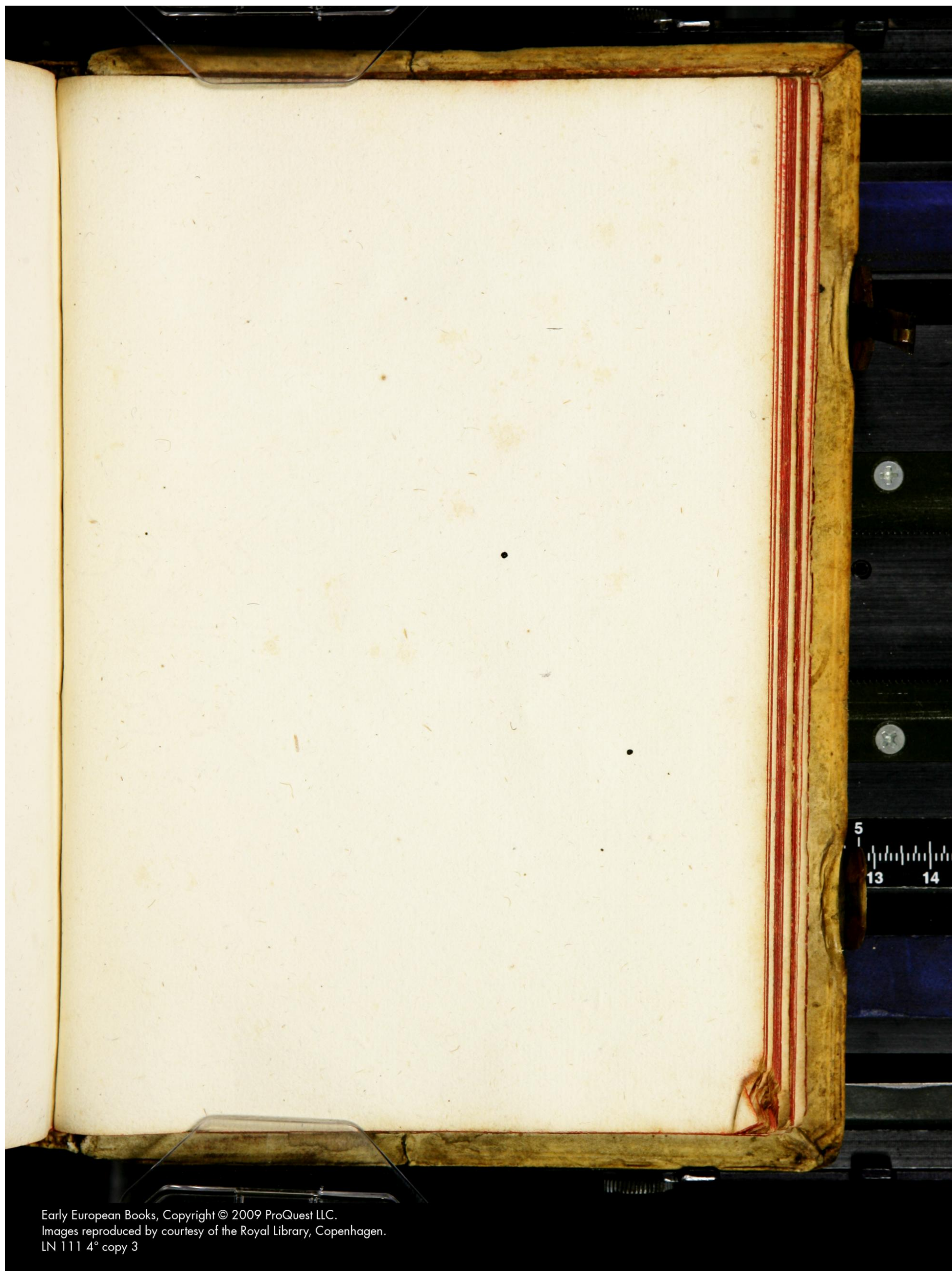

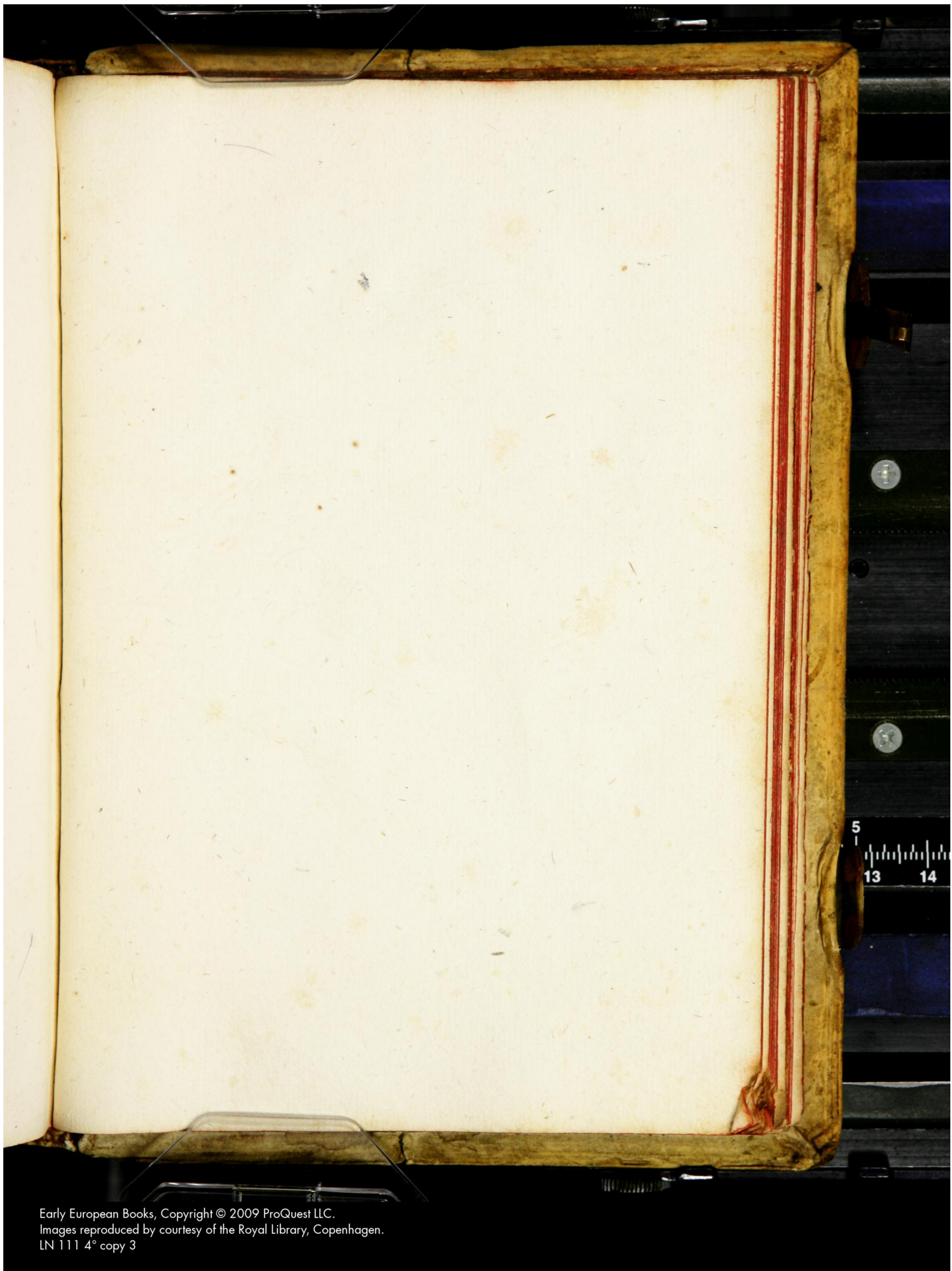

5
13
14

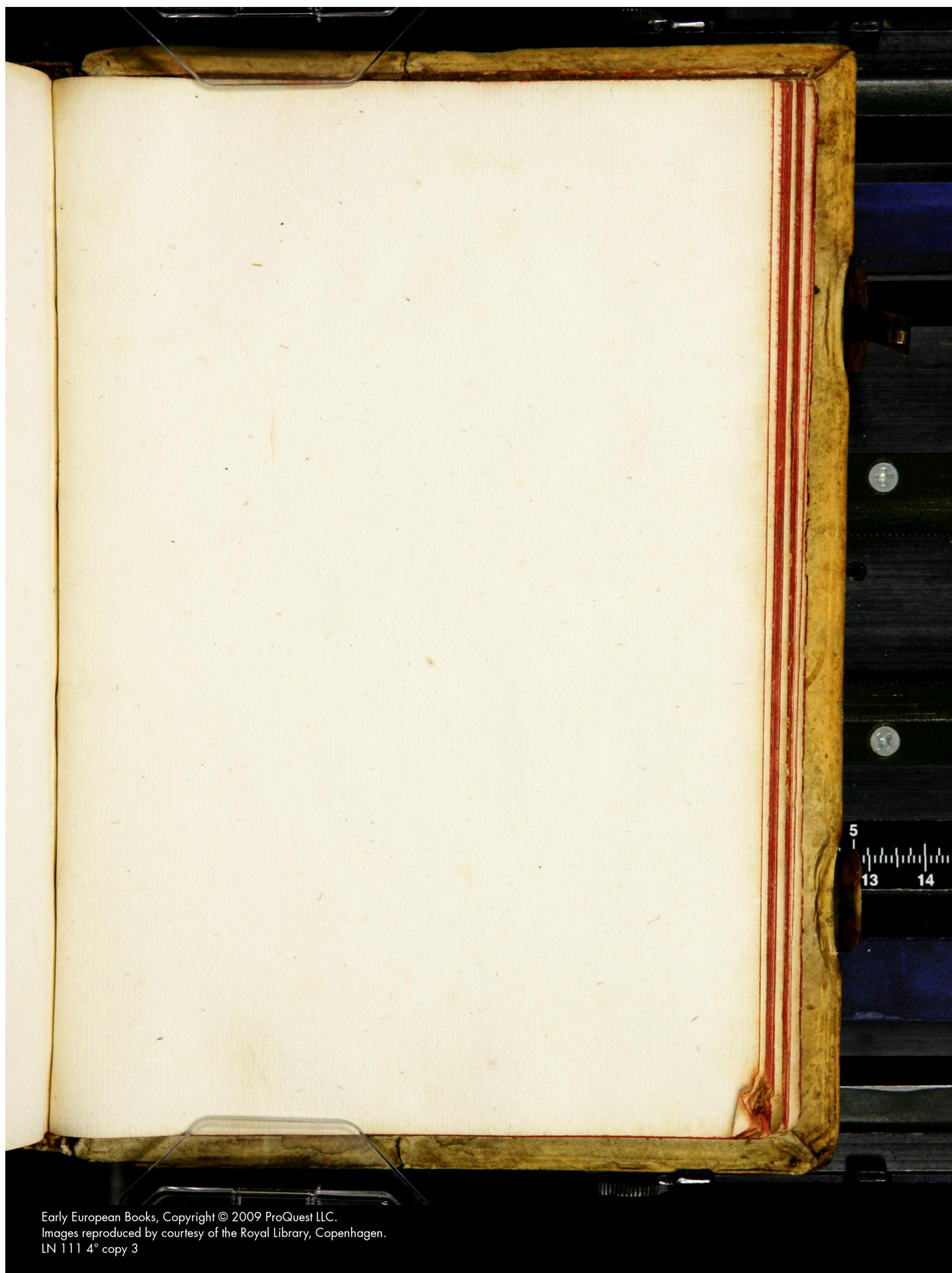

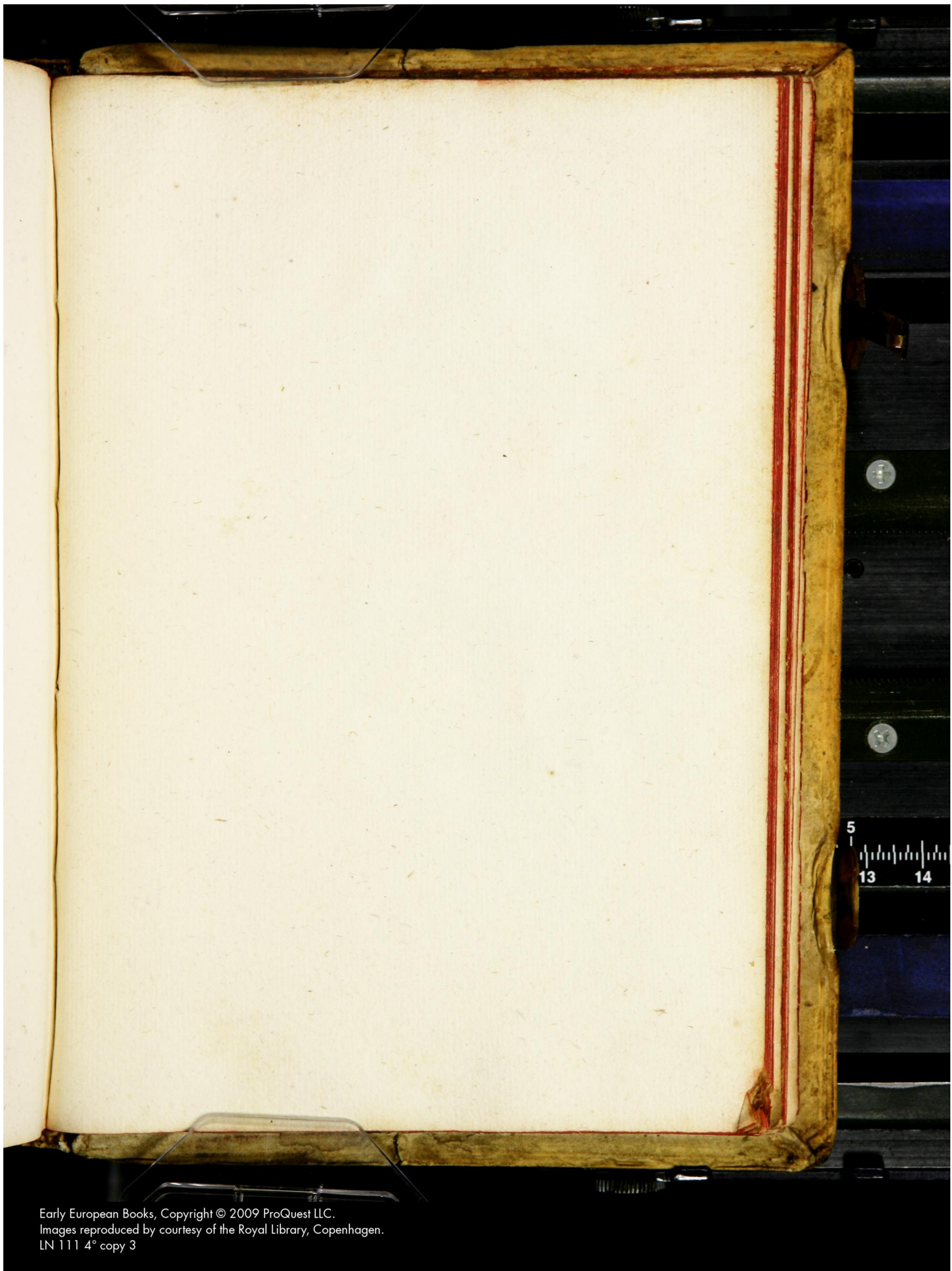

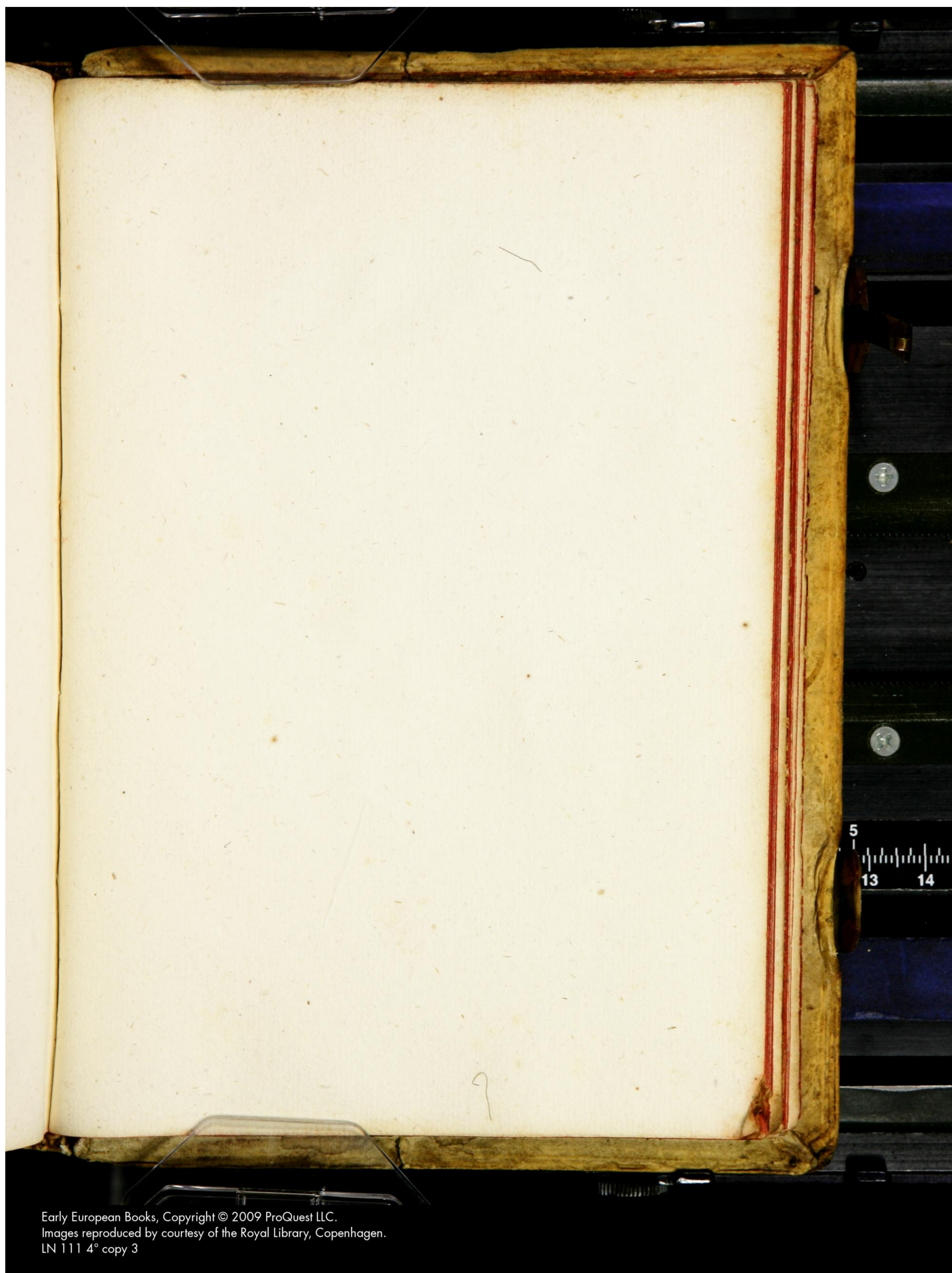

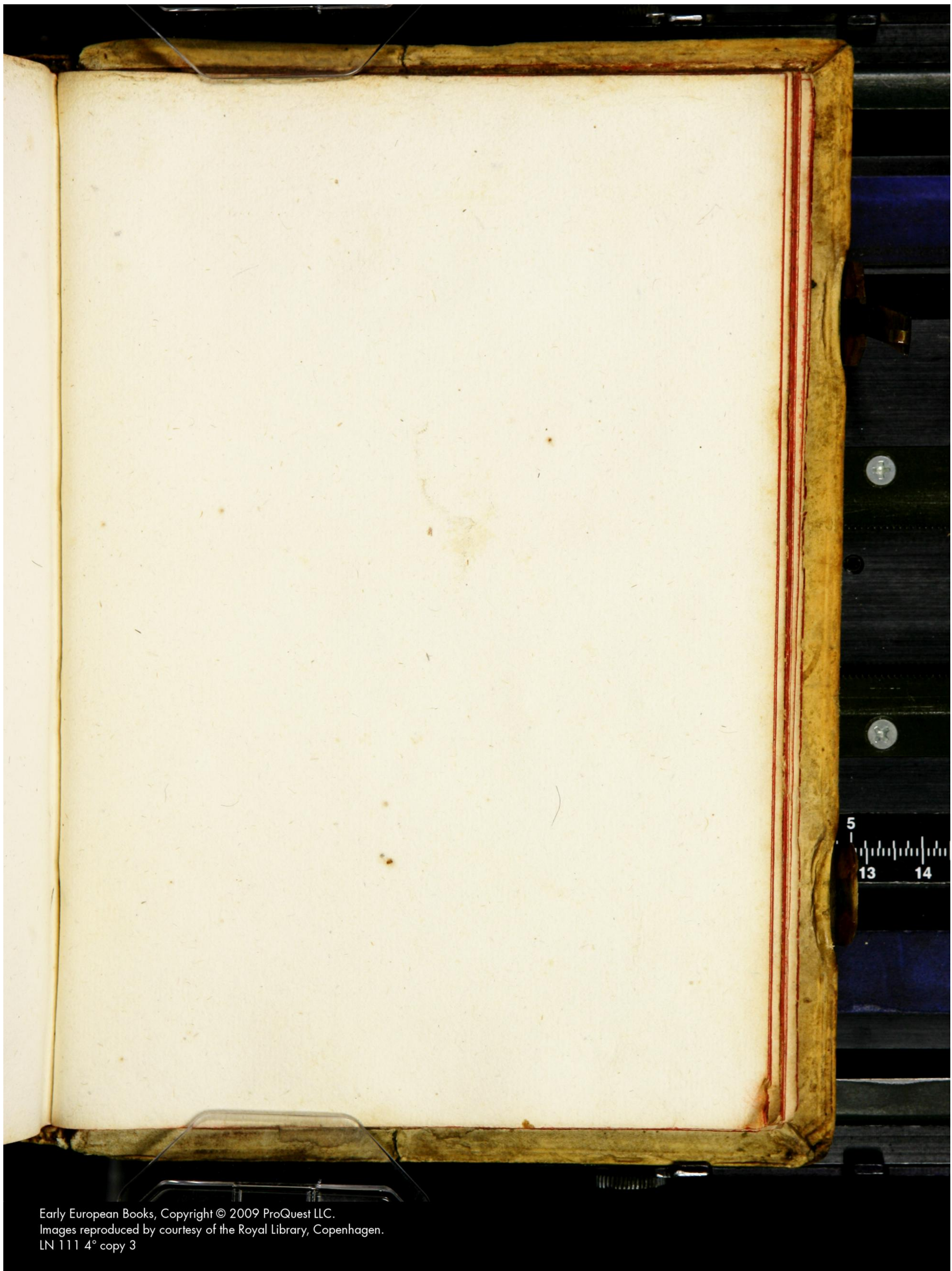

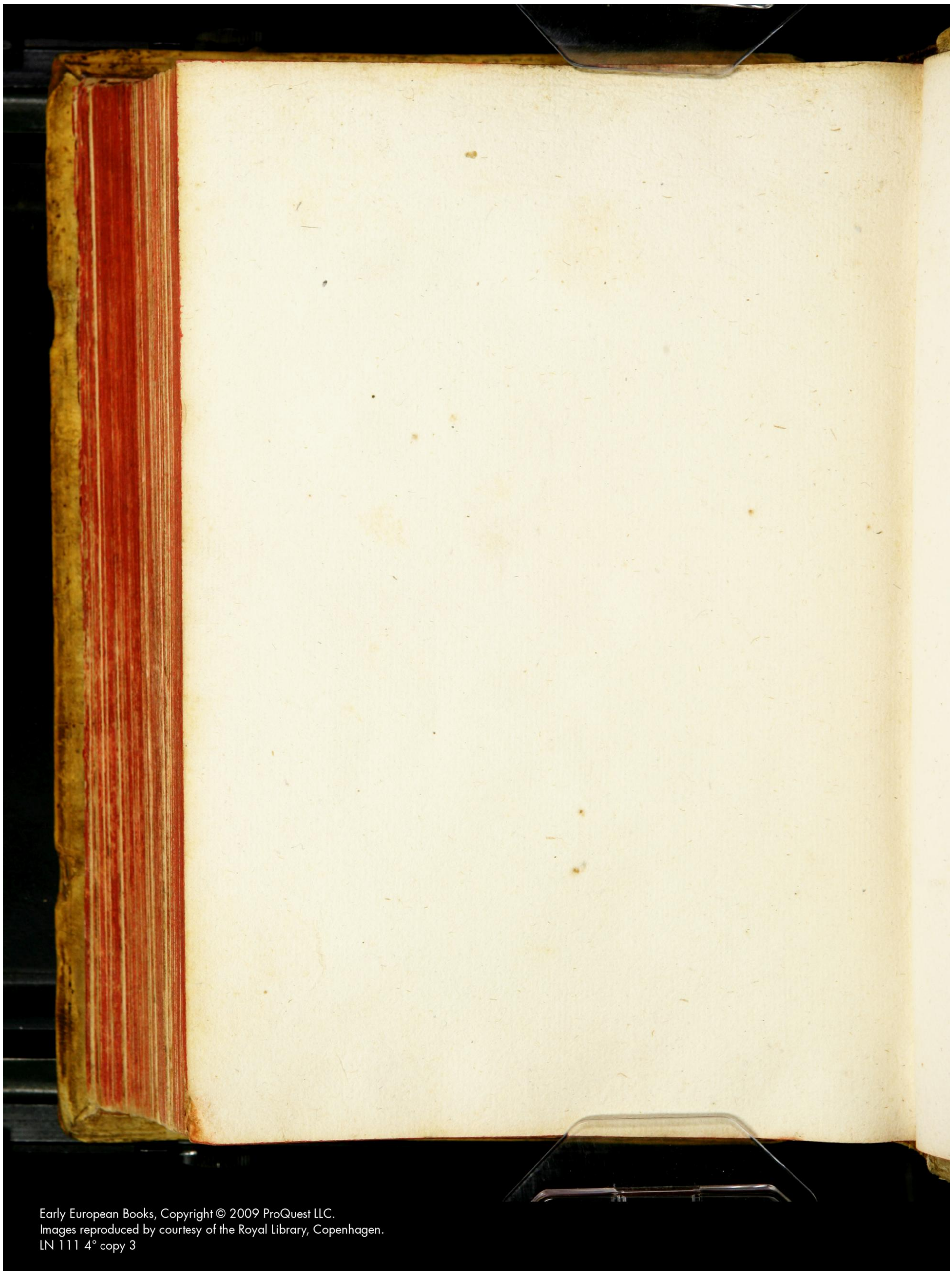

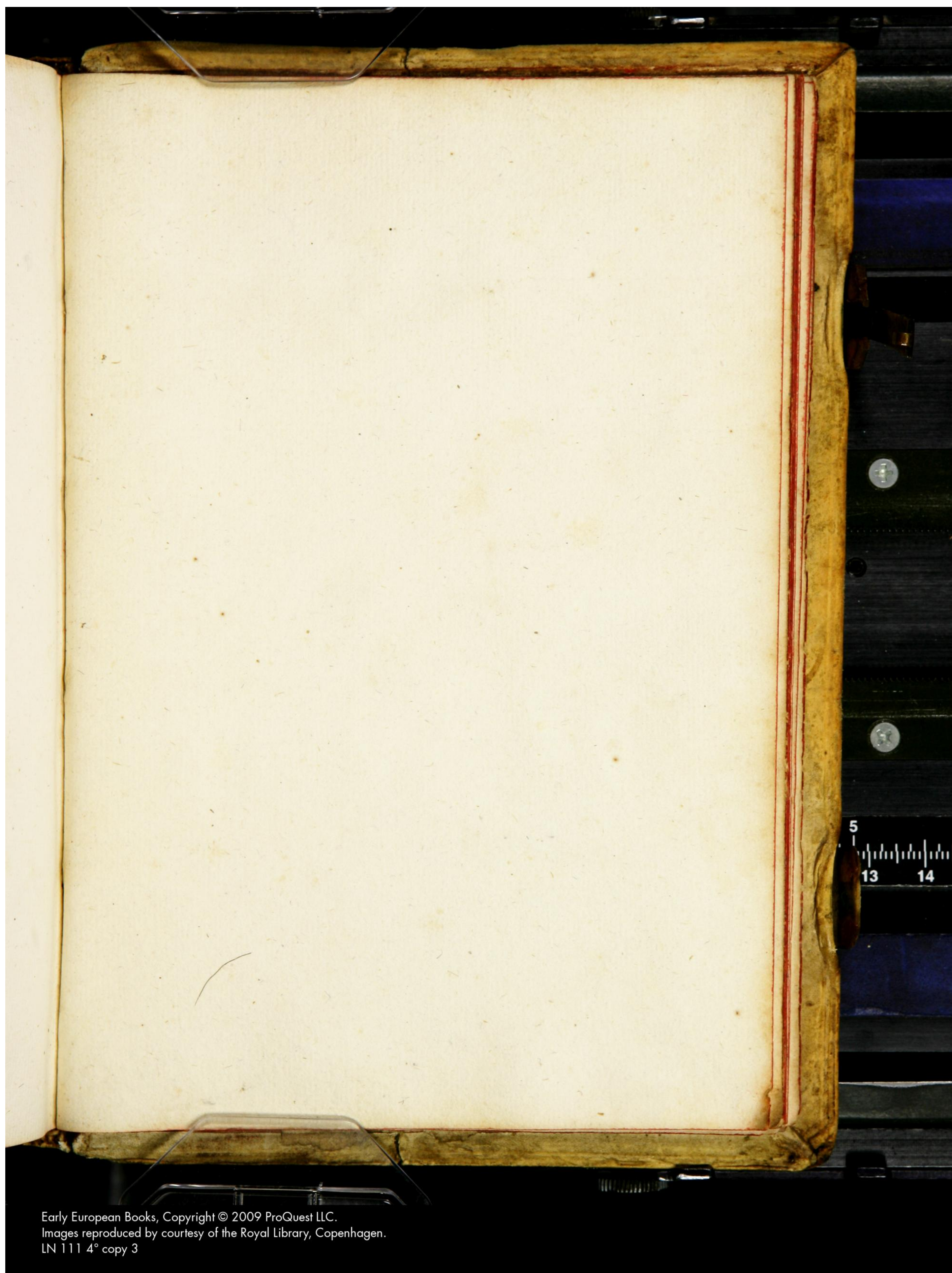

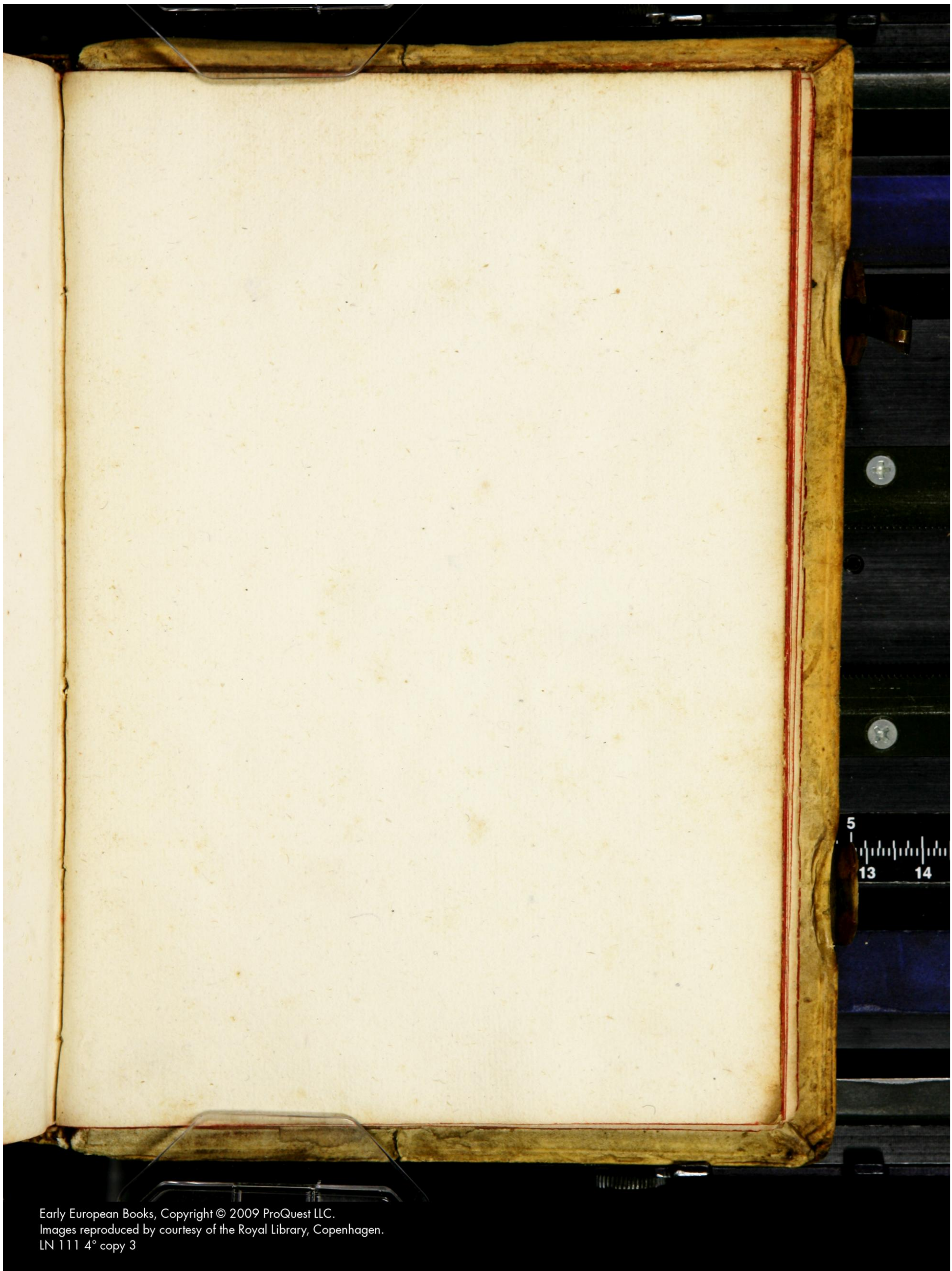

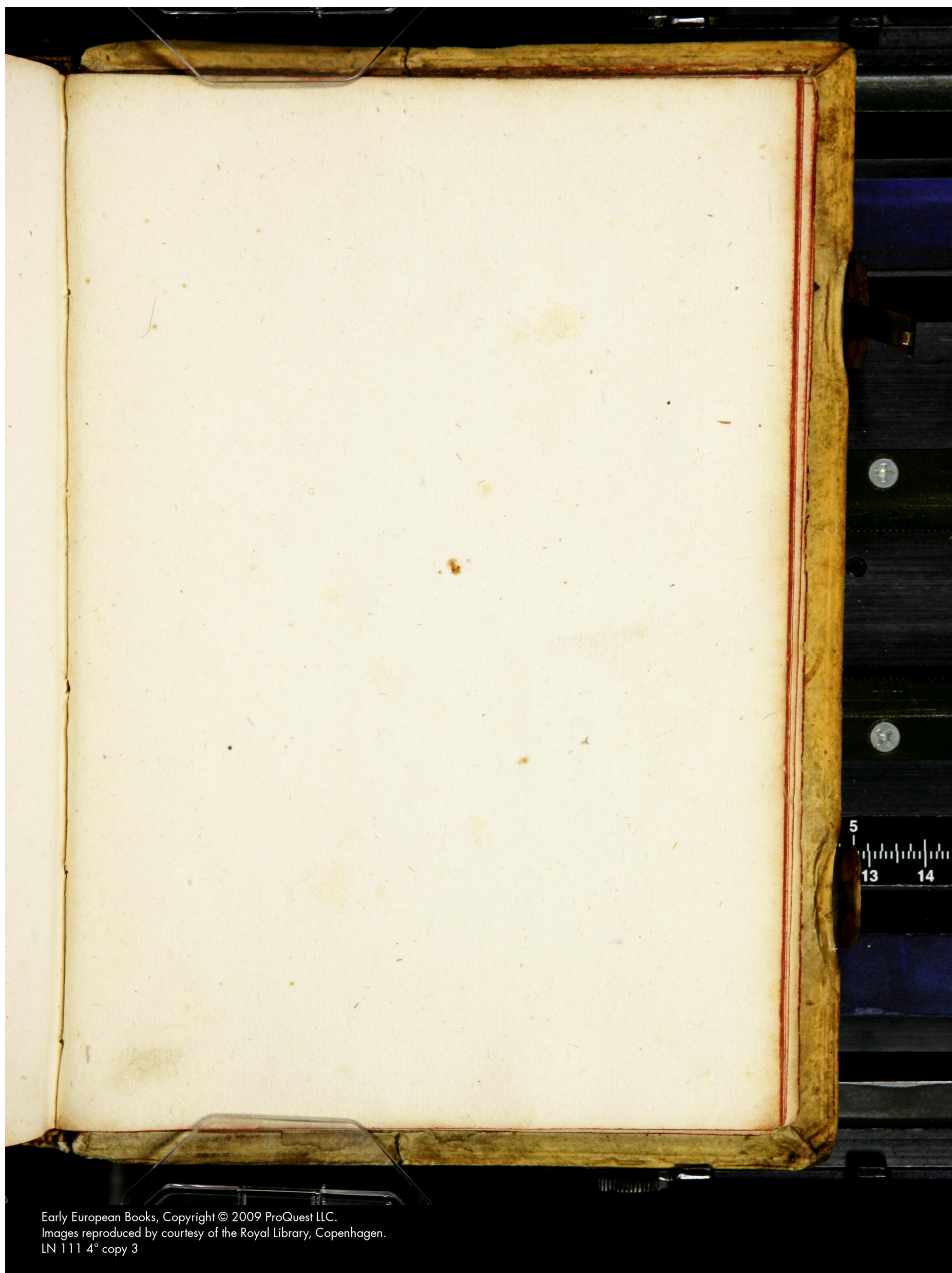

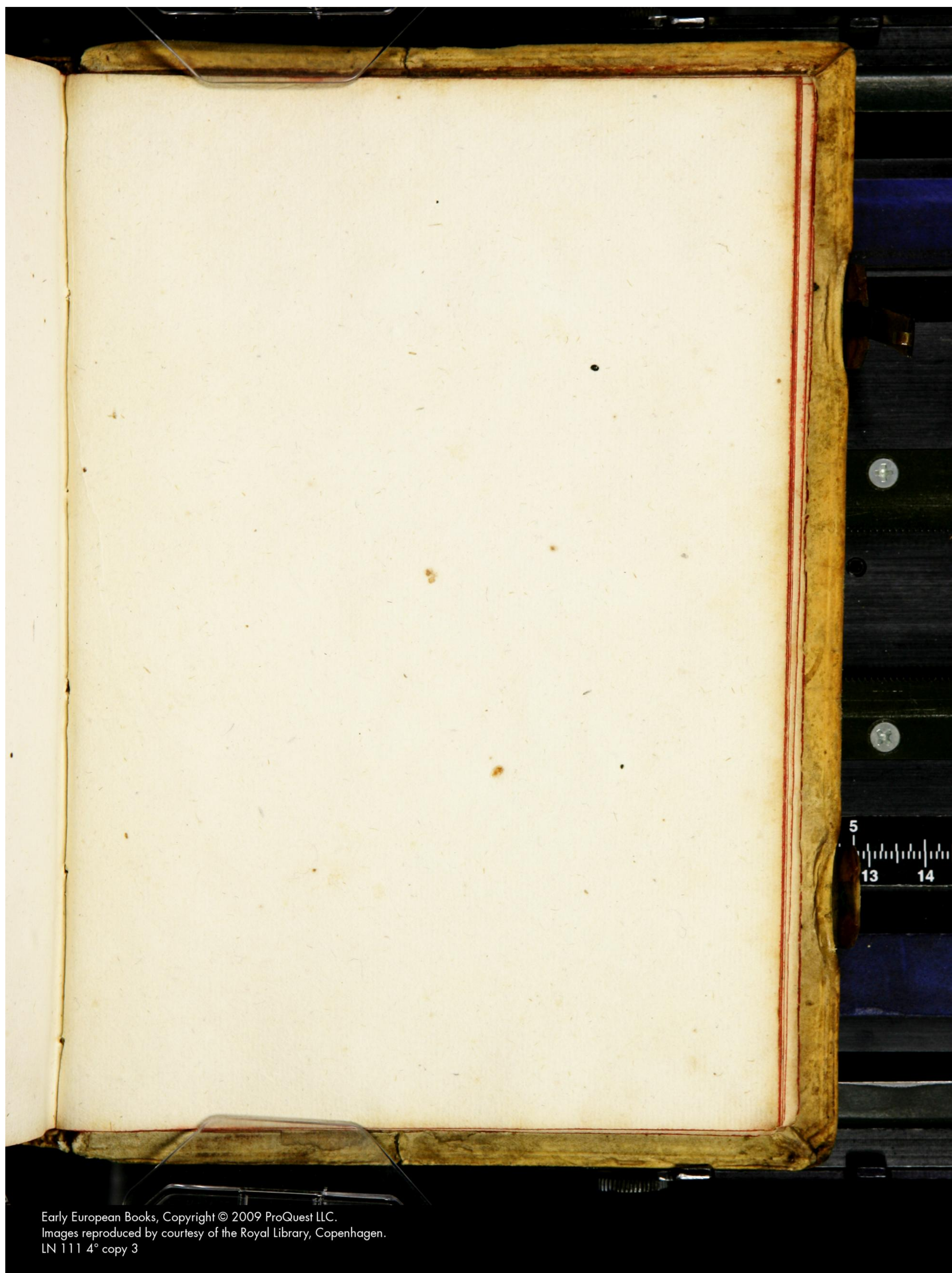

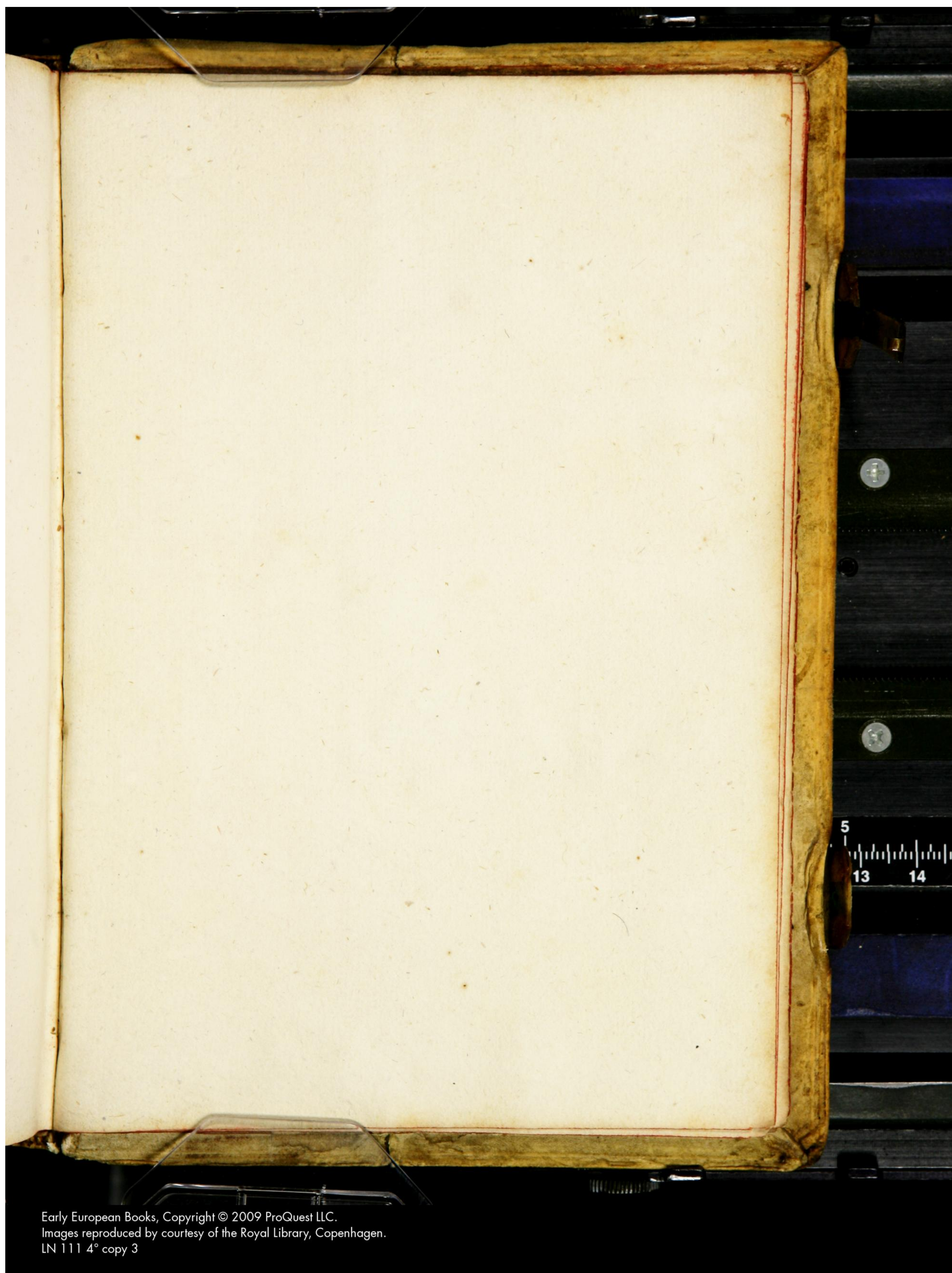

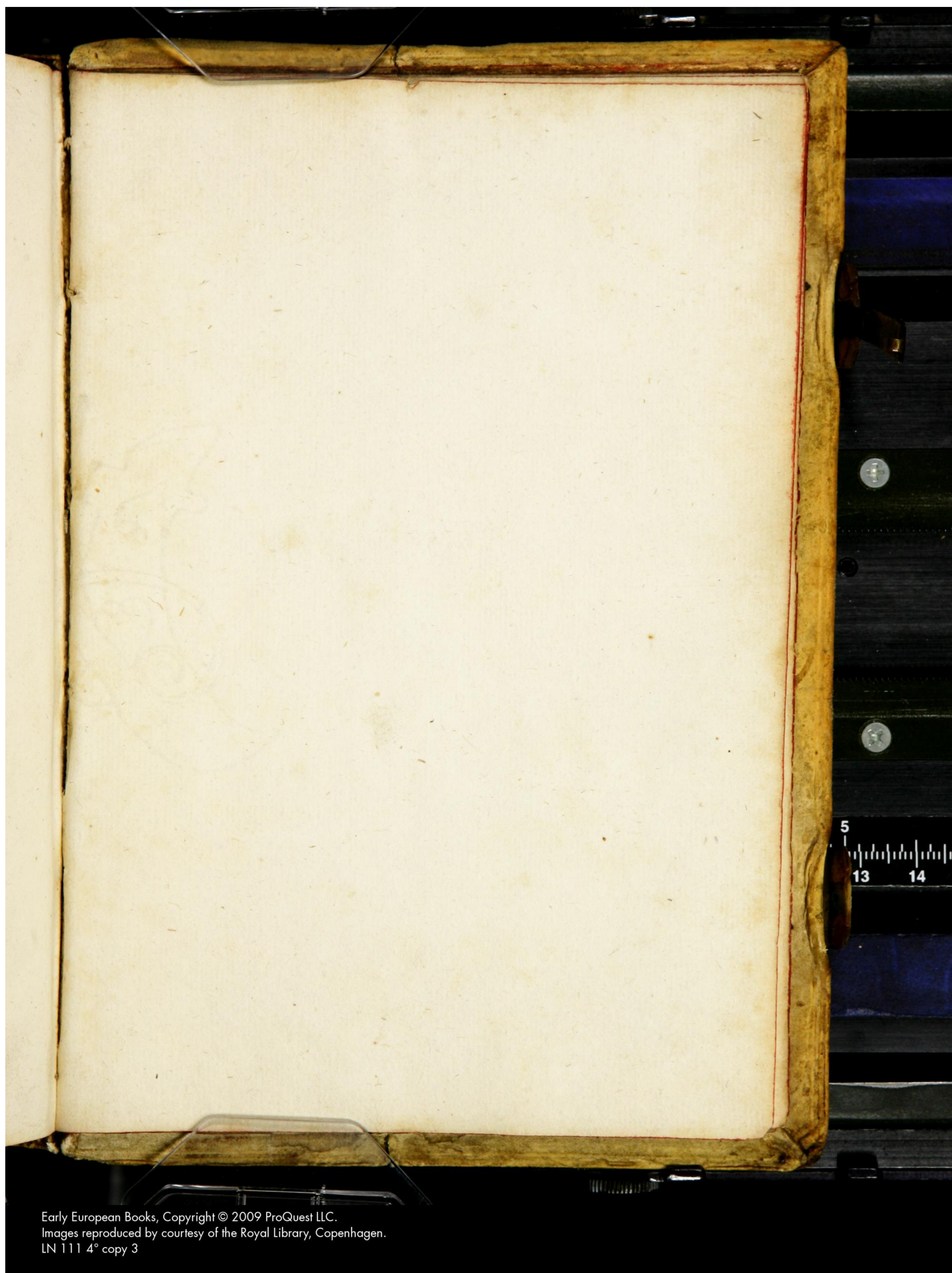

5
13
14

5
13
14

Egit BB 1990